

INSTITUTIONES
JURIS CANONICI
IN TRES PARTES,
AC SEX TOMOS DISTRIBUTÆ,
QUIBUS
Vetus & nova Ecclesiæ disciplina & mutationum
causæ enarrantur
A DOMINICO CAVALLARIO
JURIS CANONICI ET CIVILIS
PROFESSORE CONSCRIPTÆ.

TOMUS SECUNDUS.

SUPERIORUM PERMISSU.

MATRITI
EX TYPOGRAPHIA REGIA.
MDCCXCIII.

Se hallará en la Librería de Don Felipe Alverá, Carrera de San Gerónimo, frente á la calle del Baño.

INDEX

CAPITUM PRIMÆ PARTIS

TOMI SECUNDI.

CAP. XXI.	<i>D</i> e sacrorum ministeriorum electione.	PAG. 1
CAP. XXII.	<i>De examine ordinandorum & electorum confirmatione.</i>	19
CAP. XXIII.	<i>De sacris ordinationibus, & primo de earum ministero & subjecto.</i>	24
CAP. XXIV.	<i>De sacrorum ordinationum ritibus earumque effectibus.</i>	40
CAP. XXV.	<i>De ordinibus gradatim suscipiendis, & eorundem interstitiis.</i>	51
CAP. XXVI.	<i>De temporibus ordinationum.</i>	57
CAP. XXVII.	<i>De titulo ordinationis.</i>	63
CAP. XXVIII.	<i>De Episcoporum translationibus & renuntiationibus.</i>	73
CAP. XXIX.	<i>De ordinationibus invalidis.</i>	78
CAP. XXX.	<i>De sanctitate & virtutibus Clericorum.</i>	84
CAP. XXXI.	<i>De Clericorum studiis.</i>	95
CAP. XXXII.	<i>De habitu & tonsura Clericorum.</i>	100
CAP. XXXIII.	<i>De negotiis secularibus, a quibus Clericos oportet abstinere.</i>	109
CAP. XXXIV.	<i>De sacrorum ministrorum cælibatu.</i>	118
CAP. XXXV.	<i>De ascetis.</i>	128

CAP.

CAP. XXXVI.	<i>De origine & progressu Monachorum.</i>	131
CAP. XXXVII.	<i>De probatione monachatui præmittenda.</i>	150
CAP. XXXVIII.	<i>De Monachorum professione.</i>	155
CAP. XXXIX.	<i>De votis & exercitiis monasticis.</i>	170
CAP. XL,	<i>De clericatu Monachorum.</i>	179
CAP. XLI.	<i>De statu Monachorum.</i>	191

INSTITUTIONES

JURIS CANONICI.

PARS I. TOM. II.

C A P U T XXI.

*De sacrorum ministrorum electione.**Primis sæculis Clerici sæpe electi modis extraordinariis.*

Summa cura & diligentia est adhibenda, ut optimi quique, præscriptisque canonicis qualitatibus donati in clerum cooptentur. Unde varias Ecclesia methodos servavit, præscriptisque, quibus de ordinandorum qualitatibus constaret. Apostolorum ætate sors aliquando ad ministros seligendos adhibita (*a*); ut plurimum vero primitiæ ex conversis gentilibus ad sacerdotium adsumptæ (*b*). Qui enim erant ad Christum admittendum promtores, præ reliquis ad christianum sacerdotium magis idonei videbantur. Præsertim autem interna inspiratione designabat Deus, quos in suum ministerium vellet cooptatos. Ita Timothæus electus & ordinatus fuit secundum antecedentes de eo prophetias (*c*). Et Joannes ex insula Patmo rediens, finitimas provincias peragravit, ut homines sibi a divino spiritu indicatos clericos constitueret (*d*). Quin primis sæculis aliquando etiam Deus dignatus est visibili externoque signo altaris ministros designare, veluti immissa columba, quod contigit in electione Fabiani Papæ, Severi Episcopi Ravennatis aliorumque (*e*).

Ordinarius eligendi modus per populi suffragia.

S. II. Ordinarius autem sacros ministros cooptandi modus primum ab Apostolis adhibitus, & assiduo usu deinceps ab Ecclesia receptus, electio fuit proprie sic dicta. Generatim electio idem sonat ac rem unam, personamve pro arbitrio eligentis secernere, quo cunque tandem modo fiat, quo sensu etiam vocatio per inspirationem

(a) Actor. I. v. 23. 26.*(b)* Clemens Rom. epist. I. n. 42.*(c)* I. ad Tim. I. v. 18.*(d)* Clemens Alexand. hom. *Quis dives salvabitur.**(e)* Bingh. lib. IV. orig. Eccles. cap. I. §. 3.

nem electio est. At in hac causa strictius accipitur electio, est que ordinaria vocatio idoneæ personæ ad clerum plurium suffragiis canonice facta. Inde usque ab Apostolis per plura sæcula suffragiis cleri & populi uniuscujusque Ecclesiæ electiones sacrorum ministeriorum celebratæ. Nec sane melior ab hominibus servari poterat methodus, qua optimi quique dignoscerentur, præsertim quando non adhuc Ecclesia potens, dives & honorata erat. Vix enim fieri potest, ut hominum vitia omnes lateant. Unde Alexander Severus, gentilis alioquin Imperator, admirans christianos communibus suffragiis tam præclaros pastores sibi constituere, ad optimos quoousque pro regimine provinciarum detegendos, *nomina eorum*, quos volebat adsumere, populo proponebat (a). Adsumebantur autem per cleri & populi suffragia nedum omnes Episcopi & Presbyteri, verum etiam ipsi inferiores Clerici: quod adeo multis constat monumentis (b), ut mirai liceat, Cabassutum & Beveregium adfirmasse populi suffragia tantum in eligendis Episcopis obtinuisse. Communibus suffragiis, quibus hominum vitia detegebantur, hoc accedebat commodi, quod Ecclesiæ rectores non dabantur invitis (c). Populus contemnit, quem non optavit. *Qui præfuturus est omnibus, inquit Leo M. (d), ab omnibus eligatur.*

Populi suffragia erant testimonialia, non judicialia.

S. III. Illud vero magnis animis controvertitur, nam populus tanquam judex suffragium latus convenerit, an tantum ad bonum partis electæ dandum testimonium. Qua in re tanta est virorum doctissimorum discrepantia, ut molestum sit vel omnium numerare sententias. Interim tamen magis videtur, non verum suffragium in electione ministeriorum populum habuisse, sed tantum convenisse ad meritæ detegenda, & ne Episcopus daretur invitis. Certe Clemens Romanus docet (e), Apostolos conciluisse, ut Episcopi in demortuorum locum ab ipsis Apostolis, & postea a claris & celebrioribus viris substituerentur, *gratum sibi hoc esse testante universæ Ecclesia.* Scribit quoque de Episcopis Tercullianus (f), præsident apud nos probati quique seniores, honorem istum non pretio, sed testimonio adepti. Et Origenes populi præsentiam adhibitam scribit, ut constaret optimos quosque ad sacerdotia promoveri (g). Similiter Cyprianus de divina & apostolica traditione teneri scribit, ut ad Episcoporum electionem Episcopi proximi convenient, & Episcopus eligatur plebe prærente, quæ singulorum vitam plenissime novit, & uniuscujusque actum

de

(a) Lamprid. vit. Alex. Severi cap. XLV.

(b) Heron. epist. 4. ad Rust., Possid. vita August. cap. 21.

(c) Can. XII D. 61.

(d) Ep. X. ad Episc. ad Vienn edit. Quesn.

(e) Epist. ad Corinth.

(f) In Apologer. cap. 39.

(g) Homil. VI. in Levit.

CAP. XXI. DE SACR. MINIST. ELECT.

de ejus conversatione prospexit ^(a). Potro constat populi suffragia iudicio Synodi comprovincialis excludi potuisse; scribit enim Basilius ^(b), *petere quidem vestrum est, Domini vero, hoc est Synodi provincialis, designare*: quod certe demonstrat non vera suffragia populum tulisse. Tribuit quidem subinde Cyprianus populo suffragia ^(c), at in eum finem, *ut vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita praedicentur* ^(d).

Turbæ & factiones in electionibus popularibus.

§. IV. Methodus ista per suffragia totius Ecclesiæ sacerdotia conferendi in se spectata sancta est; at postquam beneficio Constantini & sequentium Imperatorum Ecclesia a persecutionibus libera, divitiis & honore crevit, hominum malitia in turbas & factiones degeneravit. Hæreses, quarum plerumque in una Ecclesia plures erant fautores, candidatorum ambitus, & inconstans judicium plebis, quæ rebus novis semper studet, suique similem appetit Sacerdotem, plerumque turbarunt Episcoporum electiones. Certe Chrysostomus christianorum ad dandas dignitates conventus, quos appellat *publica festa*, veluti meras turbas & contentiones describit, eorumque causam hanc fuisse addit, quod animi virtutem, quam solam spectare deberent, christiani non attendunt, sed privatis affectibus ducuntur ^(e). Subinde autem adeo excreverunt turbæ, ut ad arma factiones proruerint, & sanguine ipsas polluerint Ecclesias, cujus rei tristia exempla Damasi, Symmachi aliorumque Pontificum suppeditant electiones. Variis ergo Canonibus turbas ab electionibus Ecclesia proscripsit ^(f), voluitque in pace & quiete seligi Sacerdotes ^(g). Studiis vero & turbis obortis metropolitarum & Episcoporum, ad quos judicium spectabat electionum, erat populum docere, non sequi ^(h), illumque præferre, qui majoribus studiis & meritis juvabatur ⁽ⁱ⁾, aut aliquem non expetitum, meritis tamen clarum in Episcopum inflatæ multitudini offerre & ordinare ^(k).

Episcopus visitator, ejusque potestas.

§. V. Quo vero electio feliciter procederet, & ne interim Ecclesia esset sine pastore, Ecclesia vacans per metropolitam cuidam Episcopo commendabatur, qui *intercessor, interventor & visitator* dictus,

(a) Cypr. epist. 68. edit. Rigaltii.

(b) Epist. LXII.

(c) Epist. XLII.

(d) Cypr. cit. ep. 68.

(e) Chrysost. de sacerdot. lib. 5. cap. 15.

(f) Conc. Laodic. Can. XIII.

(g) Can. XXVII. D. 63.

(h) Can. II. D. 62.

(i) Can. XXXVI. D. 6.

(k) Sidon. Apollin. lib. IV. epist. 25.

tus, electionem promovebat, & interim Ecclesiam gubernabat (a). Sæculo quarto in Ecclesia Africana jam interventores invaluerant, solemnisque deinceps in reliquis occidentis Ecclesiis eorum fuit usus. Studia populi in eligendis Episcopis diversa, minusque concordans cleri in regenda Ecclesia voluntas, instituendis interventoribus dederunt occasionem. Constitutus visitator dissidentium animos flectebant ad concordiam, hortabaturque, ut dignum in Episcopum seligerent. Ubi inter eligentes de certa persona conveniebat, decretum fiebat electionis, quod ab ipso interventore & eligentibus subscriptum ad metropolitam pro confirmatione mittebantur. Metropolitæ quidem erat visitatorem designate, at quo tempore episcopatus a manu pendebat regia, etiam visitator nutu Regis dabatur, aut Rex ejus designandi metropolitæ faciebat potestatem, quod constat ex Hincmaro Rhemensi. Non ultra annum visitator ex Canonibus Africanis officium poterat continuare, vetitumque ei fuit quibuscumque populorum studiis & seditionibus sibi commendataam Ecclesiam retinere. (b).

Episcopi evitandis turbis designant successores.

S. VI. Ad turbas quoque præcavendas, & ne minus probati factionibus adjuti suis sedes invaderent episcopales, sæpe sanctissimi Episcopi sibi designabant successores. Ita Macarius Episcopus Hierosolymitanus timens, ne post mortem suam Arianorum factio Arianum Episcopum intruderet, Maximum alterius Ecclesiæ Episcopum sibi adjutorem & successorem elegit (c). Et Augustinus turbas ambitiosorum antevertens. Eradium quidem sibi edixit successorum, sed se vivo eum noluit ordinari, ne iterum Canonem Nicænum, quo in una Ecclesia duo Episcopi esse vetabantur, infringeret (d). Fiebant vero hujusmodi successionis clero populoque adsentientibus, easque Ecclesiæ notarii excipiebant: nec designantes Episcopi quidquam humanis indulgebant affectibus, sed tantum Ecclesiis consulebant suis. Vetant quidem apostolici Canones, Episcopos hæredes siti facere episcopatus (e), carentque Antiocheni, *Episcopo non licere pro se alterum successorem sibi constitvere* (f); at certe apostolicus Canon de iis edicit Episcopis, qui cognatis suis hæreditarios transmittebant episcopatus; Antiochenus vetat, Episcopos posthabitis populi suffragiis sibi seligere & simul hæredem ordinare, non vero pro bono pacis Ecclesiæ consentienti præmonstrare, quem ad munera episcopalia judicant aptiorem.

Re-

(a) Can. XVI & XXII. D. 61.

(b) Can. XXIII. c. 7. quæst. 1.

(c) Si. Z. men. lib. 2. cap. 18.

(d) August. epist. 110.

(e) Can. Apost. 66.

(f) Conc. Antioch. Can. 23.

CAP. XXI. DE SACR. MINIST. ELECT.

5

Regius adsensus necessarius in electionibus Episcoporum.

§. VII. Suffragiis populi peractis electionibus, antequam electi consecrarentur, Principum adsensus accedere debebat. Sane sunt Principes reipublicæ capita, & jura populi in se complectuntur universa, ut proinde jure meritoque in ministrorum ecclesiasticorum electionibus præcipuum summorum imperantium debeat esse suffragium. Unde statuit Synodus Aurelianensis V. an. 10XIX., ut cum voluntate regis juxta electionem cleri & plebis, sicut in antiquis Canonibus tenetur scriptum Episcopus ordinetur (a). Inde tamen verum est, initio christianos Imperatores integras electiones populo reliquisse, constatque Constantimum M. nullis electionibus sacris se interposuisse, nisi ut exortas dissensiones compesceret, Canonesque suaderet observari. Certe Valentinianus senior electioni Ambrosii consensit (b), potius tamen quod esset Ambrosius provinciæ judex ministerque Imperatoris quam quod ea ætate necessarius haberetur in sacris electionibus Imperatoris adsensus. Verum inde summae potestatis in electionibus adsensus magis magisque se explicuit, ut in omnibus electionibus tam Episcoporum, quam Abbatum esset necessarius. Novæ infirmæque per Europam constitutæ dominationes, quas Episcoporum auctoritate firmari posse Reges videbant, feuda per Principes Ecclesiis tributa, Episcopi in Regum consilia adhibiti regium adsensum promoverunt, ejusque in omnibus electionibus induxerunt necessitatem. Seculo sexto in Gallia Principes omnibus adsentiebantur electionibus, quo eodem jure & reliqui Principes deinceps usi sunt (c).

Imperatores confirmabant Pontificis electionem.

§. VIII. Quoque Pontificis electio rata non erat, nisi Imperatoris consensus accederet. Ad evitandas turbas in eligendis Pontificibus frequentes admonitiones Beatissimi Papæ Simplicii primus Odoacer Herulorum in Italia Rex, edixit, Pontificem sine regia consultatione non eligendum (d). Inde factionibus populi Romani permoti Gothorum reges Theodoricus & Theodatus Pontifices dederunt (e). Gothoru[m] reges secutus Justinianus integrum eligendi Pontificis sibi adrogasse videtur potestatem; sed sequentes Imperatores, suffragiis populo relictis, electionis sibi reservarunt confirmationem: quod jus ætate Pelagii II. jam receptum erat (f). Unde Gregorius M. in Pontificem electus, ad declinandam ordinationem

Mau-

(a) Can. Aurelian. V. Can. IX.

(b) Theodor. lib. 1. cap. 6.

(c) V. Lupum diss. de regia Antistit. nominat. cap. VI.

(d) Can. I. D. 96.

(e) Cassiod. lib. 8. epist. 15. Anastas. Biblioth. in Silverio;

(f) Plantina in Pelagio II.

INSTITUT. JUR. CAN. PARS I.

Mauritium prævenit, ut electionem de se factam non approbaret (a): & inter Pontificum electiones & consecrationes sæpe moræ longiores intetjectæ. Sub finem sæculi VII. remisit quidem adsensus necessitatem Constantinus Pogonatus (b), at paulo post revocato patris indulto Justinianus II. Italix exarchis adsentiendi electioni Pontificum fecit potestatem (c): atque ita cœperunt exarchi electioni Pontificum adsentiri, donec bello sacris imaginibus per Leonem Isaurum indicto Ecclesia Romana integrum electionis & consecrationis Pontificis sibi adseruit libertatem. Parta diu stetit libertas, etiam sub Carolo M., sed inde sub Ludovico Pio adsensus consuetudine restituta, pro variis temporum conditionibus aliquandiu posthabito Imperatoris adsensu Romani Pontifices consecrarunt suos. Sed tandem an. 1000 ad obviandas turbas in Concilio Ravennensi sub Joanne IX. ad Pontificis consecrationem imperialibus legatis admissis, factaque a Romano populo Othoni I. Imperatori promissione de non creando Pontifice *præter consensum atque electionem dominii Imperatoris* (d); iterum vigere cœpit imperialis pontificiæ electionis confirmatio, quæ deinceps fere stetit usque ad abdicatas ab Henrico V. per annulum & baculum investituræ (e). Moribus præsentibus ad electionem Pontificis coactis Cardinalibus, quem sibi ex Cardinalibus infensem habent, supremi Principes denunciant, siisque, quominus eligatur in Pontificem, sunt impedimento.

Quando cessarunt populi suffragia.

S. IX. Populares electiones diu in utraque steterunt Ecclesia, sed tandem cessarunt, eisque abolendis præcipuam causam factiones & seditiones videntur præbuisse. Principio in Africa durante schismate Donatistarum, & in Ecclesiis orientalibus quo tempore pestis Ariana grassabatur, sæpe posthabita sunt populi suffragia, tantumque sacra Episcoporum potestate Episcopi constituti sunt (f). Inde Justinianus plebem penitus ab electionibus exclusit, easque Clericis & optimatibus dedit, ita tamen ut tres personas eligerent, ex quibus metropolitanus ordinaret dignorem (g). Verum hæc Justiniani constitutio nec in oriente usu recepta fuit, tantum abest, ut in Ecclesiis occidentalibus obtinuerit. Generatim vero Synodi septima & octava generales (h) jure suffragiorum populum spolarunt, electionesque Episcoporum penitus exclusis Principum nominationibus, Episcopis provinciæ detulerunt, idque secundum Can. IV. Ni-

ca-

(a) Jo. Diaconus vita Gregorii M.

(b) Anastas. Biblioth. in Benedicto II.

(c) Murator. in annal. Italix an. DCLXXXVI.

(d) Luitprandus lib. 6. cap. 6.

(e) Maiburgius histoire de la decadence de l' empire.

(f) Collat. Carth. cap. 181., Cone. Antioch. Can XVII. seq.

(g) L. XLII. c de Episc., Nov. XXXIII. & CXXXVII.

(h) Conc. VII. Can. III., Conc. VIII. Can. XXII.

CAP. XXI. DE SACR. MINIST. ELECT.

7

cænum, quo statuitur, ab Episcopis provincialibus auctoritate metropolitæ fieri debere Episcoporum ordinationes. Sed Canones Niceno tantum jura Episcoporum metropolitarem in constitueris Episcopis confirmantur, nec quidquam de jure populi in electionibus diminuitur; & ita populi suffragia in eo statu, quo eo tempore in Ecclesiis obtinebant, relicta sunt, ut passim eruditæ observant (a). Sane ipsi Nicæni Patres ad Episcopi constitutionem populi electionem tanquam conditionem necessariam requirunt (b), præterea post ipsum Nicænum Concilium diu etiam in oriente populi suffragia sunt continuata (c). Ita contra sententiam Patrum Nicænorum decretis duorum Conciliorum generalium in oriente a nono in constituendis Episcopis cessarunt populi suffragia sed diutius steterunt in occidente, ubi sæculo XII. eorum supersunt exempla (d): quamvis in Gallia etiam ab ipsis Episcopis multum fuerint, ener-vata. Sane post septimum & octavam generales Synodos Galliæ Episcopi populum potius ad adsentiendum a se jam factæ electioni, quam ad ipsam electionem admittere cœperunt (e). Citius vero cessarunt popularia suffragia in cooptandis Presbyteris aliisque inferioribus Clericis, eorumque loco successerunt ad populum denun-ciationes, quibus cuique imponitur, ut exeat, & palam propter Deum faciat, quæ scit, impedimenta. Quæ disciplina proponitur in ordine Romano, & præsentibus moribus obtinet (f).

Frequentes olim regiæ Episcoporum nominationes.

§. X. Illud interim verum est, a medio fere sæculo sexto magis Ecclesiæ voto, quam reipsa stetisse populares electiones. Etenim Principes sicut in electiones adsensum verterunt in nominationes, sublatisque fere populi suffragiis Episcopos iussionibus dederunt suis. Principio rectæ fidei Principes ad turbas prævertendas, vel sponte, vel ab Ecclesia interpellatae, Episcopos nominarunt. Et qui alias turbæ poterant evitari? Ita Ecclesiæ Constantinopolitanæ ad sedan-das factores Theodosius M. Nectarium, Arcadius Chrysostomum, & Theodosius junior Nestorium præfecit (g). Similiter Theodori-cus Italæ rex turbas in electionibus Pontificum frequentes declina-turus Felicem IV., alias III. Senatu Romano eligendum in Pon-tificem objecit. Sed inde turbæ in electionibus continuatæ, Regum in novis per Europam constitutis regnis infirma dominatio Episco-porum auxilio munienda, auri sacra famæ, qua aliqui Principes laborarunt, hereses a principibus aliquando fotæ Ecclesiarum fun-da-

(a) Petrus de Marca lib. 8. de C. S. & I. cap. 3.

(b) Eccl. Synod. ad Eccles. Alexind. ap. Theodor. lib. 1. cap. 9.

(c) Bi. h. lib. 4 orig. eccles. cap. 2. §. 12

(d) S. Bernard. epist. XIII. & XXVII.

(e) Hinc Rethemens epist. 12. ad Ludovic. III.

(f) Trid. sess. XXVI. de ref. cap. 5.

(g) Thomas. part. 2. lib. 2. cap. 6.

dationes privilegia Pontificum, & receptæ investituræ ragias Episcoporum nominationes a necessitate ductas in usum fere verterunt assiduum. Sub Merovigici regibus in Gallia, sub Visigothis in Hispania fere principium jussionibus Episcopi nominati (a): tractabantque ea de re Principes cum Episcopis & palatii proceribus, populique consensus subinde a Principibus electo suffragabatur. Sed majori libertate sub Gothis & Longobardis in electionibus Italæ Ecclesiæ utebantur, præsertim quæ erant sub metropoli Romana (b). In oriente post Justinianum sub orthodoxis nec auri appetentibus Principibus fere tantum Patriarchæ & majores metropolitæ sacris jussionibus constituti sunt (c). Inde per occidentem Carolus M. ejusque filius Ludovicus Pius editis capitularibus Ecclesiis restituerunt electiones (d), quamvis aliquando ipse Carolus, sæpe vero Ludovicus suas leges egressi Episcopos nominarist. Sed sub sequentibus Principibus iterum revocatae regiæ Episcoporum nominationes, quin postquam in abusum abierunt investituræ in Europæ regnis pene tanquam jura regia electiones Episcoporum habitæ sunt. Toto autem hoc tempore, quo regiæ obtinebant Episcoporum nominationes, sæpe Principes veluti de suo jure remittentes Ecclesiæ concedebant electionem, salvo tamen in factam electionem adsensu. Plerumque vero Reges electionis potestatem facientes, personam eligendam designabant, quod certe fucatum erat beneficium ab optimis quibusque reprobatum (e). Interrea Ecclesia & Principes obtestans, & varijs editis decretis electiones canonicas restituere adlaboravit, Ecclesiæque admonenti & vero etiam ejus iteratis Canonibus sæpe Principes cedebant, & canonicas restituebant electiones: sed mox vel iidem ipsi Principes, vel successores abdicatas resumebant, ut nihil inconstantius negotio electionum mediis sæculis fuisse videatur (f).

Solemnitas & origo investituræ.

§. XI. Jam accedens electionibus Principis consensus, quin & regiæ ipsæ Episcoporum nominationes in solemnies abierunt *investituras*. nomine *investiturae* veniebat regius adsensus electionibus adhibitus & concessio bonorum ecclesiasticorum solemnii baculi & annuli pastoralium traditione facta. Unde mortuis Episcopis & Abbatibus annuli & baculi pastorales in aulam mittebantur, ut inde Episcopi & Abbates ante consecrationem a Principibus investirentur (g). *Origo investiturae* est a latifundiis & feudis, quæ una cum regalibus sive pia devotione, seu potius ad firmandas novas dominationes Impe-

(a) Can. XXV. D. 63.

(b) Florus Diaconis de electionib. c. 6.

(c) Lopus disserr. de reg. Episc. nominat. cap. 1.

(d) Can. XXXIV. D. 63.

(e) Hincmar. Rhemens. epist. 12. ad Ludovic. Balbum.

(f) Marc. de C. S. & I. lib. 8. c. 9. seqq.

(g) Guliel. Tyrius lib. 1. hist. bel. sacri cap. 13.

peratores & Reges Ecclesiis & Monasteriis liberali manu contulerunt (a). Sunt feuda bonorum genus Romanis incognitum, quæ reten-
to supremo dominio, solemnī investitura a Principibas propter ser-
vitium & officium conceduntur, semperque novi vasalli de more præs-
tito dominio & jūramento fidelitatis investituram debent accipere.
Ita naturale fuit, ut pro feudis in Ecclesias collatis Episcopi &
Abbates, non secus ac alii feudatarii acciperent investituras, quæ
inde ad reliqua ecclesiastica bona extensæ sunt. Variis autem symbo-
lis feudorum investituræ explicabantur, sed in re ecclesiastica factæ
sunt solemnī virgæ & annuli pastoralis traditione, forsitan ut tempo-
ralis cæremonia ad rem accederet spiritualem. Nam alioqui constat,
sacro illo signo Principes nihil spiritualis tradidisse, quod diser-
te tradit Ivo Carnotensis (b), & ipsi Principes adgnoscebant & pro-
fitebantur. Sub Clodoveo II., qui primus feuda Ecclesiis concessit,
exempla inveniuntur investiturarum (c), quæ inde sub Carolingicis
Regibus in usum abierunt assiduum, easque deinceps & in Imperato-
res occidentis in Imperio, & Reges Galliæ, Italijæ, Angliæ, Sco-
tiæ, Hungariæ, Poloniæ passim usurparunt. Quin orientis Impera-
tores etiam solemnī annuli & baculi traditione Patriarchas & Ab-
bates investierunt (d), quæ consuetudo a Leone Isauro forsitan pri-
mum usurpata, potius a jure sacrorum, quod integrum fere Græci
Imperatores invaserunt, quam a feudis videtur repetenda. In occidente
ergo nono sæculo sic fere Episcopi constituebantur. Principes rogati
concedebarunt canonicas electiones, electi Regibus ad recipienda bona
ecclesiastica sistebantur, & tandem sequebatur ordinatio (e).

Mutata post tot clades solemnitas investituræ.

§. XII. Nihil male in se spectatæ continebant investituræ, & ita
eas, quoisque Principes recte usi sunt, Ecclesia non improbavit.
At inde earum abusu extincta penitus canonicae electiones (f), pas-
sim pretio concessæ Ecclesiæ & Monasteria, Episcopi & Abbates
plus nimio Principibus addicti, creditumque etiam socio anuli &
baculi signo a Principibus dari spiritualia (g). Amplius ergo Eccle-
siam ancillari Pontifices non sustinentes infracta libertate abolendas
investituras suscepérunt, signumque ad pugnam Gregorius VII. ex-
tulit, pari vi continuarunt successores. Plures tum in Italia, tum
in Gallia celebratæ Synodi damnarunt investituras, dantes & acci-
pientes excommunicationi subjicerunt (h). Iteratis hisce Synodorum
decretis Galliæ Reges anuli & baculi solemnitatem remisere, solo-

que

(a) Natal. Alexander diss. 4. in sœcul. XI art. 1.

(b) Epist. LX.

(c) Petrus de Marca lib. 8. de C. S. & I. c. 19.

(d) Lopus diss. de laica antist. invest. c. 2.

(e) Hinem. Rhemens. epist. 12. ad Ludovic. III.

(f) Guliel. Tyrius lib. 1. belti sacri cap. 13.

(g) Petrus Damian. lib. 1. epist. 13.

(h) Natal. Alexand. cit. diss. art. 3. seqq.

que adsensu, aliove signo episcopatus concedere cœperunt (a). Sed alii occidentis Principes, in primis duo Henrici IV. & V. Imperatores investiturarum remissione jura regia demisi existimantes in annuli & baculi solemnitate persistere. Plures ergo Episcopi Ecclesiis ejecti suis, Imperium internis moribus agitatum, Italia armis invasa, Pontifices ad sui tutionem externa auxilia petere coacti, Paschalis II. summus Pontifex pluresque Episcopi & Cardinales vi doloque Henrici V. capti & in carcerem detrusi, unde, nisi extorto investiturarum privilegio, non dimisi. In libertatem receptus Pontifex Romæ Synodum celebravit, in qua sub nomine *privilegii* rescissum & damnatum fuit ab Henrico extortum privilegium, eoque humilitatis sanctus Pontifex seipsum abjecit, ut insignia deposuerit pontificatus paratus ad satisfaciendum Ecclesiæ, de cuius violata libertate incusabatur, eoque nomine deposcebatur ad depositionem (b), præsertim quando hac tempestate plerique investiturarum concessiones hæresim reputarent (c). Irarum ergo & bellorum causa recruduit, nec nisi sub Calixto II. in Concilio Lateranensi an. CIQXXII. controversia hæc, quæ quinquaginta circiter annos tempublicam & Ecclesiam agitaverat, inter Imperatorem & Ecclesiam composita est, ratione, quæ utriusque parti satisfaceret, excogitata. Etenim restitutis omnino liberi canonicis electionibus, & abolita simonia, statutum, ut non baculo & annulo, sed sceptri traditione fierent investiturae. Mirati subit, cur non antea hoc temperamentum fuerit adhibitum; nam in tantis angustiis unum de duobus erat faciendum, vel feuda Regibus dimittere, quod sane gloriosum erat pro Ecclesia, vel modum excogitare, quo salvis juribus summæ potestatis, & emendatis abusibus, spiritualia tradi per Principes non viderentur.

Jure novo electio Pontificis fit a Cardinalibus.

§. XIII. Turbae in occidentalibus Ecclesiis Regum nominationibus evaserunt minus frequentes, at in Ecclesia Romana, quæ integrum fere retinuit libertatem electionis, nunquam cessarunt, quin in dies magis magisque creverunt. Unde Pontificis elecio paulatim ad solos Cardinales, uno conclavi inclusos, devoluta est. Et primum quidem Synodus Romana sub Nicolao II. an. CIOLIX. occasione turbarum, quas excivit Joannes Episcopus Velitrensis, qui armato militite cinctus Romanam cathedram invasit, statuit ut tantum Episcopi Cardinales de electione Pontificis convenient tractaturi, & inde assumptis Clericis Cardinalibus eligerent Pontificem, cui electioni reliquus Clerus & populus accederent (d). Inde Clero non Cardinali & populo sensim penitus excluso, ad evitanda schismata statuit Con-

(a) Ivo Carnotens. epist. 60.

(b) Gotfridus Viterbiensis part. 17. chron.

(c) Thomass. part. 2. lib. 2. cap. 32., Christ. Lupus diss. de laica antist. investitura cap. 3

(d) Can. I. D. 23.

CAP. XXI. DE SACR. MINIST. ELECT.

cilium Lateranense sub Alexandro III. ut rata tum esset Pontificis electio si duæ Cardinalium partes in unum convenienterent (*a*). Addita est decreto Gregorii X. in Concilio generali Lugdunensi necessitas conclavis, ut nempe uno conclavi fere in loco, ubi mortuus est Pontifex, Cardinales inclusi, eligant Pontificem, unde, nisi facta electione non discedant (*b*). Cardinales præsentes, expectatis absentibus decem dies, conclave ingrediuntur, salvo tam absentibus jure ingrediendi conclave re integra post decem dies, & egressis redeundi. Nullus vero ex Cardinalibus etiamsi excommunicatus, suspensus, aut interdictus sit, ab electione Pontificis excluditur. Quin etiam ex Clericis non Cardinalibus, & alienigenis eligi potest in Pontificem, quamvis ab Urbano VI. ad hæc nostra tempora semper Papa ex Cardinalibus electus sit. Quæ omnia speciali jure recepta sunt, ne ex diutina Ecclesiæ Romanæ vacatione universa damnum sentiat Ecclesia.

Electio vero Episcorum a capitulo cathedralibus.

§. XIV. Ipsæ quoque Episcorum electiones exclusis cleri inferioris & populi suffragiis in occidente solis capitulo cathedralibus cesserunt. Variis Regum nominationibus, & præsertim investituris, suffragia populi ita ceciderant, ut quo tempore canonice electiones sub Calixto II. restitui coeperunt, non amplius populi videntur fuisse suffragiorum appetentes. Capitula vero cathedralia ex quo Clerici sub Chrodogango in vitam communem coaluerunt, & inde etiam relicta communi vita strictius Episcopo adhæserunt, & cum eo unum corpus efformarunt, quod universum referebat presbyterium (*c*). Unde facile fuit capitulo cathedralibus non minus populum sui juris minus appetentem, quam reliquum inferiorem clerum, qui non amplius presbyterii pars erat, ab Episcorum electionibus excludere, præsertim accidente exemplo Ecclesiæ Romanæ, in qua jus eligendi Pontificis ad solos Cardinales, qui Senatum Ecclesiæ Romanæ componebant, transierat. Tempore Innocentii III. adeo privative ad solos Canonicos cathedralis Episcorum pertinebat electio, ut ne ipsi quidem Episcopi suffraganei cum capitulo ad metropolitæ concurrerent electionem (*d*). Et ex hoc demum tempore variis prodierunt Canones & Pontificum rescripta, quibus solemnitates & formæ electionis in capitulo celebrandæ constituuntur, & exortæ deciduntur controversiae.

Electionis formæ.

— §. XV. Generatim electionis species plures esse possunt; sed in eligendis prælatis, quorum morte vidua & sine pastore Ecclesia dicitur, jure Decretalium tres sunt, *scrutinium* nempe, *compromissum* & ins-

pi-

(*a*) Cap. VI. ex. de elect.

(*b*) Cap. III. de elect. in 6., Clement. II. de elect.

(*c*) Cap. IV. ex. de his, quæ fiunt a præl. sine consen. capit.

(*d*) Cap. IV. ex de postulat. prælat.

piratio (a). In electione per scrutinium, quæ ordinaria est, præsentibus omnibus, qui debent, volunt & commode possunt interesse, electione nullis adstricta solemnitatibus adsumuntur tres de collegio fide digni, qui omnium etiam a seipsis inquirunt, scrutanturque suffragia, unde nomina scrutatorum & scrutinii (b), idque secreta, nemine nempe ex non scrutatoribus audiente, singillatim, hoc est non a pluribus conjunctim, & diligenter attendentes, ut omnes omnino præsentes electores debitè modis ferant suffragium. Collecta suffragia ipsi scrutatores expendunt, & conditionata, dubia, alternativa rejiciunt, & qui ea tulerunt pro ea vice excidunt suffragio (c), reliqua vero omnia admittunt, & in scripturam redacta mox in communī palam facere debent, ut tantum numerus personarum, quæ suffragium tulerunt, exprimatur (d). Inde fit suffragiorum collatio, isque censemur electus, in quem omnes, vel maior & senior pars capituli consensit. Beneficia ecclesiastica conferenda sunt dignioribus, & hinc potius ponderanda, quam numeranda suffragia. Sed ne in rixas & turbas suffragiorum ponderatione evaderent electiones, moribus receptum est, ut major capituli pars exprimat totius corporis consensum (e). Per compromissum fit electio, quando a capitulo nemine dissentiente uni vel pluribus etiam extra capitulum Clericis electio committitur, idque inductum ne frequentibus capitulorum dissensionibus non sine Ecclesiarum damno in longum trahantur electiones. Compromisarii leges adjectas compromisso servare tenentur (f), quæ si nullæ fuerint expressæ, ex censemur adpositæ, quæ secundum Canones omnibus insunt electionibus. Si plures sint compromisarii ille censemur electus, qui majorem numerum punctorum tulerit; in quo a scrutinio differt compromissum. A compromissariis electus, re integra non revocato compromisso, non potest recusari (g). Et demum per inspirationem fit electio, quum nullo præcedente speciali tractatu, suffragia omnia veluti a divino spiritu excitata in unam personam conferuntur. Peccatis nostris inspirationes factæ rariores, quin nec facile hodie admitti debent, ne pretextu divini impulsus regulæ electionum ab Ecclesia præscriptæ negligantur, & aditus electionibus tumultuariis aperiatur. (h).

Solemnitates omnibus electionibus communes.

§. XVI. Generatim vero electiones omnes multa habent communia. In primis (I) justa prælato sunt persolvenda (i), nec ante ad successoris deveniendum electionem: singularisque profecto consuetudo olim Ale-

(a) Cap. quia propter XLII ex. de elect.

(b) Florens com. ad tit. Decretal. de elect.

(c) Cap. II. eod. in 6.

(d) Barbosa lib. I jure eccles. cap. 19. n. 216.

(e) Gabassut. lib. 2. theor. & prax. jur. can. cap. 24. num. 14.

(f) Cap. XXXII. ex. eod.

(g) Cap. XXXIII. ex. eod.

(h) Espen. part. 2. tit. 21. cap. 4. §. 9.

(i) Cap. XXXVI. ex. de elect.

CAP. XXI. DE SACR. MINIST. ELECT.

13

Alexandriæ obtinuit, ut non adhuc sepulto mortuo Episcopo novus eligeretur (a). Celebrari (II) quoque debent electiones omnes publice & palam in Ecclesia, aut alio loco consueto, quod jus reprobatis electionibus clandestinis, (b) semper servavit Ecclesia. Sunt electiones clandestinae, quæ celandi animo per privata conventicula importuno tempore & loco celebrantur: quale fuisse M. Athanasii electionem olim Ariani calumniantur (c). In omni porro electione (III) advocari debent omnes de capitulo, qui suffragium habent, & possunt interesse, tam præsentes, quam in eadem Provincia absentes, darique oportet absentibus tempus competens, quo se præsentes sistant. Ex justis vero causis absente etiam vicaria unius de collegio opera suffragium ferre possunt (d). Demum (IV) novo Decretalium jure trium mensium spatio Episcopi & majores dignitates regulares, cæteri vero beneficiarii intra sex menses eligi debent (e). Hoc autem semestre non a die vocationis, sed a die scientiæ numeratur (f), & porro utrumque tempus non currit, si justa causa, quominus electio fiat, sit impedimento (g). Si tempore præscripto electio non celebretur, eligentes cadunt jure electionis, & pro ea vice Sacerdotis constitutio devolvitur ad superiorem (h). Et hoc est negligentiam supplere prælatorum: meritoque inductæ devolutiones, ne cum danno Ecclesiarum impune esset trahere in longum electiones.

Postulatio ejusque forma.

§. XVII. Jure Decretalium species electionis, sed extraordinariæ, censetur postulatio. Populi & Cleri suffragia quandoque in antiquis Canonibus nomine *postulationis* designantur (i): atque adeo postulatio eadem erat ac electio: nec si populus minus idoneum expetebat, accu ab electione distincto erat procedendum, sed de more siebat electio, quam metropolita cum Episcopis provincialibus expendens, vota populi admittebat, aut rejiciebat, prout utilitas Ecclesiarum postulabat. Sed labentibus annis quum magno numero cœpissent minus idonei ad dignitates ecclesiasticas adspirare, electio & postulatio in duos distinctos actus abierunt, ita nempe ut electio esset idoneorum, postulatio vero vitio canonico laborantium. Unde postulatio est instans capituli petitio ad superiorem directa, ut ex indulgentia ad Clerum vel dignitatem ecclesiasticam eum admittat, qui canonico vetatur impedimento. Ergo in postulatione ante omnia procedit electio, in qua ex majori suffragiorum numero concluditur, nisi

(a) Epiph. hær. LXIX.

(b) Cap. XLII. §. ult. ex. eod.

(c) Philostorg. lib. 2.

(d) Cap. XLII. ex. eod.

(e) Cap. XLI. ex. de elect. cap. 2. ex de concess. præb.

(f) Cap. III. ex. de suppl. neglig. prælat.

(g) Cap. XLI. & ult. ex. de elect.

(h) Cit. cap. 41., cap. 3. ex. de suppl. neglig. prælat.

(i) Can. XVI. D. 61., Can. IX. C. 65.

si postulabilis cum eligibili concurrat, nam in hac specie ad excludendum eligibilem duplo majora puncta requiruntur (a). Celebrata electione preces ad superiorem instituuntur, ut Canones relaxando postulatum admittat. Superior, cui preces postulantum diriguntur, si Episcopi postulentur, est summus Pontifex (b), proximi vero superiores in inferioribus prælatis. Integrum vero est Pontifici preces non admittere, quia magis est gratiæ, quam justitiæ veniam Canonum indulgere (c), quamvis sine justa causa inferiores prælati postulationem rejicientes a summo Pontifice cogi possit (d). Admittitur vero postulatio prævia causæ cognitione, qua inquiritur in solemnitates postulationis, & vero etiam num e re ecclesiastica sit pro ea vice cum impedimentis dispensare. Et quoniam a superioris indulgentia pendet admissio postulationis, designatus ante admissionem nullum jus adquirit, & re integra, hoc est nondum petitione superiori præsentata, capitulum consilium recte mutabit suum.

Consensus electi in electionem.

§. XVIII. Post electionem jure celebratam electi oportet exquirere consensum (e), quod adeo verum est, ut consensu ante electionem postulato propter ambitus suspicionem electio non subsistat (f). Præsentata electione unius mensis spatio debet electus consentire, nisi jure per electionem quæsito cadere velit (g). Satis profecto sunt unius mensis induciæ, quo quis deliberet, num injectum onus subire beat, expendatque precibus ad Deum fusis & prudentum etiam adhibito consilio, num propriæ vires & virtutes respondeant vocationi. Quamvis enim qui gradus ecclesiasticos sponte appetunt, nisi in votis tantum sit labor & opus & studium exercenda charitatis, indigni sint & rejiciendi (h); ubi tamen justa præcedit Ecclesiæ vocatio, & requisitæ adsunt qualitates cum laude injectum onus sponte admittimus, modo tantum opus bonum intendamus. Semel autem ab electo admissa electione, electores amplius non possunt resilire (i), potestque electus, electoribus etiam invitis, a superiore petere electionis confirmationem, non vero ante confirmationem Ecclesiæ se admiscere administrationi, quod si faciat jure per electionem quæsito statim excidit. Non electio, sed confirmatio moribus præsentibus pastorem constituit. Solis Episcopis & Abbatibus extra Italiam, qui a Pontifice pendent, vel ab ipso petere debent confirmationem, ob locorum distantiam benigni-

(a) Cap. III. ex. de postul. prælat. cap. 40. ex. de elect.

(b) Cap. IV. ex. de postul. præl.

(c) Cap. III. ex. eod.

(d) Barbosa lib. 1. de jur. eccles. cap. 19.

(e) Cap. XXXIV. ex. de elect., cap. 8. eod. in 6.

(f) Cap. XLVI. ex. eod.

(g) Cap. VI. eod. in 6.

(h) Thomass. part. II. lib. 2. cap. 65. seqq.

(i) Cap. XXI. & seq. ex. de elect.

CAP. XXI. DE SACR. MINIST. ELECT.

¹⁵
zigne indultum, ut omnibus suffragiis electi interim Ecclesias ad-
ministrent (a).

An electus cogi potest ad assensum?

§. XIX. Quid si electus factæ electioni recuset consentire, an ad assensum recte cogitur? Primis sæculis nîl frequentius, quam vi inflatæ plebis, aut etiam Episcopis auctoribus facta ordines collati. Ita vi ordinati sunt Athanasius, Ambrosius, Paulinus, Nepotianus, Paulinianus, Augustinus, Martinus Turonensis, Macedonius anachoreta aliique. Tantum sacro ministerio digni censebantur, qui ordinabantur invicti (b). Contra vim calcitrare nihil quidquam proficiebat, nisi per Christi nomen jurassent, se ordinacionem non admissuros, quod Basilius tradit (c). Et hinc forsitan rapitorum per vim os subinde tenebatur, ne jusjurandum pronunciarent (d). Suo modo sacerdotia munera reputabantur publica, quæ imponuntur etiam invitatis. Qui vero sic ad sacerdotia rapiebantur, non ex contemtu sacri ministerii, aut pertinaci inobedientia repugnabant, sed quod se tanto muneri impares reputarent, vel quod soliditudini addicti, quiete tantum delectarentur. Sed inde lege Leonis & Majoriani Imperatorum (e), & decretis Simplicii Pontificis (f) & Concilii Arelatensis III. (g) ab ordinationibus vis remota est, invaluitque disciplina, ut ad sacerdotia tantum consentientes admittantur. Itaque moribus præsentibus si ad dignitates ecclesiasticas vocati non consentiant, quod in tanto earum ambitu non adeo frequens est, rationibus, obsecrationibus, increpationibus expugnandi, modo alias digni sint, & obtentu infirmitatis suæ electionem non admittant; & si ita repugnantia non frangatur, vis non debet inferri.

Qui desiit regius in electiones assensus.

§. XX. Jam Principum in Episcoporum electiones assensus antiquis moribus inductus etiam translatis ad capitula cathedralia electionibus jure Decretalium requiri debet (h). Sed distant Decretales a moribus ante receptis; etenim jure Decretalium post electionem debet regius assensus postulari, eoque posthabito electio non infirmatur; sed pristinis moribus regius assensus fere ipsam antecedebat electionem: quo jure etiam post translatas in capitula electiones, Reges aliqui, in primis Galliæ, uti non desierunt. Apud nos

(a) Cap. XLIV. ex. de elect., cap. V. eod. in 6.

(b) L. XXXI. c. de Episc. & Cleric.

(c) Epist. can. ad Amphiloch. Can. X.

(d) Eph. epist. ad joan. Hierosolym.

(e) Novel. II. in append. cod. Th.

(f) Epist. II. ad joan. Raven.

(g) Can. VII.

(h) Cap. XIV. & XXVIII. ex. de elect.

nos temporibus Nortmannorum etiam viguit regii assensus necessitas, & pupillo adhuc Federico II. *vice regia* Innocentius III. ejus balius electionibus consensit (a). Sed eo rem redegit Innocentius, ut tantum in speciem jus regium servasse videatur, etenim ea lege Constantiæ Friderici matri, ipsique puero Friderico dedit regni investituram, ut Rex requisitus assensum omnino præstaret (b), quum antea pactis inter Hadrianum IV. Pontificem & Guilielmum I. initis, & vero etiam de more ceterorum Regum si nullæ contra causæ suaderent, Reges nostri admittebant electiones. Qua de re grandior factus Fridericus ipse conquestus est. Paullo post regno ad Andegavenses translato, desiierunt Reges nostri electionibus assentiri: etenim Carolus I. Andegavensis, cui tantum cordi erat novi regni adquisitio, facile ea lege admisit a Clemente IV. datam investituram, ut in creandis Ecclesiarum prælatis numquam regius assensus requireretur. Generaliter vero labefactari necesse fuit regium hoc jus nominationibus Episcoporum in Pontifices translatis; nam indignum habebatur, electiones a Pontificibus factas consensione Regum confirmari. Etiam Innocentius III. exclusit regium assensum, quo electiones apud Sedem apostolicam factæ probabantur. *Super electionibus*, inquit in literis ad Joannem Regem Angliæ (c), *apud Sedem apostolicam approbatis non consuevit assensus Principum exspectari*. Quam regulam ea ratione confirmat Christianus Lopus, quod nullo pacto conveniebat directam & probatam a Sede apostolica electionem laico Regum judicio subjacere (d). At Reges electionibus assentientes, non suo judicio subjiciebant directas a Pontifice electiones, sed regia exercebant jura, quibus tanquam populi capita merito aucti sunt.

Electiones & collationes beneficiorum ad Pontificem devolutæ.

§. XXI. Penes capitula cathedralia diu steterunt Episcoporum electiones, quo eodem tempore dignitates Ecclesiarum & canoniciatus capitula, interveniente aliquando Episcopo, eligebant, cetera beneficia collationis Episcoporum erant. At lapsu temporis mutata disciplina, electiones Episcoporum & omnium fere beneficiorum collationes ad Pontificem devolutæ. Paullatim tanta moles inædificata, administris mandatis de providendo, reservationibus, præventionibus. Mandatis Pontifices capitulis aliisque beneficiorum collatoribus præcipiebant, ut certis designatis personis conferrent beneficia: præventionibus primi occupabant & conferebant, nihil imminuto pro sequentibus vacationibus jure collatorum; reservationis vero quidquid juris habebant collatores in Sedem apostolicam trans-

tu-

(a) Cap. XVIII. ex. eod.

(b) Innoc. III. lib. 1. epist. 410.

(c) Ap. Matth. Paris. an. MCCVIII.

(d) Diss. de reg. antist. nominat. cap. 6. tom. 6. oper. E. V.

CAP. XXI. DE SACR. MINIST. ELECT.

17

tulerunt. Viam aperuerunt reservationibus ultra tempus protractæ electiones, frequentes inter eligentes electosque discordiæ ad supremum apostolicæ Sedis judicium deferri solitæ, bella & discordiæ inter Pontifices & Reges, & vero etiam Principum preces, quibus a Pontificibus petebant, ut certis personis darent episcopatus. Primus Clemens IV. generatim Sedi apostolicæ reservavit dignitates & beneficia omnia, quæ apud Sedem apostolicam vacarent (a). Sed inde Clemens V. (b), Joannes XXII. (c), Benedictus XII. (d) aliqui successores Pontifices suis constitutionibus & cancellariæ regulis novas inducentes reservationes, & antiquas confirmantes, episcopatus omnes & reliqua pene omnia beneficia Sedi apostolicæ reserverunt. Et quamvis Benedictus XII. & alii Pontifices beneficia sibi reservantes, ad tempus reservationes inducere profiterentur (e); reservationes tamen sub successoribus persistebant, quando status Romanæ Ecclesiæ talis erat, ut beneficiorum collationes abjicere non posset. Nec deerant momenta, quibus mandata, præventiones, reservationes Pontifices tuerentur. Pro certo enim erat, Episcopos esse vocatos in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis, & Ecclesias omnes maiores, minores ab Ecclesia Romana fuisse institutas: quæ duo semel recepta speciosas rationes mandatis, præventionibus, reservationibus Pontificiis suppeditabant. Certe Clemens VI. literis ad Eduardum Regem Anglie omnium Ecclesiarum & dignitatum fundatione Ecclesiæ Romanæ vindicata, docuit plenariam omnium Ecclesiarum, beneficiorum & officiorum collationem ad Romanum Pontificem pertinere (f).

Querelæ contra reservationes eorumque revocatio.

S. XXII. Canonicæ electiones & beneficiorum collationes a capitulis & ordinariis collatoribus in Pontifices translatae, auxerunt quidem Romanæ Sedis dignitatem, at malorum iliadem non minus in Ecclesiam, quam in rempublicam invexerunt. Episcopi in hac parte, ut in multis aliis, pene non amplius mysteriorum Dei dispensatores, exteri linguae & legum patriarcharum ignari, & aliquando principibus suspecti ad Ecclesias promoti, posthabiti digniores, sexcentæ lites excitatae, patroni suis privati juribus. Unde factum, ut contra pontificias beneficiorum collationes passim omnes declamarent, Reges, Episcopi, capitula, patroni, nationes omnes. In Concilio Constantiensi an. MCCCCXIV. congregato legati Ecclesiæ Gallicanæ instanter petierunt, canonicas electiones & beneficiorum collationes ordinariis collatoribus restitui; sed Patres unitatem Ecclæ-

(a) Cap. II. de præb. in 6.

(b) Clement. in plerisque de elect.

(c) Extravag. ex debito de elect. inter com.

(d) Extravag. ad regimen de præb. inter com.

(e) Cit. extravag. ad regimen.

(f) Ap. Raynaldum ad an. MCCCXLVIII.

clesiæ, extincto schismate, restituere adlaborantes, articulum de restituendis electionibus & collationibus beneficiorum futuro Pontifici una cum Concilio commiserunt; at inde electo Martino V. re infecta discessum. Ergo paucis post annis in Concilio Basileensi exclamarunt Episcopi, reservationibus abrogatis, canonicas electiones restitui, precesque admittentes Concilii Patres omnes pontificias resciderunt reservations, una tantum excepta, quæ sexto Decretalium intexta, juris pontificii facit beneficia in curia vacantia (a).

Regiæ Episcoporum nominationes.

§. XXIII. Decretum hoc Concilii Basileensis plaudentes excepterunt Galli, illudque in comitiis Bituricensibus auctoritate Regis probatum an. CICCCCXXXVIII. in *Pragmaticam sanctionem* conjecerunt. Ita in Gallia restitutæ canonicae electiones, sed in aliis regionibus, ubi decreta Concilii Basileensis non eadem veneratione excepta sunt, reservations in statu perstiterunt suo. Interim quemadmodum Pontifices ægre ferebant Pragmaticam sanctionem; ita reliquos Principes male habebat, sibi subditos canonicos electionibus Episcoporum excidisse, & suorum regnorum Ecclesiis a Romanis Pontificibus Episcopos præfici. Ergo pactis conventis, vel apostolicis indulitis nominations Episcoporum Regibus concessæ, vel capitulis restitutæ, confirmationes vero Potificibus reservatae. In Gallia post diuturnas contentiones Pragmaticæ sanctionis abolito nomine, pactis conventis inter Leonem X. & Franciscum I. Regibus cesserunt Episcoporum nominationes (b). Similiter in Hispania non minus indulto Hadriani VI. summi Pontificis, quam jure patronatus catholici Reges eligunt Episcopos (c). Sed in Germania pactis conventis inter Fridericum III. Imperatorem & nonnullos alios Principes & Nicolaum V. capitulis electiones restitutæ. Apud nos vero tantum vigintiquatuor episcopatus sunt regiæ nominationis, quod Clemens VII. Carolo V. ejusque in regno successoribus iudulsit (d). Quo vero Principes recte nominationibus Episcoporum defungantur, Ecclesiæ bonum ob oculos habere, & viros spectatae pietatis & eminentis doctrinæ seligere debent, alias malæ villicationis eorum, quos elegerunt, apud Deum rei sunt. Unde olim Valentinianus senior rogatus ab Episcopis ut ob mortem Auxentii Ecclesiæ Mediolanensi Episcopum daret, onus defugiit, responditque, *Majus est viribus meis hoc negotium. Vos qui divina gratia ornati estis, ab illo splendore illuminati melius discernetis* (e).

CA-

(a) Cap. II. de præb. in 6.

(b) V. Petr. de Marca lib. 6. de C. 8. & I. cap. 9.

(c) Covarrubias ad cap. *possessor* part. II. §. 10. n. 5.

(d) Regens de Ponte decr. 12. Regens de Narinis resolut. lib. 1. cap. 152. n. 15.

(e) Ap. Theodoret. lib. 4. cap. 5.

CAP. XX. DE EXAM. ORDIN. ET ELECT.

C A P U T XXII.

De examine ordinandorum & electorum confirmatione.

Examen ordinationi præmittendum.

§. I. **N**omine examinis in cooptandis sacris ministris intelligimus diligentem perscrutationem qualitatum, quas in Clericis canones requirunt. Manus cito nemini imponendas omnibus Episcopis Timotheum adloquens Apostolus præceperat (a). Vetans autem Apostolus cito manus imponi, ex antiquorum Patrum sententia jussit, Sacerdotes adsumi non ex prima probatione, nec secunda, nec tertia, sed ubi consideratio diuturna & exactissima discussio præcessit (b). Valebant quidem in ordinandis Clericis populi suffragia ad bonorum merita prædicanda, & malorum vitia detegenda, præsertim ubi ambitus aberat à sacris ministeriis; at in re tanti momenti ulteriore etiam adhibitam Ecclesia voluit diligentiam, unde factis ipsis constaret aptos & idoneos esse, qui Sacerdotes creabantur. Nullus, statuunt Patres Concilii III. Carthaginensis (c), ordinetur Clericus, nisi probatus fuerit vel Episcoporum examine, vel populi testimonio, hoc est Episcoporum examine & populi testimonio; in scriptoribus enim quarti & quinti saeculi vel saepe vim habet conjunctionis. Etiam Athenienses quos elegerant in magistratus examini, quod dicebant ~~sacramentum~~, explorationem, subjicebant (d). Qui examine non præmisso ordinantur, furtive ordinari dicuntur. Furtive ordinati generaliter olim à Clero abjiciebantur (e); at jure Decretalium ante ordinationem sub excommunicatione proposito interdicto, ne non examinatus accedit, furtive ordinati perpetuum alieni sunt a Canone, tantumque post susceptum habitum regularem a Pontifice restituuntur; interdicto vero omisso Episcopi venia in ordinibus susceptis ministrabunt, & ad maiores promoventur (f).

Spectat examen præcipue mores & scientiam ordinandorum.

§. II. Ordinationi præcedens examen spectat certe omnes canonicas Clericorum qualitates, at præcipue versari debet circa mores & scientiam cuique gradui convenientem. Sane integri mores & scientia adeo necessaria sunt in regimine animarum, ut iis destituti Clerici oneri potius, quam ædificationi sint Ecclesiæ. Pro recta morum exploratione olim inductum, ut nullus peregrinus ignotus in

(a) 1. Ad Timoth. V. 22.

(b) Chrysost. hom. XVI. in 1. ad Timoth.

(c) Can. II D. 24

(d) Potterus lib. 1. archæolog. Græcæ cap. II.

(e) Can. IV. D. 18.

(f) Cap. I. seqq. ex. de eo, furtive ord. suscepit.

20 INSTITUT. JUR. CÀN. PARS I.

in aliena ecclesia Clericus ordinaretur (*a*), statuitque Synodus Mel-densis (*b*), ut nemo ordinetur, nisi in civitate, ubi examen ins-tituitur ad minimum uno moretur anno. Bene siquidem acta vita regulariter externis probatur testimoniis, quæ tum sunt idonea, quum qui testantur ipsi probati & diligentes viri sunt, & vitam conversationemque ejus, de quo ferunt testimonium, cognitam ha-bent & perspectam. Scientia vero exploratur propositis interroga-tionibus de iis, quæ scire Clericos oportet. Speciatim formulam inquisitionis scientiæ in Episcopo requisitæ proponunt Patres Conci-lii III. Carthaginensis, qua non tantum ex proponuntur quæs-tionis, quæ tum erant doctrinæ controversæ, verum etiam genera-lis continetur inquisitio, *si in lege domini instructus, si in Scriptura-rum sensibus, si in dogmatibus ecclesiasticis exercitatus* (*c*). Similiter Pa-tres Concilii septimi generalis Can. II. diligenter a metropolita inquiri præcipiunt, num Episcopus prontam Scripturarum & Ca-no-num scientiam habeat. Gradus academici idonei testes de scientia fo-rent, modo dignis & de literis bene meritis concederentur, nec in-vile abiissent mercimonium.

Jus & methodus examinandi Episcopos.

§. III. Instituitur autem examen ex officio, & quidem ab eo, cuius est manuum impositio (*d*). Ita Episcoporum examen spectabat ad metropolitam & Episcopos comprovinciales, metropolitarum ad Patriarchas, et in iis diœcesibus ubi nulli erant Patriarchæ, ad ipsos Episcopos comprovinciales. Primitus sæculis in plerisque provinciis eodem tempore populos Episcopum petebat, & metropolita provinciæque Epis-copi in Ecclesia vacante præsentes in electi inquirebant qualitates, & manus imponebant (*e*); sed inde turbis in longum distractis electioni-bus, decretum electionis Cleri & populi subscriptionibus & testimo-nio visitatoris munitione missum fuit ad metropolitam, qui accitis provinciæ Episcopis de electi qualitatibus instituit inquisitionem. Ipsi etiam qui e palatio mittebantur Episcopi ordinandi examini metropo-litæ & Episcoporum subjiciebantur: quin in hac specie ex Conci-lio III. Valentino an. 10CCCLV. celebrato rigor examinis intendeba-tur, ne in ovile Christi minus probatus pastor irrepereret. Electioni-bus ad capitula cathedralium devolutis judicium examinis ad formu-las forenses accommodatum est. Metropolita specialiter electos & contradicentes citavit, cæteros vero per edictum (*f*), terminoque ipræterlapso, sive rogatus a partibus, sive ex officio judicium sus-cepit, scrutatusque est electi qualitates & modum electionis.

Epis-(*a*) V. sup. cap. 20 §. 16.(*b*) Regino Prumiens. lib. 1. de eccles. discipl. cap. 389.(*c*) Can. IV. D. 23.(*d*) Cap. XXIX. ex. de elect.(*e*) Cyprian. epist. 68.(*f*) Cap. fin. de elect. in 6.

Episcopus instituit examen Clericorum omnium.

§. IV. Presbyterorum autem & reliquorum omnium Clericorum examen Episcopus, cui eorum ordinandorum jus est, debet instituere, nec officii pastoralis onus facile patitur, ut tantam provinciam aliis demandet. Ecclesiæ etenim salus pendet ab optimorum ministrorum constitutione, ac proinde ipse Episcopus examini debet præsidere, ne cito manus imponens, peccatis communicet alienis. Sed jampridem in officio pastorali remissiores facti Episcopi examen ordinandorum aliis demandare consueverunt. Romæ Hieronymi ætate ad Archidiaconi testimonium Presbyteri ordinabantur (a). Et in Concilio Nannatensi statuitur (b), ut Episcopus a latere suo eligat Sacerdotes, aliosque prudentes viros, gñaros divinæ legis & exercitatos in ecclesiasticis functionibus, qui canonicas ordinandorum explorent qualitates. At Tridentini Patres ab ipsis Episcopis in qualitates ordinandorum inquiri voluerunt, accitis tamen Sacerdotibus & aliis prudentibus, divinæ legis peritis & in Ecclesiæ functionibus versatis (c). Ita recentata praxis, quam in recipiendis ad sacros ordines Adeodato Episcopo Gregorius M. (d) servandam his verbis præscripsit: *Si quando de his recipiendis (nempe ad sacros ordines) tractari necesse est, graves expertosque viros consiliis vestris adhibete participes, & cum eis communī de hoc deliberatione pensate.*

Indigni removentur, & electio fere devolvitur ad superiorem.

§. V. Jam absoluto ordinandorum & electorum examine, minus idonei removentur, electores, qui scientes prudentes indignum elegerunt, pro ea vice eligendi cadunt potestate, & electio devolvitur ad superiorem. Populi suffragia eo præsertim olim spectabant, ut merita & demerita electorum detegerentur, ut proinde jure suo merito exui debebat populos, qui suffragiis abutens eligeret indignum. Itaque in hoc casu metropolitæ & Episcoporum provincialium erat Ecclesiis Episcopos præficere. Quin quo tempore nominationes Episcoporum erant apud Reges, si facta electionis potestate sciens populus in indignum consentiret, Episcopi constitutio potius ad Regem, quam ad metropolitam aliquando devoluta est, (e). Penes capitula inde subtilioribus regulis ad strictis electionibus militia electorum indignum eligentium a vitiis electionis distincta est. Sane si electores scientes eligant indignum, electio nulla est, & ipso jure devolvitur ad superiorem (f), modo omnes in indignum consenserint, nam si in ea electione major pars indignum, minor

ve-

(a) Epist. LXXXV. ad Evagrium.

(b) Can. V. D. 24.

(c) Sess. XXIII. de ref. cap. 7.

(d) Lib. 2. epist. 48.

(e) Thomass. part. 2. lib. 2. cap. 21. n. 9.

(f) Cap. VII. & XX. ex. de elect.

vero dignum eligat, minoris partis prævalet electio (a). Quod si in ipsis electionis solemnibus peccatum sit, sententia opus est, quo jure eligendi capitulum cadat (b), nisi confirmatio ad Sedem apostolicam pertineat, vel electiones per appellationem ad Pontificem deferantur, quibus casibus jus omne ad Pontificem devolvitur, qui aliquando ad ipsos electores remittere consuevit (c).

Confirmatio Episcoporum.

§. VI. Quicunque vero per inquisitionem idonei inventi sunt, ad sacrum admitti debent ministerium. Ita Presbyteri & reliqui inferiores Clerici stato tempore ordinantur, Episcopi vero confirmantur, & inde manuum accipiunt impositionem. Confirmatio est concessio episcopatus, per superiorem facta, qua prævia causæ cognitione, probatur electio, & electus pastor Ecclesiæ constituitur. Per decem & amplius sæcula per solam manuum impositionem pastores Ecclesiarum constituti, unoque quasi actu, examine peracto, electus a metropolitano & Episcopis provincialibus confirmabatur & consecrabatur. Unde in antiquis monumentis tantum electiones & consecrations Episcoporum memorantur, nec unquam talis occurrit confirmatio, quæ Ecclesiæ pastorem constituat. A consecratione sejuncta videtur confirmatio circa sæculum XI., quo ordinatio a collectione beneficii distingui cœpit (d): sane reipsa confirmatio nihil aliud est, quam collatio episcopatus, quæ veteri stante disciplina, inhærebat ordinationi. Spectat autem confirmatio ad proximum superiorem, solusque metropolita jure Decretalium electos Episcopos confirmat; separata enim a consecratione confirmatio præsentiam plurium Episcoporum minus fecit necessariam. Peti autem debebat ab electo & eligentibus simul, aut a solo electo confirmatio spatio trium mensium à consensu in electionem ab electo præstito, quo tempore exacto irrita erat electio, si nulla justa causa petitio fuisset impedimento (e). Interim a judicio superioris electionem confirmantis, aut rejicientis ad Pontificem appellabatur, unde nova judicia, quibus scatent libri Decretalium.

Effectus confirmationis.

§. VII. Jam ex nova disciplina confirmationis, quæ Ecclesiæ pastorem constituit, plures insigne sunt effectus. Inter Ecclesiam & Episcopum intercedens spirituale conjugium, quod electione initiatur, ratum fit confirmatione, & manuum impositione completur, quod Innocentius III. docet (f). Episcopi confirmatione omnium sacram

con-

(a) Cap. XXII. seq. ex. eod.

(b) Cap. XLII. & L. ex. eod.

(c) Florens. ad tit. de elect.

(d) Espen. part. I. tit. 14. cap. I.

(e) Cap. XLI. & ult. ex. & cap. 6. de elect. in 6.

(f) Cap. XI. ex. de translat. episc.

CAP. XXII. DE EXAM. ORDIN. ET ELECT.

23

consequuntur jurisdictionem (a), iis tantum exceptis, quæ ab ordinazione pendent: statim episcopalibus insignibus & privilegiis utuntur (b); nec jure Decretalium aliud erat opus, quo Episcopi Ecclesiarum suæ bona administrarent (c). Ita consecratio in partes veluti tributa est, ejusque plerique effectus una cum examine electionis confirmationi cesserunt, tantumque ordinatio retinuit ordinis potestatem & episcopalis characteris dationem. Quæ omnia antiquæ adversantur disciplinæ, quæ pastoris constitutionem & omnem sacram potestatem ab ordinatione repetebat, nec inter ordinis & jurisdictionis potestatem adgnoscebat differentiam (d). Ipsi Romanii Pontifices quamvis legitime electi ante consecrationem pastores non habiti. Certe nec Anastasius Bibliothecarius, nec quisquam alius antiquorum Stephanum II. velgo dictum inter Pontifices retulit, quod ante consecrationem obierit. Primus Baronius ex nova disciplina hunc Stephanum inter Pontifices recensuit, & ita cæteros deinceps omnes uno submovit gradu, & quem alii appellant Stephanum II., ipse Stephanum III. coepit appellare, ut Papebrochius adnotavit (e). Id tantum de antiqua superest disciplina, quod ante consecrationem confirmatus Episcopus simpliciter non dicitur, sed cum addito *electus*.

Hodie summus Pontifex electiones Episcoporum confirmat.

§. VIII. Sed tandem confirmationes Episcoporum in occidente una cum episcopatum reservationibus ad Pontifices delatae sunt. Stante jure confirmandarum electionum penes metropolitas plures contigit, ut Pontifices factas a capitulo Episcoporum electiones confirmarent, aut darent Episcopos, sive quod per appellationes interpositas ad Romanam Sedem judicia electionum devolvebantur, sive quod electiones stato tempore non fierent, sive quod electi ipsi malebant a Pontifice, quam a metropolita confirmari. Sed inde quum Episcoporum electiones sibi Pontifices reservassent, quod erat consequens, etiam confirmationes Sedi Romana cesserunt. Indignum profecto visum superioris judicium ab inferiore confirmari. Inde pactis conventis inter Pontifices & Principes, aut etiam Pontificum indultis tributæ quidem sunt Principibus Episcoporum nominationes, aut etiam capitulo cathedralibus restitutæ sunt electiones; at jus confirmandi Episcopos omnes Pontifici relictum est. Expediunt autem Pontifices prævia causæ cognitione in consistorio Cardinalium non sine solemnibus confirmationes, videturque consistorium Cardinalium successisse in locum Synodi Episcoporum, quæ præ-

(a) Cap. VII. & XV. ex. de elect.

(b) Cap. XVII. ex. eod.

(c) Glossa in d. cap. 15.

(d) Espen. part. I. tit. 14. cap. 5

(e) Conat. chron. hist. ad vit. Stephani II.

præsidente metropolita Episcopos constituebat. Ita confirmatione Pontificis electi sunt Ecclesiarum pastores, sed contra regulas Decretalium non possunt suarum Ecclesiarum se admiscere administrationi, nisi post acceptas a Pontifice literas, quæ de confirmatione, seu consecratione testentur (a). Quin institutis provinciarum, quæ etiam apud nos obtinent, nec id faciunt, nisi postquam litteræ Pontificis solemni regio placito, ut vocari solet, donatæ sint.

C A P U T XXIII.

De sacris ordinationibus & primo de earum ministro & subjecto.

Varia nomina sacræ ordinationis.

S. I. Semel electi & probati ad ministerium ecclesiasticum sacro proprioque ritu initiantur, & potestatem accipiunt spiritualem. Pluribus autem nominibus sacer ritus, quo altaris ministri initiantur, dicitur in monumentis ecclesiasticis. Passim latini appellant *ordinationem*; quæ vox modo ipsum significat sacrum ritum, quo ordinibus initiamur, modo latiorem habet significationem, complectiturque ipsam electionem & manuum impositionem, quo latiore sensu voce *ordinationis* Cyprianus (b), Leo M. (c), Concilium Arelatense II. (d) aliique veteres passim utuntur. Nempe, ut observat Budæus (e), *ordinare* quum ad hominem refertur, est aliquem ad honorem & magistratum promovere, seu, ut loquitur Cicero, ornare & honoribus augere. Et sacri ministri electione & sacro ritu promoventur: atque ita factum, ut scriptorum frequenti usu *ordinatio* modo ipsum sacrum ritum, modo integrum cæremoniam electione & sacro signo constantem significaret. Porro latini ordinaciones nomine *benedictionis* designant: quo sensu Leo M. *benedictionem* usurpat (f); & Zosimus Papa & Concilium Agathense (g) *benedictionem diaconatus* dixerunt. Est namque ordinatio species quædam *benedictionis*, qua rogatur Deus, ut ubiorem gratiæ suæ lumen in novum ministrum infundat. Nec minus frequenter ad *benedictiones* ministrorum denotandas adhibetur vox *consecratio*, quod per eas Clerici a rebus profanis seponuntur & Deo consecrantur. Græci vero voce *χειροτονίας*, *manuum impositionis*, designant sacram ministrorum initiationem, idque quia *sacrorum ministrorum præcipui manibus impositis creantur*. Interdum tamen *χειροτονία* ipsam *sacrorum ministrorum*

(a) Extravag. *in juncta de elect. int. com.*

(b) Epist. LXVIII.

(c) Epist. LXXXIX. ad Episc. Viennens.

(d) Can. LIV.

(e) Ad 1. *honores de decurionib.*

(f) Can. IV. seq. D. 75.

(g) Can. II. & VI. D. 77.

erorum designat electionem (a), eo quod populus christianus extensis manibus & acclamationibus ministros eligebat suos, quo sensu, ut observat Christophorus Justellus (b), ab Atheniensibus *χειροτονίας* accepit Ecclesia, apud quos testibus Demosthene & Cicerone in comitiis populi manibus extensis & acclamationibus subinde creati magistratus (c).

Ordinatio est Sacramentum.

§. II. Est autem ordinatio stricto sensu accepta christianæ religionis Sacramentum, quo personis ad officium ecclesiasticum rite vocatis solemnē inauguratione gratia & potestas obēundorum munierum spiritualium confertur. Ordinationem esse Sacramentum natura ipsa christiani Sacramenti aperte demonstrat. Sane duo ad Sacramenti rationem requiruntur, unum, ut sit signum quoddam externum a Christo institutum & Ecclesiae traditum; alterum vero ut gratiam derivet. Utrumque autem continet ordinatio, nam ritu ab Apostolis accepto explicatur per manuum impositionem, & porro Spiritum sanctum effundit. *Admoneo te, sunt verba Pauli Apostoli ad Timotheum (d), ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum.* Antiqui quoque Patres in primis Cyprianus, seu quicunque auctor est sermonum de operibus cardinalibus Christi, Augustinus (e), & Leo Magnus (f) ordinationem inter Sacra menta recensent (g). Et quamvis nullum exstet Christi præceptum de manibus in consecrationem ministrorum imponendis, quin potius videntur Apostoli a Judæis manuum impositionem mutuasse; non tamen sine peculiari Spiritus sancti impulsu id Apostoli fecerunt, præsertim quando Christus miraculosam ipsis manuum impositionem promisisset (h). Plures autem sunt ordines, singulique proprio ritu conferuntur, non tamen plura sunt ordinationis Sacra menta. Omnes enim ordines ad sacerdotium referuntur, atque ita omnes in illo unum quodammodo sunt, sicut uno ordinationis nomine continentur, quod B. Thomas docet (i).

Quid proprie ordo.

§. III. Jam vero ut modus a re ipsa ordinatio ab *ordine* distat. Scilicet ordinatio est modus, quo sacra potestas confertur, ipsa data potestas *ordo* nuncupatur, unde vulgatum illud *ordines conferre.*

(a) Suicerus in thesauro v. *χειροτονία*.

(b) Not. in Can. IV. Laodic.

(c) Peiffer. lib. 2. antiqu. Græc. cap. 5.

(d) 2. ad Timoth. I. 6.

(e) Lib. II. contra Paramen. cap. 19.

(f) Epist. LXXXI. cap. I.

(g) Hallier. de sacr. elect. & ordinat. part. II. sect. 2. cap. 1.

(h) Marc. 17. 18.

(i) B. Th. in 4. sentent. dist. 25. q. 2.

re. Et vero sunt officia ecclesiastica varii generis alia aliis prætantiora: & ita necesse fuit varios ordines seu gradus inter personas ecclesiasticas constituere, quibus ipsa officia & jura iis cohaerentia distinguerentur. Itaque quum potestas Clericorum pro varietate graduum distincta esset, facili translatione invaluit, ut ipsa sacra potestas cuique gradui cohærens *ordinis* nomine veniret. Cæterum nomine ordinis quandoque ipsa denotatur ordinatio, ut in titulo Decretalium *de scrutinio in ordine faciendo*. Quin & hoc constat, *ordinem* sæpe denotare peculiarem statum Clericorum, monachorum aliarumque personarum, quo sensu vocabulo *ordinis* usus est Tertullianus (a): *Differentiam inter ordinem & plebem constituit Ecclesiæ auctoritas*. Satis ampla est de sacris ordinationibus tractatio, complectitur scilicet ministrum, subjectum, ritus, effectus, interstitia, earum habendarum tempora & titulum. Hic de ministro & subiecto, deinceps de cæteris dicturi.

Minister ordinationis est Episcopus.

§. IV. Constans est Ecclesiæ sententia, ordinationis ministrum, præsertim si de Episcopis, Presbyteris & Diaconis creandis agatur, esse solum Episcopum, Presbytero vero simul cum Episcopo in creandis Presbyteris manu imponere, dum interea Episcopus precatione fusa expedit ordinationem. Certe Canones, qui receptam Ecclesiæ disciplinam exhibent, semper Episcopum ordinationis ministrum supponunt (b). Et Patres diserte docent, supra sortem Presbyterorum ordinationem excurrere. Presbyteros Episcopis Aerium æquantem Epiphanius hoc argumento stoliditatis arguit, quod Episcoporum ordo præcipue Patres Ecclesiæ per ordinationem gignat, Presbyterorum viro solos filios per baptismum. Hieronymus extollit quidem Presbyterorum prærogativam, at excipit ordinationem, quam propriam Episcoporum his verbis facit (c): *Quid facit, excepta ordinatione, Episcopus, quod Presbyter non faciat?* Cum Hieronymo consentit Chrysostomus (d), qui prope iisdem verbis utitur: *Inter Episcopum & Presbyterum interest ferme nihil.... Sola quippe ordinatione superiores illi (Episcopi) sunt, atque hoc tantum plus quam Presbyteri habere videntur.* Quin Chrysostomus (e) eo argumento Timotheum fuisse Episcopum demonstrat, quod ordinandi erat donatus potestate. Semper quoque irritas omniq[ue] effectu vacuas habuit Ecclesia manuum impositiones a Presbyteris factas. Ita Ischyras ad sortem laicorum a Synodo Alexandrina redactus est, quod Collathus, qui eum ordinaverat, Presbyter tantum erat, quod narrat Athanasius in *apologia*. Et Synodus Hispalensis gradu-

de-

(a) *Exhort. ad castitat. cap. 7.*

(b) *Conc. Nicæn. Can. XIX., Antioch. Can. IX., Chalced. Can. II.*

(c) *Epist. LXXXV. ad Evagr.*

(d) *Hom. XI. in 1. Timoth. 3. 3.*

(e) *Hom. I. in Philipp.*

CAP. XXIII. DE SACR. ORDINATION.

27

dejecit suo unum Presbyterum & duos Diaconos, quibus Episcopo manus imponente, Presbyter quidam benedixit (a). Quæ in contrarium proferuntur exempla Diaconorum & Presbyterorum a Presbyteris ordinatorum, veluti Felicissimi Diaconi a Novato, Danielis Presbyteri a Paphautio, & si quæ sunt alia; ea non excludunt Episcopi manuum impositionem, sed tantum arguunt, Presbyteros curasse, ut ab Episcopis manus imponerentur, ut recte Binghamus observat (b). Adhæret ergo manuum impositio ordini episcopali, nec ei, qui Episcopus non est, recte demandatur. Et mira profecto est scholasticorum antiquorum sententia, quæ fert, Presbyteros & Diaconos, & generaliter quemlibet Clericum ex delegatione Pontificis ordinem, quem habet, posse conferre. Illud interim verum est, ordines minores extra ordinem a Presbyteris recte dari: quo jure utuntur Presbyteri Cardinales in Parochis, quas Romæ tenent, & ordinum Abbates, si tamen ordinandi subditi sint & regulares (c).

Ad consecrationem Episcopi tres requiruntur Episcopi.

§. V. Jam Presbyterorum & inferiorum Clericorum ordinationes recte ab uno Episcopo celebrantur, sed ad consecrandum Episcopum tres Episcopi requiruntur, quorum unus proprius *consecrator*, reliqui duo dicuntur *assistentes*: quæ disciplina antiquissimis moribus inducta & Canonibus confirmata, semper in Ecclesia stetit. Conveniebant quidem ad Episcoporum ordinationes Episcopi frequentes, at potius quod essent judices electionis, quam quod plures tribus ad manus imponendas haberentur necessarii. Medio saeculo tertio adeo solemnis erat trium Episcoporum numerus ad Episcopum creandum, ut Novatianus se Episcopum contra Cornelium obtrudens, tres Episcopos ab extremis Italæ angulis ad sui consecrationem acciverit (d). Inde jussit Concilium Nicænum, ut cæteris per scripta assentientibus, tres saltem Episcopi ad creandum Episcopum intersint (e): quem eundem numerum inde passim Concilia, in primis Arelatense I., Arausicanum I., & Regiense consecrarunt. Spectabat autem præsentia hæc trium Episcoporum potius ad disciplinam, quam ad ordinationis integritatem, quod non obscure colligere licet ex auctore apostolicarum constitutionum (f) & Innocentio I. (g), qui trium Episcoporum præsentiam ad rei perfectæ referunt certitudinem. Et hinc ordinationes Episcoporum a duobus aut uno Episcopo peractas, tanquam validas sæpe admisit

Ec-

(a) Conc. Hispal. II. Can. V.

(b) Lib. II. orig. eccles. cap. 3. §. 7.

(c) Conc. Nicæn. II. Can. XIV., Trid. ses. XXIII. de ref. cap. 10.

(d) Epist. Cornelii ap. Euseb. lib. 6. cap. 43.

(e) Conc. Nicæn. Can. IV.

(f) Lib. III. cap. 20.

(g) Cap. IV. D. 64.

Ecclesia, præsertim quando legitimus numerus haberi non poterat, aut temporum conditio summum jus cogebat prætermitti (*a*). Quin vulgo apostolici Canones tanquam jure ordinario proponunt, Episcoporum ordinationes a duobus, aut tribus Episcopis fieri debere, *Episcopus a duobus, aut tribus Episcopis ordinetur* (*b*).

Episcopus extra propriam Parochiam ordines non confert.

§. VI. Propria quidem est Episcoporum ad creandos Episcopos, Presbyteros aliosque inferiores ministros manuum impositio; at ii non passim ubique, sed in suis tantum Ecclesiis possunt explicare ordinationes. Nullis limitibus origine sua episcopalibus potestas includitur; at semel ad bonum ordinem paroeciarum, provinciarum & diocesis instituta distinctione, Episcopi, metropolitæ, patriarchæ tantum propriis Ecclesiis debent esse contenti, nec propria auctoritate in alienis Ecclesiis munia recte exercent pastoralia. Itaque quilibet Episcopus tantum in sua paroecia recte manus imponit: quod jus statuerunt olim Canones apostolici & Antiocheni (*c*), deinceps sequentes, & novissime Tridentini confirmarunt (*d*). Et hinc quum Epiphanius, ut testatur Socrates (*e*), Diaconum in diocesi Constantinopolitana ordinasset, Chrysostomus contra Canones asseruit usurpatum. Bona proprii Episcopi venia opus est, ut in aliena paroecia possint cæteri Episcopi manus imponere, aut alias functiones obire pastorales. Et si aliter fiat, ordinantes & ordinatos Canones apostolici deponi jubent, Antiocheni vero eo ipso, quo Episcopum Synodo subjiciunt puniendum, *infirmas* faciunt ordinationes. At novo Tridentini jure (*f*) Episcopi nemine invitante in alienis Ecclesiis manus imponentes ab usu pontificalium, ordinati vero ab ordinis executione ipso jure cadunt.

Cui competit metropolitarum & Patriarcharum ordinatio.

§. VII. Porro potestas ordinandi Episcopos provinciæ metropolitæ erat & Episcoporum provincialium, nec unius provinciæ Episcopi in alienis provinciis recte ad gignendos Patres manus imponebant, nisi a propriis Episcopis, ut sibi subsidio venirent, invitatæ (*g*). Nempe unius provinciæ Episcopi unum faciebant corpus, cui præerat metropolita, senatusque hujus auctoritate negotia omnia provinciæ oportebat explicare. Et hinc ad Episcopi constitutio nem Episcopi provinciæ omnes concurrebant, quod omnium ætatum Canones decernunt. Præcipue vero metropolitæ auctoritas adeo ha-

(*a*) Thomass. part. II. lib. 2. cap. 12.

(*b*) Can. Apost. I.

(*c*) Can. Apost. XXXV., Conc. Antioch. Can. XXII.

(*d*) Trid. ses. VI. de ref. cap. 5.

(*e*) Lib. VI. cap. 6, 14.

(*f*) Trid. loc. cit.

(*g*) Conc. Constantinop. Can. II.

CAP. XXIII. DE SACR. ORDINATION.

bebatur necessaria, ut præter ejus conscientiam Episcopi constituti Episcopi non haberentur. *Illud est omnino manifestum, inquit Nicæni Patres (a), quod si quis absque metropolitani sententia factus sit Episcopus, eum magna Synodus definivit non esse Episcopum.* Similiter jus ordinandi metropolitas erat Episcoporum provincialium, nec necesse erat ad creandos metropolitas ab alienis provinciis Episcopos, aut metropolitas advocare. Et quamvis statuerit Concilium Sardicense ad metropolitæ creationem τοις ἀπὸ τῆς πλησιάρχειας ἵπατοντες propinquioris provinciæ Episcopos advocari (b), id tamen in praxim non videtur deductum. Sed inde institutis Patriarchis jus ordinandi metropolitas intra fines dioecesis cessit Patriarchis (c), quibus data fuit universæ dioecesis solicitude; at nihil imminutum de jure metropolitanarum ad provinciæ Episcopos creandos, exceptis tamen Patriarchis Romano, & Alexandrino, qui etiam sui patriarchatus Episcopos creabant (d). Et quemadmodum metropolitæ ab Episcopis comprovincialibus, ita Patriarchæ a dioecesis Episcopis & metropolitanis ordinabantur (e). Ipsum quoque Episcopum Romanum finitimi creabant Episcopi, inter quos Episcopus Ostiensis primas tenebat (f). Atque ita quociescumque Episcopus erat constituendus extraordinaria Episcoporum Synodus aut unius provinciæ, aut dioecesis cogebatur, quemadmodum ejus, qui ordinabatur, amplitudo postulabat. Sed tandem in occidente jus Episcoporum consecrandorum una cum electionum confirmationibus ad Pontifices Romanos devolutum est.

Proprius Episcopus Clericorum erat, qui primus ordinaverat.

§. VIII. Jam vero in propriis Ecclesiis Episcopi non indiscriminatim omnibus, sed subditis tantum suis manus recte imponunt, ut ita quilibet a proprio Episcopo ordinetur. Veteri stante disciplina in promovendis ad altiorem gradum Clericis proprius Episcopus erat, qui primus clericatum contulisset; nec aliis Episcopis fas erat, eo invito, alienos ministros ordipare, quod antiqui omnes Canones Nicæni, Sardicenses, Africani, Chalcedonenses aliquique decernunt (g). Sane Clerici omnes in ordinatione Episcopo ordinanti, & Ecclesiæ, cui eos affigebat, perpetuum erant adligati, ac proinde sine proprii Episcopi venia nec ad aliam Ecclesiam transire, nec ab alio deinceps Episcopo poterant ordinari. Et inde exoptans Gregorius M., ut eligeretur in Episcopum Syracusanum Ca-

(a) Can. IV.

(b) Cone. Sardic. Can. VI.

(c) Cone. Chalced. Can. XXVIII.

(d) V. supra cap. 10. §. 4.

(e) Cone. Constantinop. ep. ad occident. ap. Theodor. lib. 5. cap. 9. Novel. 131, justin.

(f) August. Brevic. collat. tert. die cap. 16.

(g) Cone. Nicæn. Can. XVI., Sardicen. Can. XV., Carthag. III. Can. XXI., Chalced. Can. XX.

tanensis Ecclesiæ Archidiaconus, necessarium esse intelligebat, ut Catanensis Episcopus in id etiam coñsentiret. Quod si factum fuerit, sunt ejus Pontificis verba (*a*): *etiam frater & coepiscopus noster Leo ei cessionem præstare debebit, ut liber ad ordinandum possit inveniri.* Spectabat hæc disciplina ad pacem inter Episcopos fovendam, & ad Clericorum promovendam stabilitatem: quæ duœ antiquis moribus tanti erant, ut Concilium Sardicense & Arelatense ordinaciones ab alienis Episcopis peractas *irritas & infirmas* pronuncient (*b*). A communi regula tantum excipiebatur Episcopus Carthaginensis, totius Africæ exarchus, qui ex omnibus sibi subjectis provinciis Clericos poterat assumere, & in Ecclesiis suæ jurisdictionis Episcopos ordinare (*c*).

Laici poterant a quocumque Episcopo ordinari.

§. IX. Sed quantum ad laicos, proprius ad eos ordinandos Episcopus præsertim erat, qui sacro fonte tinxerat. Carnalis patriæ semel relictæ, ubi quis alibi baptizatus fuerat, vix ulla ratio haberri poterat, quando in ordinationibus vita & mores post baptismum in examen veniebant. Spiritualis autem nativitas Ecclesiæ, quæ in Christo genuerat, baptizatum sociabat; & ita jure veluti proprio Episcopus, qui tinxerat, idoneus ad imponendas manus censebatur. Verum nexus in baptismo cum propria Ecclesia contractus tantus non erat, ut alibi tinctos cæteri Episcopi non possent usurpare, & in propria Ecclesia sibi ministros constituere, quando de eorum moribus constabat. Peregre baptizatos in alienis provinciis Illiberitani Canones vetant ordinari, *eo quod eorum minime sit cognita vita* (*d*). Ergo cognita peregrinorum vita ad eos in clerum primum cooptandos omnes Episcopi proprii erant, vigebatque species quædam præventionis, qua quisque Episcopus optimos quoisque christianos occupabat, & in sua Ecclesia Clericos constituebat. Ita Origenes, Hieronymus, Paulinus, Augustinus aliique, quos Hallierius (*e*) recenset, nec in patria, nec in Ecclesia, quæ eos tinxerat, fuerunt ordinati. Constabat autem de moribus extra-neorum aut diutina eorum in aliquibus Ecclesiis præsentia, aut fama, quæ de eorum moribus increbuerat, aut literis formatis, quas laici a propriis Ecclesiis discedentes a suis Episcopis accipiebant. Ex omnibus antiquis Conciliis tantum Patres Concilii Carthaginensis I. statuerunt, non debere Episcopum *laicum usurpare sibi de plebe aliena*, ut *eum ordinet sine conscientia ejus Episcopi, de cuius plebe est* (*f*); verum iste Canon non diu viguit in Africa, siquidem in-

(*a*) Lib. IV. ep. 30.

(*b*) Conc. Sardic. cit. Can. XV., Conc. Arelat. II. Can. XIII.

(*c*) Cod. Afr. Can. LV.

(*d*) Conc. Illib. Can. XXIV.

(*e*) De sac. elect. & ordin. part. II. sect. 5. cap. 3. art. 1. §. 4.

(*f*) Conc. Cart. I. Can. V.

CAP. XXIII. DE SACR. ORDINATION.

inde Concilium Carthaginense III. antiquam restituit libertatem de laicis a quolibet Episcopo ordinandis (a). Quod vero in Concilio Carthaginensi I. Gratus Episcopus dixit, se meminisse etiam in Concilio Sardicensi cautum, ne Episcopi laicos alienos ordinarent, id quidem non congruit cum Canonibus Sardicensibus, qui *alienum ministrum* vetant usurpare (b), videturque memoria Gratii defecisse.

Proprius Episcopus in nova disciplina.

§. X. Per decem plus minus sæcula stetit disciplina, quæ Clericos ab Episcopo, qui primus clericatum imposuerat, ad altiorum gradum jubebat promoveri, laicos vero quocunque Episcopo ordinari pertinebat. Sed inde mutati mores, Clericos extra propriam Ecclesiam permissum ordinari, nec amplius liberum fuit quoscunque laicos augere clericatu. Sæculo XI. invitatis sacris Canonibus frequentiores factæ sunt ordinationes sine titulo, quæ deinceps admisso patrimonii titulo in usum abierunt assiduum. Inde abrupto nexu Ecclesias inter & Clericos innumerabilis emersit frequentia Clericorum inertium & vagantium, qui ab alienis Episcopis ad maiores ordines curabant promoveri. Intermissus quoque fuit literarum formatarum usus, passimque laici nullo testimonio de bene acta vita proprias relinquebant Ecclesias (c); Episcopi vero sine electu tonsuram dabant, tantum ad Clericorum numerum augendum (d). Ita ad evitandam confusionem necesse fuit novas præscribere regulas de Episcopis, qui ordines & ipsam tonsuram conferrent, paulatimque proprius ad ordinandum Episcopus quadruplici titulo esse cœpit, *origine* nempe, *beneficio*, *domicilio*, *familiaritate*. Principio Episcopis Italico Clemens IV. interdixit (e), ne ultramontanos ordinarent Clericos sine literis dimissoriis Episcopi originis, vel beneficii; sed inde Bonifacius VIII. generalem edidit constitutionem (f), qua proprius ad ordinandum Episcopus esse statuitur origine, beneficio & domicilio, longoque tandem usu familiaritas accessit. Episcopus originis est ille, in cuius parœcia ordinandus est natus; sic enim sonat origo apud Bonifacium, nam jure civili latior est originis significatio, locumque etiam paternæ nativitatis comprehendit (g). Nativitas vero, quæ originem dat, magis carnalis, quam spiritualis est, in quo præsentes distant ab antiquis moribus, qui pluris faciebant Ecclesiam, quæ in Christo genuerat. Episcopus beneficii est ille, in cuius dioœcesi ordinandus ha-

(a) Conc. Carth. III. Cap. XXI.

(b) Conc. Sardic. cap. XV.

(c) Hallier. de sac. elect. & ordin. part. II. sect. 5. cap. 3. art. 4.

(d) Fleuryus tom. 19. hist. eccles. in discurs. prælim.

(e) Cap. I. de tempor. ordinat. in 6.

(f) Cap. III. eod. in 6.

(g) L. VI. §. 1. D. ad municipalem.

habet beneficium, modo in fraudem declinandi proprii Episcopi collatum non fuerit, quod, ut refert Fagnanus, pluries declaravit *sacra congregatio*. Episcopus domicilii est, in cuius dioecesi domicilium constituit ordinandus. Ibi vero domicilium constitutum intelligitur, ubi quis larem rerumque ac fortunarum suarum summam constituit, unde rursus non sit discessurus: si nihil avocet, unde quem prefectus est, peregrinari videtur: quo si redit, peregrinari jam desistit, ut rescripto suo explicant Imperatores (a). Unde ab animo potius & conjecturis, quam ab annorum numero positum estimandum domicilium. Ex regulis juris civilis de fori ex causa domicilii competentia videtur Bonifacius statuisse, ut etiam Episcopus domicilii competens esset in causa ordinationis, praesertim quando in nova disciplina *mores ordinandorum extra locum habitationis non facile innotescerent*. Et demum Episcopus familiaritatis est, qui alienum subditum inter suos familiares habet.

Incommoda novae disciplinae.

§. XI. Nova hæc disciplina, qua quadruplici titulo censemur Episcopi ordinantis competentia, quamvis ad evitandam confusione inducta sit, non tamen ordinem omnino restituit, nec incommoda abstulit omnia. Etenim origo, beneficium, domicilium, familiaritas simul concurrunt, non se invicem excludunt: atque ita unus idemque & laicus & Clericus potest eodem tempore a pluribus Episcopis ordinari, nec requiritur, ut ex uno titulo Episcopus ordinans ab aliis Episcopis itidem propriis consensum habeat. Inepti ergo ad ordines convolant, examen Episcopi, cui eorum vita cognita est, declinatur, cogunturque Episcopi in propria Ecclesia eos pati Clericos, quos nunquam ordinarunt. Ipse titulus beneficii, qui antiquæ congruit disciplinæ (siquidem beneficia natura sua adlicant Ecclesiæ) in nova disciplina promovit confusione, quando in pluribus dioecesibus facile potest unus plura obtainere beneficia. Auxerunt incommoda privilegia Pontificum Clericis sæcularibus vel regularibus concessa, ut a quocunque Episcopo ordines susciperent. Sensis cleris Gallicanus, quæ ex multiplici proprii Episcopi titulo manabant incommoda, & hinc posthabito Bonifacii VIII. jure in Gallia potissimum origine Episcopus proprius ad ordines censemur.

Qui novo jure emendata.

§. XII. Jam Tridentini Patres hisce incommodis ex parte quæsiverunt medicinam. Revocarunt enim omnia privilegia, quæ ordines a quocunque Episcopo suscipi indulgebant, & unumquemque a proprio Episcopo statuerunt ordinari, suspenso, si secus factum

(a) L. cives c. de incolis.

CAP. XXIII. DE SACR. ORDINATION.

tum fuerit, a collatione ordinum in annum ordinatore, ordinatis vero suspensis tandi, quandiu proprio Episcopo videbitur (a). Porro ratione familiaritatis tantum veros, non titulares Episcopos ordinare posse decreverunt (b), idque tum demum quum integro triennio inter Episcopi familiares ordinandus fuerit, statimque eidem sine fraude Episcopus ordinans conferat beneficium (c). Successit Innocencii XII. Decretalis *Speculatores*, quæ talibus regulis Episcoporum priorum adstringit potestatem, quæ ordinem necessarium aliquatenus sustinent: statuit enim, originem, quæ ad ordinandum Episcopum proprium faciat, naturali nativitate, modo fortuita non sit, æstimari, quo casu vult originem patris attendendam; domicilium constitutum intelligi vel ad minimum decenii in aliquo loco mora, vel translatione majoris partis fortunarum in locum cum instructis ædibus & tali mora, quæ animum semper permanendi pandat, addito in utroque casu jurejurando ad perpetuam confirmandam habitationem; beneficium tanti reditus esse, quod secundum receptos mores per se ad ordinati sufficiat sustentationem; & beneficii, domicilii & familiaritatis jure Episcopum ordinantem habere Episcopi seu originis, seu domicilii, seu utriusque literas testimoniales, quæ etiam requiruntur ab Episcopo fortuitæ nativitatis, si ibi ex longa mora impedimentum canonicum contrahi potuerit.

Proprius regularium Episcopus.

§. XIII. Et hæc quidem spectant Clericos & Laicos; nam quantum ad monachos, eorum proprius Episcopus ille est, in cuius dioecesi exstat monasterium, ubi tanquam de familia commorantur, & ita ab eo ordines suscipere debent. Scilicet regulares per solemnem habitus clericalis susceptionem mundo moriuntur, & in sancta conversatione renati ex veteribus institutis domicilium ibi habere censebantur, ubi primum induerant monachismum; ex novis moribus in eo monasterio, in quo a suis superioribus destinantur, ut ibi sint de familia. Infregerant hanc regulam olim multi regularium, qui privilegia, ut a quibus Episcopo ordines susciperent, a Sede apostolica impetrarunt (d). Sed Tridentini Patres omnibus revocatis privilegiis unumquemque a proprio Episcopo voluerunt ordinari (e), tantumque jus antiquum admiserunt, ut Abbes regulares primam tonsuram & minores ordines suis subditis regularibus conferrent (f). Inde vero hoc jus variam habuit fortunam variis editis Pontificum Decretalibus, quæ vel libertati re-

(a) Trident. ses. XXIII. de ref. cap. 8.

(b) Trid. ses. XIV. de ref. cap. 2.

(c) Trid. ses. XXIII. de ref. cap. 9.

(d) Cap. III. de tempor. ordinat. in 6.

(e) Trid. ses. XXIII. de ref. cap. 8.

(f) Trid. loc. cit. cap. 10.

regularium, vel ecclesiasticæ disciplinæ faverent. Sane Pius V. liberum fecit mendicantibus, ut a quocumque Episcopo Sedi apostolicæ communicanti, sacros susciperent ordines (a): adeo nempe Pio cordi fuit libertas mendicantium. Sed Gregorius XIII. post ipsum Pium Pontifex creatus, ad juris terminos Pii revocata constitutione, Canonem Tridentinum recentavit (b). Successit declaratio sacræ Congregationis Concilii a Clemente VIII. probata, qua cavitur, ut superiores regulares subditos suos regulares pro recipiendis ordinibus tantum ad proprios dioecesanos præsentes & ordinationes habentes dimittant, ab quemlibet vero Episcopum iis absentibus, aut ordinationes non habentibus; modo ab ipso ordinatore quantum ad doctrinam examinentur, & ipsi superiores regularium consulto ordinationes suorum subditorum ad id tempus non distulerint, quo dioecesanus est abfuturus, vel nullas habiturus ordinationes. Sed satius fuisset stare regulis Tridentinis, quam exceptiones addere ad lites excitandas.

Qui dant literas dimissorias ad ordines.

§. XIV. Jam si justa causa impedimento sit, quominus Episcopus proprius ordinationes habeat, potest suis subditis literas dare dimissorias, quo ab alienis Episcopis ordinentur, & ordinati ad dimittentem revertantur: quo sensu nunc accipiuntur literæ dimissoriae, nam in veteri disciplina Episcopi datis dimissoriis omnino Clericos a se dimittebant, dimissique Clerici soluti propriæ Ecclesiæ vinculo, ad alias transibant Ecclesias (c). Tantum Episcopi, quorum est manuum impositio, primario ad ordines literas concedunt dimissorias; quumque capitulum sede vacante in Episcopi succedat potestatem, id etiam jus ad capitulum devolvitur, sed quatenus a Tridentinis Patribus (d) & apud nos etiam pactis conventis limitatum est (e). Inferiores prelati, Abbates, superiores regulares aliisque exempti præscriptione aut privilegiis suos Clericos, aut subditos ad quoscunque Episcopos pro suscipiendis ordinibus mittebant; at novo Tridentini jure moribus pridem receptis & privilegiis omnibus posthabitatis vetiti sunt Abbates & alii exempti & capitula Canonicorum etiam cathedralium literas dimissorias aliquibus Clericis sæcularibus, ut ab aliis ordinentur, concedere, eorumque omnium ordinatio ad Episcopos, intra quorum dioecesis fines existunt, per omnia restituta est (f). Quicunque vero dimittuntur probari prius debent, vetanturque alieni Episcopi, quocunque fuerint donati privilegio, alienum subditum ordinare, nisi ejus

pro-

(a) Bulla *ut si mendicantium* XLII. in bullar.

(b) Bulla *in tanta* IX. eod.

(c) Conc. Trullanum I. Can. XVII.

(d) Ses. VII. de ref. cap. 10.

(e) Concord. cap. 4. n. 9.

(f) Trid. ses. XXIII. de ref. cap. 10.

CAP. XXIII. DE SACR. ORDINATION.

probitas & mores ordinarii sui testimonio comprobentur (a). Qain Tridentini Patres videntur etiam velle, ut Episcopi manus imponentes ad se dimisso & probatos novo subjiciant examini (b), quod tamen ab arbitrio ordinantis pendere censuit sacra Congregatio (c). Semel vero concessæ dimissoriæ, nisi certo tempore includantur, eatenus durant, ut nec Episcopi morte, nec capituli finita potestate vim suam amittant (d), quamvis re integra, qui dedit, literas datas recte revocabit (e).

Episcopi hæretici, schismatici &c. non recte ordinant.

S. XV. Qua demum cunque ratione Episcopus proprius censeatur, ut rite recteque ordines conferat, catholicæ fidei & communionis esse debet, nullaque ratione deminutam habere debet consecrandi potestatem. Ergo Episcopi hæretici, schismatici, simoniaci, excommunicati, degradati, intrusi, suspensi ordinationis mysteria vetantur celebrare. Et qui quæso Spiritum sanctum dare possunt, qui illum non habent, & divina præstare Sacra menta, quorum manibus, ut afirmat Leo M. (f), se subtraxere mysteria? Nec aliqua esse possunt divinæ vocationis signa, quando ab inimicis Christi & Ecclesiæ perturbatoribus, aut alias criminosis Episcopis Clerici consecrantur. Unde Damasus Papa per *illicitam manus impositionem vulnerari* ait *caput suscipientis* (g): item Gregorius M., *consecrationem nullo modo dici posse edicit, quæ ab excommunicatis hominibus est celebrata* (h). Porro Episcopi, qui jam renunciarunt episcopatu, nec rite manus imponunt, modo & loco & dignitati renunciarint. Nempe distinguit Alexander III. (i) inter Episcopum, qui renunciavit tantum loco, forsitan ob hostium incursionem, & eum, qui dignitate episcopali se abdicavit. Et priori quidem casu non vetatur Episcopus ordinationes celebrare, si ab aliis Episcopis invitetur; altero vero casu minores ordines recte confert, non maiores. Videntur Episcopi, qui renunciarunt dignitati episcopali chor-episcopis illis simillimi, qui ordinem habentes episcopalem, in gradu Presbyteri tantum ministrabant, quique pro jure suo in sibi concedita parœcia minores conferebant ordines. Eodem jure, quo Episcopi loco cedentes, censemur Episcopi, qui ad nudum Episcopi nomen ordinantur, nam nec subditos, nec Ecclesiam habent, tantumque de licentia ordinariorum manus recte imponunt. Interim si contra Canones hæretici, schismatici, & reliqui mox memorati Epis-

co-

(a) Trid. ses. XXIII. de ref. cap. 8.

(b) Trid. ses. VII. de ref. cap. 11.

(c) Ap. Fagnan. in cap. *cum secundum ex. de præbend.*

(d) Rebuf. in praxi benef.

(e) Barbosa de off. episc. part. II. allegat. 7. n. 25.

(f) Epist. LXXIII.

(g) Can. III. c. 9. q. 1.

(h) Can. I. cod.

(i) Can. I. ex. de ordin. ab Episc. qui renunciavit episc.

copi ordinationes celebraverint, per hujusce manuum impositionem semper caput ordinatorum vulneratum censemur, sive scientes prudentes, sive per ignorantiam ab iis ordinari passi sunt. Etenim defectus ordinationis non tam ab ipsis ordinatis, quam ab ordinatoribus, qui Spiritum sanctum non habent, derivatur. Tantum proficit ignorantia ad facilius veniam obtinendam, ut ordinem susceptorum executione utantur, & ad majores adscendant (a).

Soli mares non feminæ ordines suscipiunt.

§. XVI. Venio nunc ad ordinationis subjectum. Soli mares Canonis donati qualitatibus ordinis capaces sunt, non item feminæ: quod naturæ potius præceptis, quam ecclesiasticis regulis inductum. Sane mulieres ad subjectionem a Deo factæ sunt, Sacerdos vero caput populi est: & nativo quodam pudore a docendo aliisque publicis functionibus, quales sunt sacerdotiales, retardantur, adeo ut turpe duxerit Apostolus, mulierem in Ecclesia loqui (b). Recte igitur auctori apostolicarum constitutionum observatum, proxim ethnicam esse creare Sacerdotes feminas (c). Notissimæ apud Romanos sunt Vestales, virgines nempe Sacerdotes cultui deæ Vestæ addictæ, & matronæ Bonæ deæ sacerdotio donatae. Cereri Eleusinæ apud Græcos mulieres sacrificabant: refertque Tacitus (d) apud Gallos & Germanos frequentes fuisse feminas Sacerdotes. Gentes imitati sunt quidam hæretici, Pepuziani nempe & Collyridiani, quorum illi Episcopos & Presbyteros feminas habebant; isti vero opera feminarum Mariæ Virgini sacrificabant, ut narrat Epiphanius (e), qui ad eos refellendos observat (f), nullam feminam ab orbe condito ad offerendum sacrificium, aut aliquod aliud sacrum ministerium in Ecclesia fuisse ordinatam, & nulli magis, quam Mariæ Virgini, quæ ipsum Christum sinu exceptit suo, sacerdotium demandari debuisse, si feminæ ad functiones ordinum admitti possent. Nominantur quidem in Canonibus Episcopæ & Presbyteræ, at non ab ullo ordine, aut ecclesiastico ministerio; sed a viris suis, qui ad episcopatum & presbyteratum promoti sunt. Et diaconissæ, quamvis per manum impositionem adsumptæ, non tamen ad sacerdotii functionem, sed ad muliebris sexus honestatem pro officiis, quæ minus recte & decenter a Clericis explicabantur, fuerunt institutæ, quod idem Epiphanius diserte docet (g).

Or-

(a) Cap. I. & II. ex. eod.

(b) 1. ad Cor. 14. 34.

(c) Const. apost. lib. 3. cap. 9.

(d) De moribus Germanorum.

(e) Hær. 69. & 72.

(f) Hær. 79.

(g) Cit. hær. 79.

CAP. XXIII. DE SACR. ORDINATION.

Ordinandi debent esse baptizati & confirmati.

§. XVII. Præter cæteras canonicas qualitates ordinandi debent esse baptizati & confirmati. Et quantum ad baptismum tantæ est in ordinandis necessitatis, ut, nisi eo in aqua prius suscepto, invalida ordinatio censeatur, quod olim in Paulinianistis viderunt Nicæni Patres (a), & inde statuit Concilium Compendiense (b), tuncius habuit Innocentius III. (c), & passim inde communis theologorum consensu certum reputatum fuit. Sane per baptismum aditus patet in Ecclesiam, & pro moustro est, ut altari ministret, qui extra Ecclesiam reperitur. Porro ordinandi debent esse confirmati. Sacri quidem ordines perfectos tantum christianos admittunt, & nemo sine confirmatione perfectus christianus censetur, hactenus ut, observante Albaspinæo, nemo christiani nomen olim sortiretur, nisi dono Spiritus sancti confirmatus & donatus esset (d). Inter cætera, quæ Novatiani ordinationi Cornelius objecit, id fuit, quod liberatus morbo, reliqua secundum regulam ecclesiasticam non percepit, neque ab Episcopo consignatus est (e). Et hinc recte statuit Tridentina Synodus, ut nemo prima tonsura initietur, qui ante confirmationem non susceperebit (f). Non tamen ejusdem cum baptismo necessitatis est in ordinandis confirmatio, nam convenient doctores, male quidem agere, qui posthabita confirmatione ad ordines festinant, at non propterea irritari ordinationem (g).

Divina vocatio ad sacerdotium necessaria.

§. XVIII. Jam vero non quicunque Canonicis donatus qualitatibus recte ad sacrum festinat ministerium, sed necessaria omnino est divina vocatio, quæ occupet & præveniat. Christus ipse non a se venit, sed a Patre suo missus (h): ipse ad sacerdotium Apostolos vocavit (i): Apostoli signa divinæ voluntatis implorarunt, substituentes, qui Judæ locum impleret (k): omniq[ue] tempore Ecclesia necessitatem divinæ vocationis ad sacerdotium agnovit. Sane sacerdotium status est cælestis, qui homines veluti angelis exequat, tribuitque gratiæ auxilia tanto muneri consentanea; ac proinde divina præveniente vocatione ad sacros ordines accedendum. Vocat autem Deus ad clericatum vel peculiaribus disertisque signis, quemadmodum Apostoli aliqui apostolici viri vocati sunt, vel signis re-

(a) Conc. Nicæn. Can. XIX.

(b) Conc. apud Compend. Can. XV.

(c) Cap. III. et. de Presbytero non baptiz.

(d) Albaspin. lib. 1. obs. cap. 25.

(e) Ap. Euseb. lib. 6. cap. 43.

(f) Trid. ses. XXIII. de ref. cap. 4.

(g) Hallier. de sac. elect. & ordin. part. II. sect. 4. cap. 3. art. 1.

(h) Joan. VII. 16.

(i) Marc. III. 13.

(k) Act. I. 24. seq.

rebus ipsis intextis, quæ arguunt divinam voluntatem, qualia sunt conscientiæ puritas, animus lenis, alienatio a rebus terrenis, rectitudo, intentionis ad serviendum Deo, salutemque proximi procurandam, oblectatio in lectione Scripturarum, inculpatus ad ordinis sacros ingressus, aliaque id generis signa. Scilicet variis inditiss inclinationibus Deus ad varia munera homines effingit Quo vero signa hæc rebus ipsis intexta, quibus inde a multis sæculis fere censemur divinæ vocationes, evadant expressiora, assidua & ferventi orationes, aliorum orationibus sotienta, Deus, qui ex corde invocatus in necessariis non deest, exorandus, ut quales nos esse jussit, manifestet. Quod si quis divina vocatione non præventus, sed potius spe lucri, ambitione aliisque mundanis affectibus in sacrum irrepsit ministerium, non per ostium in ovile Christi intravit, intrusus est, sacrorumque ministeriorum invasor nefarius. Nulla ratio sinit, inquit Leo M. (a), ut inter Episcopos habentur, qui nec a Clericis sunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a provincialibus Episcopis cum metropolitani iudicio consecrati. Interim assiduis orationibus, bonis operibus ac pertinaci studio connitendum intrisis, ut divina vocatio saltem subsequatur, & si non plantati in domo Domini, apte tamen translati videantur.

Filiī oblati a parentibus ad clericatum.

§. XIX. Sæpe autem parentes divinam præveniebant, & vero etiam præveniunt vocationem, liberosque suos infantes offerebant clericatui, eosque curant detonderi. Antiquis moribus infantes ad clericatum oblati, vel detondebantur, vel lectores creabantur, si eorum ætas sustineret, & interim in domo Ecclesiæ sub præposito disciplinæ erudiebantur, quo in statu usque ad annum decimum octavum persistebant, eoque anno si spondere continentiam, quam connubio illigari, malent, biennio adhuc probabantur, & tum demum hypodiaconi, quinquennio post Diaconi ordinabantur, alias in lectoratu permanebant, quæ omnia ex Concilio Toletano II. (b) constant. Præpostera non videntur fuisse pia hæc parentum vota; nam non spe lucri aliisve humanis affectionibus filios suos ordinibus offerebant, sed potius ex pia voluntate, qua filiis bene consultum volebant (c). Etenim clericatus status perfectionis censebatur; ac proinde tantundem erat filios offerre clericatui, quam eos in salutis portum devehere. Utinam vero semper ex tali voto parentes filios obtulissent clericatui, nam divina vocatione non subsecente, initium saltem non erat improbandum. Verum sæpe parentes clericatum filiis quæsiverunt, & vero etiam querunt, & sæpe tantum non adigunt, ut sæculi simul & Ecclesiæ opibus ho-

no-

(a) Epist. LXX. ad Rustic. Narbon.

(b) Conc. Tolet. II. Can. I.

(c) Thomass. part. II. lib. 1. cap. 23. seq.

CAP. XXIII. DE SACR. ORDINATION.

39

noribusque gaudeant, & ut hereditas in pauciores filios facta copiosior affluat: constatque mediis sæculis parvulis, aut forsitan nondum natis eclesiastica beneficia providam parentum parasse solitudinem (a). Hæc fuisse multorum parentum vota sæculo XII. B. Bernardus testatur, qui eos ita loquentes inducit (b): *Hunc filium nos illi, vel illi tradamus Episcopo, apud quem habemus gratiam, aut cui forte servimus, ut ditetur de bonis Domini, nec in tot liberos nostra dividatur hereditas.* Non a Deo, sed a diabolo processit ista vocatio, & utinam tenerent parentes, se non posse tam male filiis consulere, quam quum ex mundanis finibus iis parant clericatum.

Vocatio ad clericatum ab infortuniis.

§. XX. Species etiam parum recta vocationis videtur illa, qua in veteri disciplina multi variis infortuniis & vita tempestatibus acti, ad mortem evitandam clericatu initiabantur. Scilicet saepe viri Principes potentia victorum oppressi, ad evitandas suspiciones de rebus novis moliendis, ad clericatum confugiebant, aut ipsi victores eos offerebant clericatui: qua oblatione & eorum vita parcebant, & potentiam constabiliebant suam. Etenim clericatus in veteri disciplina perpetuum obligabat, vetabanturque semel Deo devoti Clerici iterum redire ad sæcularem, vel militarem dignitatem (c). Cœpit nova ista ab infortuniis ad clericatum vocatio quarto sæculo, quæ deinceps continuata plures in utraque Ecclesia perperit Clericos (d). Non omnino sponte, nec propter Deum, qui mortis evitandæ causa in Clericos attondebantur, ad clericatum confugiebant; at interim eos Episcopi non repellebant, quin potius excipiebant, & in Clericos attondebant, & majoribus initiabant ordinibus. Videbatur impietas quedam repellere ab ordinibus, qui soli poterant eos a morte liberare: nec officio episcopali depre-
candi pro reis apud civiles magistratus conveniebat cum effusione sanguinis virorum nobilium principibus resistere, præsertim quum Deus ex arcanis providentia suæ rationibus imperviis viis homines ad se convertat. Et Canones, qui criminosos a Canone repellunt, non semper talibus ordinatis erant impedimento, qui subinde potius poenas dabant infelioris pugnæ, quam culpæ gravioris, ut exemplo esse possunt tres filii Regis Clodomiri, qui adhuc pueri a patruis capti, vel ad mortem, vel ad clericatum fuere addicti, aviaque Clotildi ea de re optio tributa est (e). Sæpe vero clericatui addeebatur monastica vita, quod plerumque cum iis factum videtur, qui gravioris culpæ rei erant, ut ita de criminibus per-

(a) S. Bernard. epist. 42.

(b) Cit. epist.

(c) Conc. Chalc. Can. VII.

(d) Thomass. part. II. lib. 1. cap. 27. seq.

(e) Gregor. Turon. lib. 3. cap. 28.

perpetuum agerent poenitentiam. Interim irrevocabilis erat clericatus quod contra eos Concilium VIII. Toletanum statuit (a), qui rebus prosperis inde usi ad sæcularem vitam redire tentabant, eo prætextu quod coacti ordines susceperant. *Licet inviti perceperint, quod merebantur habere, libenter tamen ob cœleste retineant præmium, quod nolendo per terrene consecuti sunt necessitatis eventum.*

C A P U T XXIV.

De sacrorum ordinationum ritibus earumque effectibus.

Jurati Clerici canonicam promittebant obedientiam.

S. I. **M**ulta sunt solemnia, quibus ordinationes celebrantur, quantum alia sunt juris divini, alia Ecclesiæ accesserunt auctoritate, quo augustinus esset sacrorum ministrorum inaugratio. Minutus non ero, nec esse possum in his solemnibus enarrandis, sed ea tantum proponam, quæ ad ecclesiasticam disciplinam videntur necessaria. In primis Clerici omnes & præsertim Episcopi, ante ordinationem fidei edebant professionem, & Canonum promittebant observantiam. Ipsa clericatus acceptio rectæ fidei professionem & Canonum tacitam involvebat observantiam; at quia solet plus timeri, quod singulariter pollicetur, quam quod generali sponsione concluditur, ut Patres Concilii Toletani XI. loquuntur (b), specialem & fidei custodiam & Canonum observantiam a Clericis promitti non minus sacri Canones (c), quam leges civiles (d) decreverunt. In primis vero fidei professio invaluit postquam tot errores in christiana doctrina pullularunt, ut ita de ministrorum fide Ecclesiæ constaret. Etiam ipsi Romani Pontifices fidei faciebant professionem (e), & paternarum traditionum promittebant observantiam (f). Quin recens creati Episcopi ad extraneos Episcopos literas mittebant, quibus fidem & orthodoxiam testabantur suam, quæ literæ *enitronisticae*, *communicatoriae* & *synodales* dicebantur (g). Utraque hæc promissio fere scripto propria subscriptione notato fiebat (h), & scriptura in scriniis Ecclesiæ adservabatur. Auctis Canonibus in Ecclesia Græca invaluit professio obedientiæ septem generalium Conciliorum Canonibus præstandæ, in Ecclesia vero Romana professio observantia

(a) Conc. Tolet. VIII. Can. VII.

(b) Can. VI. D. 23.

(c) Cit. Can. VI.

(d) Novel. I. cap. 8.

(e) Joan. Diaconus vit. Gregor. M.

(f) Ivo Carnotens. epist. 60.

(g) Bingh. lib. 1. orig. eccles. cap. II.

(h) Novel. CXXXVII. cap. 2. Can. VI. D. 25.

CAP. XXI. DE SACR. ORDINAT. RITIB.

tiae octo Conciliorum generalium, quarum formulatum primam H-
bertus (a), alteram exhibet Baronius (b). Promissio servandorum
Canonum tacitam continebat adversus Episcopos & metropolitas,
qui ordinabant, obedientiam; ac inde circa seculum septimum in-
valuit aperta adversus consecrante Episcopum canonicae obedientiae
promissio, quæ itidem scripto facta, non aliud continebat, quam
quod alias Clerici Episcopis, & Episcopi metropolitis secundum
Canones præstare debebant. Simplici vero promissione non iuraci-
rectam fidem & canonicam obedientiam etiam erga consecrante
Episcopi & reliqui Clerici promittebant; quod ex antiqua descen-
dit disciplina, quæ christianos omnes, multo minus altaris minis-
tros, jutare non patiebatur, fuitque etiam apud gentes philosopho-
rum prærogativa, ut simplex eorum assertio juramenti loco esset
(c). Nempe lapsæ fidei indicia sunt juramenta, & viri boni non
minus se obligatos nuda promissione, quam juramentis sentiunt. Sed
tandem lapsa ecclesiastica disciplina octavo seculo cœperunt Cle-
rici jurati fidem & obedientiam profiteri: & quamvis interim Ca-
nones antiquam sustinerent disciplinam (d); assiduis tamen moribus
in usum Sacraenta religionis abierunt, passimque seculo XI. Cle-
rici jurejurando fidem integrum & canonicam obedientiam promit-
tebant.

Juramentum fidelitatis a Clericis exhibitum.

S. II. Verum tempore addito canonica obedientia consecratori-
bus promissa degeneravit in fidelitatem ei non absimilem, quam
vasalli in feudorum investitura dominis promittebant suis: atque
ita circa seculum XI. nova jurandi formula invaluit, quæ cum
adversus Canones obedientia fidelitatem contineret. In Ecclesia Ro-
mana primus Gregorius VII. ab Archiepiscopo Aquilejensi jura-
tam exegit fidelitatem. Nova hæc jurandi formula prout a Grego-
rio proposita est, septem complectitur capita, quorum tria prio-
ra fidelitatem, reliqua quatuor canonicam spectant obedientiam (e).
Capita fidelitatis desumpta sunt ex libris feudorum (f), jurabant-
que in iis Episcopi, ne quid unquam in Pontificum vitam, ho-
norem & libertatem machinentur, neve sibi detectum consilium in
eorum damnum alicui pandant. Capita vero canonicae obedientiae
non generalem continent promissionem Canonum servandorum, sed
potiora quædam puncta, quæ tum diserte promitti Romanæ Eccle-
siæ intererat; continent nempe papatus & regaliorum, hoc est pa-
trimonii B. Petri defensionem, ad Synodum profectionem, hono-
rem

(a) In archierat.

(b) Ad an. DCCCLXIX.

(c) González ad cap. ult. ex. de juram. calum.

(d) Conc. Cabillon. II. Can. XIII.

(e) Cap. IV. ex de jurejurant.

(f) Lib. II. feudor. tit. 5. & seq.

rem legatis Romanis exhibendum & iter Romanum. Sic concepta iurandi formula nova & ab ingenio episcopatus abhorrent visa est (a): nec bene convenit cum VIII. Synodi generalis Canonibus, qui ad tutelam & defensionem personæ consecrantis omnes vident promissiones (b). Videntur Pontifices in illa temporum calamitate, qua ob damnatas investituras Reges habebant infestos, & ob damnatam simoniam & Clericorum incontinentiam multos Episcopos experiebant contumaces, propriamque vitam insidiis videbant obnoxiam, necessariam duxisse fidelitatis promissionem. Quidquid vero hujus rei sit, Pontifices primum a metropolitis in palliorum petitione, & inde ab Episcopi sedi Romanæ subiectis exigere cœperunt fidelitatem; restitueruntque initio metropolitæ, sed tantum onus subierunt. Cæteri Clerici Episcopis, vel præpositis suis, Episcopi vero metropolitis juratam promittebant fidelitatem (c), & ita Clerici *homines ligii* suis siebant Episcopis. Sed inde collationibus episcopatum generatim ad Pontificem devolutis, uni tantum Pontifici obedientiam & fidelitatem Episcopi jurarunt, quod adnotante Espenio, metropolitarum in suffraganeos imminuit auctoritatem (d). Moribus præsentibus jampridem inductis inferiores Clerici non amplius promittunt fidelitatem, tantumque de ea Episcopi, sed formula multis capitibus a Clemente VIII. aucta, præstant juramentum: quæ omnia capita, ne consulto perjuriis se innectarent Episcopi, sic jurata intelligi docent cordati viri, quantum eorum observantiam mores provinciarum admittunt (e). Tantum secundum præsentem disciplinam Presbyteri post ordinationem promittunt Episcopo canonicam obedientiam, & beneficiarii curam animarum habentes orthodoxæ fidei suæ publicam saltem intra duos menses a die possessionis edunt professionem, & in Romanæ Ecclesiæ obedientia se permansuros spondent & jurant (f).

Materia sacrorum ordinum.

§. III. Jam ordinatio, utpote Sacramentum, rebus & verbis, seu, ut recentiores theologi dicunt, *materia & forma*, tanquam elementis, constat. Et res quidem, seu signum externum, quo conferuntur ordines majores, ex apostolica institutione est manuum impositio. Sane Apostoli impositis manibus crearunt Diaconos (g), & Paulus Timotheum admonens, ne temere in sacrum ministerium quemquam cooptaret, dixit, *cito manus nemini imposueris* (h): quibus verbis

(a) Cap. IV. ex. de elect.

(b) Conc. VIII. Can. VIII.

(c) Cap. XIII. ex. de major. & obedient.

(d) Espen. part. I. tit. 19. cap. 2. n. 9.

(e) Florens ad tit. de conces. pallii, Espen. part. I. tit. 15. cap. 2. n. 25.

(f) Trid. ses. XXIV. de reform. cap. 12.

(g) Act. 6.

(h) I. ad Timoth. V. 22.

CAP. XXIV. DE SACR. ORDINAT. RITIB.

43

bis diserte indicatur per manuum impositionem creari Ecclesiæ ministros. Patres quoque quum de ordinatione Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum loquuntur, id minibus impositis semper factum adserunt. Et libri rituales Græci & Latini cujusque ætatis pro conferendis majoribus ordinibus semper præscribunt manuum impositionem. A Judæis ritum imponendarum manuum & in creandis Ecclesiæ ministris & in multis aliis occasionibus Apostoli desumperunt, quod viri docti passim observant (a). Sine solemnis est & peruetustus apud Judæos ritus imponendarum manuum in benedictionibus imparienda (b): quin Moses divinas virtutes, quibus ipse præditus erat, manibus extensis communicabat (c): quo efficacissimæ benedictionis exemplo deinceps Judæi in creandis Presbyteris manuum adhibuerunt impositionem. Ergo in creando Episcopo consecrator & assistens super collum & humeros electi apertum evangeliorum codicem expandunt, & inde ejus capiti ambas manus imponunt. Antiquus est in utraque Ecclesia ritus expandendi super humeros Evangelii (d), significatque, Episcopum etsi reliquorum christianorum caput, esse tamen sub potestate constitutum, ut Chrysostomus interpretatur (e). Similiter in ordinatione Presbyteri Episcopus simul cum præsentibus Presbyteris, in ordinatione Diaconi solus Episcopus manus imponit. Et quamvis inde etiam solus Episcopus Presbyteris manus imponat, eisque Spiritum sanctum ad peccata dimittenda elargiatur; tamen recentioris est ævi posterior hæc manuum impositio (f), tantumque, quæ fit a presbyterio, ab Apostolis descendit.

Forma ordinationis.

§. IV. Manuum impositionem comitantur verba consecrationis, quæ generalem imponendarum manuum ritum ad actum peculiarem determinant, indicantque propriam cujusque ordinis potestatem. Ita singuli ordines formulas habent proprias. Usitata ordinandi verba Hieronymus *vocis imprecationem* (g), alii vero Patres & Canones sæpe dicunt *benedictionem* (h). Erant vero hujusmodi ordinacionum formulæ omnes deprecativæ, quibus invocabatur Deus, ut spiritum gratiæ suæ infunderet, potestate inque daret ad injuncta obeunda ministeria. Certe Apostoli jejunantes & orantes Diaconos creabant: antiqui Patres semper per preces factas describunt ordinaciones: benedictiones verbis deprecativis concipiebantur: exstatque adhuc

(a) Bevereg. in Can. I. Apostol.

(b) Gen. 48. 13. seq.

(c) Num. 11. 24. seqq. Deuter. 33. 9.

(d) Conc. Carthag. IV. Can. II. ap. Grat. Can. VII. D. 23. Morin. de SS. ordinat. part. III. exercit. 2. cap. 1.

(e) De laudib. evang.

(f) Morin. part. III. exercit. 7. cap. 2.

(g) Lib. XVI. in Josai. cap. 18.

(h) Conc. Carthag. IV. Can. II. seqq.

huc in constitutionibus vulgo dictis apostolicis deprecativa creandi Episcopos & Presbyteros formula (a). At temporis lapsu apud latinos in creandis Sacerdotibus non desierunt quidem preces adhiberi, sed formulæ, quæ ipsas manuum impositiones comitantur, fere evaserunt indicativæ, quibus non invocatur Deus, ut Spiritum sanctum effundat, sed potius dari significatur, veluti in consecrandis Episcopis consecrator dicit: *Accipe Spiritum sanctum &c.* Post saeculum XII. coeperunt latini formulas indicativas in imponendis manibus usurpare, quod ex silentio ritualium & scholasticorum usque ad B. Thomam Morinus observat (b): Græci vero & Svri eas nec modo adhibent, nec unquam adhibuerunt. Qui primi formulas indicativas excogitarunt, videntur exprimere voluisse Christi verba, qui Apostolis sacram communicans potestatem similius conceptionibus usus est. Quidquid vero hujus rei sit, Morinus, N. Alexander (c) aliique recte adfirmant, essentiales ordinationum formulas etiam in nova disciplina esse preces, quæ impositioni manuum respondent, formulas vero indicativas esse loco formarum partialium, quæ usu accesserunt ad formulas necessarias. Et qui quæsto ad ordinatio[n]is intimam constitutionem pertinere possunt formulæ, quas antiquitas ignoravit, nec hodie in universa continent Ecclesia?

Unctio Episcoporum & Presbyterorum.

§. V. Communis est in creandis Episcopis, Presbyteris & Diaconis manuum impositio; at apud latinos præterea Episci caput & manus chrismate, manus vero Presbyterorum oleo catechumenorum precibus adhibitis junguntur. Solemnis apud Judæos & Gentiles in sacris olei usus fuit, quo in sacrificiis & extra sacrificia utebantur, & ita quidquid Deo, diisve dicabant, oleo adspargebant (d). Unde Sacerdotes, qui Deo consecrabant, oleo inungebant Judæi, quod disertis verbis Deus præcipit (e). Quin etiam Reges apud Judæos uncti sunt oleo, ut ita tanquam Deo sacri, sancti redderentur (f). Sed in eo a Judæis distabant gentiles, quod illi indifferenti ritu in rem sanctam usi sunt, isti vero unctionibus suis in stupidam prouerunt superstitionem, siquidem res omnes, quas ungebant, adorabant, quod olei adspersione aliquid divinitatis in res ipsas sompiabant derivari. Quam ineptam opinionem nedium christiani scriptores Arnobius (g) & Augustinus (h), verum

(a) Const. apost. lib. 8. cap. 5. & 16.

(b) De SS. ordin. part. III. exercit. 2. cap. 2. & exercit. 7. cap. 2.

(c) Nat. Alexander theolog. dogm. & moralis lib. 2. de sacr. ordin. cap. 1. art. 6.

(d) Spencer. de LF. Hebr. ritual. diss. 3. de purif. & lustr. Hebr. Joan. Cleric. not. ad judic. 9. 9.

(e) Exod. 29. 7. Levit. 8. 12.

(f) 1. Reg. 10. 1., 3. Reg. 1. 39.

(g) Lib. I. aduers. gent.

(h) Lib. L de civitate Dei cap. 38.

CAP. XXIV. DE SACR. ORDINAT. RITIB.

45

rum etiam Lucianus (a) false ridet. Hoc gentilis superstitionis caput, Reynerus Verwey pluribus & egregie illustrat in opere *de uncti nibus gentilium*. Interim quamvis multos Judæorum ritus christiana adoptarit Ecclesia, non tamen in consecrandis ministris suis initio oleum adhibuit. Certe Ambrosius & Augustinus, & Canones Concilii quarti Carthaginensis, qui ritus ordinationis enarrant, nullam olei injiciunt mentionem. Forte in consecrandis Sacerdotibus Ecclesia ab initio oleum non adhibuit, quod jam christianos omnes ungebat in baptismo, qua unctione lite dictum consequebantur sacerdotum. Sane Tertullianus (b) in baptismo oleo ungugi christianos testatur: *de pristina disciplina*, hoc est Judaica, *qua ungū oleo de cornu in sacerdotium solebant*. Sed inde latina Ecclesia etiam ungendi ritum in creandis Episcopis & Presbyteris recepit, quem tamen ad hæc usque tempora Græci non adhibent. Derivat quidem Innocentius III. auctoritate Decretalis Anacleti Papæ (c) olei usum in consecrandis ministris ab apostolica traditione, atque ita contra Græcos Ecclesiam latinam non judaizare contendit (d); sed sublesto innititur fundamento, siquidem hodie in compertis est, sub nomine Anacleti vulgatam Decretalem ex officina Mercatoris prodiisse. Atque hinc constat, unde factum, ut apud mediæ ætatis scriptores multi ritus tanquam ab Apostolis deriventur, qui tamen longo post tempore invaluerunt. Nempe quidquid legebant in falsis Decretalibus, bona fide apostolicum esse credebant.

Traditio instrumentorum & verba comitantia.

§. VI. Solemnis quoque est in consecrandis Ecclesiæ ministris traditio instrumentorum, quæ potestati cujusque ordinis propriæ respondent, tradensque ea instrumenta Episcopus formulam propriam pronuntiat. Ut ecce Episcopo præter baculum traditur liber Evangeliorum, qui pridem ejus cervici impositus erat, eumque tradens Episcopus potestatem prædicandi facere videtur. Presbytero traditur patena cum pane & calix cum vino sub formula: *Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro vivis & mortuis in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Diacono traditur Evangelium sub formula: Accipe potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei tam pro vivis quam defunctis in nomine Domini: & ita porro reliquis omnibus Clericis traduntur convenientia instrumenta, quæ propriæ verborum conceptio-nes comitantur.* Instrumentorum istæ traditiones eisque respondentes formulæ apostolicæ non sunt institutionis. Certe eas adhuc Græci ignorant, & apud latinos per novem circiter sæcula in creandis Presbyteris & Diaconis nulla adhibita fuerunt instrumenta, institutique quoque recentioris est Evangelii traditio Episcopo facta. Et vero ob-

(a) Alexand. Pseudom.

(b) De Baptis. cap. 7.

(c) Can. I. D. 75.

(d) Cap. viii. ex. de sacra unctione.

observante Morino (*a*) de his traditionibus respondentibusque formulis tacent ante s^eculum X. scriptores latini omnes & rituales libri, qui adeo minuti sunt in ritibus enarrandis, ut nec genuflexiones omitant. Id autem verum est a sua pene institutione minores ordines traditis instrumentis fuisse collatos. Canones enim Concilii Carthaginensis, IV. eorum ordinationes per traditionem instrumentorum describunt (*b*), ejusque rei dum de Hypodiaconis agunt hanc tradunt rationem, *quia manus impositionem non accipiunt*, quasi dicerent, quum in iis ordinandis nulla adhibetur manuum impositio, par est, ut eorum ordinatio aliquo externo signo celebretur ad collatam indicandam potestatem. Cæterum quo primum tempore inducta fuerunt instrumenta in creandis Presbyteris & Diaconis post ordinationem tradita videntur, ut intelligerent quam accepissent potestatem, quod Hugo a S. Victore (*c*) & Petrus Lombardus (*d*) non obscure testantur.

Pertinent ad materiæ & formæ integritatem.

§. VII. Instrumentorum in creandis Clericis majoribus in Ecclesia latina novitas, & in Graeca etiam hodie nullus usus, manifeste demonstrat, eorum traditiones cum adjecti formulæ ad intimam ordinationis non pertinere constitutionem. Quæ ad naturam rei pertinent, ei semper insunt, iisque ablatis ipsa res perit. At contra statuere videtur Eugenius IV. in decreto, ubi ordinationis materiam dicit instrumentum, *per cuius traditionem confertur ordo*, & formam facit verba traditioni respondentia. Locus hic Eugenii amplissimam disputandi materiam Theologis suppeditavit. Sed id maxime probabile videtur, non eam fuisse Pontificis mentem *essentiales* ordinationis materias & formas decreto suo Armenos edocere, quos illæ certe non latabant, sed ritus peculiares, quos Ecclesia Romana manuum addiderat impositioni. Etenim si proprium ordinationis ritum edocere voluisset, dubio procul manuum non omisisset impositionem, qua inde usque ab Apostolis per universam Ecclesiam ordines dabantur. Interim assiduo Ecclesiæ latiñæ usu videntur instrumenta eorumque formulæ ad materiæ & formæ pertinere integritatem, quod Theologi passim docent. Integrum scilicet Ecclesiæ Dei semper fuit aliquas Sacramentis apponere conditiones, sine quibus non valeant. Nihil ergo tutius quam in conferendis ordinibus proprium cujusque Ecclesiæ ritum servare, recteque docet Innocentius IV. ordines posse sola manuum impositione conferri, nisi Ecclesia apostolico ritui peculiares formas addidisset (*e*).

Or-

(*a*) De SS. ordin. part. 3. exercit. 2. 7. & 9.

(*b*) Conc. Carthag. IV. Can. V. seqq.

(*c*) Lib. II. de Sacram. fidei part. 3. cap. 12.

(*d*) Lib. IV. sentent. D. 24.

(*e*) In cap. Presbyter ex. de Sacrament. nou iterandis.

CAP. XXIV. DE SACR. ORDINAT. RITIB.

Ordinationes habentur in Ecclesia.

§. VIII. Locus autem legitimus habendarum ordinationum ex antiqua disciplina est Ecclesia. Urde Maximo Cinico in Ecclesiam Constantinopolitanam intruso, exprobratum, quod Ecclesia exclusus, in sordida cuiusdam aulæ domo fuerit ordinatus (*a*): vitioque etiam datum Ursicino, qui cum Damaso ad Sedem Romanam concurrebat, quod non in Ecclesia, sed in obscuro quoddam Basilicæ loco, *Sicina* dicto, consecrationem acceperit (*b*). Ecclesia vero, in qua Episcopi consecrabantur, erat ipsa Ecclesia vidua, in quam ad Episcopi constitutionem Episcopi provinciæ conveniebant, cæteri vero inferiores Clerici in Ecclesia cathedrali præsentim consecrati sunt (*c*). Sed inde electionibus ab ordinationibus distractis, procul ab Ecclesia vidua cœperunt Episcopi consecrari, in Ecclesia nempe, quam dicebat metropolita: & secundum præsentem disciplinam Itali passim Romæ consecrantur. Et quantum ad inferiores Clericos, jubent Tridentini Patres, ut ordinationes sacerorum ordinum in Ecclesia cathedrali, vocatis præsentibusque Ecclesiæ Canonicis, publice celebrentur; & si in alio dioecesis loco eas haberi contingat, dignior, quantum fieri poterit, Ecclesia seligatur (*d*). Interim tonsura & minores ordines etiam extra Ecclesiam receptis moribus, quibus favet pontificale Romanum, conferri possunt. Peracta vero in Ecclesia vidua consecratione, Episcopus solemniter deducebatur ad cathedram episcopalem, in qua constitutus, de more lecta scriptura, primum habebat sermonem, qui *entbonisticus* dicebatur (*e*). Similiter Presbyteri statim ac ordinati essent, sedebarant in presbyterio (*f*). Quin apud Græcos, ubi Presbyteros concionari erat usitatus, etiam in die ordinationis Presbyteri concionabantur, exstantque adhuc in operibus Chrysostomi & Gregorii Nisseni sermones, quos die suæ consecrationis in Presbyteros ad populum habuerunt.

Tempore sacræ liturgiæ.

§. IX. Nec tantum in Ecclesia, verum etiam in publico Dei cultu, tempore sacræ liturgiæ, ex antiqua disciplina ordinationes celebrantur. Ordinationem Pauliniani representans Epiphanius (*g*), se eum ordinasse Presbyterum dicit, *quum ministraret in sanctis sacrificiis*. Et Theodoreus (*h*) ordinationem Macedonii anachoretæ sacræ synaxis tempore factam scribit. Ejus autem disciplinæ ratio fuit, ut ordinati consecrarent, vel sacram perciperent eucharistiam. Peractum

(*a*) Nazianz. carm. de vit.

(*b*) Socrat. lib. 4. cap. 29.

(*c*) Hallier. de sacr. elect. & ordin. part. 3. sect. 6. cap. 2. art. 2.

(*d*) Conc. Trid. ses. XXII, de ref. cap. 8.

(*e*) Bingh. lib. 2. orig. eccles. cap. 11. §. 10.

(*f*) Epiph. epist. ad Jo. Hierosolym.

(*g*) Epist. ad Jo. Hierosolym.

(*h*) Hist. relig. cap. 13.

tum autem est totum ordinationis officium in Missa catechumenorum, quæ in oblatione desinebat, sed, ut non sine ratione possumus affirmare, tantisper exclusis catechumenis. Sane Chrysostomus in sacris ordinationibus comprecari & acclamare docet, eos, qui mysteriis initati sunt, & subdit, neque enim fas est coram non initiatis cuncta detegere (a). Et auctor ecclesiastice hierarchie, quæ de sacris ordinationibus initio operis exponit, ea catechumenis enarrari diserte vetat; ac proinde multo minus eadem inspectare potuerunt. Itaque paulo plenius interpretari oportet Canonem V. Laodicenum, quo statuitur, non oportere ratiæ xuporiaris, ordinaciones, in præsentia audientium fieri, ut nempe nomine audientium omnes intelligantur catechumeni; nec puto admittenda Zonaræ & Balsamonis interpretationem, qui contra quam Latini interpretes fecerunt, nomine xuporiaris non ordinationes, sed electiones intelligunt. Finita vero ordinatione videntur iterum admissi catechumeni, ut sermonem, quem recens ordinati Episcopi habebant, audirent. Et teipsa auctor apostolicarum constitutionum consecrationem Episcopi ante dimissos catechumenos peractam refert (b). Quidquid vero hujus rei sit, majores præsertim ordines in sacra liturgia conferri debent; nam tonsura & minores ordines etiam extra Missarum solemnia conferuntur (c): quæ etiam antiqua videtur fuisse disciplina.

Ordinatio gratiam confert.

§. X. Venio ad ordinationis effectus, qui propria & naturali ejus vi producuntur, *gratiam* nempe & *characterem*. Et quantum ad primum, per ordinationem conferri *gratiam*, qua ordinatus idoneus Ecclesiæ minister evadit, dogma est christianaæ religionis. Sane manuum impositione dari *gratiam* constat ex Apostolo, qui Timotheum admonet, *ut excitaret, & ne negligenter *gratiam*, quæ in eo erat per impositionem manuum presbyterii* (d). Consentient Patres. Asserit Gregorius Nazianzenus invisibili quadam vi ac *gratia* ordinati Sacerdotis animam in melius transformari (e). Et Ambrosius, sive quisquis auctor libri sit de dignitate sacerdotali, docet, in ordinatione hominem manuum imponere, Deum *gratiam* elargiri. Chrysostomus *gratiam*, quam excitare debebat Timotheus, ita interpretatur, *hoc est *gratiam*, quam accepisti ad Ecclesiæ institutionem, & ad omne religionis obsequium*. Et auctor de cœlesti hierarchia scribit, divinam in ordinatione sacerdotali efficaciam *gratiamque tribui dignam Sacerdotibus*.

Et imprimet characterem indelebilem.

§. XI. Ordinationis effectus alte *character* est, cuius nomine venit nota quædam spiritualis & indelebilis in anima impressa, qua or-

(a) Hom. XVIII. in 2. ad Cor.

(b) Lib. VIII. cap. 5. seq.

(c) Pontif. Roman. de tons. & minor. ordin., Eucholog. tit. de ordinat. lectoris.

(d) 1. ad Timoth. IV. 14. & 2. ad Timoth. I. 6.

(e) Orat. in baptism. Christi.

CAP. XXIV. DE SACR. ORDINAT. RITIB.

49

ordinatus semel acceptam semper retinet potestatem: quem ordinatio-
nis effectum inter catholicas doctrinas Florentini & Tridentini Pa-
tres recensent. Non occurrit quidem apud antiquos diserte ordinatio-
nis character, nec fortasse nobis ejus intima innotescet constitutio;
at reipsa quandam in ordinatione, non minus quam baptismo, notam
in anima imprimi veteres tenuerunt. Certe Augustinus signum in ani-
ma baptizati & ordinati impressum comparat signis in monetis Princi-
pum insculptis, & notis militaribus in corporibus militum imprimi
consuetis (a): illudque *baptismi* & *dandi baptismi* Sacramentum appellat
(b). Hoc vero signum semel in Sacramentis impressum, nunquam au-
fertur, quæcumque fuerit culpa baptizati, vel ordinati, hactenus ut
si baptizatus, vel ordinatus excommunicetur, vel degradetur, reti-
neat tamen semel acceptum baptismi & ordinationis Sacramentum. Si-
cut autem baptizatus, inquit idem Augustinus (c), si ab unitate reces-
serit, Sacramentum Baptismi non amittit; sic etiam ordinatus, si ab unitate
recesserit, Sacramentum dandi baptismi non amittit: idque quia quadam
consecratione utrumque homini datur, illud quum baptizatur, istud quum or-
dinatur (d).

Ordinationes non iterantur.

S. XII. Semel ergo legitime celebratæ ordinationes non possunt ite-
rari. Sacramentum dandi baptismi semel acceptum, semper durat, &
ita inter actiones vetitas & nefarias semper censuit Ecclesia iteratas
ordinationes. Concilium Carthaginense III. plenariæ Synodi Capuen-
sis, seu potius Capsensis, vestigiis insistens, decrevit, quod æque
illicitum sit baptismum iterare ac ordinationes (e). Canones apostolici
& ordinantem & ordinatum, qui vel dederit, vel receperit secundam
ordinationem, deponi præcipiunt (f). Et Augustinus in Ecclesia ca-
tholica licere negat vel baptismum, vel ordinationem iterari quæcum-
que fuerit culpa ejus, qui semel lotus, vel ordinatus est. Et hinc re-
rum ecclesiasticarum ignarus erat Macedonius anachoreta, quem Fla-
vianus Antiochenus vi Presbyterum ordinavit, dum sequenti Domini-
ca, ut sacris interesset, invitatus, adstantibus dixit, an se iterum
Presbyterum creare vellent, recteque illi responderunt, fieri non potest,
ut bis eadem fiat manuum impositio (g). Ergo in catholica ordinati in cri-
men quantumvis enorine lapsi, non secundam accipiunt ordinationem,
sed vel in poenam nunquam ministrare permittuntur, vel, si ob Ec-
clesiæ bonum in ministerium restituuntur, id reconciliatoria manuum
impositione, non secunda ordinatione fieri debet, recteque in Con-
ci-

(a) August. contra Parmen. lib. 2. cap. 13. ap. Grat. Can. XCVII. C. I. q. 1.

(b) Can. XXXII. de consecr. D. 4.

(c) Cit. Can. XXXII.

(d) Cit. Can. XVII.

(e) Conc. Carthag. III. Can. XXXVIII.

(f) Can. LXXII.

(g) Apud Theodor. hist. relig. cap. XIII.

cilio Romano sub Melchiade damnatus Donatus, quod, ut refert Opatus (a), confessus sit rebaptizasse, & Episcopis lapsis manum imposuisse: quod ab Ecclesia alienum est.

Obligatio ad clericatum an est perpetua?

§. XIII. Jam vero ordinati Clerici majores minores veteri Patrum stante disciplina ad perpetuum Ecclesiæ ministerium erant obligati, nec poterant renuntiare clericatu, iterumque amplecti vitam sæcularem: quod antiqui Canones Chalcedonenses (b), Turonenses (c) & Triburienses (d) statuerunt, excommunicatione in eos declarata, qui ad sanctum propositum non redirent. Nec lex civilis minus severa erat in Clericos desertores, etenim decreto quodam Arcadii & Honorii curiæ vindicantur (e), & edicto Justiniani (f) eorum bona Ecclesiæ, cui erant addicti, transcribuntur. Ordinatio species erat consecrationis, quæ Clericos Deo dicabat, & sacrilegii quoddam genus erat, quod Deo sacrum habebatur, profanare. Et quamvis Clerici minores recte ad nuptias convolarent, non tamen cum nuptiis ejurabant clericatum, sed conjugati in proprio gradu inserviebant Ecclesiæ. Stetit per XII. & amplius sæcula perpetua ad clericatum obligatio (g); at inde paulatim invaliduit, ut Clerici minores impune ad sæculum redirent, tantumque perpetua stabilitate Clerici majores tenerentur. Auctus Clericorum minorum numerus, desueta fere Clericis deputati, & leges quarundam provinciarum Clericos conjugatos clericalibus spoliantes privilegiis, disciplinæ induxerunt mutationem: non quod Ecclesia ejurandi clericatus indulxit libertatem, sed quod poenas in desertores temperavit. Signum depositi clericatus est, abjectio vestis Clericalis, & apud nos si prima tonsura iniciati, & minores clerici non servant anni spatio rationem vivendi pactis conventis præscriptam, quæ vult, ut Clerici habitum & tonsuram deferant, Ecclesiæ deserviant, & studiis incumbant, a Canone delentur, & clericalibus privantur privilegiis (h). Interim facta libertate ejurandi clericatus passim cautum in Conciliis (i), ut tonsura clericali ii tantum donentur, quorum spes est, ut perpetuum Deo serviant, clericatum elegisse; ut hinc intelligas, Ecclesiam etiam hodie omnium Clericorum desiderare stabilitatem.

CA-

(a) Lib. I.

(b) Conc. Chalced. Can. VII.

(c) Conc. Turon. I. Can. V.

(d) Conc. Tribur. Can. XXVII.

(e) L. XXXIX c. Th. de Episc.

(f) L. LV. c. de Episc.

(g) Thomass. part. 2. lib. 1. cap. 14.

(h) Concord. cap. IV. n. 7. seq.

(i) Trid. ses XXIII. de ref. cap. 4. et ult.

C A P U T X X V .

De ordinibus gradatim suscipiendis & eorundem interstitiis.

Ordines per gradus suscipiendi.

S. I. **A**ntiqua est Ecclesie disciplina moribus recepta, quæ initio facto ab inferioribus ministeriis per progressionem ad sacerdotium jubet adscendendum (*a*). Est hic ordo naturalis, & in mundana militia etiam servatus, ubi quis miles primum, deinde centurio, tum Imperator (*b*). Etenim inferiora ministeria rūdem paulatim expoliunt animum, demonstrantque vitam & morum probitatem, & omnino necessarium est, ut quis ante discat, quam doceat. Sæculo quarto Eusebiani præsertim nulla præmissa ordinum progressionem Episcopos ordinabant, adeo ut, quemadmodum conqueritur Athanasius (*c*), ethinici homines, catechumeni, primariique decurionum & dñites in spem episcopatus pro christiana religione profiterentur Arianismum. Unde Patres Sardenses ad antiquos mores confirmandos, statuerunt, *ut si quis dives vel ex foro scholasticus Episcopus fieri dignus habeatur, non prius constituatur, quam lectoris & Diaconi & Presbyteri ministerium peregerit, & in unoquoque gradu si dignus existimatus fuerit ad episcopatum per progressionem possit adscendere* (*d*). Erant scholastici in ordinem advocatorum adlecti. Contra Eusebianos præcipue Canon videtur conditus, ac proinde tantum de dñitibus & scholasticis loquitur; verum Canonis ratio generalis, ad merita promovendorum dignoscenda, omnes ex æquo complectitur. Et reipsa, qui postea prodierunt, Canones & Pontificum Decretales generatim ad episcopatum per gradus progreedi voluerunt (*e*).

In singulis ordinibus diu immorandum.

S. II. Interim in ordinibus gradatim suscipiendis non cito progrediendum, sed in unoquoque gradus diutius immorandum. *Habebit, subjungunt Patres Sardenses, unusquisque ordinis gradus non minimè scilicet temporis longitudinem, per quod & fides & morum probitas & constantia & moderatio possit cognosci.* Et vero non dicis causa inductus est ordinatus ad sacerdotium adscensus, set ut sensim ministri in inferioribus gradibus proficient in virtutibus, sæculi mores paulatim deponant, discant, quæ postea alios doceant, paulatimque adquirant, virtutem omnem Episcopo consentaneam. *Quis instar figuli,*

(*a*) Cyprian epist. 52. al. LV. ad Antonin.

(*b*) Gregor. Nazianz. orat. XX. in laud. Basil.

(*c*) Apolog. ad Constanțium Augustum.

(*d*) Conc. Sardic. Can. X.

(*e*) Conc. Bracar. I. Can. XXXIX.

li, inquit Gregorius Nazianzenus (*a*), uno ipso die fictilia sua tornantis, ita repente fingat veri cultus Antistitem, cum angelis stantem & cum archangelis laudes canentem & Christo consacrificantem? Ars nempe omnium difficillima est cura animarum, & longo potius usu & experientia, quam meditatione adquiritur. Et profecto absonum omnino est, ut quis animarum Anistes momento temporis evadat, quemadmodum poeta gigantes finixerunt, quum nec medici, nec pictoris nomem quisquam obtineat, qui nec morborum naturas considerarit, nec multos colores miscuerit, variasque formas penicillo expresserit. Unde sanctissimi viri Synesius, Ambrosius, Augustinus summopere indoluerunt, quod vi ioflatæ plebis correpti, Sacerdotes creati sunt, priusquam dedicissent.

Interstitia non eadem olim semper fuerunt.

§. III. Spatia temporis inter unum & alterum ordinem interjicienda *interstitia ordinum* posterior ætas appellavit. Varia fuit Ecclesiæ disciplina de temporis in unoquoque gradu diurnitate. Patres Sardenses in singulis gradibus diu voluerunt immorandum; at quandiu non expresserunt, id relinquentes vel arbitrio Episcoporum, vel variæ Ecclesiarum disciplinæ. Satis longa in occidente post medium sæculi quarti erant interstitia. Usque ad annum tricesimum Clerici, in varias stationes tributis annis, in minoribus gradibus stipendia faciebant, anno tricesimo in Diaconos crescabant, & si ultra quinque annos bene ministrassent, creabantur Presbyteri (*b*). Eodem sæculo quarto in oriente breviora occidentalibus erant interstitia, nam triginta annorum ætas idonea erat ad presbyteratum, quamvis nullus exstet Canon, qui certa tempora definiat. Sed labentibus annis in utraque Ecclesia, pro variis temporum necessitatibus, indulgentia Episcoporum, aut zelo ecclesiasticæ disciplinæ restaurandæ nunc breviora, nunc longiora interstitia obtainuerunt. Sæculo XII. in occidente simul omnes minores ordines dabantur (*c*), Hypodiaconi vero & Diaconi singuli qui que in proprio gradu anno ministrabant, & in oriente inter unum & alterum ordinem una tantum hebdomada intercedebat, quod BalSAMON testatur.

In veteri disciplina plures minores ordines prætermisis.

§. IV. Verum enimvero ordinata ad ordines progressio, antiquis moribus consecrata, non necessario importabat omnium graduum susceptionem. Et minores quidem ordines tantum abest, ut omnes percurri debuerint, ut potius eorum unus pluresve jure ordinario omittentur. Erant nempe minores gradus officia potius, quam ho-

(*a*) An. Justin. Novel. CXXXVII. cap. 1.

(*b*) Siricius Papa ep. I. ap. Grat. Can. III. D. 77.

(*c*) Cap. II. ex. de Deo, qui furtive ord. suscep.

honores, nec singuli ad ea officia obeunda necessarias habebant qualitates. Alius, inquit Ambrosius (a), *distinguendæ lectioni aptior, alius psalmo gravior, alius exorcizandis, qui malo laborant, spiritu, sollicitior, alius sacrario opportunior habetur. Hæc omnia spectet Sacerdos, & quid cuique congruat, id officii deputet.* Unde non omnes omnibus inferioribus gradibus poterant donari, & ab uno inferiori gradu, omissis intermediis; facilis transitus erat ad majorem. Certe Patres Sardicenses tantum lectores esse jubent ante diaconatum, quotquot divites & scholastici ad episcopatum promoventur (b). Et Decretales Siricii, Innocentii, Zosimi veluti jure ordinario unum pluresve pro varietate personarum ex ordinibus minoribus demonstrant omissos (c): prostantque in antiquis monumentis exempla bene multa eorum, qui non per omnes inferiores gradus ad sacerdotium pervenerunt (d). Præcipuæ necessitatis habebatur lectoratus, in quo majoris industriæ specimen dare poterant Ecclesiæ ministri, quam in reliquis gradibus, quorum manualia fere erant officia. Quin multis constat monumentis in casibus, ubi minus opus erat probatione, omnes inferiores gradus prætermisso, facilisque a monachatu ad sacros ordines transitus fuit.

An ordines majores omitti potuerint?

§. V. Quod vero spectat ad ordines hierarchicos, num eorum unus & alter omitti potuerint, inter eruditos non covenit. Multi cum Hallierio & Thomassino ægre patiuntur ordinum hierarchorum omissiones. Jo. Morinus (e) admittit, prætermissum aliquando diaconatum; at nullum extare exemplum profitetur episcopatus non Presbytero collati. Sed alii, ubi minus opus erat probatione, generatim ordines hierarchicos opinantur emissos. Et vero ubi Diaconi in Episcopos eligebantur, in aliquibus Ecclesiis omis-sus videtur presbyteratus. Ita Cæcilianus Archidiaconus Carthaginensis in diaconatu ordinatus est Episcopus (f): & quotquot Diaconi in Ecclesia Romana in Pontifices electi sunt, episcopalem tantum benedictionem videntur accepisse: quod Jo. Mabillonius (g) & Fanc. Pagius (h) pluribus docent, & præsertim auctoritate secundi libelli ordinis Romani, ubi præscribitur, ut in Pontificem eligatur unus ex Cardinalibus Diaconis, vel Presbyteris, & in electi consecratione nullum discrimen est, sed una eademque pro utroque præscribitur consecratio. Nempe ordo, qui præ cæteris industria

(a) Lib. I. de off. cap. 44.

(b) Cit. Can. X.

(c) Siric ep. 1. cap. 9. seq. Innoc. I. ep. 4 cap. 5., Zosimus ep. 1. cap. 3.

(d) Hallier. de sacr. elect. & ordin. part. 3. sect. 7. cap. 1. t. art. 7. §. 4.

(e) De SS. ordinat. part. 3. exercit. 11. cap. 2.

(f) Optat. lib. 1.

(g) Comment. prævio in ordinem Roman. §. XVII.

(h) Breviar. hist. chron. in Sabiniano Papa n. 2. seqq.

triā & probitatem ministrorum commonstrabat, erat diaconatus;^a Diaconi enim non minus res Ecclesiae temporales, quam spirituales procurabant: & ita non videbatur esse opus alia probatio-ne, quum Diaconi ad episcopatum promovebantur. Bene multa quo-que eorum prostant exempla, qui vel ab ordinibus minoribus, vel a statu laicorum ad presbyteratum, vel ad episcopatum convola-runt. Ut ecce Martinus Turonensis & Felix Nolanus ambo exorcistæ (*a*), & Cosmas quidam in Ecclesia Syracusana adhuc Hypo-diaconus (*b*) in Presbyteros creverunt. Et Origenes, Macedonius anachoreta, Paulinus, Augustinus aliique adhuc laici presbytera-tu initiati sunt. Antonius lector ab Augustino primati in Fussa-lensem Episcopum oblatus est (*c*). Et Nectarius statim a baptismo Constantinopi Episcopus creatur (*d*). In his aliisque exemplis opinantur Thomassinus (*e*), in eadem liturgia omnes ordines hierar-chicos collatos, tantumque scriptores ultimi gradus meminisse, quod omnibus notum erat, inferiores hierarchicos gradus non posse prætermitti. Sed antiqua Ecclesia ordines ad exercitium conferre so-lebat: & secundus libellus ordinis Romani unam & pro Dia-conis & pro Presbyteris electis in Pontifices præscribens ordina-tionem, diserte excludit, plures in una liturgia ordines hierar-chicos collatos. Satius est igitur dicere, putasse veteres inferio-res omnes gradus majoribus inesse, & hinc quando aut unus, aut duo gradus idoneam sufficiebant probationem, aut viri alias explo-ratæ fidei & probitatis sacerdotio initabantur, ordines intermedios habitos minus necessarios. Id tamem verum est, in casibus, quibus ex laicis Episcopi ordinati sunt, specialem Dei providentiam, cui Canones & leges cedere oportet, intercedere debuisse, quod unus ex apostolicis Canonibus edicit (*f*).

In nova disciplinâ omnes ordines suscipiendi.

§. VI. Sed temporis lapsu mutata est disciplina, & omnes or-dines, etiam minores, ad vim & veluti integritatem majorum co-e-perunt pertinere. Ita factum, ut omnes continua serie præmitti de-beant, nec amplius ordinum omissiones audiantur. Græci nono sæ-culo ex moribus pridem receptis omnes inferiores præmittebant gra-dus; at latini hac ipsa ætate Diaconos prætermisso Presbyteri gra-du, Episcopos creabant. Vitio certe latinis vertebat Photius, quod apud eos Diaconi Episcopi fierent presbyteratu non accepto (*g*).

Ca-

(*a*) Sulpit. Sever. in vita S. Martini, Paulin. nat. IV. S. Felicis.

(*b*) Gregor. M. lib. II ep. 34. Can. VI. D. 74.

(*c*) August ep. 261, ad Cœlestin.

(*d*) Socrat lib. 5. cap. 8., Sozomen. lib. 7. cap. 8.

(*e*) Thomass. p. I l. 2. c. 36. n. 15.

(*f*) Can. apostol. 8c.

(*g*) Nicolaus Papa epist. 70.

Calumniari Græcos Ratramnus (*a*) adfirmabat; at Aeneas, Parisiensis Episcopus, factum non negat, quin potius usum probare conatur, vel quod presbyteratus eminentissime contineatur in episcopatu, vel quod Romani Hieronymo assentiantur, Presbyteros ab Episcopis minus secerenti. Verum sæculo XI. generatim apud latinos omnes ordines continua serie majoribus anteibant: observatque Franc. Pagius (*b*), ex Diaconis in Pontifices electis primum Gregorium VII. prius in Presbyterum & altera die in Episcopum benedictum. Non parum hanc promovit disciplinam conficta sub nomine Caji Papæ Decretalis, quæ de inferioribus gradibus ita loquitur, quasi necessario omnes percurri debeant (*c*). Et hinc non mirum si sæculo nono Synodus Suessionensis in Gallia, ubi primum falsæ Decretales prodierunt, exauktorandum eum censuit, qui post acceptum ab Ebbone jam deposito diaconatum, Presbyter ordinatus fuerat, uti qui ad presbyteratum, non accepto diaconatu, prope rasset (*d*).

Vetitæ ordinationes per saltum.

§. VII. Nova hæc disciplina, quæ veluti ad vim majorum ordinum omnes inferiores requirit, novum jus circa ordinationes induxit, ne scilicet ordines *per saltum* conferantur. Vox *saltus* in causa ordinationis in *Decretalibus Siricii & Zosimi* occurrit (*e*), significatque non aliquem ex antecedentibus ordinibus omissum, sed potius non emensa in singulis gradibus præstituta interstitia. At novis moribus ordinationes *per saltum* tunc fieri dicuntur, quum, uno aut pluribus ex inferioribus ordinibus omissis, majori initiamur, veluti si hypodiaconus omisso diaconatu Presbyter ordinetur. Per saltum ordinati accipiunt quidem sacerdotii ordinem & Sacra menti sanctitatem, at summo jure recepti ordinis cadebant exercitio, quod testatur Ivo Carnotensis (*f*): quin Synodus Rotomagensis an. CLXXXII. depositione censuit dignos Presbyteros & Diaconos, qui nullis unquam minoribus donati fuerant ordinibus. Interim tamen benigna invaluit disciplina, qua per saltum ordinati, suppletis prius ordinibus omissis, indulgentia Episcopi in ordine suscepto ministrabunt, & ad maiores promoventur, quod Alexander II. (*g*) & Innocentius III. (*h*) rescripserunt. Omissus ordo omnino suppleri debet, nam ex nova disciplina veluti ad vim superioris censetur necessarius. Verum tum demum misericordia cum ordinatis

(*a*) *Contra Græc. opposita.* l. 3. c. 8.

(*b*) *Breviar. hist. chron. in Sabiniano.*

(*c*) *Can. I. D. 77.*

(*d*) *Flodoard. lib. 3. cap. 11.*

(*e*) *Siric. ep. 1. cap. 11., Zosim. ep. 1.*

(*f*) *Epist. CLXXXV. & CCXXIV.*

(*g*) *Can. I. D. 52.*

(*h*) *Cap. un. ex. de Cler. per saltum promoto.*

tis per saltum Episcopus utetur, quam talis ordinatus in suscep-
to ordine non ministraverit, nam si ministraverit, tantum summus
Pontifex dispensat (a).

Diuturnitas interstitiorum in nova disciplina.

§. VIII. Reliquum modo est, ut quæ sint in nova disciplina
stata interstitiorum tempora, aperiamus. Sub finem sœculi XII. nec
novum, nec inusitatum erat, quatuor minores ordines uno die da-
ri, quod ex patriæ consuetudine Cœlestinus III. duxit tolerandum
(b). Cautius servata sunt inter majores ordines interstitia, statuit-
que an. CIÖCXCIX. Concilium Dalmatiæ, cui Innocentii III. legati
præfuerunt, Hypodiaconos & Diaconos anni spatio esse in suo quo-
que gradu, & inde majori ordine initiari. Jure Concilii Tridentini
minores ordines sejunctim, & per temporum interstitia confer-
ri debent, nisi aliud Episcopo expedire videatur (c); pendetque
ab Episcopi sapienti consilio quanto quisque tempore in suscepto
ordine permaneat. Hypodiaconi non initiantur, nisi annus exactus
sit a postremi ordinis minoris susceptione (d); & inde saltem post
annum a suscepto hypodiaconatu ad gradum promoventur superio-
rem (e). Et demum Diaconi ad minus per annum functionibus dia-
conatus defungi debent, & inde augmentur presbyteratu (f). Negar-
i interim non potest, ordinum interstitia moribus præsentibus, qui-
bus desueta pene sunt ordinum minorum & ipsius diaconatus offi-
cia, non adeo exactam exhibere probationem. Et quamvis jusserint
Tridentini Patres, minorum ordinum & ipsius diaconatus functio-
nes restitui; tamen secundum receptos mores vix sperandum, ut in
hac causa antiqua remeet disciplina. Unde Morinus scribit (g), or-
dines minores non fuisse ab Ecclesia abrogatos, ut antiquæ disci-
plinæ perpetua exstant monumenta, & admonerentur Episcopi &
Presbyteri, magna opus esse probatione ad episcopatum & presby-
teratum, quum videant ex Ecclesiæ clementia varios probatorios
gradus momento veluti percurri, per quos olim longo tempore erat
procedendum.

Potestas Episcopalis ad contrahenda interstitia.

§. IX. Jam stata interstitiorum tempora Episcopi ex juxta cau-
sa contrahunt, veluti si satis probata fides sit ordinandorum, aut
si necessitas, aut utilitas Ecclesiæ suadeat (h): nec probari potest
Epis-

(a) Trid. ses. 23. de ref. cap. 14.

(b) Cap. I. ex. de eo, qui furtive ordin. susc.

(c) Trid. ses. 23. de ref. cap. 11.

(d) Trid. loc. cit.

(e) Trid. loc. cit. cap. 13.

(f) Trid. loc. cit. cap. 14.

(g) De SS. ordiuat. part. III. exercit. 13. cap. I. n. 10.

(h) Conc. VIII. œcum. Can. V., Trid. ses. 23. de ref. cap. II. 13. & 14.

CAP. XXV. DE ORDIINB. GRADAT.

Episcoporum facilitas, duos aut omnes minores ordines nulla necessitate, aut utilitate Ecclesiæ suadente simul conferentium, quasi Tridentini Patres eorundem interstitia ipsorum arbitrio remisissent. Verum non usque adeo se extendit Episcopi potestas ad interstitia contrahenda, ut duo sacri ordines eodem die conferantur (a). Exstant quidem in antiquis monumentis exempla aliqua ordinum sacrorum in eadem liturgia collatorum, veluti Cypriani, qui presbyterium & sacerdotium simul accepit (b), & Pauliniani, Hieronymi patris, qui Diaconus simul & Presbyter creatus est (c); at exempla ista præter regulas videntur fuisse. Quin etiam vetitum duobus sibi consequentibus diebus, qui fictione canonica pro uno reputantur, duos sacros ordines conferre, veluti si quis Sabbato ordinationis ad vesperam Diaconus, & sequenti die Dominico continuato jejunio Presbyter ordinetur, quod Innocentius III. rescripsit (d). Sæculo XIII. adhuc ordinationes ad vesperam Sabbati habebantur, & continuatio jejunii usque ad Dominicæ mane vesperam Sabbati & Dominicam in diem unum compingebat. Editis Decretalibus privilegia obtinuerunt aliqui de duobus sacris ordinibus uno die dandis, vel recipiendis, at Tridentini Patres ea revocarunt privilegia, & antiquum jus per omnia restituerunt (e).

CAPUT XXVI.

De temporibus ordinationum.

Primis sæculis qualibet die habitæ ordinationes.

Per tria priora & amplius Ecclesiæ sæcula ordinationes Clericorum tam superiorum, quam inferiorum graduum nullis certis diebus fuerunt adstrictæ, sed prout opus erat, quilibet ordinabatur. Sane de Episcopis constat, eos vacatione sedis adveniente fere nulla adhibita mora electos fuisse & simul consecratos. Speciatim de Pontificum Romanorum ante Constantimum ordinacionibus contra Papebrochium firmissimis argumentis ex chronologia petitis Pagius (f) demonstravit, eas quolibet hebdomadis die fuisse celebratas. Et Alexandriæ decessore adhuc Episcopo insepolto novus Episcopus creabatur, quod Epiphanius (g) & Liberatus (h) testantur. Antiquis quoque demonstratur monumentis, Presbyteros & Diaconos, prout res Ecclesiæ exigebant, fuisse creatos, nec fuisse

sta-

(a) Cap. XV. ex. de tempor. ordinat.

(b) Pontius Vita Cypriani.

(c) Epiph. epist. ad Joam. Hierosolym.

(d) Cap. XIII. ex. de temp. ordinat.

(e) Ses. XXII. de ref. cap. 13.

(f) Critic. in Baron. 67. n. 14.

(g) Hæres. 69.

(h) Breviar. cap. 20.

statos dies, in quibus generales ordinationes haberentur. Paulinus, licet quarti sæculi Presbyter, de seipso testatur, quod die, quo Dominus nasci carne dignatus est, presbyteratu fuit iniciatus (a). Et de Ambrosio ex fama refert Paulinus (b), quod baptizatus omnia ecclesiastica officia implevit, atque octava die Episcopus ordinatus est. Itaque, sunt verba Christiani Lupi (c), diaconatum ac presbyteratum non potest in quatuor temporum Sabbatis accepisse. Cyprianus Aurelium ipsis calendis Decembribus lectoratu, & Optatum mense Augusto hypodiaconatu iniciavit: quod ex supputandi regulis Pearsonius asserit (d).

Sed inde apud Latinos habitæ die Dominica.

§. II. Pace per Constantinum Ecclesiæ data, ab antiquis institutis de habendis qualibet die ordinationibus occidentalis paulatim descivit Ecclesia; variamque pro vario tempore induxit, fuitque disciplinam. Et vero sæculo quinto tantum die Dominica Episcopos, Presbyteros & Diaconos Ecclesia Romana consecrabat: quod constat Leonis M. loco, ubi postquam Pontifex docuit contra apostolicam traditionem esse, passim qualibet die sacerdotales (quo nomine Episcopos & Presbyteros comprehendit) & Leviticas ordinationes celebrari, hanc formam creandorum Sacerdotum de more Romano Dioscoro Alexandrino inculcat observandam (e). Ut his, qui consecrandi sunt, nunquam benedictio, nisi in die Dominicæ resurrectionis tribuatur, cui a vespera Sabbati initium constat adscribi. Nomen Dominicæ resurrectionis non diem paschatis, sed quamlibet diem Dominicam Leo M. intelligit, idque de veterum more, qui, ut observat Quesnellus (f), quamlibet Dominicam resurrectionis diem, diem vero paschatis *sanctum pascha & paschalem festivitatem* nuncupant. Apostolica autem traditio, unde diem Dominicæ resurrectionis ordinationibus sacrum Leo M. inculcat, nulla videtur esse potuisse; siquidem primis sæculis potius qualibet die, quam in Dominicæ Sacerdotes creabantur. Et fortasse Leo mores in sua Ecclesia tum receptos apostolicam appellavit traditionem, quod familiare Leoni esse Quesnellus & Pagius (g) observarunt. Interim tamen non videtur dubitandum, saltem post Constantinum coepisse Romanos Pontifices ordinationes in Dominicæ resurrectionis celebrare. Qui alias poterat Leo ad antiquam provocare traditionem? Unde nulla omnino esse potest pontificalis Romani fides, qui in plenisque vitis Pontificum etiam post Constantinum ab iis celebratas

or-

(a) Paulin. epist. 6. ad Sever.

(b) Vit. Ambrosii cap. 6.

(c) Schol. in quedam decreta S. Leonis IX. Decret. III.

(d) Annal. Cyprian. an. CCL. n. 15. & 20.

(e) Leo M. ep. 11. edit. Quesnel.

(f) Diss. VI. de jejunio Sabbati inter opera S. Leonis.

(g) Critic. in Baron. an. LXVII. n. 15.

CAP. XXVI. DE TEMPORIB. ORDINAT.

ordinationes mensi Decembri addixit. Scilicet in plerisque articulis vacillat fides *pontificalis*, & fortasse ejus auctor suo tempore receptas consuetudines antiquitati appinxit.

Quinque stata ordinationum tempora.

§. III. Non diu post Leonem M. de sacramentis quolibet die Dominico Sacerdotibus & Levitis integra stetit disciplina. Etenim ante finem saeculi quinti Presbyterorum & Diaconorum ordinationes Sabbatis quatuor solemnium anni temporum & Sabbato mediæ quadragesimæ alligatae sunt. *Ordinationes*, sunt verba Gelasii (a), *Presbyterorum & Diaconorum*, nisi certis temporibus & diebus exerceri non debent, id est, quarti mensis jejunio, septimi & decimi, sed & etiam quadragesimalis initii, ac mediana quadragesimæ die, Sabbati jejunio circa vesperam noverint celebrandas. Inducta quidem erant vel ante Leonem M. quatuor stata jejuniorum tempora, non tamen causa ordinationis, sed quod qualibet anni parte christiani purificationibus indigerent, ut ipse Leo M. observat (b). Optimum forsitan visum Pontificibus ipsa stata jejuniorum tempora ordinationibus praestituerre, ut magis accederet ad mores Apostolorum, qui jejunantes & orantes manus Diaconis imposuerunt. Ex his quinque consecrandis Presbyteris & Diaconis dictis temporibus unum inde mutatum fuit; auctore enim Alexandro III. mediæ quadragesimæ ordinatio in Sabbathum sequens ante Dominicam passionis transiit, idque, si vera observat Christianus Lupus, quia tertia quadragesimæ hebdomada ex antiquo Ecclesie more occupatur baptizandorum scrutinis, & ita ordinandorum scrutinia visa sunt in sequentem hebdomadam transferenda (c).

Sabbato sancto etiam ordines dantur.

§. IV. Jam præter solemnia tempora a Gelasio prescripta, hodie etiam Sabbatho sancto habentur ordinationes. Quamvis ante Gelasium qualibet die Dominica, que a vespere Sabbati incipiebat, Sacerdotes & Levitæ benedicebantur; id tamen in solemnitate paschali minime videtur fieri potuisse (d), quod ea festivitas baptismi solemnii ejusque ceremoniis erat destinata: constatque integrum diei officium totum ad recens natos pertinuisse. Nec postea Gelasius, qui ordinationes certis temporibus addixit, quidquam habet de Clericis Sabbatho sancto consecrandis: silentque de hac ipsa die Synodus Romana sub Zacharia an. 1000XIII., Ivo Carnotensis (e) & sub Urbano II. Synodus Claromontana (f), dum alia stata ordina-

na-

(a) Epist. IX. ad Episc. Lucanitæ cap. 11.

(b) Serm. IX. de jejunio septimi mensis.

(c) Lupus schol. in quædam decreta Leonis III. Decret. III.

(d) Quesnel. not. in ep. 11. Leonis M.

(e) Epist. LVIII.

(f) Cap. XXIV.

nationum tempora numerant. Primus, quod sciam, Alexander III. inter legitima sacrandis ministris tempora recensuit Sabbathum sanctum (a). Forsan novo huic ordinationum tempori inducendo causa Gratianus præbuit, decreta Leonis M. & Gelasii rhapsodiæ inserens suæ (b). Nempe sæculi XII. sapientes *Dominicam resurrectionis*, quæ a vespera Sabbati incipiebat, pro solemnitate paschali falso videntur accepisse, & ita non animadvententes Gelasiano decreto antiquæ derogari disciplinæ, novum habendis ordinationibus diem induxerunt: cuius opinionis ipse etiam videtur fuisse Gratianus, apud quem in vulgatis codicibus tantisper mutata verba Gelasii referuntur, ut Sabbathum sanctum inter tempora ordinationum retulisse videatur: Sed & etiam quadragesimalis initii, ac mediana hebdomadae, & Sabbathi jejunio circa vesperam noverint celebrandas. Ita apud latinos nata sex ad habendas ordinationes tempora, quatuor nempe anni tempora, Sabbathum *Sitientes* & Sabbathum sanctum.

Qua diei hora celebrantur ordinationes.

§. V. Et hactenus de statis per annum ordinationum diebus; dicendum modo qua diei parte fuerint celebratæ. Per plura sæcula in Ecclesia latina Sacerdotales & Leviticæ consecrationes nocturnis potius horis, quam claro die habitæ sunt, incipiebantque a vespera Sabbati, & usque ad matutinas diei Dominicæ horas poterant continuare (c). Varias mysticasque hujus instituti rationes Quesnelius & Hallierius (d) adsignant; sed potissima videtur fuisse difficultas continuandi jejunii usque ad Dominicæ diei lucem (e). Jejunis nempe per jejunos ordines conferri voluit Ecclesia: & hinc ne continuatio jejunii usque ad Dominicæ mane ordinantes & ordinatos defatigaret, habendis ordinationibus nox Sabbathum sequens destinata est. Vespere autem illud Sabbathi, unde incipiebant ordinationes, ad Dominicam potius, quam ad Sabbathum pertinebat secundum legalem ab Ecclesia servatam synagogæ regulam, quæ sole occidente diei faciebat initium; quod Leo M. & Synodus Claramontana sub Urbano II. (f) diserte docent. Unde Missa in ordinationibus celebrari solita diei Dominicæ, non Sabbathi propria erat. Et ita tempore quadragesimæ in Sabbatho ordinationum non recitabatur oratio super populum, ad quam antiqui & capita & genus flectebant, quia antiqui mores die Dominicæ genuflecti, non patiebantur: & Dominicæ, quæ Sabbathum ordinationum sequuntur, officio carebant, ut Micrologus (g) & Honorius Augustodun-

nen-

(a) Cap. III. ex. de tempor. ordinat.

(b) Can. V. & VII. D. 75.

(c) Leo M. epist. 11. edit. Quesnel., Gelasius epist. 9. ad Episc. Lucania.

(d) De sacr. elect. & ordin. part. III. sect. 7. cap. 1. art. 4.

(e) Lucas schol. in cit. Deer. III. Leon. IX.

(f) Cap. XXIV.

(g) De ecclesiast. observationib. cap. 29.

nensis (a) adnotarunt. Sæculo circiter nono ad tertiam diei Dominicae horam consecrationes Episcoporum transierunt, quod tum Apostoli Spiritum sanctum accepissent (b); at initio sæculi XIII. adhuc ad vesperam Sabbati Presbyteri & Diaconi creabantur (c). Inde vero paulatim vespertinæ jejuniorum Missæ apud nos celebrari desierunt, & ita generales Clericorum ordinationes una cum Missis ad matutinas Sabbati horas transierunt.

Græci stata ordinationum tempora non habent.

§. VI. Sex quidem sunt apud Latinos stata ordinationum tempora; at Græci adhuc antiquos servant mores, nullumque habendis ordinationibus diem præfixum habent; quod ipsi summi Pontifices Cælestinus III. & Innocentius III. adgnoverunt (d). Vix erat, ut Græci formam celebrandarum ordinationum a Leone M. inculcatam possent admittere, utpote quæ fundamentalibus Ecclesiæ Græcæ disciplinæ regulis repugnaret. Præter unicam paschæ vigiliam nulla Sabbathæ Græci jejunant. Inter capitales Marcionis errores retulit Epiphanius jejunium Sabbatarium: & Imperator Michael Amoriensis, quod Sabbathi jejunium cogitabat inducere, de Manichæismo, aut Paganismo suspectus fuit, ut Gregorius Cedrenus testatur. Qui ergo fieri poterat, ut Græci post vesperam Sabbati continuato jejunio ordinationes celebrent? Id tamen verum est, intra tempus quadragesimæ non solere Græcos aliis quam Sabbatis & Dominicæ diebus Episcopos & Presbyteros consecrare, si forte Sabbathum sanctum excipias, in quo ex omnibus Sabbatis ex apostolica traditione jejunant. Scilicet Episcopos & Presbyteros, non secus ac Latini, in pleno sacrificio consecrant, & tempore jejunii Græci præsanctificata tantum offerunt.

Intra quod tempus Episcopi ordinantur.

§. VII. Jam Episcoporum ordinationes, quæ die Dominico ex antiqua disciplina apud Latinos celebrantur, in longum non sunt protractandæ. Et primis quidem sæculis nullum certum tempus in plerisque Ecclesiis erat definitum, quo Episcopi ordinarentur; sed statim ac commodum erat, Metropolitæ & Episcopi comprovinciales conveniebant, & de more facta electione, eodem tempore electum ordinabant. Inde turbis in longum distractis electionibus jussit Concilium Chalcedonense, ut trium mensium spatio Episcopi ordinentur, nisi inevitabilis necessitas cogeret ordinationem differendi (e). Ecclesiæ Africanæ vacare ad summum per annum poterant (f): & Alexandriæ

22-

(a) Gemma animæ lib. 3. cap. 156.

(b) Lopus loc. cit.

(c) Cap. XIII. ex de tempor. ordinat.

(d) Cap. IX. & XI. ex de tempor. ordinat.

(e) Conc. Chalc. Can. XXV.

(f) Cod. Afr. Gan. LXXIV.

antequam defunctus terræ mandaretur, novus Episcopus constituebatur (a). Verum in præsenti disciplina trimestri spatio a die confirmationis Episcopi debent ordinari, quo elapso perceptos fructus restituent, & si intra totidem menses id facere negligant, Ecclesiis ipso jure privantur (b).

Dies consecrationis Episcopus festus fuit.

§. VIII. Sed de die, quo Episcopus consecrabatur, id oportet observare, eum fuisse festum anniversaria etiam solemnitate, saltem pro Episcopis celebrioribus, celebrari consuetum. Ergo cogebantur conventus ecclesiastici, habebantur ad populum sermones, & omnes adhibebantur dierum festorum solemnitates. Supersunt adhuc multæ apud veteres homiliae in die anniversariæ consecrationis Episcopi recitatæ. Et hinc consuetudo manavit, ut cathedra S. Petri, qua vel Antiochiae, vel Romæ priimum sedit, ab omnibus Ecclesiis solemnis haberetur, exstantque ea de re duo Augustini sermones. In Hieronymiano aliisque antiquis martyrologiis quotannis hæc recurrens consecrati Episcopi festivitas notatur sub titulis *ordinatio Episcopi*, & *natale episcopatus*, quod Pagius observavit (c). Augustinus vero *natalem cathedræ* appellat (d). Unde patet, *natalem episcopatus* nec diem natalem, nec emortualem alicujus Antistitis denotare, sed potius diem, quo quis Episcopus ordinatus cathedram adscendit (e). Et vero is etiam quodammodo nasci videtur, qui novam vivendi incipit rationem: quo sensu apud Spartanum *natalem adoptionis* ad Imperium occurrit (f).

An minores ordines statis temporibus conferendi?

§. IX. Jam sex anni stata tempora habendis ordinationibus addicta, proprie spectant Presbyteros & Diaconos, & ex nova disciplina etiam Hypodiaconos. Etenim quantum ad ordines minores, inter quos etiam hypodiacaonatus censebatur, nono saeculo, quo *Ordo Romanus* scriptus creditur, antiqua stabat libertas de iis quovis die conferendis (g). Inde Urbanus II. Hypodiaconos ad majorem gradum evexit, & ita eorum benedictio extra tempora cæteris Episcopis, non vero Romano Pontifici, interdicta (h). Ipsa quoque minorum ordinum collatio ad dies Dominicos & festos restricta est, ita tamen ut unum aut duos ad *minores ordines* Episcopi promoteant, ut Alexander III. rescripsit (i): quod ita intelligunt canonistæ, licere iis diebus etiam plures minoribus or-

(a) Epiph. hær. LXIX.

(b) Tril. sess. XXIII. de ref. cap. 2.

(c) Pagius critic. in Baron. an. 57.

(d) Serm. XV. de sanctis.

(e) Hallier. de sacr. elect. & ordin. part. 3. sect. 7. cap. 2. art. 2.

(f) Spart. in Trajano.

(g) Can. VI. D. 75.

(h) Cap. I. ex. de tempor. ordinat.

(i) Cap. III. ex. de tempor. ordinat.

CAP. XXVI. DE TEMPORIB. ORDINAT.

63

ordinibus initiare, modo generales non celebrentur ordinationes (a). Quin consuetudo in multis dioecesisibus obtinet, ut feriis sextis quatuor temporum minores ordines conferantur; quæ consuetudo a multitudine ordinandorum, ordinationem in Sabbato in longum protrahentium, forsan repetenda. Clericatus autem, seu prima tonsura quacunque die, hora & loco conferri potest, ut habet hodiernum pontificale.

Majores ordines ex venia dantur extra tempora.

S. XI. Ut ergo extra tempora Hypodiaconi, Diaconi & Presbyteri ordinentur, opus est dispensatione, quam solus Romanus Pontifex indulget (b). Quod si posthabita Canonum relaxatione extra tempora ordines conferantur, non defuerunt, qui de vi ipsius ordinationis dubitarent. Sed tempore Alexandri III. extra tempora ordinati deponebantur & ordinantes ordinandi cadebant potestate (c). Inde statuit Urbanus III. ut sic ordinati tandiu ab officio suspendantur, quandiu assum no Pontifice in suis gradibus non fuerint restituti (d). Suspensio autem ista non ipso jure, sed ab Episcopo infligebatur, sed semel inflicta inter reservata Romana censebatur (e). Unde si Episcopus sententiam suspensionis non dixerit, forte quod admissi contra Canones reatus ordinatos pœnituerit; non videtur opus Pontificis restitutione, & indulgentia Episcopi ordinati in susceptis ordinibus possunt ministrare: in quam sententiam videtur Gregorius IX. respondisse (f). Nec aliter jus est præsentibus temporibus, nam quamvis Pius II. extra tempora ordinatos ipso jure ab officio enixerit suspensos (g), iisque Sixtus V., reservata summo Pontifici suspensionis dispensatione, ad superiores ordines adscensum interdixerit (h); tamen Clemens VIII. pœnas a Pio & Sixto statutas ad antiquos terminos reduxit (i).

C A P U T XXVII.

De titulo ordinationis.

Quæ est ad titulum ordinatio.

S. I. *O*rdinatio ad titulum in antiquis monumentis ea dicitur, quæ fit cum Ecclesiæ designatione, cui ordinatus debebat inservire. Tituli nempe nomine apud ecclesiasticos scriptores veniebant Ecclesiæ vel a-

ti-

(a) Glossa in cit. cap. III.

(b) Ivo Carnotens. epist. LVIII;

(c) Cap. II. ex. de tempor. ordinat.

(d) Cap. VIII. ex eod.

(e) Hallier. de sacr. elect. & ordinat. part. 3. sect. 7. cap. 1. art. 2. §. 4.

(f) Cap. XVI. ex eod.

(g) Bulla cum ex sacerorum.

(h) Bulla sanctum & salutare.

(i) Bulla Romanum Pontificem.

titulis Martyrum, quibus dicabantur, vel quia inde Clerici nomen titulumque mutabant suum. Alio nomine hæc ipsa titularis ordinatio *loco fundata* & ipsi Clerici *locales* dicebantur, quod scilicet eorum functio certo loco erat adstricta. *Vana habenda est ordinatio*, sunt verba Leonis M. (a), *que nec loco fundata est, nec auctoritate munita*. Proprius autem cujusque Ecclesiæ *Canon*, hoc est catalogus, indicabat titulum, ad quem Clerici promoti erant: nam statim ordinati Clerici suæ Ecclesiæ catalogo inserebantur, ac proinde esse in *Canone* & in *Canonicon* localem esse denotabat. Ex ipsis titulatis qui proprii rectores erant Ecclesiæ, dicebantur *Cardinales*, vel quod Ecclesia universa circa eos, veluti totidem cardines, volveretur, vel ab ipsa *incardinatione*, quæ firmior in iis, quam in reliquis Clericis eidem Ecclesiæ addictis, habebatur. *Ordinatio absoluta* e contrario ordinatum nulli deputabat Ecclesiæ.

Clerici omnes olim ordinabantur ad titulum.

§. II. Jam antiqua est Ecclesiæ disciplina, quæ jubet, Clericos omnes maiores minores ad titulum ordinari. Apostoli ad Evangelium predicandum missi sunt in solidum; at jam constituta Ecclesia, ad evitandam confusionem, ordinem & distinctos fines postulabat. Itaque vel ab ipsis Apostolorum temporibus cautum, ut ordinatio Clericos certe adligaret Ecclesiæ, in qua propria obirent officia. Quam antiquam disciplinam hoc edito Canone Concilium Chalcedonense confirmavit (b). Nullum absolute ordinari (convenit) nec Presbyterum nec Diaconum, nec omnino aliquem eorum, qui sunt in ordine ecclesiastico, nisi specialiter in Ecclesia civitatis, vel pagi, vel martyrio, vel monasterio, is, qui ordinatur, designetur. Ad Episcopos æque ac reliquos inferiores Clericos hæc regula spectabat; nam inde usque ab Apostolis Episcopi etiam ad certam parœciam, in qua ordinarias episcopatus functiones exercent, fuerunt ordinati; videturque Canon diserte eos non apprehendisse, quod hactenus fere incognitæ erant episcopales sine titulo ordinationes. Confirmatam a Patribus Chalcedonensibus disciplinam sequentes Canones renovarunt, semperque exhorruit Ecclesia Clericos vagos nullique Ecclesiæ addictos.

Varie Ecclesiæ erant tituli ordinationum.

§. III. Sufficiebant vero ordinationi titulum *Ecclesia civitatis* & *pagi*, *martyrium* & *monasterium*. Ecclesia *pagi* erat Ecclesia parochialis in pagis constituta, erantque jam tempore Concilii Chalcedonensis in pagis institutæ Ecclesiæ parochiales, in quibus seorsim ab Ecclesia civitatis sacri siebant conventus, & ita necessarium erat, eas proprios habere Clericos. Nomine *martyrii* veniunt privata oratoria, quæ super Mar-

(a) Epist. XCII. ad Rustic.

(b) Conc. Chalc. Can. VI.

Martyrum sepulchra exstrebantur, & ad sacra in iis fieri solita pri-
vati & aliquando etiam reliquus populus conveniebat. (a). Ipsa quo-
que monasteria habebant privata sacella: quumque olim Monachi
omnino laici essent, aut eorum unus, aut aliquis sacerdotalis Clericus
ad titulum monasterii ordinabatur, ut in eo sacris in gratiam Mon-
chorum operaretur, & Sacra menta administraret (b). Beneficii titulus,
ad quem ordinari Clericos jubent recentiores Canones, ab Ecclesiæ,
vel oratorii titulo non differt; nam beneficia dantur propter officia,
iisque donati Clerici suorum beneficiorum adstringuntur Ecclesiis.
Tituli vero, ad quos Clerici ordinabantur, ante ordinationem sole-
bant publicari (c), formulamque publicationis arde *Romanus* exhibet,
& ex nova disciplina etiam publicantur. (d).

Pauci olim sine titulo ordinati.

§. IV. Jam disciplina, quæ ordinationes omnes loco fundatas esse
jubebat, eo ipso tempore, quo maxime vigebat, aliquas exceptiones
passa est. Certe Hieronymus ea conditione presbyteratum se scribit ac-
cepisse, ut sibi ad monasterium reverti liceret (e). Istiusmodi etiam
erat ordinatio Macedonii notissimi anachoretæ, quem dolo bono a
cella abductum & Presbyterum ordinatum, Flavianus Episcopus An-
tiochenus in desertum reverti concessit (f). Et Paulinus de ordina-
tione sua ita scribit: *Ea conditione in Ecclesia Barcinonensi consecrari ad-
ductus sum, ut ipsi Ecclesiæ non alligarer, in sacerdotium tantum Domini,
non in locum Ecclesiæ dedicatus* (g). Hæc & alia pauca exempla ordina-
tionum sine titulo ob bonum Ecclesiæ universalis facile possunt ex-
cusari. Scilicet summi viri, qui Ecclesiæ maxime utiles esse pote-
rant, vel respuebant clericatum, quod se tanto oneri impares judi-
cabant, aut ideo ab eo abhorrebant, quod suæ libertati & vita so-
licitariæ vinculum imponi ægre ferebant. Unicum ergo ad tantam resis-
tentiam vincendam supererat remedium, ut sine titulo ordinarentur:
nec a ratione alienum esse Episcopi ducebant, aliquid de rigore dis-
ciplinæ remittere, & eos absolute ordinare, qui sapientia & pietate
sua Ecclesiæ servirent universæ. Interim Hieronymus per omnia non
videtur Episcopos excusare, dum ita Paulinum Antiochenum sui or-
dinatorem adloquitur. *Si sic presbyterium tribuis, ut non Monachum au-
feras, tu videris de judicio tuo* (h).

Clerici omnes in Ecclesiis suis debebant immorari.

§. V. Jam ad titulum facta ordinatio natura sua Clericos Eccle-
sias

(a) Gregor. M. in lib. 10. ep. 12.

(b) Palladius in Lausiac. cap. 7.

(c) Fiorens. tract. de præb. & dignitatib.

(d) Conc. Mediol. IV. part. 2. cap. 8.

(e) Hieronym. ep. 61. ad Pammach.

(f) Theodor. hist. relig. cap. 12.

(g) Paulin. ep. 6. ad Sever.

(h) Hieronym. ep. cit.

siz & Episcopo perpetuum mancipabat, nobiliorisque servitutis speciem inducebat, qua sui tituli Ecclesiam relinquere vetabantur. Eo enim, spectabat, ut in destinata sibi Ecclesia juge impenderent ministerium. Itaque Clerici omnes una & perpetua immorandi in Ecclesiis suis lege tenebantur, quod antiqui omnes Canones, in primis Arelatenses, Carthaginenses, Sardenses aliique decernunt (a). Quin in promissione de servandis Canonibus, quam ante ordinationem edebant, diserte se locales futuros spondere tenebantur. Ut nullum Episcopi ordinent, inquit Concilium Valentinum (b), qui localem se futurum primitus non sponderit. Quapropter si Clerici ab Ecclesiis suis recedebant; ab aliis Episcopis excipi non poterant, eoque, unde profecti erant, redire cogebantur, aliter usu ordinis cedebant, & excipientes Episcopi excommunicabantur: quæ antiqua est Ecclesiæ disciplina in Canonibus apostolicis statuta (c), & in Concilio Nicæno aliisque Conciliis sæpe repetita (d). Nec unquam tam gravis poterat esse causa, qua proprio Episcopo invito licebat alienos Clericos excipere, & apud se retinere, ne juramento quidem interposito, quo externi Clerici Episcopis jurarent, se ab eorum Ecclesiis nunquam abitueros (e).

Nec eas sine Episcopi venia poterant relinquere.

§. VI. Uno tantum casu permissum erat Clericis proprias relinquere Ecclesiæ, & in alias transire, si nempe auctoritate proprii Episcopi Ecclesiæ nexus solverentur. Generaliter quidem vetat Concilium Arelatense II., ne nullus Clericus quacumque occasione faciente propriam relinquat Ecclesiam (f); at id cum ea exceptione intelligendum, nisi Episcopus suam interponat auctoritatem, quam exceptionem Canoness apostolici, Carthaginenses, Turonenses aliique diserte addunt (g). Et in hunc finem olim inductæ erant literæ dimissoria, quibus datis Episcopi sibi Ecclesiæque sua Clericos addictos veluti emancipabant, & omnino dimittebant: acceptisque ita dimissoriis licebat Clericis ad alios Episcopos transire. Nullus omnino Clericus, inquit Concilium Trullanum (h), in quocunque sit gradu, potestatem habeat sive proprii Episcopi scripta dimissoria in alienæ Ecclesiæ catalogum referri. Exempla duo literarum dimissiarum, quorum unum veluti a Patribus Nicænis, alterum veluti ab Attico Constantinopolitanó Gratianus in rhapsodiam conjecit suam (i), certe sunt sup-

(a) Concil. Arelaten I. Can. XXI., Conc. Carth. III. Can. XXXVII., Conc. Sarde. Can. XVI. al. XX.

(b) Can. pen. & ult.

(c) Can. apost. XV. & XVI.

(d) Conc. Nicæn. Can. XVI., Conc. Antioch. Can. III., Conc. Chalced. Can. XV.

(e) August. epist. 240. ad Sever.

(f) Conc. Arelat. II. Can. XIII.

(g) Can. apost. XV., Conc. Carthag. VI. Can. XXXII., Conc. Turon. I. Can. XI.

(h) Conc. Trullan. Can. XII.

(i) Can. I. & II. D. 73.

posititia. Per literas autem dimissorias nexus Ecclesiæ ordinatio-
nis soluti Clerici, ab ejus Canone eorum nomina delebantur, no-
næque Ecclesiæ Canoni inserebantur, in qua deinceps locales esse
decebant.

Clerici instabiles damnati.

§. VII. Multo minus licebat Clericis de loco in locum vagari, nihilque magis perpetuæ in Ecclesia moræ adversatur, quam loci instabilitas & perpetua vagandi cupidio. Vagantes Clerici, quos Synesius per opprobrium appellat *barbaribus, vacantivis* (a), in extensis Ecclesiis recipi in communionem non poterant, qua proposita poena eos ad officium redire Ecclesia cogebat (b). Interim vero in necessitatibus Ecclesiæ licebat Clericis assensu Episcopi vel metropolitæ peregrinari: & hoc casu non tantum publicis Ecclesiaturum alebantur redditibus, verum etiam in proprio gradu recipiebantur, & in omnem honorem erant admittendi, quæ est antiqua Ecclesiæ disciplina in Conciliis Arelatensi I. & Carthaginensi IV. confirmata (c). Et hinc Anicetus summus Pontifex Polycarpo Romam, ad componendam controversiam de paschatis celebratione, profecto ταρπέων την ευχαριστίαν locum seu potestatem consecrandi in Ecclesia sua concessit, ut apud Eusebium Irenæus narrat (d): erraruntque profecto primi Eusebii interpres, qui ea verba ita acceperunt, quasi Anicetus Polycarpo eucharistiam porrexit. Verum peregrini Clerici tum demum proprio gradu excipiebantur, quum formati, seu commendatitiis suorum Episcoporum litteris instructi ambulabant, nam alioquin potius ut errores tractabantur. Commendatitiæ vero literæ diligenter erant inspiciendæ & examinandæ, ne qua fraus irreperet: quo spectat unus ex Canonibus apostolicis (e), qui si de genuitate earum non constaret, jubet necessaria tantum Clericis exhiberi, ad communionem vero non admitti, ut habet Græcus Canon, nec recte Dionysius Exiguus ita vertit, quasi Canon iis etiam deneget necessaria.

Vetantur Clerici pluribus Ecclesiis adscribi.

§. VIII. Porro semel alicui Ecclesiæ adscripti Clerici vetabantur alteram, aut plures alias eodem tempore usurpare, in quibus tanquam ministri deservirent, & acciperent victualia. Qui enim in duabus Ecclesiis poterant Clerici juge impendere sacrum ministerium? Sed quod attinet ad Presbyteros aliquosque inferiores Clericos, inter Ecclesias dioecesanas & parochiales videtur distinguendum. Et quantum

(a) Synes. ep. LXVII.

(b) Conc. Agath. Can. LII., Conc. Epaonens. Can. VI.

(c) Conc. Arelat. I. Can. XIX. & Conc. Carth. IV. Can. XXXIII.

(d) Iren. ep. ad Cictor. ap. Euseb. lib. 5. cap. 24.

(e) Can. apost. XXXIV.

tum ad diversas dioeceses, certi juris erat, non posse Clericos in duarum civitatum Ecclesiis adscribi, proprioque excidebant gradu, qui secundam retinentes, ad suæ ordinationis Ecclesiam non redibant, quod Patres Chalcedonenses statuerunt (*a*). Verum in eadem dioecesi in ministrorum penuria permittuntur Clerici in duabus vicinis Ecclesiis deservire, interim vero earum redditus ad eos non spectabant, sed in ærarium Episcopi confluabant, unde accipiebant, victualia. Et certe Synodus VII. eo ipso quo vetat duabus Ecclesiis civitatum Clericos adscribi, id in suburbanis fieri permittit (*b*). *Et hæc quidem in hoc a Deo conservanda urbe; ceterum in villis, quæ foris sunt, propter hominum inopiam indulgeatur;*

Clerici a suo titulo accipiebant victualia.

§. IX. Verum enimvero perpetua Clericorum ad Ecclesiam adscriptio suo non carebat commodo, nam jus dabat ad vivendum de ecclesiasticis redditibus. Similis in hac causa temporali est spirituallis militia, quod in utraque nemo stipendiis militat suis. Et vero media opus erant Clericis ad vitæ sustentationem, ut Ecclesiæ possent deservire. Media autem ista Ecclesia ipsa suppeditabat, æquissimumque videbatur, ut qui altari inserviebant, de altari etiam viverent. Ergo ab Episcopi ærario, in quod primis sæculis redditus omnes confluabant, Clerici omnes pro ratione officii sua accipiebant victualia: quæ quoniam in sportulis primum tributa sunt, Clericos fratres sportulantes Cyprianus appellat (*c*). Instituta quidem postea fuit in Ecclesiis occidentalibus solemnior bonorum ecclesiasticorum partitio in quatuor, aut tres portiones (*d*); verum hac partitione nihil de juribus Clericorum imminutum, semper in tributum veniebant. Sed posterioribus sæculis clericatum non semper redditus ecclesiasticos tribuit, quod separatis ab ordinatione beneficiis fieri cœptum; nam institutis beneficiis omnes ecclesiastici redditus beneficiis addicti sunt, & hinc, nisi Clerici beneficia etiam obtinebant, nudam sacrorum potestatem in ordinatione accipiebant.

Qui laxata tituli necessitas.

§. X. Disciplina, quæ Clericos omnes ad titulum ordinari, ordinatosque in designata Ecclesia immorari præcipiebat, per XI. circiter sæcula integra perduravit. Sed inde abrumpi cœpit nexus Ecclesiam inter & Clericos, passimque invaluerunt sine titulo ecclesiastico ordinationes: quæ innovatio fieri cœpit, postquam beneficia separata sunt ab ordinatione. Scilicet quando officia eccl-

(*a*) Conc. Chalced. Can. X.

(*b*) Conc. Nicæn. II. Can. XV.

(*c*) Cypr. epist. 66 al. I.

(*d*) Simplic. Papa epist. 3. ad Florent., Gelas. ep. 1. al. 9. ad Episc. Lucaniam ex. cit. 27., Conc. Bracar. I. Can. XXV.

CAP. XXVII. DE TITULO ORDINAT.

69

sistica certis redditibus donata, seorsim ab ordinatione conferebantur, sponte sua eveniebat, ut ordinati s^epe tantum generalem sacrorum potestatem consequerentur, nullo certo loco affixam & determinatam. Quo antiqua staret disciplina necesse erat, tot ordinari Clericos, quot erant beneficia. At his terminis non steterunt Episcopi & ambitione eorum, qui Clerici fieri cupiebant, & studio dilatandæ propriæ jurisdictionis. Ergo passim circa saeculum XII. sine Ecclesia ordinati sunt non minus Clerici minores, quam maiores. In tanta disciplinæ remissione tituli necessitatem identidem renovavit Ecclesia, sed ei legi præcipue Diaconos & Presbyteros subjicit, exstatque in hanc sententiam decretum Concilii Lateranensis sub Alexandro III., ubi ita decernitur. *Episcopus si aliquem sine certo titulo, de quo necessaria vita percipiat, in Diaconum vel Presbyterum ordinaverit; tandem ei necessaria vita subministret, donec in aliqua Ecclesia ei convenientia stipendia militiae clericalis assignet. Nisi talis ordinatus de sua, vel paterna hereditate subsidium vita possit habere (a).* Forte Patres non curarunt de titulis ordinum minorum, quod eorum officia non amplius vigebant. Sed inde tituli necessitas extensa est ad Hypodiaconos, qui jam inter maiores ordines censebantur, quod primum in Concilio Londinensi an. 1100. factum videtur (b).

Ordinatio ad titulum patrimonii.

S. XI. Jam vero non diu post Concilium Lateranense necessitas tituli etiam in ordinibus majoribus remissa est, occasione tituli patrimonii de novo inducti, qui permittit Clericos ordinari, quo casu ipsi satis habent ad vitam sustentandam. Coepit novitas disciplinæ ex male intellecto mox relato Canone Lateranensi. Ea fuit ejus mens, ut Episcopi, qui sine titulo ordinaverant, Diaconos & Presbyteros alerent, quoisque illis conferrent, unde viverent. Hæc exceptio tantum onere alendi liberabat Episcopos, quo casu bonis instructi essent ordinati, non potestatem ordinandi patrimonio divites faciebat. At mentem Canonis minime adsequentes ejus etatis interpretes, inde concluserunt, posse Episcopos etiam sine beneficio ordinare, modo ordinandi ipsi divites essent. Juvit hanc opinionem ipse Canon VI. Chalcedonensis ex versione, quæ exstat apud Gratianum (c): *Neminem absolute ordinari... nisi in Ecclesia civitatis, sive possessionis. Nempe nomine possessionis intellexerunt patrimonium, quum tamen possessio eo loci, ut etiam apud bonos auctores (d), vicum, sive pagum significat; μῆτη enim, cui respondeat possessio, in Canone Græco vicum denotat, opponiturque ci-*

vi-

(a) Cap. IV. ex. de præbend.

(b) Conc. Londin. Can. VI.

(c) Can. I. D. 70.

(d) Festus v. possessio. L. I. cod. de Episc. & Cleric.

vitati. Mala interpretatio statim in usum versa; Episcopi pro arbitrio vel ad Ecclesiæ, vel ad patrimonii titulum cœperunt ordinare, eamque tituli indifferentiam Canones admiserunt (a). Ita solitus nexus Ecclesias inter & Clericos, Clericorumque vagantium & inertium frequentia innumerabilis emersit: & exinde titulus ordinationis, qui antea denotabat Ecclesiam, cui Clerici perpetuum deservirent, acceptus fuit pro redditibus, unde honeste alerentur ordinandi (b).

Decreta Tridentini de titulis ordinationis.

§. XII. In comitiis tandem Tridentinis tantis incommodis obviatum est, & reparata ecclesiastica disciplina. Et quidem statuerunt ii Patres, neminem sœcularem Clericum ad sacros ordines deinceps promoveri, nisi ecclesiasticum habeat beneficium ad vitam sufficiens, illudque ordinatos resignare non posse, nisi eo expresso, quod titulus erat sacræ ordinationis, resignationemque nullam esse, nisi aliunde resignantibus sit ad vitam satis: patrimonium vero vel pensionem habentes non ordinari, nisi quos Episcopus *pro necessitate ac commoditate Ecclesiarum* judicaverit assumendos, eo addito, ut patrimonium, vel pensio sint sufficientia, nec possint alienari, nisi tantundem patrimonii, aut beneficii adquiratur (c). Spectabat hoc decretum potius ad Clericorum sustentationem, quam ad locales ordinationes. Ergo inde renovato Can. VI. Chalcedonensi, generaliter statuerunt, neminem deinceps ordinari, qui certæ Ecclesiæ non adscribatur, ut muneribus fungatur suis, ne instabilis & incertus vagetur (d). Itaque omnes Clerici majores minores adscribi Ecclesiis debent; sed minoribus Clericis tituli necessitas non est imposita, satisque habuerunt Patres, eis assignari stipendia ex aliqua parte reddituum simplicium beneficiorum, vel fabricæ Ecclesiæ (e). Nempe novo jure non simplex ad Ecclesiam deputatio titulum facit, sed beneficium, aut patrimonium. Satis erant hæc decreta ad disciplinam aliquatenus sustinendam; at Episcopi facilis judices in æstimanda necessitate, aut utilitate Ecclesiarum, plures ordinarunt, quam servitium earum postulabat. Ergo iterum redierunt abusus, quibus pacta conventa inter Benedictum XIV. & Carolum Borbonum olim Regem nostrum quæsiverunt medicinam. Etenim placuit ad titulum beneficii omnes attonderi in Clericos, tantumque in vera necessitate & Ecclesiæ utilitate posse Episcopos patrimonio aliquem ad tonsuram promovere (f).

Pæ-

(a) Cap. XXIII. ex. de præbend., Thomass. part. II. lib. 1. cap. 9. n. 5.

(b) Espen. part. II. tit. 9. cap. 6. n. 11.

(c) Trid. ses. 21. de ref. cap. 2.

(d) Trid. ses. 23. de ref. cap. 16.

(e) Trid. loc. cit. cap. 17.

(f) Concord. cap. IV. n. 1. & 3.

Pœne ordinationum sine titulo.

§. XIII. Videamus modo, qua pœna puniuntur absolutæ ordinationes. Statuit Synodus Chalcedonensis, eos, qui absolute ordinantur, ~~et~~ habere manuum impositionem, hoc est *irritam ac vacuam* (a). Consonant Leo M. & Urbanus II., quorum ille *vanas*, hic vero *irritas* sine titulo ordinationes pronunciavit (b). Irrita autem & *vacua* in veteri disciplina videtur fuisse ordinatio, quæ nulla esset ab initio, ut Zonaras & Balsamon interpretantur, adgnoscuntque etiam Franc. Florens (c), & Espenius (d): quamvis post sæculum XII. coepérunt latini irritas & vacuas ordinationes sic interpretari, quæ vacuae essent effectu & usu, non quæ ab initio non consisterent. At jure Decretalium nec effectu vacuae pronunciantur absolutæ ordinationes, sed tantum coguntur Episcopi alere majores Clericos absolute ordinatos, qui de suo non habent unde vivant (e). Tridentini Patres *antiquorum Canonum pœnas* renovarunt (f): quibus verbis eos ad jus Decretalium spectasse, non ad Canones antiquos sacra Congregatio declaravit (g). Quo jure abrogata per Clementem VIII. bulla Sixti V., qua sine titulo ordinati ipso facto suspendebantur, nunc attingimur. Sed si Clerici per fraudem falsum titulum obtrudant, eoque ordinantur, tunc ordinati ab ordinibus susceptis suspenduntur: quod multis probat Fagnanus, qui refert ita sacram Congregationem respondisse (h).

Origo Episcoporum titularium.

§. XIX. Jam vero absolutæ ordinationes, quæ posterioribus sæculis tot errores pepererunt Clericos, etiam in Episcopis coeperunt usurpari, atque ita nati Episcopi *titulares*, qui ordinantur ad titulum Ecclesiæ, cui nec intendunt, nec possunt deservire. Unde dicti *titulares* non quia Ecclesiis intitulantur, eisque deserviunt, sed quia nudum titulum nomenque ab Ecclesiis mutuantur, vel potius dicuntur *titulares*, ut ilucus a luce derivatur. Incursionibus infidelium, qui a sæculo sexto plures in oriente & occidente christianas occuparunt civitates, Episcopi sedibus dejecti sunt suis: & perdurante adhuc infidelium dominatione, denatis ejectis Episcopis, novi creati sunt, qui interim vel aliis Ecclesiis præficerantur, vel auxilio erant aliis Episcopis, ne muneric pastoralis omnino expertes essent. Sic Lissitana civitate ab hostibus capta, Joan-

mem

(a) Conc. Chalc. Can. VI.

(b) Leo M. epist. 92. ad Rustic., Urbanus II. Can. II. D. 70.

(c) Tract. de præb. & dignit.

(d) Comment. ad Can. VI. Chalc. post. edit.

(e) Cap. IV. ex. de præbend.

(f) Ses. XXI. de ref. cap. 2.

(g) Ap. Fagnan. ad eap. cum secundum apostolicum ex. de præbend. n. 33.

(h) Fagnan. loc. cit. n. 68.

nem ejus Episcopum Scyllatinæ Ecclesiæ interim Gregorius M. præposuit (a). Et tempore dominatus Maurorum Episcopi Hispani Oveti morabantur, loci Episcopo in auxilium accedentes, & iude factum, ut Ovetum *civitas* diceretur *Episcoporum*, quod tradit Mariana (b). Spes, quæ non exigua pellucebat, deperditas urbes recuperandi, & christiani in captis urbibus reliqui, qui commonstrato pastore erant recreandi, justas suppeditarunt indulgentiæ causas ad novos Episcopos sufficiendos: & re ipsa ex indulgentia Trullana Synodus Episcopis, quibus injuria infidelium aditus ad Ecclesias suas non patebat; honorem, gradum & administrationem sustinuit (c). Pia hæc Ecclesiæ consilia subinde effectu non caruerunt: etenim Cyprus a Sarracenis recuperata, & Hispania, ejectis Mauris, pastores receperunt suos. Ex iisdem principiis postquam latini sacris expeditionibus occupatas orientales civitates relinquere coacti sunt, perrexerunt etiam novos Episcopos latinos creare, quamvis ex civitates suos Græcos haberent Episcopos. Spes nempe adhuc latinis erat iterum deperditis urbibus & imperio Græco potiundi, & multi latinorum adhuc ex iis Ecclesiis supererant. Sed inde lapsa omnino spe deperditas urbes recuperandi, in nudum Episcopi nomen, etiam pro iis urbibus, qui populo christiano carebant, latini Episcopos crearunt, tantum ad personas decorandas; nam alioquin certum erat, ob linguæ ignorantiam aliqua adjuncta ordinatos Episcopos gregis sibi commissi curam nunquam esse suscepturos. Ambitu hominum, qui ex religione quæstum faciunt, brevi creverunt numero umbratiles Episcopi, & præsertim mendicantes, ad habitum religionis excutiendum ad tantum nomen convolarunt (d).

Episcopos titulares graves Ecclesiæ.

§. XV. Sic invaluerunt absolutæ Episcoporum ordinationes, quæ & sacris Canonibus adversantur, & graves fuerunt Ecclesiæ. Et enim tales nomine tenus Episcopi nullo loco affixi, nullisque redditibus donati Ecclesias instabiles circumibant, aliena usurpantes jura, & quæstum ex ordinatione facientes, multique etiam aliis Episcopis deservire coacti sunt. Unde turbata ecclesiastica disciplina, & proprii pastores magis otio deinceps indulserunt, tandem reputantes, num per se, an vicaria alterius opera pastorali officio defungerentur. Et postquam Tridentini Patres antiquam renovarunt disciplinam, ne Episcopi in alienis parœciis, proprio Episcopo invito, explicarent pontificalia; in loco nullius, aut monasterio exempto Episcopi titulares cathedram posuerunt (sic legi

(a) Can. XLII. c. 7. q. 1.

(b) Mariana lib. 7. cap. 18.

(c) Conc. Trull. Can. XXXVII.

(d) Espen. part. I. tit. 15. cap. 3. n. 17.

gi fraudem facientes) & quoscunque obvios contra Apostolum citto ordinabant (a): quo facto, præter alia incommoda, ministris inutilibus gravabant Ecclesiam. Ergo optimi quique Episcoporum in Concilio Tridentino in nomine tenus Episcopos declamarunt, eosque, tanquam Ecclesiæ graves, amplius esse non debere magnis animis petierunt (b). Sed Synodus abusus emendasse contenta, eos esse passa est. Vetus nempe ne Episcopi titulares in loco nullius; vel monasterio exempto cathedras erigerent, & quoscunque ad se venientes ordinarent, suspensis alioquin Episcopis ipsis in annum ab episcopalibus functionibus, & ad arbitrium proprii Episcopi ab usu ordinum susceptorum suspensis ordinatis (c). Interim adserere non dubitat Fagnanus (d), creare Episcopos titulares sine rationabili causa, & eo tantum fine, ut ea dignitate alicujus persona qualificetur, seu decoretur, abusionis est.

C A P U T XXVIII.

De Episcoporum translationibus & renuntiationibus.

Translationes Episcoporum olim generaliter vetitæ.

§. I. **S**ancta & individua esse debet Episcopi & Clericorum omnium cum Ecclesia sua conjunctio, nec quamvis ratione facile solubilis. Unde Episcopi & Clerici semel Ecclesiis adscripti, eas relinquere vetantur, & ad alias transire. Et sane propter tumultum & seditiones Nicæni Patres edixerunt, *ut de civitate in civitatem non Episcopus, non Presbyter, non Diaconus transferatur* (e): quam eandem regulam alii Canones proponunt, præsertim vero Antiocheni & Sardenses, quorum illi *nec sponte sua, nec vi coactum a populis, nec Episcoporum comprovinciaium suasu & auctoritate ad aliam Ecclesiam Episcopum transire permittunt, sed unumquenque manere jubent in Ecclesia, quam primitus a Deo sortitus est* (f); isti vero etiam eam rejiciunt exceptionem, qua quis populi literas afferat, quibus se postulatum adfirmet (g). Nullus certe adhuc inventus est, qui de civitate majori ad minorem transferri postulavit, quemadmodum ipsi observant Patres Sardenses; ut hinc merito concludendum, ambitione inflammari eos Episcopos, qui sedem mutare appetunt. Fixa hæc antiqua regula cordi erat Eusebio Cæsareensi,

(a) Trid. ses. 14. de ref. cap. 2.

(b) Pallavic. hist. Conc. Trid. lib. 26. cap. 16.

(c) Trid. Joc. cit.

(d) Ad cap. ex parte ex. de Cleric. non resident. n. 48.

(e) Conc. Nicæn. Can. XV.

(f) Conc. Antioch. Can. XXI.

(g) Conc. Sard. Can. I. & II.

si, qui Antiochenam, ad quam vocatus erat, refutavit Ecclesiam: quo nomine tanquam apostolice & ecclesiastice regulæ servatorum eum Constantinus M. commendavit (a). Per plura sæcula, si usquam alias, Romæ inauditæ fuerunt translationes, ubi primum ejus rei exemplum dedit Formosus, ab Ecclesia Portuensi translatus in Romanam.

Sed inde ad Ecclesiæ utilitatem permissæ.

§. II. Absolute nullaque admissa exceptione mox memorati alii que Canones vetare videntur translationes. Et intendendus quidem quarto sæculo erat disciplinæ rigor ad emendandum abusum translationum, qui opera præsertim Arianorum, ambitione, avaritia & studio suarum partium augendarum Ecclesias facile mutantium, irrepserat. Sed inde ad Ecclesiæ utilitatem translationes Ecclesia admisit, generalemque prohibitionem ad eas species arctavit, quibus ab avaritia & ambitione Clerici transferuntur: quam disciplinam Canones Concilii Carthaginensis IV. diserte proponunt (b). Ad rem Pelagius II. *Non mutat sedem, qui non mutat mentem, id est, qui non causa avaritiæ, aut dominationis, aut propriæ voluntatis, vel suæ delectationis migrat de civitate in civitatem, sed causa necessitatis, aut utilitatis mutatur* (c). Ipsi Nicæni Patres Eustathium, Episcopum Beroeæ, ad sedem Antiochenam transtulerunt, ut Pagius ex antiquis monumentis observavit (d): ut hinc intelligamus, Canone Nicænum præcipue damnasse translationes ad propriam factas utilitatem. Antiqua quoque Ecclesiæ praxis, quæ sexcentia exhibet exempla Episcoporum in Synodis translatorum (e), diserte evincit, cum restrictione, qua tantum ambitiosæ translationes vetarentur, prohibitionem translationum plerosque Patres accepisse. Et ita restituti pristini mores ante ipsum Concilium Nicænum usurpati, quibus ex justis causis Episcopi mutabant Ecclesias (f).

Pœna contra Episcoporum translationes.

§. III. Peractas translationes Nicæni Patres, translati Episcopis & Clericis in suas Ecclesias restitutis, resciderunt (g); at Patres Sardenses ulterius procedunt, & ne laica quidem communione in fine translatos Episcopos donari voluerunt (h). *Laica communio*, qua subinde Clericorum crimina vindicabantur, eos ad sortem laicorum veluti reducebat, & deinceps tanquam laicos in Ecclesiæ admittente-

(a) *Apud Euseb. lib. 3. de vit. Constant. cap. 6. edit. Vales.*

(b) *Cone. Garth. IV. Can. XXVII.*

(c) *C. n. XXXV. c. 7. q. 1.*

(d) *Pagius critic. in Baron. ad 334.*

(e) *Socrat. lib. 7. cap. 36., Bevereg. in Can. Apost. XIV.*

(f) *Can. Apost. XIV.*

(g) *Cone. Nicæn. Can. XV.*

(h) *Cone. Sard. Can. I. & II.*

tebat communionem. Unde translati Episcopi in fine etiam laica communione privati, nec in morte Ecclesiae paci restituebantur. Et ita facinus translationis inter crima relatum, quibus etiam in morte absolutionem antiqua denegabat disciplina. Adeo nempe, præsertim Arianorum opera, creverat abusus translationum, ut severissima poena eum extirpare Patres voluerint Sardenses. Sæculo exeunte nono hæc poena in Romana adhuc stabat Ecclesia, quod constat ex historia Formosi Papæ de Ecclesia Portuensi in Romanam translati. Scilicet Formosum eo nomine e sepulchro erutum & degradatum Stephanus VII. in Tiberim projecit: qua infanda barbarie odio potius privato, quam Canonibus satisfecit Sardensibus: Formosus enim potius ex Ecclesiæ necessitate, quam ambitione in Ecclesiam Romanam videtur translatus. Sed inde denegata in fine translati Episcopis laica communio desuevit. Et hinc Raymundus Decretalibus interpolatum inseruit Canonem II. Sardensem hisce additis, verbis, *nisi de hoc pœnituerit (a)*, quo ipso dum sui temporis disciplinæ Canones Sardenses aptare voluerit, ineptam iis tribuerit sententiam.

Cessiones episcopatum interdictæ.

§. IV. Porro Episcopi, non minus quam reliqui Clerici, vetantur proprio arbitrio deponere pontificatum, & vitam deinceps agere privatam. Nexus Ecclesias inter & Episcopos in ordinatione contractus natura sua erat perpetuus, nec tam commodum Episcoporum, quam Ecclesiæ salutem spectabat. Successerunt nonnulli sancti Episcopi in diserta, veluti Narcissus Hierosolymitanus (b), at in hoc non sunt imitandi. Et vero omnes voluntarias episcopatum cessiones Cyrus Alexandrinus damnat (c), recteque judicat, dignos Episcopos Ecclesiis suis perpetuum defigendos, indignos vero judicio canonico deponendos. Interim regula vetans episcopatum abdicationes, eas tantum apprehendit, quæ privatis decernuntur utilitatibus; nam in Ecclesiæ salutem recte episcopatus deponuntur. Etenim regula, quæ localem Episcopum facit, regulæ potentiori de salute Ecclesiæ famulatur. Longe est gloriösius, inquit Augustinus (d), episcopatus sarcinam propter Ecclesiæ vitanda pericula deposuisse, quam propter regenda gubernacula suscepisse.

Legitime renuntiandi episcopatus cause.

§. V. Sex autem canonicas cessionis episcopatus causas Innocentius III. recenset (e), in quibus omnibus una viget utilitas Ecclesie.

(a) Cap. II. ex. de elect.

(b) Euseb. lib. 6. cap. 9.

(c) Epist. ad Dominum.

(d) Epist. CCXXXVIII.

(e) Cap. X. ex. de renuntiat.

sia. Prima est conscientia criminis gravioris, cui illigata est irregularitas, quæ ne per poenitentiam quidem expietur: qua in re sui temporis disciplinam Innocentius III. expressit; nam antiquorum Patrum regulis conscientia cujusque gravioris criminis ad episcopatus abdicationem impellebat, nec satis erat poenitentia crimen expiari (a). Altera est corporis ægritudo senio vel morbis invenita, quæ pastoralium functionum impedit exsecutionem. Non tamen coguntur corpore debiles ad renuntiandum, sed eis potius dandus coadjutor, etiam ubi spes nulla subest curationis quod ex Gregorio M. constat (b). Tertia est scientiæ inopia in Episcopis necessaria. Quarta est contumacia gregis, qui ex propria malitia alienatus a pastore, nec eum audit admonentem, & turbis & factiōibus delectatur, quo nomine Martyrius Ecclesiæ Antiochenæ olim renuntiavit (c). Quinta est reparatio scandali occasione Episcopi suborti, quod alias nequit reparari. Et ita olim Gregorius Nazianzenus audiens contra ipsum, tanquam peregrinum, populum tumultuari & murmurare, pontificatum dimisit Constantinopolitanum (d). Sexta est irregularitas, puta quod Episcopus sit digamus, vel viudæ maritus, nam si defectum natalium patiatur, non est sinendus Ecclesia sua abire, præsertim si anteactæ vitæ innocentia indulgentiæ locum faciat. Septima ab Innocentio omissa est studium procurandæ pacis & communionis ecclesiasticæ, quæ internis scinditur dissidiis, cujus rei memorabile exemplum olim exhibuerunt Episcopi Africani, qui sub initium collationis ad tollendum schisma Donatistarum ipsis obtulerunt, ut qua in civitate duo erant Episcopi, catholicus unus, alter Donatista, ambo episcopatu abirent, & novum eligi paterentur (e).

Cessiones episcopatus in favorem interdictæ.

§. VI. Interim vero ex canoniciis causis admissæ episcopatum cessiones, simplices & puræ esse debent, non in alicujus certæ personæ gratiam & favorem conceptæ. Vetant certe Canones, ne Episcopi sibi deligant successores (f); officia enim ecclesiastica ejus generis non sunt, ut qui ea tenent, pro libitu disponere possint. *Propinquis agrorum & prædiorum relinquatur hereditas*, inquit Origenes (g), *gubernatio populi illi tradatur, quem Deus elegerit*. Itaque in casu, quo admittuntur cessiones, illæsa esse debet canonica eligendi libertas, quod exempla omnia docent, in quibus olim Ecclesia resignationes Episcoporum admisit. Et Patres Antiocheni

(a) Thomass. part. II. lib. 2. cap. 54. n. 10.

(b) Can. 1. seq. c. 7. q. 1.

(c) Theodor. Lector lib. 1.

(d) Nazianz. orat. 32, Theod. lib. 5. cap. 8., Socr. lib. 5. cap. 7.

(e) Collat. Carthag. die 1. cap. 16.

(f) Conc. Antioch. Can. XXIII.

(g) In Numer. hom. 22.

ni eo ipso quo vetant, ne Episcopi sibi adsciscant successores, jus ecclesiasticum servari volunt, quo jubetur, Episcopum cum Synodo & judicio Episcoporum constitui (a). Ceterum non videtur optimis Episcopis, qui pro bono Ecclesiae abeunt episcopatu, dengatum legitimis superioribus commonstrarare, quem ad Ecclesiam gubernandam judicant aptiorem: qua in re similes sunt sanctissimis primorum sæculorum Episcopis, qui ad evitandas turbas in electionibus olim fieri solitas sæpe futurum Episcopum Ecclesiae monstrarunt, & aliquando ipsi adhuc viventes sibi curarunt dari successores (b). Utinam vero posterioribus præsertim sæculis Episcopi semper ex canonieis causis episcopatibus abiissent, & abeentes in favorem personarum eos non resignassent!

Cujus auctoritate fuit translationes & cessiones Episcoporum.

§. VII. Jam cessiones & translationes Episcoporum antiqua stante disciplina iudicio Synodorum provincialium fiebant, ubi causis expensis, prout Ecclesiae salus postulabat, vel admittebantur, vel denegabantur. Speciatim vero in translationibus præcedere debebat Ecclesiae canonica electio, & Principum assensus etiam necessarius habebatur (c). Ipsæ falsæ Decretales sub nomine Anteri docent, Episcoporum esse, quoties utilitas & necessitas coegerit, Episcopos transferre. Verum sæculo decimo mutari cœpit disciplina, sensimque inductum, ut cessiones & translationes Episcoporum sola Pontificum auctoritate decernerentur. Falsæ Decretales, quæ Concilia provincialia sine assensu Pontificis haberi non patiebantur, & metropolitæ aut ab Ecclesiis suis absentes, aut officio minus recte fungentes, cessiones & translationes Episcoporum longo usu Pontifici videntur reservasse. Nova disciplina tempore Gratiani satis erat confirmata. Et hinc fictam Anteri Decretalem, quæ Episcoporum transferendorum potestatem Episcopis integrum relinquit, cum hac lacinia in decretum transtulit suum, *non tamen sine sacrosanctæ sedis Romanae auctoritate & licentia* (d), quod ipsi adnotant Romani correctores. Novo huic juri vim addidit Innocentius III. duabus præsertim Decretalibus, quibus jure divino depositiones, cessiones & translationes Episcoporum Pontifici reservatas contendit (e), idque quia ex antiquitate & decretis Patrum constat, Christum sibi & vicariis suis speciali privilegio Episcopos transferendi reservasse potestatem, & quod Ecclesiam inter & Episcopum sit spiritale conjugium, divina tantum auctoritate, qua in terris funguntur Pontifices, non secus ac carnale, dissolvendum. Benigna interpretatione

12-

(a) Conc. Antioch. Can. cit.

(b) V. sup. cap. 21. §. 6.

(c) Thomass. part. II. lib. 2. cap. 62. n. 3. seq.

(d) Can. XXXIV. c. 7. q. 1.

(e) Cap. II. & III. ex. de transl. Episc.

rationes istas Innocentianas oportet emollire: nam ex antiquitate non constat, Pontificibus depositiones, cessiones & translationes Episcoporum esse reservatas: & porro si a carnali conjugio de spirituali inter Episcopum & Ecclesiam judicandum, vix est, ut Pontificis auctoritate decerni possunt cessiones & translationes Episcoporum; nullo enim tempore vel Ecclesia, vel Pontifices jure conubium carnale ratum & consummatum irritarunt (a). Nec fere veteres a vinculo spiritualis conjugii translationum prohibitionem repetebant, sed potius ab avaritia & ambitione Episcoporum, qui sedes ditiores & ampliores appetebant (b).

C A P U T XXIX.

De ordinationibus invalidis.

Defectu conditionum juris divini nulla est ordinatio.

§. I. In ordinationis sacræ ritu, ut & in reliquis Sacramentis, quædam divinæ institutioni debentur, alia vero ab Ecclesia inducta sunt, ut rectus ordo servetur, & eo melius & augustius sacer ritus explicetur. Ita divinæ institutionis est, ut ordinans ordinandi sit donatus potestate, ut ordinatus capax sit ordinationis, & ut cæremonia per manuum impositionem, & ei respondentem vocis imprecationem compleatur. Uno eorum, quæ divini juris sunt, omisso, ordinationem viciari, & omnino nullam esse, in competitis est; deficeret enim ita propria & naturalis rei sacræ constitutio. Et mira profecto est ordinatio Gregorii Thaumaturgi, quem ad evitandam ordinationem absentem Phædimus, Ecclesiæ Amiensænsium Episcopus, solis precibus sine manuum impositione Neocæsariensem Episcopum creavit, & nihilominus postea ille munus suscepit, ut Gregorius Nyssenus narrat (c). Sed probabile est, inde Thaumaturgum divinæ vacationi cessisse, & usitato Ecclesiæ ritu fuisse consecratum, quæ Cavei est conjectura (d), divinæ institutioni & Ecclesiæ moribus conformis. Et si Innocentius III. & Gregorius IX. docent, non iterandam esse ordinationem, si deposit manuum impositio, sed caute supplendum, quod incaute fuerat prætermissum (e); non eorum mens fuit, validam esse sine impositione manuum ordinationem, sed potius voluisse videntur, accessorias cæremonias rite adhibitas non esse iterandas, quando omissæ ad-

(a) Confer. Espen. part. I. tit. 15. cap. 4. n. 18.

(b) Conc. Sardic. Can. II.

(c) Vita Greg. Thaum.

(d) Hist. liter. vol. I.

(e) Cap. I. & III. de Sacram. non iterandis.

adhibetur manuum impositio; & e contrario necessarios ritus non repeti, dum omissi minus necessarii ritus adhibentur.

*Sententia Morini, que ordinationes contra Canones nullas facit,
ex Canonibus probatur.*

§. II. Sed an etiam ea, quæ tanquam cumulus Ecclesiæ auctoritate accesserunt ordinationi, ita ad vim ejus pertineant, ut iis præter nissis ordinatio invalida habeatur, res satis est perplexa & intricata. Primi scholastici mire abierunt in diversa, eamque quæstionem magister sententiarum *perplexam ac pene insolubilem* appellat (a). Ex modernioribus eruditis Jo. Morinus magno argumentorum apparatu ordinationes contra Canones celebratas omnino irritas & nullas in veteri disciplina fuisse contendit (b): quam eandem opinionem Florens (c), Espenius (d) aliquique viri docti, quibus Zonaras & Balsamon præluserunt, admittunt. Contra Hallierius (e), Christianus Lupus (f) & passim alii etiam in veteri disciplina tales ordinationes validas, sed illicitas & effectu vacuas fuisse adfirmant. Paucis utriusque sententiæ præcipua fundamenta referam. Primæ opinioni præsidium arcessunt a Canonibus, Patribus & praxi Ecclesiæ, quæ ordinationes contra Canones celebratas passim iteravit. Et Canones Nicæni & Sardenses ordinationes ab alienis Episcopis peractas (g), Antiocheni ordinationes in alienis parœciis (h), & Chalcedonenses (i) ordinationes absolutas ~~et~~ irritas pronuntiant. Canones itidem Nicæni Episcopum sine scientia metropolitæ ordinatu *Episcopum non esse* decernunt (k). Et, ut multa alia mittam, Canones Constantinopolitani Maximi Cynici intrusi sic transfigunt ordinationem, ut diserte eam ab initio nullam pronuntiare videantur, asserunt enim neque *maximum Episcopum esse*, vel fuisse, nec eos, qui ab ipso in quolibet gradu Clerici sunt ordinati (l). Hæ omnes dicendi formulæ non meram muneric interdictionem, sed quid amplius videntur sonare, nempe ordinationes ab initio nullas & irritas fuisse reputatas. Formula enim *Episcopum non esse*, vel fuisse vim ipsam ordinationis videtur afficere, & ordinationem ~~et~~ Zonaras, Balsamon & Harmenopolus ab initio nullam interpretantur: consentiuntque latini, qui ordinationes absolutas *vanas, inanes & irritas* pronuntiant (m).

Ea-

(a) Magist. lib. 4. dist. 25.

(b) Morin. de SS. ordinat. part. III. exercit. 5.

(c) Florens tract. de præbend. & dignit.

(d) Espen. not. in Cau. VI. Chalced.

(e) Hallier. de Sacr. elec. & ordin. part. III. sect. 5. cap. 5.

(f) Dis. de simon. crimine cap. 16. seq.

(g) Conc. Nicæn. Can. XVI. Conc. Sard. Can. XV.

(h) Conc. Antioch. Can. XXII.

(i) Conc. Chalced. Can. VI.

(k) Conc. Nicæn. Can. IV.

(l) Conc. Constant. Can. III.

(m) Leo M. ep. 92. ad Rust. cap. 1., Can. II. D. 70.

Eadem sententia ex Patribus probatur.

§. III. Sacris Canonibus addunt Ecclesiæ Patres, in primis Romanos Pontifices, qui ab initio nullas facere videntur ab hæreticis, schismaticis, excommunicatis, simoniacis, depositis & intrusis Episcopis celebratas ordinationes. Principio Innocentius I. de ordinatis a Bonoso hæretico ejusque asseclis scribit, eos damnationem non honorem accepisse, quia nihil in dantibus erat, quod illi poterant accipere: cuius sententia etiam erant Rufus aliique Macedoniæ Episcopi (a). Et Gregorius M. se consecrationem nullo modo dicere posse profitetur, quæ ab excommunicatis hominibus est celebrata (b). Fortius transfigunt Patres simoniacas ordinationes. Affirmat Ambrosius, Episcopos simoniacos manibus impositis lepram dare (c): & Leo M. non Spiritum sanctum, quem non habent, sed spiritum mendacii tribuere (d). Et secundum Gregorium M. qui sacram. ordinem mercari studet, *Sacerdos non est, sed dici tantummodo inaniter concupiscit* (e). Generatim vero Damasus Papa, seu quisquis sit auctor epistolæ de chorepiscopis ad omnes Episcopos, de illicitis ordinationibus scribit (f): *Reiterari necesse est, quod legitime actum, aut collatum minime probatur: nam quomodo honorem possit retinere, qui ab illo acceperit, qui potestatem dare legitime non habuit, invenire non possum.* Et Urbanus II. Sacraenta ab hæreticis & schismaticis collata, præter baptismum, quem validum dicit, secundum sanctorum Patrum traditionem formam quidem *Sacramento-rum, non autem virtutis effectum habere profitetur* (g), hoc est externalm tantum Sacramentorum imaginem præseferre, interna vero vi omnino destitui: quam esse hujus loci sententiam baptismi oppositio satis superque manifestat.

Et demum probatur ab Ecclesiæ praxi.

§. IV. Ab Ecclesiæ demum praxi, quæ ordinatos contra Canones resacrabat, probant, antiquam Ecclesiam nullas habuisse contra Canones celebratas ordinationes. Unus ex Canonibus apostolicis Presbyterum & Diaconum reordinari vetans, hanc addit exceptionem, *nisi utique constituerit, quod ab hereticis ordinationem habeat* (h). Et de ordinatis in Ægypto a Meletio Episcopo schismatico statuit Concilium Nicænum, ut ad nullum in Ecclesia catholica ministerium admittantur, nisi prius *μωτικατικα χειροτονια βεβαιωθint*, *sanctiore or-*

(a) Can. XVIII. c. 1. q. 1.

(b) Can. I. c. 9. q. 1.

(c) Can. XIV. c. 1. q. 1.

(d) Can. I. eod.

(e) Can. II. eod.

(f) Can. XXV. c. 1. q. 7.

(g) Epist. ad Petr. Pistoriens. & Rustic.

(h) Can. apost. Can. LXVII.

ordinatione confirmati (a): quæ santior ordinatio, non manuum impositio fuit reconciliatoria, sed vera ordinatio, quod recte Valesius & Dupinius observarunt (b): etenim Theodorus Episcopus urbis Oxyrinchi, decreto Nicæno morem gesturus, Presbyteros Melletianos ad Ecclesiam redeentes iterum ordinabat. Similiter de Presbyteris Arianis ad Ecclesiam catholicam conversis statuit Concilium Cæsaraugstanum II., ut si probatae vitæ fuerint, *accepta denuo benedictione Presbyteri*, ad sacrum ministerium admittantur (c). Porro ab intruso Pontifice Constantino, & a Formoso Pontifice, quasi qui non secundum Canones a Portuensi Ecclesia transiit in Romanam, ordinati secundam pro iisdem gradibus acceperunt ordinationem. Et teste Petro Damiano *nonus Leo Papa plerosque simoniacos & male promotos tanquam noviter ordinavit* (d). In primis vero celebre est Urbani II. factum, qui Diambertum a Wecilone schismatico & simoniaco Episcopo in Diaconum benedictum reordinavit: quumque ea de re offensi essent Petrus Pistoriensis Episcopus & Rusticus Abbas Vallisumbrosæ, auctoritate Damasi & Innocentii Pontificum factum purgavit suum, addiditque: *Quod non reiterationem existimari censemus, sed tantum integrum discopii dationem, quoniam Wecilo, qui nihil habuit, nihil dare potuit* (e). Fuerunt quidem in multis ex recensitis aliisque speciebus magna sententiarum divortia, dum alii validas asserebant ordinationes, alii eas acriter impugnabant, & repetebant; sed, si vera observat Morinus, de facto, non de jure erant controversiæ. Conveniebant nempe irritas omnino esse contra Canones habitas ordinationes, sed in eo contendebant, num hæc aut illa ordinatio contra Canones esset; stantibusque de facto controversiis, quæ erant præjudiciales, in juris quæstione etiam non conveniebant, quod vario inniterentur fundamento, aliis ex. gr. jure, aliis contra Canones Formosum translatum sentientibus.

Contrariæ sententiae rationes.

§. V. Nec minus firmis fundamentis sustinent Hallierus, Christianus Lupus aliique ordinationes contra Canones celebratas validas fuisse, sed dici a veteribus *irritas, vacuas, vanas*: non quod ab initio nullæ essent, sed quod in poenam usu interdicerentur. In primis potestas dandorum ordinum spirituali adhæret signaculo, quod semel in anima suscipientis per ordinationem relictum semper durat, nec hæresi, depositione aut quoconque alio crimine deperditur: ac ita quum spiritale ordinationis signaculum semper vigeat,

(a) Epist. Synod. apud Socrat. lib. I. cap. 9.

(b) Vales. not. in Theodor. lib. I. cap. 9., Dupin. biblioth. cent. 4.

(c) Conc. Cæsaraugst. II. Can. II.

(d) Petr. Damian. in opusc. de suis actis ap. Meajolan.

(e) Can. XXIV. c. I. q. 7.

geat, necesse est, veros esse ordines, qui a malis ministris contra receptas regulas conferuntur. Certe hoc nomine Augustinus docet, *Episcopos ordinatos in schismate Donati veros esse Episcopos, idque quia invocatio nominis Dei semper caput ipsorum, quando ordinantur Episcopi, invocatio illa Dei est, non Donati* (a). Porro nec a fide & bonitate conferentis repetendus est valor & efficacia Sacramentorum, sed ab Ecclesiæ fide, & præsertim a Christi insti-tuentis & principaliter conferentis sanctitate & potestate, quæ in-fluit in Sacra menta, & inde instar puri fluvii etiam per lapideos canales derivatur (b). Antiquis quoque constat monumentis eos, qai illicita manuum impositione caput habebant vulneratum, ab Ecclesia in suis honoribus sine nova ordinatione receptos. Ut ec-ce statuit Concilium Ephesinum de Messalianis Clericis, ut si ad Ecclesiam redirent, damnatis in scriptis erroribus, in suis ordinibus recipiantur (c). Et in Africa admittebantur ordinationes Donatistarum, quo casu eorum Clerici ad Ecclesiæ redirent unitatem: & ita in eodem gradu, quo fuerant apud Donatistas, in catholica recipiebantur Ecclesia (d). Graviter quoque Gregorius M. Joannem Ravennatem admonuit, ne in Histrio schismate ordinatos reordinaret, quod *qui consecratus est semel, in eodem ordine iterum non delet consecrari* (e). Et, ut alia multa mittam, Synodus septima generalis Basilium Ancyrae, Theodorum Myron & Theodosium Amo-rii Episcopum hæresim, quam docuerant, exsecrantes suis restituit ordinibus, quamvis in ea nati & ordinati fuissent (f).

Varia fuit disciplina de ordinationibus contra Canones.

§. VI. Atque hæc sunt adversantium partium momenta, quibus persuadere conantur, antiquam Ecclesiam ordinationes contra Canones celebratas vel omnino nullas ab initio reputasse, vel eas validas, sed effectu vacuas, habuisse. Vix est, ut ad alterutras par-tes concedere possimus, adeo manifesta utrinque proferuntur argu-menta. Omnibus expensis illud videtur posse dici, antiquam Ec-clesiam pro varietate locorum, temporum, personarum variam fovi-se disciplinam, quod ex ipsis Canonibus constare potest. Sane Ca-nones Antiocheni ordinationes ab Episcopis extra propriam parœ-ciam celebratas irritas pronuntiant (g); contra apostolici & ordi-nantes & ordinatos deponi jubent (h). Scilicet ad politiam ordi-nandam & ad ordinem promovendum integrum Ecclesiæ esse Pa-tres

(a) August. serm. de gest. cum Emerito.

(b) Can. XXX. c. 1. q. 1.

(c) Conc. Ephes. act. 7.

(d) Cod. Afric. Can. LXVIII.

(e) Lib. II. ep. 32.

(f) Cone. VII. act. 1.

(g) Cone. Antioch. Can. XXII.

(h) Can. apost. XXXV.

CAP. XXIX. DE ORDINAT. INVALIDIS.

83

tres reputabant, ordinationibus cæterisque Sacramentis certas apponere conditiones, quæ ad eorum pertinerent validitatem: quæ sententia quamvis diserte apud antiquos non reperiatur, tamen ex eorum praxi aperte colligitur, & hodie inter doctiores theologos & canonistas est communis. Conditiones istæ integrantes ordinationibus additæ virtutem indelebilis characteris, quæ subjecta erat Ecclesiæ potestati, limitabant, eamque in certis casibus ab Ecclesia expressis inefficacem reddebat; & porro virtutem a Christo Sacramentis inditam non frustrabantur, nec institutis humanis addicebant, sed potius ea faciebant augustinora, & methodum, quæ in Ecclesia salutem cederent, præscribebant. Pendebat autem ab Ecclesiæ sapienti consilio statuere, quæ conditiones irritarent, quæ vero tantum illicitas redderent ordinationes: quinimo integrantes additas conditiones ita moderari, ut quandiu eas servatas vellet, ordinationes nullæ essent; contra vero valerent, si pro bono pacis & animarum salute remittendum rigorem Ecclesia judicaret.

Hodie valet ordinatio contra Canones celebrata.

§. VII. Sed tandem varietas illa disciplinæ & opinionum sublata fuit, coepitque constans fere omnium sententia, valere in forma Ecclesiæ celebratas ordinationes, quamvis alias Canones repugnarent. Sæculo XI. quo in occidente maxime increbuerat simonia acerrime disputatum est de validitate ordinum a simoniacis gratis collatorum, &, teste Petro Damiano, in tribus Romanis Conciliis nihil ea de re dogmatice statutum fuit (a). Ergo dubia tum inter Pontifices, tum inter privatos scriptores perstiterent. Primi scholastici de validitate ordinum ab hereticis, schismaticis, simoniacis & excommunicatis Episcopis datorum abierunt in diversa, refertque ea de re Petrus Lombardus quatuor diversas opiniones: ipse vero videtur a damnatis hereticis & manifestis simoniacis datos ordines omnino irritos habere (b): cuius opinionis fuerunt etiam Petrus Pictaviensis, Præpositivus, Hugo a S. Victore & ipse Gratianus (c). Sed tandem tempore B. Thomæ fluctus compositi, & unanimi fere scholasticorum sententia & usu Ecclesiæ receptum, canonicas ordinationum solemnitates ad ordinationis valorem non spectare. Cujus opinionis fundus præsertim fuit vis indelebilis characteris ab Augustino inculcati, ut quacunque culpa amitti non possit (d). Et ita antiqui Canones, qui ordinationes *infirmas*, *vacuas* & *irritas* pronuntiabant, eo sensu accepti sunt, quasi infirmas effectu eas dicerent, non omnino irritas facerent. Interim vero præsens Ecclesiæ usus, qui solemnia ordinationum ab antiquis Canoni-

ni-

(a) Petr. Damian. opusc. 6.

(b) Petrus Lombardus lib. 4. D. 25.

(c) Grat. post. Can. XLV. & LXXIV. c. 2. q. 1.

(d) Can. XCVII. eod.

nibus statuta ad earum validatem non refert, videtur conditio-
nes ecclesiasticas, quæ usu ad materiam & formam acceserunt, qua-
les sunt traditiones instrumentorum & formulæ indicativæ, ita æs-
timare, quasi ad vim ordinum pertineant: quam opinionem gra-
vissimi theologi & canonistar, in primis Marinus & Espenius ad-
mittunt (*a*); idque quod Ecclesia conditiones integrantes addere Sa-
cramentis potest, quibus non servatis Sacra menta non substant.

C A P U T X X X .

De sanctitate & virtutibus Clericorum.

Scriptores de virtutibus Clericorum.

Sacras ordinationes earumque effectus hactenus recensuimus:
dicendum nunc de Clericorum officiis, quæ eorum vitam spectant
& morum sanctitatem. Etenim non satis est, quemlibet Clericum sui
ordinis merum munus explicare, sed etiam necesse est, ut gradu
suo dignam ducat vitam, & iis se abstineat, quæ notam aliquam
sacerdotio inurunt, vel a sacro ministerio distrahant. Longe dis-
cit sacerdotium a plerisque manuariis officiis, quæ plerumque usu
præceptorum artis continentur, nec aliquid a morali opificum vita
mutuantur; nam sacerdotium requirit etiam in ministris vita sanc-
titatem & in externis actionibus decorum. Atque hæc est vita mo-
ralis Clericorum, ad quam instituendam & formandam tot sapien-
tissimis conditis regulis tantopere Ecclesia desudavit. Plures quo-
que ex veteribus scriptoribus ex instituto hoc argumentum pertrac-
tarunt, in primis Chrysostomus, qui libros sex de sacerdotio scrip-
sit: ejusdemque argumenti est Hieronymi epistola secunda ad Nepo-
tianum de vita Clericorum, & Gregorii Nazianzeni apologeticus. Alii
vero ipsas regulas usu & exercitatione expressas exhibuerunt, vi-
tas scribentes sapientissimorum Episcoporum, quales vita Ignatii a
Chrysostomo conscripta, vita Basilii & Athanassii a Gregorio Na-
zianzeno, vita Gregorii Thaumaturgi & Meletii a Gregorio Nys-
seno, & vita Augustini conscripta a Possidonio. Optandum esset,
ut Clerici ejusmodi archetypa inspicerent, unde plus boni in eos
derivatur, quam si nudas & simplices regulas legant. Plura eaque
egregia hanc in rem collegit Gratianus (*b*); sed quæ in Decretali-
bus sub titulo de vita & honestate Clericorum continentur, potius Ca-
nonicorum externum decorum, quam internam vitæ sanctitatem spec-
tat.

Cle-

(a) Morin. de Sacr. ordin. part. III. exercit. 7. cap. 6. n. 2., Espen. part. II. tit. 9.
cap. 1. n. 15.

(b) D. XXXII. seq.

Clerici debent esse sancti.

§. II. Vita Clericorum sic debet esse comparata, ut omnino sancta sit, & in omnibus actionibus nihil, nisi sanctum & honestum, exhibeat. Tale quidem est ecclesiasticum ministerium, ut in ministrantibus angelicam requirat puritatem. Et quid quæso sanctius & augustius dici potest, quam cum Christo sacerdotio fungi? Sacerdotium, inquit Chrysostomus (a), *in terra quidem peragitur, sed in rerum cælestium classem ordinemque referendum est.... Idcirco necesse est, Sacerdotem sic esse purum, ut si in ipsis cælis collocatus inter cælestes illas virtutes medius staret.* Deinde necessitas exempli, quo aliis in instituenda vita Sacerdotes debent prælucere, summam postulat morum puritatem; recteque observatum Nazianzeno, Antistitum improbitatem facilius subditorum animos occupare, quam pestem per aerem diffundi (b). Boni exempli vim ipse vidit Julianus apostata, qui incrementa christianismi a bonis christianorum moribus & exemplis esse animadvertis, ad ethnicam sustinendam superstitionem Arsacio Galatiæ summo Pontifici summopere commendat puram & sanctam Flaminum conversationem, tantum non christianos Antistites imitari præscribens (c). Perro qui possunt Sacerdotes vitiorum censuram instituere, nisi ipsi, quæ in aliis culpant, non admittant? *Quum talem se præstiterit, inquit Chrysostomus (d), ut a nemine reprehendi possit, tum poterit cum quanta voluerit libertate, subditorum suorum delicta alias castigare, alias remittere.* Paucis. Vita Clericorum esse debet aliorum eruditio, & assidua salutis prædicatio.

Et ita quocumque crimine cædebant sacerdotio.

§. III. Quando igitur eximiā animi puritatem requirit sacerdotium, sic Clericos vivere oportet, ut nunquam crimen aliquod admittant. Clerici criminosi eo ipso quo amittebant sanctitatem, cædebant sacerdotio. *Criminis autem nomine tantum graviora delicta veniebant.* Nempe sicut crimen in vita laicali admissum arcebatur ab ordinibus, ita post ordinationem admissum sacro ministerio dejiciebat, quod antiqui omnes Canones statuunt, & Patres nunquam non inculcant (e). Dejectio autem ista perpetua erat, fiebantque criminosi irrevocabiliter irregulares, adeo ut nec acta de crimine pœnitentia amissum gradum restitueret (f). Nec intererat, num crimen publicum, an occultum esset. Ipsi Clerici propria conscientia judice seipso deponere debebant, quemadmodum fecit Po-

ta-

(a) Lib. III. de sacerd. cap. 4.

(b) Orat. I. apol. de fuga.

(c) Ap. Sozom. lib. 5. cap. 16. Confer. fragm. epist. Juliani ad Arsacium.

(d) Lib. 5 de sacerd. cap. 3.

(e) Can. apost. LXI., Basil. ep. Can. cap. 3., Greg. M. lib. 4. ep. 17.

(f) Can. I. IX. XXV. D. 50., Espen. de instit. Canonic. part. II. cap. 2.

tamius Episcopus Bracarensis (a). Sane tantum abest, ut Canones, qui Clericos criminosos gradu suo dejiciunt, inter publica & occulta crimina distinguant, ut potius utraque comprehendant. *De Presbyteris, Diaconis & subdiaconis*, inquit Urbanus II. (b), qui post acceptum ordinem in aliquod crimen lapsi fuerunt, sive palam, sive clam, constat quidem Canonum sensum ab ecclesiasticis eos officiis inhiberi. Itaque criminosi Clerici gradu suo dejecti, inde ut laici vivebant, & ut laici in sacris communicabant: quam Clericorum poena communionem laicam veteres dicebant (c). Satis videbatur ad criminis a Clericis patrati vindictam a munere dejectio, nec alia poena infligebatur, ne bis idipsum vindicarent: quam disciplinam apostolici, Basilii & Petri Alexandrini Canones proponunt (d): quamvis aliquando depositioni accedebat excommunicatio (e). Interim generalis istius regulæ, quæ criminosos omnes a Canone dejiciebat, quasdam antiqua monumenta exhibent exceptiones, idque in iis præsentim cassibus quando in Ecclesiæ bonum benignior cedebat disciplina. Et vero lapsi, hæretici, schismatici nonnunquam blandus tractati sunt, & in suis gradibus fuerunt restituti, ubi Ecclesia e re sua futurum judicavit, singularem in eos indulgentiam exhibere.

Hodie fere publica crimina faciunt irregulares.

§. IV. Per undecim plus minus sæcula criminosos omnes etiam occultos Ecclesia dejecit clericatu, sed inde mutata est disciplina, passimque receptum, ut publici criminosi fere soli essent irregulares, occulti vero post pœnitentiam suo restituantur ministerio. Occasionem distinguendi in hac causa inter publica & occulta criminis præbuerunt falsæ Decretales, in quibus sub nomine Calixti, Gregorii M. & Isidori Hispalensis veluti ex Canonum præceptis inculcatur, lapsos post pœnitentiam ordinibus suis restituendos (f). Palam putidæ istæ merces cum sacriss Canonibus de nunquam restituendis ad ministerium Clericis lapsis pugnabant. Ergo ad pugnæ conciliationem primi Hincmarus Rhemensis & Rabanus Maurus distinctionem inter publica & occulta crimina excogitarunt; ita nempe ut illa semel admissa secundum Canones perpetuum ab altari arcerent, hæc vero post pœnitentiam restitutioni ad ministerium non obstarent. Nec sane erat, ut aliter ejus ætatis scriptores possent nodum extricare, quando de genuitate falsarum Decretalium non dubitabant. Excogitatam distinctionem usu statim non recepit Ecclesia. Constat enim sæculo undecimo adhuc ab al-

ta-

(a) Thomass. part. II. lib. 1. cap. 57.

(b) Epist. ad Episc. Constantiens.

(c) Can. VII. 1. 50.

(d) Can. apost. XXIV., Basil. epist. can., Petr. Alex. epist. can.

(e) Cau. apost. XXVIII. seq.

(f) Can. XIV. XVI. XXVIII. D. 50.

CAP. XXX. DE SANCT. ET VIRTUTIB.

87

taris ministerio Clericos, qui clam delinquissent, dejectos. Benignior disciplina invaluit post Gratianum, non aliquo positivo Ecclesiæ decreto, sed usu ipso & assiduis indulgentiis in tanta Clericorum peccantium multitudine a Pontificibus concessis, & vero etiam auctoritate ipsius Gratiani, qui ad Canones & falsas Decretales decreto suo insertos conciliandos, excogitatum inter publica & occulta crimina distinctionem adhibuit & probavit (a). Magni nempe siebat Gratianus, ejusque decisiones tanquam ex tripode receptæ. Interim superest aliquid ex antiquis moribus, nam etiam hodie dantur occulta quædam criminia, quæ inurunt irregularitatem, veluti homicidium voluntarium, quod adeo pugnat cum sacerdotio, ut homicidæ etiam occulti perpetuum ordinis suscepti usu cadant, nec unquam possint ad ordines promoveri (b). In quibus vero occultis delictis Clerici restituuntur suorum ordinum functionibus, id post longam & salutarem sed occultam pœnitentiam vult Ecclesia faciendum, postquam nempe pristinam recuperarunt sanctitatem, ut ita semper verum sit, a sanctis sancta tractari.

Clerici malis suspicionibus ne præbeant occasionem.

§. V. Porro non tantum moribus inculpatos esse Clericos oportet, verum etiam nullam aliis occasionem præbere de se male suspicandi. Non satis est illis bonam in conspectu Dei servare conscientiam, sed etiam in oculis hominum rebus honestis studere debent. Bona vita ipsis est necessaria, aliis etiam bona eorum fama. Unde Clerici sic in actionibus suis componendis cauti & circumspecti esse debent, ut eæ nulla ratione in malum torqueri possint, idque præsertim quando hominis natura veluti ad proscindendos Clericos feruntur, & actiones eorum indifferentes sæpe in malam partem interpretantur. Imitari in hac causa debent Apostolum Paulum, qui, ut observat Chrysostomus (c), ne furti apud discipulos suspectus esset, alios in administrandis pecuniis secum adsumsit. Et hinc statuit Concilium Carthaginense III., ut nec Episcopi, nec Presbyteri, nec ulli alii Clerici ad virgines & viduas soli accedant, nisi aut Clerici præsentes sint, aut graves aliqui christiani (d). Et Hieronymus ita Clericum instituit suum: *Cave-to omnes suspiciones, & quidquid probabiliter fingi potest, ne fingatur, ante devita.... Si propter officium clericatus, aut vidua a te visitatur, aut virgo, nunquam domum solus introeas. Tales habeto socios, quorum contubernio non infameris (e).* Interim si Clerici omni adhibito studio recte actiones componant suas, & tamen, quæ est innata hominum im-

(a) Grat. post Can. XXIII. D. 50.

(b) Trid. ses. XIV. de ref. cap. 7.

(c) De sacerd. lib. 4. cap. 9.

(d) Conc. Carthag. III. Can. XXV.

(e) Epist. II. ad Nepot.

improbitas, alii etiam male opinentur, in hac specie, contemptis sinistris opinionibus, *adsit conscientiae solatum planeque etiam gaudium*, inquit Augustinus (a), quod merces nostra magna est in cœlis. Et ut conscientiae solatum plane sit cumulatius, Clerici recordentur, etiam ipsam innocentiam & divinam Jesu Christi conversationem non effugisse aliorum maledicta.

Feminæ subintroductæ earumque origo.

§. VI. Sinistris opinionibus ingentem materiam feminæ ~~sursumactas~~ subintroductæ per plura sæcula suppeditarunt. Erant subintroductæ neque uxores, neque concubinæ, sed tertii generis mulieres, quas secum Clerici non sobolis, nec libidinis gratia, sed pietatis studio, aut certe prætextu, fovebant (b). Passim in antiquis monumentis subintroductæ dicuntur etiam *agapetæ & sorores*, a dilectione nempe sororis consortii, in quod plerumque ex virginibus aut viduis Ecclesiae adscribantur. Inde usque a primis sæculis coepit usus agapetarum, & sub finem secundi sæculi adhuc innocens erat consuetudo, nullis sinistris opinionibus obnoxia. Certe Tertullianus pro secundis nuptiis, quas damnabat, auctor est viris uxoribus destitutis & consortes onerum necessarias reputantibus, ut spiritualia ineant matrimonia, & viduam ætate signatam sibi adjungat (c). Videntur in Ecclesiam inductæ agapetæ a moribus Judæorum, apud quos solemne fuit, ut mulieres de substantia sua magistris ministrarent. Consuetudinis Judaicæ fuit, inquit Hieronymus (d), nec ducebatur in culpam more gentis antiquo, ut mulieres de substantia sua vitum atque vestitum præceptoribus ministrarent. Ipsi Apostoli, exceptis Paulo & Barnaba, mulieres sorores circumducebant (e); quæ potius extraneæ videntur fuisse mulieres, studio charitatis & religionis eos comitantes, quam uxores (f). Iis utebantur Apostoli ad vitæ necessaria, & præsertim ad inducendum evangelium in ædium penetralia, quo facilis non erat viris accessus, quod totidem verbis Clemens Alexandrinus testatur (g).

Consortia agapetarum Clericis interdicta.

§. VII. Verum consuetudo, quæ initio turpi macula non labrabat, inde per humanam infirmitatem in pestem degeneravit, quæ de Clericis male opinandi, eosque detrahendi præbuit occasionem. Scilicet pro mulieribus ætate signatis formosas puellas cœperunt Clerici sibi in sorores adsciscere, & cum iis liberius, quam pie-

tas

(a) De bono viduit. cap. 22.

(b) Justel. ad Can. III. Nicæn.

(c) Tertull. de monog. cap. 16.

(d) Com. in Matth. lib. 4. cap. 27.

(e) I. Cor. 9. 5. seq.

(f) Tertull. de monog. cap. 8.

(g) Lib. III. stromat.

CAP. XXX. DE SANCT. ET VIRTUTIB.

89

tas postulabat, vivebant. Etenim eadem domo, uno cubiculo morabantur, saepe etiam uno dormiebant lectulo, & interim alios suspiciosos vocabant, quod male cogitarent, quod ex Cypriano & Hieronymo constat (a). Quin ipsae Ecclesiæ virgines saepe sibi quærebant vel ex Clericis, vel ex laicis agapetos (b): & mulieres maturioris ætatis libertini generis adolescentibus delectabantur, & filios quærebant spirituales, paulatimque pudore separato dicta matrum nomina erumpebant in licentiam maritalem (c). Impares ad continentiam, qua Clerici, virgines & Ecclesiæ viduæ se adstringebant, inde a sancto proposito cadebant, & sub honestis nominibus velabant turpitudinem. Non omnes tamen cum agapetis turpi se maculabant consortio, at jam ista consuetudo generatim male audiebat, turpemque notam Clericis inurebat. Ergo magna Synodus Nicæna omnino Episcopis & reliquis ex clero interdixit, *subintroductam habere mulierem, præterquam utique matrem, vel sororem, vel amitam, vel eas solas personas, quæ suspicionem effugiunt* (d). Et Synodus Ancyra prohibuit virgines, *quæ cum quibusdam tanquam cum fratribus congregiuntur* (e). Sed pestis non extincta, aut paulo post majori impetu repullulavit, idque quo Clericorum continentia post Concilium Nicænum magis invalescebat, ut constat ex quarti & quinti sæculi frequentibus Patrum querelis & ex Conciliis per ea tempora celebratis, quæ severe Clericis interdicunt secum extraneas habere mulieres (f). Ipsa etiam lex civilis vetuit decorari Clericos consortio sororii appellationis, tantumque iis permittit matres, filias, atque germanas in domibus fovere (g). Quin prolapsus in pejus Clericorum moribus Concilium Mogontinum anno CCCXII. etiam iis interdixit, secum habere matrem, amitam, sororem, quas antiqui Canones permittebant: quia instigante diabolo in illis, aut saltem in earum pedissequis scelus constat admisum (h). Præter cæteros de agapetis egregiam dissertationem scripsit Muratorius, quam *anecdottis Græcis* inseruit.

Clerici aleis debent abstinere.

S. VIII. Integra vita, etiam a suspicionibus pura, qua Clerici christiani omnibus debent prælucere, omnino facit, ut ii vitia quædam fugiant & declinent, quæ criminum sunt seminaria fœcundissima. Tale in primis (I) est *alea*, cuius nomine veniunt ludi omnes, qui ab ancipiti fortunæ pendent eventu, quale sunt jactus talorum & tesserarum, & hujus generis alia. Et hinc *aleam* prop-

(a) Cyprian. epist. 62. al. 4, Hieronym. epist. 22. ad Eustoch. cap. 5.

(b) Cyprian. loc. cit., Nazianz. carm. de præceptis virgin., Hieron. loc. cit.

(c) Hieronym. epist. 4. ad Rust. cap. 2.

(d) Conc. Nicæn. Can. III.

(e) Conc. Ancyrr. Can. XIX.

(f) Conc. Carthag. III. Can. XVII, Conc. Arelat. II. Can. III.

(g) L. XIX. c. de Episc. & Cleric.

(h) Cap. I. ex. de cohabit. Cleric. & mulier.

ipsis dubiis casibus s^epe latini usurpant. Alea origine sua non videretur interdicta, quo post alios Petrus Pantoja recte observat (*a*); at tot & talia sunt mala, quae inde dimanant, ut nihil ea deterritus potuerit inveniri. Inde contumeliosa in res divinas dicta, juringi cacoethes, iracundia, mendacia, imprecations, avaritia, fraudes, iurgia, dispendia, temporis & familiarum ruinæ. Unde optimi quique legislatores aleam omnino vetuerunt, in primis Justinianus, qui contractus omnes in ludo celebratos irritos reddidit, actionem ad persequendum lucrum victori denegavit, victorique solutæ pecuniæ dedit repetitionem (*b*). Et Concilium Illiberitanum fidelem omnem, qui alea, hoc est tabula luserit, a communione jubet abstinere, nec, nisi post anni pœnitentiam, si emendatus cessaverit, iterum ad communionem admittit (*c*). Multo magis Clerici, quorum vita continua debet esse virtutis prædicatio, ab aleis debent abstinere. Et hinc merito apostolici Canones eos aleis vacantes edicunt deponendos (*d*). Et Justinianus Clericos ad tabulam ludentes, aut alios ludentes inspectantes, trium annorum spatio a sacro ministerio arceri præcipit, & interim in monasteriis in pœnitentiam includi (*e*).

Clerici ebrietatis non videntur.

§. IX. Nec minus (*II*) fœcundum criminum seminarium est ebrietas. Sane ebrietas mentem alienat, & ad libidines impellit, quod passim inculcant sapientes (*f*). Unde fit, ut omnes, & multa magis Clerici a crapula & ebrietatisbus debeant abstinere. Sic dicti apostolici Canones Clericos ebrietatisbus vacantes deponi jubent (*g*). Et Concilium Agathense Clericos ebrios, prout ordo patitur, aut triginta dierum spatio a communione submovet, aut suppicio subdit corporali (*h*). Mediis sæculis, auctis Ecclesiarum redditibus, creverunt in Clericis ebrietates, cœperuntque, non secus ac laici, potibus & calicibus certare, ita nempe ut ille victor discederet, qui plures ineibriabat, & calices exhaudiebat fœcundiores, quem morem una cum crapula & ebrietate, nisi Clerici commoniti satisfaciant, interdictione officii, vel beneficii in Concilio generali Innocentius III. emendavit (*i*). Inde Clerici etiam vetantur tabernas intrare, nisi forte necessitas causa in itinere constituti (*k*), eoque etiam

(*a*) Comm. in L. fin. c. de aleat. in thesauro Ottonis tom. 4.

(*b*) L. fin. c. de aleat.

(*c*) Conc. Illiber. Can. LXXXIX.

(*d*) Can. apost. XLI.

(*e*) Novel. CXXIII. cap. 10.

(*f*) Proverb. XX. 1. Hieronym. lib. 2. contra Jovinian.

(*g*) Can. apost. XLI.

(*h*) Cap. IX D. 35.

(*i*) Cap. XIV. ex. de vit. & honest. Cler.

(*k*) Can. II, & IV. D. 44. cap. 15. ex. eod.

CAP. XXX. DE SANCT. ET VIRTUTIB.

etiam spectant Canones, qui interdicunt, ne Clerici conviviis occupentur, aut de symbolis edant (a).

Ne intersint theatris & spectaculis.

§. X. Porro (III) etiam a scenicis ludis & spectaculis alieno animo esse Clericos oportet, iisque vetantur superesse. Erant theatra apud ethnicos Veneris templa (b) & idololatriæ plena: spectacula generatim turpitudine non vacabant, illa vero, in quibus Imperatores belluas & gladiatores exhibebant, immanitate redundabant, quod sanguis humanus effundebatur, & tamen Romani inde summam capiebant voluptatem. Hinc sub ethnicis principibus interdictum christianis vel theatris interesse, vel in arena belluas & gladiatores inspectare (c). Theatra & spectacula præcipua pars erant pomparum Satanæ, quibus in baptismo credebantur renuntiasse. Sub Imperatoribus christianis purgata quidem ab idololatria fuerunt theatra, at levitatem & ad peccandum illecebras renuerunt: & quæ superfuerunt spectacula cum innocentia & castis moribus non bene conveniebant. Unde Patres, in primis Chrysostomus, Cyrillus & Salvianus adversus theatra & equorum spectacula invehuntur, christianosque omnes ad ea fugienda seriis admonitionibus adhortantur (d). Potiori ergo jure vocationi Clericorum theatra & spectacula non convenient, legesque ipsæ civiles ab ejusmodi insanis Clericos arcent. Sane Justinianus Clericos aleis audentes, & theatris & spectaculis superstites a metropolitis vel Episcopis a sacra liturgia jubet separari, & canonicam infligi pœnitentiam; deponi vero & curiæ cum suis facultatibus deservituros tradi, si post excommunicationem in vitiis perseverare apparuerit (e). Mediis sæculis in tanta morum corruptione eo ventum, ut etiam in Ecclesiis ludi fierent theatrales, & ei insanæ in quibusdam anni festivitatibus ipsi Clerici inservirent. Unde Innocentius II. tantam turpitudinem a domo Dei procul esse jussit, & Clericos a ludibriis abstinere (f). Et generaliter in Concilio generali statuit, ut Clerici mimis, joculatoribus & histriionibus non intendant (g).

Clerici debent esse hospitalis.

§. XI. Jam ad vitæ sanctitatem addere Clericos oportet virtutum omnium apparatus, ut ita per omnia, quemadmodum requirit vocatio, ornati & perfecti sint. Nec sane fieri potest, ut officio suo recte fungantur Sacerdotes, nisi omnibus virtutibus instruc-

(a) Can. V. & X. eod.

(b) Tertull. de spect. cap. 10. Cypr. ad Donatum.

(c) Athenag. leg. pro christ., Minuc. Felix in Octavio cap. 30. Lactant lib. 4. c. 20.

(d) Chrysost. hom. 6. in Matth., & hom. 15. ad popul. Antioch., Cyril. catech. myst. I. n. 4., Salvian. de provid. lib. 6.

(e) L. XXXIV. c. de Episc. aud.

(f) Cap. XII. ex. de vit. & honest. Cleric.

(g) Cap. 15. ex. eod.

tructi, quibus non solum exemplum imitandum aliis præbeant, verum etiam aliorum necessitatibus provideant, & apta morbis adhibeant medicamenta. In primis ergo (1) Episcopi & reliqui Sacerdotes debent esse hospitales, & ita cupidi sint, amantesque hospitum & peregrinorum, ut illos domo excipient, tractent, foveant, ac multo magis qui vicinis civibusque suis indigentibus benigne facere velint. *Gloria Episcopi*, inquit Hieronymus (a), *pauperum opibus providere: ignominia omnium Sacerdotum, propriis studere divitiis*. Et hinc Nepotiano & hoc etiam prescribit: *Mensula tua pauperes & peregrinos suscipiat, & cum ipsis Christus conviva erit*. Et Chrysostomus Flaviani Episcopi sui domum ita depingit, ut nescias cuius sit, ejus an pauperum & peregrinorum (b). Adeo in hospitalitate Flavianus excellebat.

Et in sermonibus pudici.

§. XII. Porro (II) Episcopi & reliqui ex Clero in omnibus *decorum*, servent, oportet. Speciatim decorum observandum in gestibus, sermonibus & omni vita exteriori. Et quod spectat ad gestus & sermones, ii debent esse viro gravi digni, ne quid vani, intemperantis, licentiosi præ se ferant. Nefas profecto est, eos, qui regimen linguae alias docere debent, & labia, unde sancta procedunt eloquia, profanis & licentiosis sermonibus conspurcari. Unde Patres Carthaginenses Clericum scurrilem, & verbis turpibus jocularem officio dejiciunt (c), inter epulas vero cantantem excommunicant (d). Ipse Julianus apostata etiam in ethniciis Sacerdotibus adgnovit linguae pudicæ necessitatem. Et hinc nihil turpe dicere, vel audire eos debere, & procul ab eis facescere illiberales jocos & petulans omne colloquium edixit (e). Speciatim vero Clerici ab aliis detrahendis debent abstinere, quin crimen ipsis est alias audire detrahentes, rejicitque Hieronymus etiam eam excusationem, qua referentibus aliis injuriam facere non possumus. *Nemo*, inquit (f), *invito auditori libenter refert. Sagitta in lapidem nunquam figitur, interdum resiliens percutit dirigentem. Discat detractor, dum te videt, non libenter audire, non facile detrahere*. Ad linguae quoque castitatem liceat referre mandatum ab Apostolo datum, quod Episcopum *non percussorem esse oporteat*. Scilicet verbum *interpretibus*; interpretibus Hieronymo, Chrysostomo aliisque, significat etiam lingua percutere, hoc est criminosis, acerbis & contumeliosis dictis proscindere. Quo sensu percutere, tanquam decoro sacerdotali incongruum, vetitum fuit.

Et

(a) Epis. II. ad Nepotian.

(b) Ghrysost. serm. I. in Genes.

(c) Conc. Carthag. Can. LX.

(d) Conc. Carthag. IV. Can. LXII.

(e) Fr̄gm. epist. Juliani ad Arsaciūm.

(f) Hieronym. epist. 2. ad Nepotian.

Et vero etiam sobrii.

§. XIII. In victu quoque (III) sobrii & frugales & in vestitu modesti Episcopi & reliqui Clerici esse debent, ut necessariis tantum contenti, delicias in cibis non querant, nec pompis in vestibus delectentur. Certe vocationi Clericorum cum mundatis pompis non bene convenit: & nefarium omnino est, Christi & pauperum patrimonium in superfluos & vanos sumptus impendi. Unde statuerunt Patres Carthaginenses, *ut Episcopus vilem supellectilem & mensam ac victum pauperem habeat, & dignitatis sua auctoritatem fide & vitae maritis querat* (a). Sic comparata est dignitas sacerdotalis, ut modestia & humilitate crescat, factu & mundi pompis minuatur. Et qui quæso in factu & mundi deliciis crescere ea dignitas potest, cuius est verbis & exemplo mundi vanitates debellare, & earum contemptum christianis persuadere? Ipsi gentilibus frugalitate & modestia sua, non fastu & mundanis deliciis, admirationi olim fuerunt provinciales multi Antistites, ab Ammiano Marcelino memorati (b), qui non alii videntur fuisse quam in provinciis Italiae Episcopi constituti. Nec aliqua proferri potest causa, quæ minus sobrios & frugales aliquando Episcopos esse patiatur. Certe Hieronymus contra Episcopos graviter invectus est, qui ad excipiendos magistratus lauta parabant convivia, ut ita eos in depreciationibus pro reis faciles & benevolos invenirent. *Turpe est, sunt verba Hieronymi* (c), *ante fores Sacerdotis Christi crucifixi & pauperis, qui cibo quoque vescebatur alieno, lictores eonsulum & milites excubare: judicemque provinciae melius apud te prandere, quam in palatio. Quod si obtenderis, te facere hæc, ut roges pro misericordia atque subjectis, judex sæculi plus defert Clerico continenti, quam diviti: & magis sanctitatem tuam admirabitur, quam opes.* Interim in nulla alia re magis peccarunt & peccant Clerici, quam in hac officii pastoralis parte, quæ eos sobrios, & in vestibus externoque comitatu modestos esse jubet. Jampridem mundus intravit in Ecclesiam, cœperuntque Clerici mundanas pompas affectare, quod, prout sunt mores, etiam externo cultu putant sacerdotium indigere.

Clerici in causis Dei debent esse magnanimi.

§. XIV. Animi quoque magnitudine & zelo (IV) Clerici debent excellere, ut in causis Dei maxime pugnaces sint & fortes, quantum tamen eorum vocatio sinit & permittit. Quum agitur de communia fide tuenda, maxime Clericis est necessaria animi magnitudo, ne communis fides in periculum veniat. Pacatos & moderatos esse Antistites profitetur Nazianzenus, at eodem teste lenes & facilis

(a) Cone. Carthag. IV. Can. XV.

(b) Ammian. lib. 27.

(c) Epist. II. ad Nepotian.

*les esse non sustinent, quum per silentium & quietem Dei causa proditur; verum hic admodum bellaces sunt, atque in configendo acres & feroceſ (a). Et hinc nullis inimicorum calumniis, conviciis, blanditiis, insidiis cedere unquam debent. Multas in Athanasium calumnias commenti sunt Ariani, cum ipso communem fidem opprimere studentes. Inter cætera tanquam reus majestatis & cædis deferebatur, qui bus in accusationibus adeo fuerunt versuti, ut eum in exilium Constantinus M. Treviros amandarit. Ipse vero tanto ponderi nunquam cessit, stetitque immotus in causa Dei, quam si dura silex, aut stet Marpesia cautes. Nec minori animi magnitudine fidei inimicis Basilius restitit. In primis christiano Sacerdote digna promptitudo, qua restitit Modesto Præfecto eum ad Arianam fidem tempore Valentis adhortanti, allicienti, comminanti. Adeo fortis in hoc congressu fuit Basilius, ut ipse Præfector in admirationem raptus pro comminatis pœnis eum cum reverentia & submissione dimiserit, dixeritque ad Valentem: *Imperator, ab bujus Ecclesiæ Antistite victi sumus: minis superior est, sermonibus firmior, verborum blanditiis fortior (b).**

Et in explicando pastorali ministerio prudentes.

§. XV. Mansuetudine, modestia, gravitate, humilitate aliisque virtutibus debent quoque instructi esse Episcopi & reliqui ex clero; sed præsertim (V) iis prudentia est necessaria: quin Christi sacerdotium prudentia destitutum destruit potius, quam ædificat. Præcipuum Clericorum munus est spiritualis cura animarum, quæ eo difficilis habetur, quo magis variant hominum affectus: atque ita summa arte & experientia opus habent altaris ministri, ut aptam morbis animi adhibeant medicinam, variique in variis circumstantiis esse debent, prout prudentia hoc vel illo modo agendum demonstrat. Alios sermo dicit; alii exemplo componuntur. Aliis calcaribus opus est, aliis freno, prout nempe segnes, aut spiritu sunt ferventiores. Aliis laudatio utilitati fuit, aliis reprehensio, utraque videlicet tempestive adhibita. Alios cohortatio ad officium dirigit, alios objurgatio, utraque etiam pro varietate personarum vel clam, vel palam facta. Cum nonnullis ita agendum, ut vindentes non videamus, irascentes non irascamur, desperantes non desperemus, contemnentes non contemnamus, quatenus tamen eorum cura id requirit. Alios vincere, ab aliis vinci plerumque utilius est. Summa hæc est prudentia pastoralis in moderandis animabus, quam Gregorius Nazianzenus (c) proponit. Verum cave putas, pastoris istam varietatem vilem esse sese accommodandi versutiam, qua fit, ut tempori serviamus. Nam nihil magis a Clericorum dis-

(a) Gregor. Nazianz. orat. 21. de laud. Athanas.

(b) Gregor. Nazianz. de laud. Basil. orat. 20.

(c) Greg. Nazianz. orat. 1. de fuga.

CAP. XXX. DE SANCT. ET VIRTUTIB.

distat officiis, quam importuna indulgentia & assentatio. Eo tendit pastorum varietas, ut animas Christo lucentur. Et hinc Chrysostomus, quem varium esse debere suum scripsisset Sacerdotem, subjungit: *Varium autem dico, non subdolum, non adulatorem, non dissimulatorem; sed magna tum libertate, tum fiducia plenum, ac qui ex re sese submittere, atque obsecundare sciatur, quoties negotiorum usus postulat, quique idem benignus sit & austerus* (a). Nec tantum in cura animarum Sacerdotibus prudentia opus est, verum etiam in explicandis reliquis officiis, veluti in depugnandis hæresibus (b), in decidendis causis sæcularibus, & in infligendis pœnis ecclesiasticis (c), in componendis minus necessariis controversiis (d), & si quæ sint hujus generis alia. Paucis. Clericorum officium fere totum prudentia continetur, aut saltem eam semper comitem & adjutricem habere oportet.

C A P U T XXXI.

De Clericorum studiis.

Clerici debent studiis literarum incumbere.

§. I. **N**on satis est, Clericos esse sanctos & virtutibus ornatos; sed etiam assiduo labores literis debent incumbere, ut inde scientiam ad proprium munus obeundum necessariam adquirant. Certe Apostolus jubet, Episcopum esse διδάσκαλον, hoc est, ad docendum alios aptum & idoneum (e): idemque Timotheum ahortatur, ut attendat lectioni, exhortationi & doctrinæ (f). Et vero quum levissimæ ipsæ artes diuturno tempore & pluribus laboribus, & interdum etiam peregrinationibus addiscantur; majori profecto studio opus est ad artem, qua animæ reguntur, acquirendam (g). Etenim non solum rectores animarum aptas singulis morbis exhibere curationes (quod officium plus laboris & experientiæ postulat, quam corporum medicina); verum etiam tanquam doctores docere divinam religionem, & cum inimicis sive Judæis, sive ethnicis, sive hæreticis concertare, & integrum reportare victoriam. Quæ omnia, nisi immensa propemodum cognitio & eruditio adsit, qui possunt obtineri? Nec ulla idonea esse potest causa, quæ Episcopos ignorantes excuset etiamsi dicant, se bonis mo-

ri-

(a) Chrysost. de Sacerd. lib. 6. cap. 4.

(b) Chrysost. de Sacerd. lib. 4. cap. 4.

(c) Chrysost. ibid. lib. 3. cap. 18.

(d) Gregor. Nazianz. orat. 21. de laud. Athanas.

(e) 1. ad Timot. 3. 2.

(f) 1. ad Timot. 4. 13.

(g) Gregor. Nazianz. orat. 1. de fuga.

ribus & exemplo prædicare; nam sanctitas in defensione religio-
nis vix ullum usum habet, & muta prædicatio mores componere
potest, at non docet religionem. Bene Hieronymus, in consum-
mato Sacerdote & scientiam & sanctitatem requirit, ut ad explen-
das diversas functionis suæ partes evadat idoneus (a).

In primis vero sacrae Scripturæ.

§. II. Jam vero Scriptura sacra est, cui præcipue Episcopos &
reliquos Sacerdotes dare operam oportet, quippe quæ eruditionis
ad ipsorum functionem necessariæ fundus est & scaturigo. Inde me-
dicamenta omnia ad animæ salutem opportuna desumuntur: inde
dogmatum nostrorum cognitio, inde concionibus apta habetur ma-
teries: inde regulæ de moribus componendis hauriuntur. Unde Ambro-
sius Scripturam sacram eleganter appellat *librum sacerdotalem* (b).
Et Hieronymus negat esse Domini Sacerdotem, qui Domini legem
ignorat (c). Et alibi Presbyteri sermonem Scripturarum lectione con-
ditum esse debere scribit (d). In primis vero verba Patrum Con-
cilii Nicæni II. sunt memoranda, quæ ex Dionysio mutuare pro-
fitentur: *Substantia Sacerdotii nostri sunt eloquia divinitus tradita, id-
est vera Scripturarum divinarum disciplina* (e). Et hinc edixerunt, an-
te ordinationem inquiri debere a metropolita, num episcopatus can-
didatus in promptu sciatur legere *scrutabiliter* Scripturas & Canones;
ut intelligas, non sufficere superficiaria Scripturarum scientia Epis-
copos imbutos esse, sed debere esse consummatos, ut vere dici
possit, eorum pectus Christi bibliotheca.

Cui adjungere debent Canones & Patres.

§. III. Proxime post Scripturam sacris Canonibus ediscendis Cle-
rici operam dare debent suam. Sunt sacri Canones consecaria ex
Scripturis deducta, quæ ad mores componendos & ad regendam
Ecclesiam regulas continent: Episcopis autem & Presbyteris non
minus censura morum, quam Ecclesiæ regimen competit. Passim Ca-
nones & Patres hanc ediscendorum Canonum obligationem Clericis
inculcant. Concilium IV. Toletanum edicit: *Sciант Sacerdotes Scrip-
turas sanctas & Canones meditentur* (f). Et Innocentius I. Ecclesiast-
icorum Canonum norma nulli esse debet incognita Sacerdoti, quia nesciri
haec a Pontifice satis est indecorum (g). Et Cælestinus I. Nulli Sacerdo-
tum liceat sacros Canones ignorare (h). Sunt etiam quidam Canones,
qui

(a) Hieronym. epist. 2. ad Nepotian.

(b) Ambros. I. 3. de fide cap. 7.

(c) Comm. in Aggœum.

(d) Hieronym. ep. 2. ad Nepot.

(e) Conc. Nicæn. II. Can. II.

(f) Conc. Tolet. IV. Can. XXV.

(g) Innocent. I. epist. 5.

(h) Cælest. ep. 2. cap. 1.

CAP. XXXI. DE CLERICORUM STUDIIS.

97

qui Clericos intelligere jubent *librum pastoralem a B. Gregorio Papa editum* (a): & sanctiones Caroli M., præter *psalterium*, quod ex antiquioribus regulis memoria Clerici debent ediscere, porro adunt *pœnitentiales*, *cantum & computum*, seu rationem festa Ecclesiarum mobilia computandi. Scripturis & Canonibus addere Clericos oportet Patrum meliorum lectionem, quæ interpretanda sacra Scriptura, in habendis concionibus, in ediscenda historia ecclesiastica magni usus est.

Clericis profana studia non sunt aliena.

§. IV. Atque hæc sunt primaria Clericorum studia, quibus, tanquam pedissequa, accedat, necesse est, omnis profana eruditio. Scilicet sæpe Scripturæ & Canones non intelliguntur, nisi temporum accedat historia, & originales linguae, & gentium mores, ad quos Scriptura respicit, præcogniti habeantur: sæpe cum iis agendum, qui Scripturas non admittunt, quiue tantum ratione pugnant: sæpe cum iis, qui ejusdem religionis sunt, concertandum: & sæpe conciones ita haberi debent, ut auditores voluptate capiantur, quo attentius audiant, & auditas in usum vertant veritates. Unde fit, ut instituto Clericorum omnis humana conveniat eruditio, peritia nempe linguarum, critica, chronologia, geographia, historia, dialectica, ars oratoria, mathesis, physica, metaphysica. Et profecto omni ætate celebriores ecclesiastici scriptores sui munieris esse crediderunt studia profana sacris adnectere, ut propriis armis expugnarent inimicos, & de auditoribus triumpharent. Quod qui de eorum scriptis aliquid noverint, facile admittent. Generatim de plerisque Græcis & Latinis scriptoribus, qui ante se scripserunt, Hyeronimus observat, quod *in tantum philosophorum doctrinis atque sententiis suos referciunt libros, ut nescias, quid in illum primum admirari debeas, eruditionem saeculi, an scientiam scripturarum* (b). Inter cæteros ex antiquis hoc nomine celebratur Origenes, Hieronymus & Augustinus. Quamvis negari non potest, in usu humanæ eruditionis sæpe veteres peccasse, & studia pedissequa sic inservisse rebus sacris, ut inde ipsam religionem mentirentur; ex quo fonte plerasque hereses natas sæpe Patres conqueruntur (c).

Quatenus Clericis convenientia studia profana.

§. V. Quæ quum ita sint, videamus oportet, quæ sit Patrum Carthaginensium sententia, qui ita statuunt: *Ut Episcopus gentilium libros non legat, hereticorum autem pro necessitate & tempore* (d). Certe regu-

(a) Conc. Turen. III. Cap. III.

(b) Epist. LXXX. ad Magnum.

(c) Gregor. Nacianz. orat. VII., Epiph. hær. CXVII Conc. Carth. IV. Cap. XVI.

(d) Conc. Carth. IV. Cap. XVI.

gula ista ad verbum intellecta damnat celebriores ecclesiasticos scriptores, qui profanam eruditionem studiis sacris adjunxerunt, & præterea media ad interpretandam Scripturam & ad inimicos debellandos ab ipsis Episcoporum manibus extorquet. Itaque videntur Patres gentilium librorum lectione Episcopis interdixisse, quo casu eam tanquam principalem instituerent, non quatenus studiis sacris inserviat. Et vero omni ætate fuerunt ecclesiastici, qui posthabitis Scripturis & sacris Canonibus ad profana studia se converterunt; idque vel quia simplex Scripturæ stilus iis non arridebat, & quod vellent dictioni assuescere puriori, vel propter voluptatem, quam ex libris profanis hauriebant, quamque ex sacris capere non posse autumabant; vel qui ad perdiscendam artem sophisticam ea judicabant accommodata. Certe hos omnes contra finem, quem in libris profanis volatandis Clerici spectare debent, fecisse in compertis est; nam viri Deo consecrati, veluti inviti ad gentilium libros divertere debent. *Legimus aliqua*, inquit de scipso Ambrosius (a), *ne legantur; legimus, ne ignoremus; legimus, ut non teneamus, sed ut repudiemus.* Et Hieronymus quum observasset, ad intelligentias extremas partes Danielis multiplicem Græcorum historiam esse necessariam, addit, quod si quando cogatur sœcularium literarum recordari, *non nostræ voluntatis est, sed (ut ita dicam) necessitatis, ut probemus ea, que a sanctis Prophetis ante sœcula multa predicta sunt, tam Græcorum, quam Latinorum & aliarum gentium literis contineri* (b).

Mediis seculis desueta Scripturæ & Canonum studia.

§. VI. Diu floruerunt in Ecclesia Scripturarum & Canonum studia, sed inde in occidente veluti desierunt, idque propter barbarorum incursiones, qui omnia devastantes, bibliothecas combusserunt, &, paulatim attritis bonis ecclesiasticis, Clericos manuum labore vivere coegerunt. Sæculo VII. adeo in ipsa Romana bona omnes artes & Scripturæ ignorabantur, ut dogmata fidei sola fere starent traditione (c). Ipsi codices adeo rari evaserant, ut Tadius Cæsar-Augustanus Episcopus postremam partem moralium Gregorii M. in Hispania frustra quæsitam, Romæ non aliter, quam divina revelatione recuperare potuerit (d). Successerunt inde scholastici, qui necessariis præsidiis ad Scripturam interpretandam destituti, ejus studia non excoluerunt, & scholasticam philosophiam rebus sacris adnectentes, novam theologiae methodum, parum de dogmatibus solicitam & ministeriis verborum involutam, induixerunt. Nec meliora fata habuerunt sacri Canones, qui mores &

ec-

(a) Proœm. in Luc. Evangel.

(b) Hieron. prol. in Daniel.

(c) Mabillon. præf. in sœcul. II. Benedictin. n. 54.

(d) V. Baron. ad an. DCXLIX.

ecclesiasticam formant disciplinam. Etenim postquam cœperunt Pontifices Decretalibus suis novum jus constituere, easque in codices redigere, recentiores interpretes volutandis Decretalium codicibus adhæserunt, & ex antiquis codicibus solum legebant Gratianum. Interim invaluit *probabilismus*, qui vice sacrorum Canonum tam facile res morales definit, quam vulpes pirum comest, eoque duce cœperunt nostri casuistæ de justitia & injustitia actionum humanarum judicare. Et ita Canones spiritu Dei conditi fere cum honore sepulti sunt, eoque deuentum, ut suspectos de fide pronuntiant, qui sicut fidei dogmata, ita morales conclusiones asserunt repentinadas ex Scripturis sacris, Canonibus Ecclesiæ & Sanctorum Patrum scriptis, ut loquitur Ludovicus Habertus (a). Induerunt bonam mentem jamdiu multi ecclesiastici, egregiamque, sacris Scripturis, & Canonibus navant operam, quin probabilismus alicubi tantum non intercidit; verum adhuc plerique sunt, qui superficiariis asceticis libellis, & vulgaribus de re morali regulis innutriuntur.

An juris civilis studia Clericis convenient.

§. VII. Superest nunc, ut videamus, an studia juris civilis & medicinæ Clericis convenient. Et quantum ad leges, antiqui Patres de iis perdiscendis non adeo videntur curasse, quamvis usui esse possent in causis sæcularibus decidendis: quinimo in aliquibus speciebus eas diserte repudiarunt (b). Et quod Oiselio aliisque placuit, Tertullianum, cuius fragmenta in pandectis supersunt, eundem esse cum ecclesiastico scriptore, merito veris doctis, in primis Menagio, displicet (c). Sed inde a barbaris gentibus, quibus odio erant bona literæ, occupato occidente, cœperunt Clerici juri civili ediscendo operam dare; idque præsertim postquam Bononiæ jus illud felici omne doceri cœpit: cui studio avaritia & ambitione inflammati adeo se immerserant, ut theologica negligerent. Unde Episcopi Scripturarum eloquia nesciebant, quod scirent *legum scita & forense litigium*, ut Petrus Damianus testatur (d). Et in Pontificis palatio leges perstrepebant, sed Justiniani, non Domini, ut graviter B. Bernardus deplorat (e). Ergo ad ampliationem studii theologiæ statuit Honorius III., ut non minus Monachi, quam Presbyteri & Clerici in dignitate constituti a studiis juris civilis abstinerent (f). Et dedecet profecto Clericos neglectis Scripturis, juri civili operam dare, & quidquid ejus rei est referre ad litigiosa fora: nam alioquin insignes ad morum regulæ hauriri possunt ex libris pandectarum. Sed prohibitio caruit effec-

tu,

(a) De sacr. ord. part. 2. cap. 8.

(b) Ambros lib. 1. de Abraham. Hier. epist. ad Ocean.

(c) Menag. amœnit. jur. civ. cap. 12.

(d) Lib. I ep. 15.

(e) Lib. I. de consid. cap. 4.

(f) Cap. X. ex. ne Clerici vel Monachi.

tu, idque videtur evenisse ipsis Pontificibus auctoribus, qui *jus Canonicum novum adeo stabili connubio cum jurisprudentia copularum*, ut sine legibus civilibus vix ejus notitia possit comparari.

An medicinæ studium Clericis conveniens?

§. VIII. Venio ad medicinam, quæ quanta quanta est, mediis sæculis *physicæ* nomine veniebat. Medicina theoretica etiam in studiis theologicis, & doctrina morum usum habet, & ita ejus aliqua notitia a Clericis non videtur aliena. Barbaris sæculis celebriores Episcopi & Monachi medici fuerunt: & apud nos medici insigniores fuerunt Monachi Cassinenses, & multi Episcopi, in primis Salernitani (*a*). Videntur Clerici medicas quoque artes hauisse, dum aitum liberalium orbem decurrebant, in quo physica medicinam complectebatur: ut mittam quod mediis sæculis laici studiis literarum parum incumbebant, & ita quidquid ejus rei erat veluti patrimonium Clericorum habebatur. Monachi autem & Clerici ad divitias coacervandas plerumque faciebant medicinam (*b*). Ergo Alexander III. in Concilio Turonensi & Honorius III. veteruerunt, ne Monachi juri civili addiscendo, aut medicinæ in universitatibus vacarent (*c*) quam prohibitionem idem Honorius III. etiam ad ampliandum studium theologiæ ad Presbyteros & ecclesiasticas dignitates extendit (*d*). Et vero non adeo convenit Clericorum vocationi medicinam facere, & adsidua circuitione ad præscribenda remedia infirmos invisere. Sed eo quoque nomine Clerici chirurgia interdicuntur, ne forte mortis causam præbentes a Canone sint alieni (*e*). Interim in tanta Clericorum multitudine, qui non omnes stipendiis vivunt ecclesiasticis, necessario debet evenire, ut multi non adeo Scripturis & Canonibus incumbant.

C A P U T XXXII.

De habitu & tonsura Clericorum.

Christiani vulgo receptis vestibus utebantur.

§. I. **D**ecorum in omnibus actionibus necessarium etiam in externo corporis cultu exprimere Clericos oportet, ut ita vitæ sanctitati & sacro, quod exercent, ministerio omnia respondeant. *Vestis*, inquit perspecte Clemens Alexandrinus (*f*), *inditat, cuiusmodi mores*

(*a*) Istoria civile del regno di Napoli lib. 10. cap. 11.

(*b*) Cap. III. ex. eod.

(*c*) Cap. III. & X. ex. eod.

(*d*) Cit. cap. 10.

(*e*) Cap. XIX ex. de homie.

(*f*) Pædag. lib. 3. cap. 11.

res nostri sint, & cultu corporis augetur luxuria. In rebus indifferenteribus decorum & turpe a receptis populorum moribus aestimantur, quibus Christi doctrina non repugnat; & ita uno loco & tempore turpe est, quod alibi & alio tempore honestum. Itaque initio christiani publicas receptasque vestes induerunt, nec exterior cultu a ceteris diversæ religionis distinguebantur: quod ex Justino Martyre, seu alio auctore, certe per vetusto, epistola ad Diognetum, Tertulliano, Minucio Felice, Cypriano aliisque constat (a). Summa quoque erat imprudentia, scrupulosa vestitus ratione seipsos distinguere, quando odiis & persecutionibus populorum christiani erant obnoxii. Unde christiani Romæ viventes & civibus adscripti toga, in Græcia pallio, in provinciis provinciali habitu utebantur, tantumque in receptis vestibus luxum & vanitatem mutarunt. Quod si aliqui abjecta toga, pallium sumebant, id minime ad vestium spectabat mutationem, sed potius indicium erat vitæ durioris, eoque habitu se veram, non fucatam philosophiam sectari demonstrabant: quod etiam ex gentium usu erat, apud quas, qui pallium suscipiebant, sapientiæ studiosi censebantur.

Habitus Clericorum proprius nullus fuit.

§. II. Jam vero ipsi Clerici, non secus ac alii christiani, receptis apud gentes vestibus per quinque plus minus sæcula usi sunt: tantumque in earum usu vanitatem declinarunt, modestiæ, suo viæ generi convenienti, unice studentes. Nec sane aliter cogitare patitur durus per tria prima sæcula christianorum status, quando persecutorum gladius crudelius in ipsos sæviebat Antistites, qui præ ceteris summa cura & indagine ad supplicia conquirebantur. Non erat certe opus indagine, si peculiaribus vestibus ipsi in publicum prodibant. Porro quotquot de re vestiaria Clericorum primis quinque sæculis mentionem habent, omnes receptis vestibus eos exhibent indutos. Ut ecce Heraclas Presbyter Alexandrinus vulgari veste usus est, quamvis postea ea deposita philosophicum habitum induerit (b). Et Tertullianus pallio se tegebat (c), quod diu post presbyteratum videtur induisse; quod ex ejus libro *de pallio* Heinicus probat (d). Idem quoque constat ex Concilio Gangreni, in quo damnatus Eustathius Episcopus, qui *περιβόλαιον amictum pallii*, propter ascesim suscepserat, & tanquam ex eo habens justitiam, alios damnabat, qui *birros* & alias communes ferebant vestes (e). Quod vero rem omnem conficit, recte est celebris epistola Cælesti-

(a) Justin. Martyr ep. ad Diognet., Tertull. apol. cap. 42., Minuc. Felix Octav. cap. 9., Cypr. de bono patient.

(b) Orig. ep. Euseb. lib. 6. cap. 19.

(c) Tertull. de pallio.

(d) Heinec. exercit. I. de habitu apost. sacerd. cap. I. §. 6.

(e) Conc. Gangr. Can. XII.

tini Papæ ad Episcopos Viennenses & Narbonenses, in qua acerbe carpit Episcopos, qui novitate quadam ducti, vestes communes hactenus usitatas cum superstitione mutaverant amictu. Unde, inquit (a), *bis habitus in Ecclesiis Gallicanis, ut tot annorum, tantorumque Pontificum in alterum habitum consuetudo vertatur?* Discernendi a plebe vel ceteris sumus doctrina, non veste; conversatione, non habitu; mentis puritate, non cultu. Memoranda certe verba, quæ utinam aliquando Clerici intelligent.

Sexto saeculo Clerici vestibus distincti.

§. III. Primi, qui peculiares civiles vestes inter Clericos invenerunt, Monachi videntur fuisse, qui in sortem Domini cooptati, iisdem moribus & vestibus, quibus in monachatu usi erant, vivere perrexerunt (b): eorumque sanctitate multi ex reliquis Episcopis devicti, vestes etiam monasticas induerunt. Interim novitatem istam apud Latinos in Gallia primum exortam statim Cælestinus Papa damnavit, novumque habitum tanquam superstitionem traduxit: ac ita in occidente toto saeculo quinto ab antiquo vestiendi more non multum Clerici deflexerunt. Sed tandem postquam barbaræ gentes, in primis Longobardi, occidentem invaserunt, mutatio invaluit vestis clericalis: non quod ipsi Clerici aliquid in hac parte mutassent, sed quod, barbaris novis & curtis vestibus utentibus, ii antiquum vestiendi morem retinuerunt (c). Itaque inclinante saeculo sexto in Ecclesia latina Clerici jam peculiari veste utebantur: quod pluribus congestis monumentis probat Thomassinus (d). Nec enim Ecclesia erat gravitatis, mores barbarorum imitari, praesertim quam Ecclesia Romana eo tempore Imperio Græco addicta, a Longobardis abhorreteret. Unde ab hoc tempore passim in antiquis monumentis ecclesiasticus & saecularis habitus occurrit, quem antea nunquam talis inventatur differentia. Et de Gregorii M. familia ita Jo. Diaconus scribit (e). *Nullus Pontifici famulantum a minimo usque ad maximum, barbarum quidlibet & in sermone vel in habitu preferebat. Sed togata, Quiritium more, seu trabeata latinitas in ipso latiali palatio singulariter obtinebat.* Similiter hoc eodem tempore apud Græcos Clerici propriis vestibus jam erant donati (f), quas tamen Monachi magno numero ad episcopatum & clericatum adsumpti secum deferentes, Clericorum proprias tandem reddiderunt.

Qui color vestis clericalis.

§. IV. Quemadmodum vero in vestitu peculiarem usum primis
sa-

(a) Cælest. ep. 2. ad Episc. Galliar. cap. 1.

(b) Cælest. Papa ep. cit.

(c) Fleuryus inst. jur. eccl. part. 1. cap. 5.

(d) Thomass. part. 1. lib. 2. cap. 46.

(e) Jo. Diacon. vit. Greg. M. lib. 2. cap. 23.

(f) Conc. Trull. Can. XXVII.

sæculis Clerici non sectabantur, ita etiam in vestium colore se receperunt aptarunt moribus, ea tamen moderatione, ut modestiam etiam apto colore selecto exprimerent. Apud Romanos communis vestium color albus erat (a), & color pullus, ad nigrum nempe vergens, pessimus hominis erat, togisque pullis tantum in luctu Romani utebantur (b). Unde ad modestiam Clericorum Nepotiano Hieronymus editavit, ut vestes pullas æque devitet ac candidas, idque quod ornatus & sordes pari modo fugiendæ sunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. (c). Tempore Chrysostomi Constantinopoli catholici Clerici atris uti cœperant vestibus (d): quod deinceps magis magisque invaluit, postquam Monachorum vestes Clerici induerunt. Sed in occidente etiam post vestes mutatas certi coloris lege Clerici non adstringebantur: tantumque Synodus Narbonensis an. 1089. purpureas vestes interdixit, quod magis sæculi convenienter magistratibus. Circa medium sæculi XI. Concilium Coyacense in Hispania id unum Clericis præcepit, ut *vestimentum unius coloris & competens habeant*, nec verbum addidit, quo peculiarem colorem indicaret. Et in Concilio Lateranensi sub Innocentio II. tantum cavetur, ne Clerici *superfluitate, scissura & colore vestium* alios offendant (e). Itaque usus coloris nigri pro Clericorum vestibus posterioribus sæculis generaliter invaluit, eoque colore recepto vestes civiles Clericorum propriæ non solum oblongæ, ut antea, sed & nigræ esse cœperunt.

Christiani omnes modesto erant capillatio.

§. V. Ab habitu ad Clericorum tonsuram transeundum, in qua componenda etiam eorum honestas & decorum elucescit. Et in capillorum cultu Christiani receptis populorum moribus, inter quos vivebant, seipso accommodabant, ita tamen ut decorum cujusque regionis exprimerent. Generatim in Imperio Romano viri honesti comam non nutriebant, nec capita radebant, sed inter longam comam & calvitium medium tenentes, in tantum demittebant capillos, ut cutis operiretur. Contra luxuriosi, barbari, milites capillos nutriebant (f). Unde pro diverso capillorum cultu alibi capillitum, alibi capillorum detonsio aut rasura luctus & mœroris erat indicium (g). Itaque in Imperio viri omnes Christiani modestis brevibusque erant capillis, contra feminæ comam nutriebant, quod erat decorum pro cultu capitum receptum. Et hinc Apostolus Corinthios notat, quod eorum mulieres intecto erant capite, & viri comam nutriebant, eosque decori proposita regula revocat ad officium (h). *Vir, si comam*

nu-

(a) Lipsius lib. 1. elect. cap. 13.

(b) Rosin. antiq. Roman. lib. 5. cap. 32.

(c) Hieronym. ep. 2. ad Nepotian.

(d) Socrat. lib. 6. cap. 22.

(e) Conc. Lateran. II. cap. 15.

(f) Hieronym. lib. 13. in Ezechiel. cap. 44.

(g) Chrysost. serm. III. de Propheta Job.

(h) I. ad Cor. XI. 14. seq.

nutriat, ignominia est illi: mulier vero si comam nutriat, gloria est illi: quoniam capilli pro velamine ei dati sunt. Passim antiqui Patres, in primis Tertullianus, Clemens Alexandrinus auctor constitutionum apostolicarum, Epiphanius, Chrysostomus aliique hanc eandem regulam proponunt, ut hinc dubitari non possit, decorum in cultu capitum pro viris brevem comam, pro mulieribus oblongos capillos fuisse (a). Gloria vero mulieris in nutrienda coma tantum permittebat, eam in longum crescere, & modeste nutritre, non adhibitis structoribus & calamistris in annulos torquere. Et huc spectare videtur Canon quidam Illiberitanus, qui vetat, ne qua fidelis vel catechumena comatos, aut viros cinerarios habeat (b). Etenim cinerarii videntur fuisse capillorum structores, qui tum e Germania erant oriundi, & artem crispanandi & ornandi crines, adhibitis calamistris, lucri studio per Romanum circumferebant Imperium, & apud delicatos & delicatas grati erant, & inter officia opulentarum familiarum admittebantur: ideoque eos, tanquam morum corruptores, a fidelium & catechumenarum mulierum famulitio Patres Illiberitani procul arcent. (c).

Primitus quinque saeculis nulla fuit Clericorum tonsura.

§. VI. Jam vero per quinque priora plus minus saecula, non secus ac ipsi Laici Clerici modesto usi sunt capillatio: passimque hodie convenit inter eruditos abrasum in vertice Clericorum caput, quod inferius capillorum circulum relinquit, posterioris aetatis inventum esse (d). Et sane veri speciem nullam habet, primis tribus saeculis, quibus ad internacionem praesertim Antistites quarebantur, tam insigni nota, Clericos se prodidisse. Deinde Optatus vitio vertit Donatistis, quod contra tot exempla in contrarium proposita catholicorum Sacerdotum capita radebant (e), ut forte eos ad agendam publicam in Ecclesia poenitentiam adducerent. Nulli vero exceptioni obnoxia sunt verba Hieronymi, quibus tonsuram Clericorum ita describit, ut eam a communi christianorum nihil distare palam faciat. Etenim in haec verba Ezechieli (f) de Sacerdotibus Judaeorum, *caput suum non radent, neque comam nutrient, sed tondentes attondebunt capita sua,* ita commentatur: *Perspicue demonstratur, nec rasis capitibus, sicut Sacerdotes cultoresque Isidis atque Serapis nos esse debere, nec rursum comam demittere, quod proprium luxuriosorum est, barbarorumque & militantium, sed ut honestus habitus Sacerdotum facie demonstretur; nec calvitium novacula esse faciendum, nec ita ad pressum tondendum caput, ut rasorum similes esse videamus, sed in tantum capillos demittendos, ut operta sit cutis (g).*

Quo

(a) V. Lupum diss. de S. Leonis IX. actis cap. 46. criminis 9. tom. 4. oper. edit. Venette.

(b) Conc. Illiber. Can. LXVII.

(c) Lopus loc. cit.

(d) Thomass. part. I. lib. 2. cap. 37. seqq.

(e) Optat. cont. Parmen. lib. 2.

(f) Ezech. cap 44. 20.

(g) Hieronym. lib. 13. in Ezechiell. cap. 44.

Quo tempore inducta tonsura clericalis.

S. VII. Sed temporis lapsu modesta brevisque Clericorum coma abiit in tonsuram, quæ detonso, & inde etiam raso superius capite, inferius capillorum circulum relinquat: quod ex tonsura Monachorum videtur dimanasse (a). Scilicet pro femineis longisque crinibus, quos nonnulli Monachi affectarunt, eorum plerique casta informitate & inæqualiter capillos ad cutem tondebant, ut ludibri hominibus essent (b). Inæqualiter ad cutem attensi tandem perspecta eorum sanctitate fuerunt admirationi, & ex monachatu ad clericatum assumti, pristinum capillorum servarunt cultum, eosque alii Clerici cœperunt imitari. Ne vero informis tonsura Clericos deformaret, eam in meliorem formam adornarunt, quæ æqualiter detonso superius capite, inferius capillorum circulum relinquat: quod non ante sæculum sextum in occidente factum videtur (c): etenim ante Isidorum Hispalensem, qui sub finem sexti sæculi floruit, & Concilium Toletanum IV. an. 10CXXXVI. celebratum, scriptor forsitan invenitur, qui eam formam tonsuræ tribuat. Quinvis vero non ita pridem sic descripta tonsura invaluisse, ejus institutorem statim Beatum Petrum dictitarunt (d), eamque a tonsura Pauli, quæ ab oriente per Theodorum Monachum in Angliam allata, totum caput radebat, nulla corona relicta, distinxerunt (e). Et ne mystici sensus deessent, tonsura significati dixerunt regale Christi sacerdotium (f), & spineam Christi coronam (g): quin in ipsa etiam capillorum detonsione temporalium omnium contemptum invenerunt (h). Interim in omnibus Clericis æqualis tonsura videtur fuisse, nec adhibebatur novacula, quæ verticem capitis omnino denudaret; constanter enim sexti & septimi sæculi scriptores caput superius tonsum non rasum memorant. Sæculo octavo Clericorum, capiti videtur accessisse novacula; in falsis enim decretalibus sub nomine Aniceti ita scribitur: *Ut Clerici juxta Apostolum comam non nutriant, sed desuper caput in modum sphæra radant* (i): nec forsitan antiquius prostat monumentum, quo in modum sphærae abradi capita Clericorum præcipiatur. Et ex hoc tempore videntur Clerici totum superius caput rassissem, donec tandem inductum, ut cuique ordini tonsura responderet (k).

For-

(a) Thomass. loc. cit. cap. 37. n. 13.

(b) Paulin. ep. 7. Salvian. de gubern Dei lib. 8.

(c) Isidor. Hispalens. de off. eccles. lib. 2. cap. 4., Conc. Tolet. IV. Can. XLII.

(d) Isidor. loc. cit. Greg. Turonens. de gloria mar. lib. 1. cap. 28.

(e) Beda lib. 4. cap. 1. & lib. 5. cap. 12., Conf. Disser. antiquit. Britan.

(f) Isidor. loc. cit.

(g) Beda lib. 5. cap. 22.

(h) Isidor. loc. cit.

(i) Can. XXI. D. 23.

(k) Cap. XV. ex. de vit. & honest. Cleric.

Formula adjurandi Episcopos per coronam.

S. VIII. Jam vero contra tonsuram clericalem, in coronæ formam demum sexto exeunte saeculo compositam, facere videtur solemnis adjurandi & deprecandi Episcopos formula per coronam quarto & quinto saeculo receptissima (a), & appellatio coronatorum, qua interprete Gothofredo, Clerici ab Honorio Imperatore (b) designantur. Et quidem Baronius & Savaro (c) eam loquendi formulam ad clericalis tonsuræ formam spectare scribunt: quin ipse Jac. Gothofredus nomine coronatorum Clericos interpretatur ob ~~spiritua~~ ^{spiritu} ~~reputat~~ ^{reputatur}, tonsuram nempe capillorum in gyrum ductam (d). Sed quando quinto saeculo comam brevem, non tonsuram Clerici gestabant, vix est, ut hæ interpretationes satisfaciant. Ergo non defuerunt, qui Episcopos adjuratos per coronam opinantur, a capitinis ornamento, mitra nempe, quam sub nomine coronæ designatam autumant (e). At usus mitræ videtur saeculo decimo recentior: quod ex veterum silentio Menardus adstruit (f). Nec quod Joannes Apostolus, teste Polycrate, vetustissimo scriptore, ~~mitra~~, laminam portarit (g), id facit ad probandum mitræ usum, aut aliud ornamentum, quod in capite quarto saeculo Episcopi gerabant; nam quidquid fuerit ~~mitra~~ Joannis, certe non constat, deinceps Episcopos idem usurpasse. Contra Thomassinus & Binghamus morem adjurandi per coronam metaphoricum fuisse conjiciunt, quo honor Episcopis debitus, & regale Christi sacerdotium, quod in Episcopis singulari gloria præfulget, significatur (h). Sed nisi ponatur insigni aliquo ad coronam accedente Episcopos fuisse distinctos, vix translatus iste loquendi modus intelligitur. Si mihi in senatu eruditorum dicere sententiam concedatur, puto, ejus locutionis genus ex forma Presbyterii dimanasse. Notum est, Presbyteros cum Episcopo constituisse Ecclesiæ senatum, in quo eminentior Episcopi sedes, & secundi throni Presbyterorum efficiebant semicirculum, quem Ignatius Martyr spiritualem coronam, & constitutiones apostolicæ Ecclesiæ coronam appellant (i). Universa autem Ecclesiæ potestas residebat in spirituali ista corona, cuius auctoritate negotia omnia Ecclesiæ tractabantur (k). Unde fieri potuit, ut vis ipsa sacerdotii, quæ in Episcopis præsertim residebat, per coronam, utpote rem in Ecclesia illustriorem, designaretur, & Clerici ipsi dicerentur coronati, ob reverentiam & dignitatem, quam ipsis corona conciliabat. Ipsi antiqua mo-

nu-

(a) Hieronym. ep. 26. ad Augst. inter epist. August., August. ep. 147. ad Proculian. Sinod. lib. 4. ep. 29. & passim.

(b) LXXXVIII. C. Th. de Episc. & ibi Gothofred.

(c) Baron. ad an. 58., Savaro not. in Sidon. lib. 4. ep. 3.

(d) Gothofr. in l. XXXVIII. C. Th. de Episc.

(e) Spond. epit. Baron. an. 58. n. 54.

(f) Hugo Menardus not. ad Sacram. S. Gregorii.

(g) Polycr. ap. Euseb. lib. 5. cap. 24.

(h) Thomass. part. 1. lib. 2. cap. 37. n. 9. Bing. lib. 2. orig. c. 9. §. 5.

(i) Ignat. Martyr. ep. ad Magnef. n. 13., const. apost. lib. 2. cap. 28.

(k) V. sup. cap. XVI. §. 4.

numenta ab hac sententia non abludunt. Paschasius Episcopus ad Leonem Papam: *Jubere dignata est corona vestra.* Et, ut alia multa similia loca mittam, Sidonius Apollinaris (a): *D^e minimis rebus coronam tuam maximi^{que} consularem.* Scilicet prævio in presbyterio tractatu Episcopi ad consultationes respondebant, ac ita consulere coronam idem videtur ac consulere Episcoporum presbyterio præsidentem.

Nova in Gratianum crisis.

§. IX. Porro sine commentario non prætermittendum fragmentum quoddam sub nomine Hyeronimi ad quendam suum Levitam de diversis generibus hominum a Gratiano relatum (b), in quo diserte asseritur, abrasam invertice coronam Clericos gestare. *Hi namque (Clerici) sunt reges, id est se & alios in virtutibus regentes: & ita in Deo regnum habent.* Et hoc designat corona in capite. Hanc coronam habent ex institutione Romana Ecclesiæ, in signum regni, quod in Christo exspectatur. Rasio vero capitinis est temporalium omnium depositio. Mirum est, neminem ex Gratiani correctoribus, quod sciam, aliquid in hoc fragmentum adnotasse: magisque mirum hoc nostro tempore esse, qui tali innixi fundamento morem, radendi verticem Clericorum ætate Hieronymi receptum faciant. Etenim hoc fragmentum, falso Hieronymi nomen præferre mihi videtur exploratum. Et vero qui fieri potest, ut Hieronymus capite raso Clericos exhibeat, quando ex ejus sententia, quam ex Ezechiele confirmat, christiani Sacerdotes rasis capitibus, sicut Sacerdotes Isidis atque Serapis, esse non debent, sed tantum modesto capillitio, quod inter calvitium & longam comam medium teneat (c)? Porro quo spectat inscriptio ad quendam suum Levitam, quando Hieronymus sine certo titulo Presbyter ordinatus, sibi addictum Diaconum habere non potuit (d)? Stilus quoque mollis ad Hieronymiano videtur abhorrire: nec inter Hieronymi opera aliquid prostat, quod ad quendam suum Levitam nomem præferat. Et ut alia mittam, mystica regni per coronam significatio, & depositio temporalium in ratione expressa, posterioris ætatis inventa sunt, antiquis omnibus ignota. Unde conjicio, fragmentum hoc sub finem octavi saeculi prodiisse, quando Sacerdotes caput radere cooperant, & mystici coronæ & abrasi capitinis sensus jam recepti erant.

Clerici olim barbam non radebant.

§. X. Superest, ut de cultu barbæ, quæ etiam ad Clericorum spectabat tonsuram, aliquid dicamus. Romani ab an. V. C. CCCCLIV.

us-

(a) Sidon. lib. 7.

(b) Can. VII. c. 12. q. 1.

(c) Hieron. lib. 13. in Ezechiel. cap. 44.

(d) V. sup. c. 26. s. 4.

usque ad Imperatorem Hadrianum barbam raserunt, at Hadrianus ad faciei tegendam turpitudinem barbam longam, ab antiquissimis Romanis excultam reduxit, (a). Similiter apud plerasque alias gentes barbae denudatio turpe spectaculum, quo viri vertebantur in feminas, habebatur. Et hinc passim barba promissa obtinuit, aut saltem sic tonsa, ut faciem non denudaret: testaturque Hieronymus; in summo luctu & mœrore barbas depositas & calvitium inductum. *Apud antiquos*, sunt Hieronymi verba (b) *barbae capitique rasura luctus indicium fuit*. Moribus autem receptis olim se accommodantes Clerici, pro varis locorum moribus aut barbam nutritiebant, aut modeste attondebant. Unde cavit Concilium Cartaginense IV., *Clericus neque comam nutriat neque barbam radat* (c): quam esse genuina lectionen ex Vaticanæ bibliothecæ aliisque manuscriptis exemplaribus Savaro demonstrat (d). Et qui alias caveare poterant Patres Carthaginenses, quando Clemens Alexandrinus, Cyprianus, constitutiones apostolicæ & Epiphanius generatim omnes damnant christianos, qui barbam deponebant? Porro Sidonius Appollinaris Maximum Palatinum amicum suum, qui ex laico in Clericum erat adscitus, ita depingit: *Habitus vero, gradus, pudor, color, sermo religiosus, tum coma brevis, barba prolixa* (e).

Sed inde latini barbam radere cœperunt.

§. XI. Sed lapsu temporis, retenta apud orientales barbae nutritiæ consuetudine, occidentales, quod turpe spectaculum antiquis videbatur, barbae admiserunt rationem. Ita pro temporum & locorum ratione variat civile decorum. Sexto sæculo passim apud Italos videtur deposita barba; etenim de Justiniano refert chronicum Alexandrinum, *Justinianus erat mento rarus, ritu Romanorum*: & Longobardi a longa barba dicti iudicant diserte, Italos barbam deposuisse. More cæterorum etiam Clerici barbas raserunt, quod quo tempore primum fecerint, non ausim adfirmare. Certe vero sæculo nono jam barbam radebant (f), eoque nomine Ecclesiam latinam Græci criminati sunt. Sed non erat, ut pro re indifferenti Græci tantas excitarent lites, nam sanctitas non in barbae cultu, sed in exercitio virtutis & honestatis consistit. Et vero ipsi gentiles philosophi ludibrio erant, quod philosophiam capillitio & barba longioribus & pallio unice æstimabant. *Philosophorum phalanx*, inquit Theodoretus (g), *pallio albo & barbae prolixitate & capitis capillitio philosophiam metitur*. Semel autem a Clericis latinis deposita bar-

(a) Vita privata de Romani c. 4. II.

(b) Cieron. in Isai. cap. 15.

(c) Coll. Carth. IV. Can. XLIV.

(d) Savaro not. in Sidon. lib. 4. ep. 25.

(e) Sidon. lib. 4. ep. 24.

(f) Ratramnus contra opposita Græcorum lib. 4 cap. 5.

(g) Orat. I. de div. provid.

barba, Burchardus, Ivo Carnotensis & Raymundus Canonem Concilii IV. Carthaginienses sine voce radat codicibus inseruerunt suis (a), ut ita receptæ non adversaretur consuetudini. Et ita apud latinos barba rasa etiam ad Clericorum spectavit tonsuram, pasimque post sæculum decimum Concilia nomine tonsure & coronam in capite & barbam rasam intelligunt (b).

Clerici habitum & tonsuram deferre debent.

§. XII. Jam vero postquam Clerici tonsura & habitu a laicis distincti sunt, ad eorum pertinere officium cœpit semel tonsuram & habitum vel simul cum aliquo ex minoribus ordinibus, vel seorsim susceptum, tanquam insigne propriæ vocationis deferre. Et hinc sub anathemate prohibuit Gregorius M., ne Clerici comam relaxarent: quæ prohibitio non recte Gregorio IX. in Decretalibus tribuitur (c). Et Alexander III. decrevit, Clericos barbam & comam nutrientes, etiam invitatos, a suis Archidiaconis tonderi (d): addiditque Concilium Eboracense an MCXCIV. beneficiorum privationem. Passim quoque Canones inculcam, ut Clericis propriis sibique competentibus bestibus utantur: nec more laicorum pretiosis & affectatis vestibus superbiant (e). Nempe mediis sæculis qui deponebant tonsuram & vestes induebant laicales, tacite clericatui abrenunciare videbantur: quod quum ex ejus ætatis moribus fieri non poterat; variis poenis ad officium redire cogebantur. Sed temporis lapsu in tanta Clericorum multitudine Clericis minoribus discedendi a clericatu facta potestate, fori privilegio privati sunt, qui Ecclesiis non deserviunt, nec habitum & tonsuram deferunt clericalem (f), quasi sponte sua ad laicam redierint communionem.

C A P U T XXXIII.

De negotiis sæcularibus, a quibus Clericos oportet abstinere.

Clerici a negotiis sæcularibus debent abstinere.

§. I. **I**ntegra vita scelerisque pura & omnium virtutum apparatus veram Clericorum constituit honestatem. Verum præter vicia etiam a negotiis sæcularibus Clericos oportet abstinere, non quia turpia sunt, sed quod a sacro distrahunt ministerio. Sane ut jam pri-

(a) Burchar. lib. 2. cap. 174., Ivo. par. 4. cap. 265., cap. 10. ex. de vit. & honest. Cleric.

(b) Conc. Bituric. an. 1031 Can. VII.

(c) Cap. IV. ex. de vit. & honest. Cleric.

(d) Cap. VII. ex. eod.

(e) V. Thomass. part. 1. lib. 2. cap. 56. seq.

(f) Trid. sess. XXIII. de ref. cap. 7.

dem edixit Apostolus, *nemo militans Deo implicat se negotiis sacerdotalibus, ut possit placere ei, cui se probavit* (a): quibus verbis spectavit Paulus ad leges militares, quae, ne milites negotia civilia suscipiant, interdicunt. Tani amplum est pastorale ministerium ut totum hominem requirat, nec facile ad alia negotia permittant distractionem. Unde apostolici Canones deponunt Episcopos, Presbyteros & Diaconos, qui curas suscipiunt seculares (b). Clericis nostris Judaici præluserunt Sacerdotes, qui ut unice Deum colerent, in terra tributum cum reliquis tribubus non venerunt, ad alimenta certam fructum partem accipientes (c). Interim in hac causa, ut in aliis multis, mal mores bonas regulas in potestatem redegerunt suam, & inde usque a Cypriani ætate extiterunt ecclesiastici, qui divina procuratione contempta, sacerdotalis negotiis seipso implicarent. Sed præstat quidquid ejus rei est paullo distinctius enarrare.

Clerici ad quæstum vetantur negotiari.

§. II. Ab instituto Clericorum in primis (I) aliena est negotiatio quæstuosa, quæ ad augendam rem familiarem exercetur. Generatim antiqui Canones Carthaginenses, Arelatenses, Chalcedonenses aliquique vetant, Clericos turpis lucri gratia aliquod genus negotiationis exercere, & alienas conducere possessiones (d). Similiter Alexander III. sub anathematis poena jussit, ne Monachi vel Clerici lucri gratia negotientur (e). Et sane quid magis ab instituto Clericorum, qui tantum ei, cui se consecrarunt, placere debent, alienum est, quam divino deserto ministerio, alienas conducere possessiones, & ex negotiationibus quæstum facere? Quin negotiations subinde avaricie & turpis lucri macula adsperguntur: & inde judice Petro Blesensi (f), Clericus, qui lebiore comparat pretio, ut vendat carius, filius est avaricie, idololatra pecuniae, servus mammonæ, & venundatus sub peccato. Ipse Cicero sordidos aestimandos scripsit, qui mercantur a mercatoribus, quod statim vendant: nihil enim proficiunt, nisi admodum mentiantur (g). Unde merito Hieronymus, negotiatores Clericum & ex inope divitem, ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuge (h). Verum hoc ipso quo Canones Clericis quæstuosas negotiations interdicunt, ubi redditus Ecclesiæ admodum exigui sunt ad alimenta procuranda iisdem modestam permittunt negotiationem, modo a sacro non distrahantur ministerio (i). Et in hac specie Cle-

(a) 2. ad. Tim. II. 4.

(b) Can. apost. 7. 81.

(c) Cyprian. ep. 66. al. L.

(d) Conc. Carthag. III. Can. XV., Conc. Arelat. I. Can. al. II. Can. XIV. Conc. Chalc. Can. III.

(e) Cap. VI. ex. ne Clerici vel Monachi.

(f) Epist. 17.

(g) Cic. de offic. lib. I. cap. 42.

(h) Can. IX. D. 83.

(i) Conc. Illiber. Can. XIX., cap. I. ex. ne Clerici vel Monachi.

ricis pro mercatura olim leges civiles dederunt a *chrysagyro immunitatem* (a), quod tributi genus erat negotiationibus indictum.

Et negotia laicorum procurare.

§. III. Porro (II) dedecet Clericos temporalia laicorum negotia procurare, & eorum fieri administros. Ita vetat Concilium Carthaginense I. Clericos esse laicorum procuratores & ratiocinatores (b); quam eandem regulam Concilium Carthaginense III. & Chalcedonense renovarunt (c). Conquestus olim est Cyprianus, multos sui temporis Antistites, divina procuratione contempta, rerum sacerdotalium fieri procuratores, & derelicta cathedra, provincias circumire negotiationis quæstuosæ nundinas aucupantes (d). Sed mediis sæculis morbus adeo crevit, ut laicorum omnia negotia Clerici explicarent: quod factum ex ambitione ipsorum Clericorum, qui in laicos dominari cupiebant, & laicorum ignorantia, qui vel ipsas primas literas & scribere nesciebant. Ita officia omnia, quæ scriptura explicabantur, apud magnates soli Clerici exercebant, quod Fleuryus observat (e). Quin eo abjectionis devenerunt, ut viliora quæque negotia laicorum obirent; non enim sæculo qui tantillum ad mundi gloriam adspirabat, domesticum habebat Sacerdotem, non cui obediret, sed a quo licentiam, & vero etiam obedientiam in divinis & humanis exigeret. Unde teste Agobardo plerique Sacerdotes inveniuntur, *qui aut ad mensas ministrent, aut sacra vina misceant, aut canes ducant, aut cabilos, quibus feminæ sedent, regant, aut agellos provideant* (f). Utinam cum barbaris sæculis malum desiisset!

Sordida opifia Clericos dedecent.

§. IV. Jam vero Clerici (III) omnino debent abstinere a sordidis quibusdam opificiis & muneribus, quæ vel in se turpia sunt, vel christianum dedecent Sacerdotem, qualia officia tabernariorum, pistorum. Veteri stante disciplina, qua Clerici omnes ab Ecclesia accipiebant victualia, sordidis opificiis Clerici vocationem suam non deturparunt. Sed postquam contra antiquos Ecclesiæ mores coeperunt Episcopi ad ampliandam jurisdictionem sine titulo ordinare, passim quoscunque obvios ad tonsuram & minores ordines admiserunt. Quumque minores ordines matrimonium non excludant, hinc ingens Clericorum conjugatorum numerus, quorum multi pro alimentis turpibus se dederunt opificiis (g). Et hinc Bonifacius VIII.

Cle-

(a) L. VIII. cod. Th. de Episc. & Clericis.

(b) Conc. Carthag. I. Can. VI.

(c) Conc. Carthag. III. Can. XV., Conc. Chalc. Can. III.

(d) Cypr. de lapsis.

(e) Fleuryus tom. 19. hist. eccles. discurs. præl. §. 10.

(f) Agobard. de privil. & jure sacerd. §. 9. edit. Baluz.

(g) Fleuryus loc. cit. §. 8.

Clericos, qui joculatores seu goliardos faciunt, aut bufones, & Clemens V. Clericos in macellarii aut tabernarii officio persistentes, nisi resipiscant, clericalibus privant privilegiis (a). Sordida opifia deturpant quidem Sacerdotium; at artificiola honesta, quæ integrum non occupant hominem, certe Clericos non dedecent. Et jubent sane Patres Carthaginenses, ut *Clericus victum & vestimentum sibi artificiolo vel agricultura, absque officii sui detrimento, paret* (b); adduntque, ut *omnes Clerici, qui ad operandum validi sunt, & artificiolum & literas discant* (c). Illud in hac causa spectarunt Patres, ut Clerici Ecclesie oneri non essent, & ut aliud superflui, ad aliorum indigentiam sublevandam, haberent: idque exemplo Pauli Apostoli, qui, ne Ecclesiam pro victu gravaret, noctes & dies manibus suis operabatur (d). Ecclesie decretis ejus ætatis mores respondent; etenim testatur Epiphanius, non tantum renunciantes, sed plerosque etiam Sacerdotes, ad exemplum Apostoli divinæ prædicationi externam manūm operam adjungere, quæ tamen nec a dignitate sua, nec ab Ecclesie cura, quam perpetuum geruat, abhorreat, eaque ratione & sibi subsidia vita parare, & aliis egenitibus operis sui lucrum impertire (e). Dabant vero his opificiis horas successivas, quibus a sacro vacabant ministerio: illudque laboribus etiam consequebantur, quod Satam nunquam eos offendebat otiosos.

Venationes Clericis interdictæ.

§. V. Inter sæcularia exercitia Clericis vetita etiam (IV) censetur venatio, quæ & eos a ministerio distrahit ecclesiastico, & pro mansuetudine morum duritiem instillat. Romani venationibus non dediti, satis enim deliciarum domi habebant, & præterea loca venatibus apta Roma longe distabant (f). At apud cæteros populos venationes excultæ: in primis vero antiquo gentis instituto Germanorum & Gallorum vita omnis in venationibus & studio rei militaris consistebat, quod Cæsar, Tacitus & Eginhardus testantur (g). Itaque antiquiores Clerici, præsertim qui moribus Romanis vivebant, generatim venationibus non dediti, nec antiqui Patres Clericos exhibent venatores; in quibus vero locis etiam in Italia venationes obtinebant, tempore jejunii christiani omnes eas debebant intermittere, quod abstinentia & sacrorum frequentatio non bene cum venationibus stabant (h). Sed inde per Gallias & Ger-

(a) Cap. un. de vit. & honest. Cler. in 6., Clem. I. eod.

(b) Conc. Carthag. IV. Can. LII.

(c) Conc. I. Chartag. IV. Can. LIII.

(d) 2. Thes 3. 8., Act. 20. 34. seq.

(e) Epiph. LXXX. n. 6.

(f) Scipione Ammirato discorsi sopra Cornelio Tacito lib. 2. disc. 1.

(g) Cæsar lib. 6. de B. G. cap. 21., Tacit. de M. G. cap. XV., Eginbar, in vita Caroli M.

(h) Can. XIII. D. 86.

CAP. XXXIII. DE NEGOTIIS SÆCULAR.

117

mianiam magno numero cœperunt esse Clerici venatores; etenim in clericatu mores gentis suæ Clerici non deposuerunt, & ita passim se dederunt venationibus (a). Promovit hunc venandi pruritum copia fundorum & silvarum Ecclesiis tradita, in quibus jure Germanico non communis omnibus venatio erat, sed fundis inhærebat, & partem fructuum & proprietatis constituebat, quod egregie pluribus monumentis Boemerus illustrat (b). Ita factum, ut Clerici & monachi ad instar cæterorum redditum venationibus uterentur, & accedente more gentis antiquo passim ad venandum prodirent. Ergo Episcopi, Presbyteri & Diaconi pro pauperibus accipitres, canes, falcons nutritre; & visitationes diœcesis potius venationis, quam religionis causa institutæ, quod constat ex falconibus & canibus, quos circumducebant. Emendant hos abusus Synodi Agathensis, Francica sub Zacharia, Regum Francorum capitularia & Romani Pontifices, quorum omnium decretis Clericis & Abbatibus canes, accipitres & falcons habere & venationes exercere interdicitur (c). Est vero observatione dignum, Canones & Pontificum Decretales, quibus passim vetatur, Clericos esse venatores, in Gallia & Germania conditos, vel ad Gallos & Germanos pertinere; idque quia, ut scribit Nicolaus I. venationis vitium plurimos etiam de clericali catalogo, genere duntaxat Germanos & Gallos irreverenter implicat (d). Interim passim tradunt, quietam venationem, quæ retibus & laqueis fit, Clericis permitti, modo non sit adeo frequens, quæ a sacro avocet ministerio; quod Tridentini Patres admittere videntur, statuentes, canonicos ab illicitis venationibus & aucupiis abstinere (e).

Publica munera a Clericis aliena.

§. VI. Ab instituto quoque Clericorum (V) abhorrent civilia & publica munera; quæ immane a sacro distrahunt ministerio, & aliqua etiam prorsus eorum adversantur vocationi. Unus ex Canonibus apostolicis deponendos præcipit Clericos, qui se ad publicas administrationes demittunt (f). Et alter ita habet, *Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus sparsa &c râcer, militiae vacans, & utraque obtinere volens, Romanum scilicet ministratum & sacerdotalem administrationem, deponatur (g).* Nomine sparsas & militiae apud Romanos omnia officia publica veniebant tam civilia, quam militaria, quod Gothofredus & Pagius observant (h): ac proinde non

rec-

(a) (b) Boehm. lib. 5. jur. eccles. tit. 24.

(b) Boehm. loc. § 2. seq.

(c) Can. I. seq. D. 34., & passim in capitularibus ap. Baluz.

(d) Cit. Can. I.

(e) Trid. ses. XXIV. de ref. cap. 12. V. Natal. Alexand. lib. 2. theol. dogm. & mor. de sacr. ord. cap. 5.

(f) Can. apost. LXXXI.

(g) Can. apost. LXXXIII.

(h) Gothof. in l. 63. c. Th. de decurion. Pagius critic. In Baron. an. 375. n. 121.

recte Zonaras & Balsamon generalem Canonis ab omnibus publicis muneribus interdictionem ad militaria tantum officia restringunt. Videtur hic Canon conditus ex sententia Concilii Antiocheni in Paulum Samosatenum, cui ab episcopatu dejecto inter alia crimina & hoc objectum quod *sæculares gesserit dignitates*, & *ducenarius* (quo nomine *civiles* quidam ministri veniebant, ita dicti, quod *ducenta annua sestertia salarii nomine accipiebant (a)*) *vocari, quam Episcopus voluerit (b)*. Ecclesiæ sententiam, quæ a militia Clericos arcet, christiani confirmarunt Imperatores, qui ne Clerici a cultu summæ divinitati debito abstrahantur, eos ab omnibus publicis muneribus exemerunt (c). Nec apud antiquos nisi rarissime & in casibus extraordinariis reperire licet Episcopos civilia munia obeuntes (d); quamvis negari non potest, statim a tempore Constantini ea ambire Clericos cœpisse.

Armata militia Clericis aliena.

§. VII. Sed rei dignitas postulat, ut nonnulla publica officia, unde Clericos oportet abstinere, specialiter percurramus, ab armata militia exordientes. Religionis Christianæ mitissimum ingenium omnino non patitur, ut altaris mancipati ministerio, in bellum prodeant pugnaturi, aut exercitus sint Imperatores. Arma Ecclesiæ certe non sunt temporalia, sed spiritualia, fini Religionis consentanea (e), salubres nempe admonitiones, castæ preces, & in contumaces excommunicatio. Et quamvis evangelium bella non improbet, utpote quæ ad tuendam reipublicæ majestatem sunt necessaria (f); attamen non probat, ut Sacerdotes, qui agni immaculati carnes contrectant, in bello aliorum sanguinem fundant. Quia ea debet esse Clericorum perfectio, ut adgressoribus victas præbeant manus, ne justa quidem utentes defensione. Non *pila querunt ferrea*, inquit Ambrosius (g), non *arma Christi milites*. *Coactus repugnare non novi, sed dolor, fletus, orationes, lacrimæ fuerunt mibi arma adversus milites*. Unde Clerici etiam si ob justam sui defensionem alios occidissent, olim cadebant sacerdotio; & qui non erant ordinati ab ordinibus penitus rejecti sunt (h). Et hinc vulgata illa, *Ecclesiam non sitire sanguinem; Clericum irregularem fieri sanguinem effundentem; Clericorum esse Christo servire, militum sæculi saculo, & hujus generatim alia per Gratianum congesta (i)*.

Clerici ratione feudorum ad militiam coacti.

§. VIII. Interim vel post pacem a Constantino datam cœperunt Epis-

(a) Vales. in Euseb. lib. 7. cap. 30.

(b) Euseb. loc. cit.

(c) Cons. M. ep. ad Anulin. ap. Euseb. lib. 10. cap. 7., L. II. C. Th. de Episc.

(d) Theodor. lib. 2. cap. 30.

(e) 2. ad Cor. X. 4.

(f) Grotius de I. B. ac P. lib. 1. cap. 2.

(g) Can. III. C. 23. q. 8.

(h) Espen. part. 2. tit. 10. cap. 7.

(i) C. XXIII. q. 8.

Episcopi armis & bello delectari (*a*): & reipsa Christianus Lups aliqua Antistitum profert exempla, quos quarto & quinto sæculis arma tractare non puduit (*b*). Verum temporis lapsu crevit morbus, pluresque ex Clericis milites facti, quinimmo ipsa militia inter eos evasit ordinaria. In hanc miseram conditionem Clericos redegerunt feuda, quæ inimica potius, quam liberali manu Principes Ecclesiis & monasteriis tradiderunt. Antiqua Longobardici juris principia Clericos feuda adquirere non sinebant, *quod desinat esse miles sæculi, qui factus est miles Christi* (*c*), quod recte & convenienter christianæ religioni Longobardi statuerunt. Sed sensim hi mores desuerti & Principum astu, qui feudorum in Ecclesias largitionibus dominationes suas constabilitum ibant (*d*), & Clericorum ambitione, qui divitias & sæculi dignitates appetentes cæci ea etiam admiserunt, quæ proprie repugnabant vocationi. Et ita passim Ecclesiæ & monasteria per Europam feuda adquirere cœperunt. Quum vero feudorum servitia militaria essent & equestra, hinc Episcopi & Abbates in sæculi milites versi & in expeditionibus Imperatores & Reges debuerunt comitari (*e*). Itaque Ecclesiæ cœperunt beneficiis collatis copiosum clintelarem alere militem, cui præerant Episcopi & Abbates, & inde natus est *militaris Ecclesiarum clypeus*, in quo insignia illustriorum ad Ecclesias pertinentium militum inscripta erant, qui omnes una cum reliquis nobilibus militibus in præcipuis anni festivitatibus splendide ornati ad Ecclesias & monasteria conveniebant, obsequentis animi sui signa exhibituri (*f*). Imperatoribus autem & Regibus ad bellum profectis, si Episcopi & Abbates expeditionem detrectarent, ipsi feudis privabantur, non tamen Ecclesiæ: neque enim quod pastor iniuste gesserat, Ecclesiæ erat imputandum, quod Guntherus & Otto Frisingensis diserte tradunt (*g*).

Canones contra Clericorum militiam olim sine effectu.

§. IX. Interea rerum dum Clerici & Monachi armis & hastæ vacabant, non cessavit Ecclesia eos ad officium revocare, militiam cum spirituali ministerio non convenire subinde inculcans. Vetuit Synodus Francica sub Zacharia, Clericos arma portare & in exercitum proficisci, tantumque eos exceptit, qui ad sacra ministeria celebranda seligebantur (*h*). Et Synodus Meldensis deponi Clericos jussit, qui arma militaria sumunt, aut armati incedunt (*i*). Ipsi quoque

Ro-

(*a*) Athanas. epist. ad solitar.

(*b*) Lups schol. in Conc. Remens. Can. VI. edit. Venetæ tom. 4. oper.

(*c*) Lib. 2. feudor. tit. 21.

(*d*) Guillel. Malmesburiens. V. de gest. Regum Anglor.

(*e*) Ziegler. de Episcopo milite cap. 11.

(*f*) Lups loc. cit.

(*g*) Gunth. lib. 2., Otto Frising. lib. 2. cap. 12., Confer. Itter. de feud. imper. cap. 20. §. 6.

(*h*) Ap. Baron. ad an. 744.

(*i*) Can. VI. c. 23. q. 8.

Romani Pontifices, quamvis etiam aliquando armati prodirent, armorum tamen usum plures Clericis interdixerunt, in prīnis Zacharias (a), Nicolaus I., Joannes VIII. aliique (b). Sed hæc & alia Decreta vix quidquam proficiebant. Quousque enim Ecclesiæ & monasteria feuda possidebant, nunquam Episcopi & Abbates militiam poterant declinare. Duorum alterum erat necessarium, ut nempe vel Ecclesiæ feuda abjicerent, vel militiam Principes remitterent. In tanta vero feudorum multitudine Ecclesiis datorum vix poterant Principes sine Imperii detrimento militiam Episcopis & Abbatibus remittere, ut mittam quod in tantis mediorum sæculorum motibus Principum intererat in comitatu Episcopos & Abbates habere. Et Episcopi & Abbates postquam sæculi dignitates degustarunt, ad feuda abjicienda animum non poterant inducere: quin eorum aliqui ipsam militiam tanquam Ecclesiæ honorem reputabant. Ergo non obstantibus tot Ecclesiæ decretis perstiterunt Clerici arma tractare, confirmatusque etiam videtur abusus exemplo Pontificum, & præser-tim Leonis IX., viri alias sanctissimi, qui exercitibus imperarunt, vel militem aluerunt. Inde paullatim solutus est feudalis nexus, militiamque aere potius, quam corpore vasalli cœperunt exhibere: & ita hodie quamvis multæ Ecclesiæ & monasteria feuda possideant, non tamen Episcopi & Abbates adiguntur ad militiam, tantumque ex Episcopis alunt militem, qui domini sunt temporales.

Vetantur Clerici exercere jus gladii.

§. X. Porro ab initio Clericorum, non secus ac militia, *jus gladii*, seu merum & mistum Imperium abhorret. Non est Ecclesiæ pœnas cum sanguine poscere: quod adeo verum est, ut non postrema officii pastoralis pars olim fuerit, pro reis capite damnatis apud civiles magistratus deprecari (c). Sed hoc summa posthabita ratione mediis sæculis sacræ Episcoporum potestati non tantum civilis jurisdictionis, sed etiam *jus gladii* jure ordinario accessit: quod sub Ottone I. præcipue factum est, ubi Ecclesiæ jure gladii, velut feudo regali, cœperunt investiri (d). Nec enim videtur admittenda sententia Sixtini, Turkii aliorumque (e), qui censem, Ecclesias inde usque a Carolo M. *jus gladii* in suæ ditionis homines accepisse. Sane tempore Caroli M. comites & duces, qui erant magistratus ab Imperatoribus constituti, Provincias administrarunt, & jura populis dixerunt, adeo ut si prælati speciatim comitum ducumque potestate exempti essent, advocatis hæc sparta ab Imperatoribus committeretur. Semel autem jure feu-

di

(a) Ap. Baron. loc. cit. n. 8.

(b) Can. I. & XIX. c. 23. q. 8.

(c) V. supra cap. 6. §. 14.

(d) Schilt. ad cap. 1 jur. Aleman. feud. §. 4.; Boehmer. jur. Can. lib. 3. tit. 20.

§. 79. seqq.

(e) Sixtin. de regal. lib. 1. cap. 4. n. 125., Turk. ap. Leuchsel. in volum. rer. Germanic.

di cùm cæteris regalibus adquisitum jus gladii Episcopi per se exercebant, sin minus per se, saltem per sibi substitutos dominos & ballivos. Quin passim Clerici vicecomites & ballivi dominorum sæcularium facti sunt ad civilem & criminalem jurisdictionem exercendam. At hinc non parva labes in sacerdotium, præsertim postquam desucessere coepit afflatus quodam juris Canonici sub Carolo M. mos inductus capitalia crimina poenis civilibus publicisque poenitentiis expandi. Sed tanta labes deinceps ex parte emenda, variisque Canonibus statutum fuit; ut judicia criminalia per seipsos Clerici non exerceant. *Prohibemus*, inquit Alexander III. (a), ne (Clerici vel Monachi) aut per se truncationes membrorum faciant, aut judicent inferendas: quod si quis tale quid ficeret, bonore privetur & loco. Et Concilium Lateranense sub Innocentio III. sententiam sanguinis nullus Clericus dictet, aut proferat (b). Et hinc necesse fuit, ut Episcopi aliqui Prælati, qui jure feudi obtinebant jurisdictionem, proprios constituerent officiales, quibus jus gladii committerent exercendum: qua commissione licet in poenas sanguinis concurrant, non tamen fiunt irregulares: quod Bonifacius VIII. potius moribus receptis, quam sacerdotio accommodatus constituit (c) etenim summo jure regalia ab Episcopis abjici oportebat, quod ad honoris Ecclesiæ deminutionem spectare eo tempore videbatur.

Clerici a tutelis & curis repelluntur.

§. XI. Munera etiam publica sunt tutela & cura, unde Clerici quoque debent abstinere, ne a sacro distrahantur ministerio, & sæculi negotiis seipsos implicent. Antiqua est Ecclesiæ regula in Concilio quodam Africano, ut testatur Cyprianus (d), statuta, ne quis de Clericis & Dei ministris tutorem vel curatorem testamento suo constituat, quando singuli divino sacerdotio honorati non nisi altari deservire & orationibus vacare debent. Inde quum quidam Geminus Victor de sæculo excedens, Presbyterum testamento tutorem constituerit, edixit Cyprianus, ne pro dormitione ejus fieret oblatio, aut deprecatione aliqua nomine ejus in Ecclesia frequentaretur: quæ erat Concilii sententia, post mortem ecclesiastica privans communione quotquot testamentis suis Clericos tutores dedissent. Feriebat autem Africanus Canon tantum testatores, nam Clerici tutores testamento dati, non adhuc a publicis muneribus ipsis exemptione concessa, non videntur potuisse mutus declinare. Et hinc tam severa poena testatores erant deterrendi, ne in testamentis suis Clericos tutores constituerent. Sequentibus temporibus postquam a publicis muneribus Clerici immunes facti sunt, per leges ecclesiasticas & civiles Episcopis generaliter interdictum,

ne

(a) Cap. V. ex. ne Clerici vel Monachi.

(b) Cap. IX. ex eod.

(c) Cap. fin. ne Clerici vel Monachi in 6.

(d) Epist. LVI. al. I. ad cler. Furuitan.

ne tutores & curatores essent, cæteris vero Clericis tantum permisum tutelas legitimas suscipere, quod & Canones & Justinianus statuerunt (a). Et ita a tutelis Clerici repelluntur, nec indigent excusatione.

Advocati munus Clericis alienum.

§. XII. Nec tantum tutelæ & curationis, verum etiam advocati munus minus congruit Clericorum vocationi. Est officium advocati ita comparatum, ut ferme totum hominem requirat, & tricis & malitiis assuescat. *Nos, qui in foro, inquit Plinius (b), variisque litibus agimus, multum malitiae, quamvis nolentes addiscimus.* Unde merito togata militia cum spirituali parum convenit. Jam pridem cautum est in constitutionibus Apostolicis ne Episcopus causas nummarias defendat (c). Et absurdum immo etiam opprobriousum Clericis esse, Justinianus edicit, si disceptationum forensium se peritos velint ostendere (d). Sed temporis lapsu postquam ignorantia occupavit occidentem, quando Clerici tantum studiis vacabant, & judicis sæcularibus sedebant adserores, spiritualis militia in forum intravit: quin judicia ipsa ecclesiastica implicatoria civilibus evaserunt. Ergo in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. statutum, ut sacrati Clerici, & qui stipendiis vivunt ecclesiasticis *coram sacerdoti judice advocati in negotiis sæcularibus fieri non presumant*, nisi propriam, vel Ecclesiæ suæ causam persequantur, aut pro miserabilibus forte personis, quæ proprias causas persequi non possunt (e). Videtur Canon vetans, majores Clericos *coram sacerdoti judice advocati officium exercere*, iisdem permettere in foro ecclesiastico postulare: quod, quamvis in eo forensibus tricis causæ ventilentur, passum tradunt interpretes.

C A P U T XXXIV.

De sacrorum Clericorum cœlibatu.

Sacerdotio convenit cœlibatus.

§. I. Inter cæteras Clericorum sacratorum virtutes censemur etiam cœlibatus, quo fit, ut a nuptiis etiam debeat abstinere. Ut enim ipse videt Apostolus, nuptiæ a sacro abstrahunt ministerio, uxorates uxori & sæcularibus negotiis illigantes (f). Et præterea omnino decebat, ut christiani Sacerdotes, qui eam contrectant victimam, quæ ipsissima virginitas & castitas est omnino virgines, aut

con-

(a) Conc. Carth. IV. Can. XVIII. Con. Chalced. Can. III. Novel. 133. cap. 5.

(b) Lib. II. epis. ad. Nepotem.

(c) Const. apost. lib. 2. cap. 6.

(d) L. XLI. c. de Episc.

(e) Cap. I. ex. de postul.

(f) 1. Cor. VII. 33.

continentes essent. Itaque Apostoli, qui maximam partem fuerunt uxorati (a), admisso apostolatu nec amplius duxerunt, et quas antea duxerant, reliquerunt uxores. *Apostoli*, inquit Hieronymus (b) *vel virgines, vel post nuptias continentes*. Exemplum Apostolorum inde plenique ex ordine sacerdotali imitati, aut virgines semper perstiterunt, aut post sacerdotium continentiam professi sunt, præsertim postquam ingens honos virginitati accessit, eamque ex laicis multi etiam admisserunt. Exeunte secundo sæculo hi fere videntur fuisse Ecclesiæ mores; scribit enim Origenes, sacrificium indesinens in iis inpediri, qui necessitatibus serviunt conjugalibus, additque. Unde videtur mibi quod illius est solius efferre sacrificium indesinens, qui indesinenti & perpetuæ se devoverit castitati (c). Adeo vero sacerdotio adhæret continentia, ut inter ipsos gentiles eam Sacerdotes proferterentur, quorum aliqui vel penitus se evitabant, vel potu cicutæ aliisque medicamentis frigescebat (d). Quo spectat Tertullianus: *Continent etiam gehennæ Sacerdotes. Sacerdotium viduitatis & cœlibatum est etiam apud nationes*.

Sed primis sæculis Clericis non indictus.

§. II. Verum enimvero quamvis sacerdotio cognata sit continentia, non tanen primis Ecclesiæ sæculis generali lege videtur Sacerdotibus indicta. Initio christianæ religionis magna erat cœlibum inopia: virginitatem enim nec Græci exercebant, nec admittebant Iudæi, & Romæ necessario vacandum erat rei uxoriæ, ad pœnas cœlibatus declinandas. Unde necessitas ipsa coegerit ex uxoratis ad sacerdotium seligere: tantumque in hac causa Apostolus modum servatum voluit, ut unius uxoris vir esset Episcopus. Sequentibus temporibus postquam magni fieri cœpit virginitas, multi virgines ad sacerdotium promoti, at non propterea exclusi fuerunt uxorati. Commendabat interim Ecclesia Clericis continentiam, at rem proprio cujusque arbitrio reliquit: quæ Dupinii, christiani Lupi, Natalis Alexandri aliorumque sententia est (e). Et vero unus ex sicut dictis Canonibus apostolicis ita habet: *Episcopus aut Presbyter uxorem propriam nequaquam obtentu religionis abjiciat, si vero rejecerit excommunicetur* (f). Et Sinodus Neocæsarensis tum denum Clericos abjicere jubet uxores ante clericatum ducas, quum adulterium admittant, alias permittit cohabitationem (g). Porro Synodus Gangrensis Eustathim, tanquam hæreticum, damnavit, eo quod a Presbyteris conjugatis homines se separare debere docebatur, eorumque be-

(a) Auctor. comm. in epist. Pauli sub nomine Ambrosii in 2. ad Cor. XI.

(b) Epist. 50.

(c) Orig. hom. 23. in Numer.

(d) Potter. archæol. Græc. lib. 2. cap. 3.

(e) Lopus dissert. de latinor. episc. & Cleric. continentia tom. 4. oper. edit. Venetæ, N. Alexander diss. 19. in 4. sæcul.

(f) Can. apost. 6.

(g) Conc. Neocæsar. Can. VIII.

benedictionem & communionem instar piaculi declinandam (a). Si quis, inquit Canon Gangrensis (b), discernit Presbyterum conjugatum, tanquam occasione nuptiarum quod offerre non debeat, & ab ejus oblatione ideo se abstinet, anathema sit. Versio hæc est Isidori, quæ textui Græco παπα προσθύτη τεραμόντος, de Presbytero conjugato, conformis est, & errori, quem Patres damnatum ibant, adversatur: nam Dionysii versio, quæ habet, quicunque discernit a Presbytero, qui uxorem habuit, potius moribus Ecclesiæ Romanæ, quam genuinæ Canonis sententia convenit. Antiquis quoque demonstratur monumentis, plures ex Episcopis & Presbyteris cum uxoribus & liberis ad exitum vita vixisse, inter quos fuerunt Chæremon Nili urbis Episcopus grandissimus (c); Cæcilius (d) & Numidicus (e) ambo Presbyteri Carthaginenses, aliique plures quorum facile esset longum catalogum conscribere. Tantum observo sub persecutione Diocletiana permultos eo nomine ad Christum renuntiandum fuisse impulsos, ut suis uxoribus & liberis consulerent (f).

Clerici utebantur uxoribus.

S. III. Jam vero ejusmodi uxorati Clerici, qui cum uxoribus cohabitabant, rei uxorior vacasse videntur, nec recte Pagius & Schelestratus scribunt (g), eos ubi ordinandi erat, ex compacto ab uxoribus abstinentiam promisisse, cum iis velut sororibus coabitantes. Etenim Pinytum Gnossiorum in Creta Episcopum ad cœlibatum fratribus suis imponendum propendentem Dionysius Corinthiorum Episcopus admonuit, ne grave onus castitatis fratrum cervicibus, tanquam necessarium, imponeret, sed ejus, quæ in plerisque hominibus insit, infirmitatis rationem haberet (h). Quæ Dionysii admonitio, uxoratos Clericos tum temporis ab uxoribus non temperasse, demonstrat. Porro placuit patribus Illiberitanis in totum sacratis Clericis & in ministerio positis usum matrimonii prohibere (i). Itaque ante, excepto tempore sacri ministerii ab uxoribus non temperabant. Testatur quoque Athanasius, Episcopos in episcopatu esse continentes, vel filios genuisse (k): & inde Dracontio Monacho Episcopatum suadet, quo licet ei in episcopatu esse continent & austera vivere vitam, quamvis non deessent, Episcopi, qui filios ex uxoribus procrearent. Ad hæc Novatus Presbyter Carthaginensis.

(a) Socrat. lib. 2. cap. 43.

(b) Conc. Gangr. Can. IV.

(c) Euseb. lib. 6. cap. 42.

(d) Pont. vit Cypriani.

(e) Cyprian. ep. 35. al. 40.

(f) Euseb. lib. 8. cap. 9.

(g) Pagius crit. in Baron. an. CCLXVIII. n. 6. Schelestra Eccles. Afric. dissert. III. cap. 4.

(h) Ap. Euseb. lib. 4. c. 23.

(i) Conc. Illiber. Can. XXXIII.

(k) Athanas. epist. ad Dracontium.

sis, calce uxoris utero percuesso, ei abortionem importavit: & interim Cyprianus solam abortionem, non usum in matrimonii culpat (a). Nec Novati facinus (quod multi asserunt) ante ordinationem admissum fuit, nam ita a Canone repellabatur, & vix dici potest ex ejus ætatis moribus, quando Clerici a populis eligebantur, Novati tam grave crimen tempore electionis omnes latuise. Multa alia ad probandum usum matrimonii inter Clericos monumenta suppetunt; sed tantum observo, post imperatam Clericis continentiam, ubi uxorati ad sacerdotium promoventur, passim Canonnes edicere, ut ab uxoribus abstineant (b); nullum vero talis prohibitionis indicium in Canonibus apostolicis & Neocæsareensibus extare, manifesto arguento, dum cum uxoribus permittunt habitationem, corporum asum non vetare.

Primo vetitum majoribus Clericis nuptias novas contrahere.

§. IV. Sed temporis lapsu usus matrimonii maximam partem Clericis ablatus fuit. Vedit Ecclesia, cœlibatum sacrorum ministrorum ex iis ritibus esse, quos Apostoli ministerio verbi instantes & ad idololatriæ subversionem intenti, imperfectos & a posteris poliendos, reliquerunt. Ergo omnium primum potestate contrahendi matrimonii post sacros ordines Clericos Ecclesia spoliavit: quod jus longe ante Concilium Nicænum receptum erat, illudque Paphnutius rei uxoriz Clericorum assertor, *veterem Ecclesiae traditionem* appellavit (c). Unde Synodus Neocæsareensis Presbyterum, qui deinceps conjugium attentaret, edixit deponendum (d). Et unus ex Canonibus Apostolicis ita decernit: *Innuptis, qui ad clerum proiecti sunt, præcipimus, ut si voluerint, uxores accipient, sed lectores cantoresque tantum* (e). Verum non ita rigide vetebantur Diaconorum post ordinationem nuptiæ, ut ejus rei veniam Episcopis non liceret tempore ordinationis indulgere. Etenim Diaconis, qui in ordinatione protestantur, se sine uxoribus vivere non posse, Synodus Ancyranæ an. CCCXIV. nuptias contrahere permittit, *propterea quod Episcopus eis licentiam dederit* (f). Et hæc erat Ecclesiæ Grecæ indulgens disciplina, nam in Ecclesia latina ne Episcopi quidem indulgentia paterant Diaconi matrimonio copulari. Unde Martinus Bracaren-sis, qui ita refert Canonem Ancyranum, *Diaconus, qui elititur, si contestatus fuerit, pro accipiendo matrimonio, & dixerit, se in castitate non posse manere, hic non ordinetur* (g), disciplinam potius Ecclesiæ la-ti-

(a) Cyprian. epist. 49. al. 52. ad Cornel.

(b) Conc. Arausic. I. Can. XXII., Turon. II. Can. XII.

(c) Ap. Socrat. lib. I. cap. 11.

(d) Conc. Neocæsar. Can. I.

(e) Can. apost. XXVII.

(f) Conc. Ancy. Can. IX.

(g) Mart. Bracar. part. I. cap. 39.

tinæ, quam genuinam Canonis sententiam exhibuit: quod Antonius Augustinus admonuit (*a*).

Concilium Nicænum usum uxorum non interdixit.

§. V. Non tamen pridem conjugatis Clericis eodem tempore uxores interdictæ. Durius visum fuit, assuetos rei uxoriæ ab uxoribus avellere, quam cœlibes ad perpetuam arctare continentiam. Visum erat Patribus Nicænis legem novam in Ecclesiam inducere, qua qui essent sacris ordinibus iniciati, sicut Episcopi, Presbyteri & Diaconi, cum uxoribus, quas ante ordinationem duxerant, minime dormirent. Et quum ea de re inirent suffragium, surrexit Paphnutius Episcopos, qui nec nuptias omnino contraxerat, nec unquam ad mulieres accesserat, & clamans honorabile esse conjugium & thorum immaculatum, nec posse omnes tan severam ferre disciplinam patresque insuper admonens, ne nimis exquisita præscriptione Ecclesiis essent incommodo, Synodus ab indicenda uxoratis Clericis continentia deterruit, Patresque in ejus sententiam concesserunt, omnes uti posse matrimonio jam contracto. Rem late narrant Socrates & Sozomenus (*b*), & ex historia tripartita Gratianus in decretum inseruit suum (*c*). Veluti falsam & primum a Socrate confictam, ut faveret Novatianis, qui in matrimonii usu nullam admittebant inter Clericos & Laicos differentiam, hanc historiam amplissimi Cardinales Baronius & Bellarminus traducunt, suspectam vero Valesius habet (*d*). Sed celebriores inter nostros critici, in primis Dupinius, Natalis Alexander & ipse Cristianus Lupus eam ut authenticam tuentur (*e*). Ut enim recte observat Dupinius, continentia Clericorum ad disciplinam pertinet: nec quod Clerici majores apud latinos a multis sæculis continentes vivunt, consequitur & primis sæculis & apud orientales etiam ita vixisse. Nec quod Socrates fuit Novatianus, recte concluditur, historiam Paphnutii, quæ ad tuendos errores Novatianos non facit, confinxisse, præsertim quando ipse Socrates in causa matrimonii differentiam inter Clericos & Laicos adgnoscit, nam laicos matrimonio non adstrictos uxorem ducere posse non negat, Clericos vero post ordinationem negat posse nuptiis copulari (*f*).

Post Concilium Nicænum Clerici orientales continententes.

§. VI. Interim post Concilium Nicænum passim etiam in oriente majoribus Clericis castitas indicta. Forsan illi Episcopi, quibus

(*a*) Lib. I. de emendat. Grat. dial. 10.

(*b*) Socrat. lib. 1. cap. 11., Sozomen. lib. I. cap. 23. edit. Vales.

(*c*) Can. XII. D. 31.

(*d*) Vales. not. in eit. Socrat. loc.

(*e*) Dupin. in biblioth. vol. 2., N. Alexand. dis. 19. in 4. sæculum prop. 1. Lupus diss. de Latin. contin. cap. 2.

(*f*) N. Alexand. loc. cit.

CAP. XXXIV. DE SACROR. CLER. CŒL.

123

bus in congressu Nicæao visum erat, Clericos ab uxoribus abstractendos, & intercedente Paphnutio non obtinuerunt, ad Ecclesiastis suas reduces sibi subjectis Clericis continentiam imperarunt, quo factum, ut sensim per orientem fere Clerici majores ab uxoribus continerent. Sane de tempore suo testis locupletissimus est Hieronymus (a), qui contra Vigilantium & ejus asseclas, castitatis hostes infensissimos, testatur, in orientali proprie sic dicta dioecesi & Ægyptiaca & in universo occidente, Clericos castitatem admisisse. Quid facient orientis Ecclesiæ? Quid Ægypti & Sedis apostolice, quæ aut virgines Clericos accipiunt, aut continent, aut si uxores habuerint, mariti esse desistunt? Porro Synesius ad ordinationem declinandam inter alia professus est, se a nuper ducta uxore nec posse, nec velle divertere (b): quod indicat in Ægypto hoc tempore Episcopos conjugatos rei uxoriæ non vacasse. Ad hæc Epiphanius, Salaminensis Episcopus & Cypiorum metropolita scribit (c), sacerdotium ex virginum & renuntiantium ordine constare, sin minus, ex laicis, qui a suis se uxoribus continent, aut secundum unas nuptias in viduitate versantur. Quod idem alibi adfirmat, additque, continentiam servari præcipue in iis locis, ubi ecclesiastici Canonones accurate servantur, & præter Canonis auctoritatem ob ignaviam & vero etiam hominum penuriam, dum non facile inveniuntur, qui admittere velint clericatum, evenire, quod in aliquibus locis Presbyteri, Diaconi & Hypodiaconi liberos suscipiunt (d). Vera scribere Epiphanium non videtur dubitandum, quamvis forsan deessent in oriente hi Canonones, quos alicubi adfirmat non servari. Et veri speciem habet, nomine *Canonum Epiphanium intellexisse tum receptos per orientem mores, qui Canonis nomine laudari solent* (e).

Inde in oriente solis Episcopis indicta continentia.

§. VII. Non diu in sancto proposito videntur stetisse Clerici orientales, nam quinto sæculo passim utebantur matrimonii ante ordinationem contractis. Et quidem Imperatores Honorius & Theodosius junior eo ipso quo utebant, Clericos cujuscunque gradus sororiis consortiis deturpari, diserte excipiunt uxores, quarum cum viris cohabitationem veluti legitimam & honestam admittunt (f). Et Socrates de sua ætate testatur, multos etiam ex Episcopis in episcopatu liberos suscepisse, reliquos vero omnes, qui ab uxoribus abstinebant, nulla lege, sed sua sponte id elegisse: tantumque in Thessalia, Macedonia & Achaja continentiam ab uxoribus servasse, cuius moris in Thessalia auctorem facit Episcopum Heli-

(a) *Advers. Vigilant.*

(b) *Synes. ep. 105.*

(c) *Epiphan. expos. fid. cathol. n. 21.*

(d) *Epiph. hær. 59.*

(e) *V. sup. proleg. cap. 2. §. 22.*

(f) *L. XIX. c. de Episc. & Cleric.*

liodorum, dum libros amatorios, *Aethiopicos* inscriptos, componebat (a). Videtur ita laxata disciplina abusu agapetarum, quibus, dum ab uxoribus Clerici continebant, conspurcabant sacerdotium, satiusque visum Clericos uti legitimis nuptiis, quam, sub nomine agapetarum & spiritualium sororum, concubinis. Inde reliquis Clericis matrimonii usu relicto, solis Episcopis perpetua indicta continentia, statuitque Justinianus, in Episcopos eligi Monachos, aut certe Clericos, qui neque filios, neque nepotes, neque uxorem habeant, aut illi saltem non cohæreant (b). Et ita perduravit apud orientales disciplina, quæ in Concilio Trullano confirmata (c) ad hæc usque tempora perseverat. Illud vero ex antiqua disciplina servavit Synodus Trullana, ut quo tempore Presbyteri & reliqui inferiores Clerici sacra contrectant ab uxoribus abstineant. Sed omnino intolerabiles sunt Trullani Patres, dum tacite Ecclesiam reprehendunt Romanam, quæ etiam Presbyteris & Diaconis imperabat continentiam. Unde in Ecclesia Romana Trullani Canones recepti non sunt, nisi quatenus probatis moribus non adversarentur.

Sæculo IV. in occidente sacris Clericis indicta continentia.

§. VIII. Atque hæc fuerunt fata continentia clericalis apud orientales; sed in occidente res exitum habuit feliciorem. Ante Nicænam Synodum Illiberitani Patres in totum Episcopis, Presbyteris & Diaconis, vel omnibus Clericis positis in ministerio a pridem ductis uxoribus indixerunt continentiam (d). Sed post Concilium Nicænum multo serius ad rem perficiendam Pontifices & Concilia incubuerunt. Et Siricius quidem summus Pontifex Episcopis, Presbyteris & Diaconis præcepit, ut ab uxoribus pridem ductis continerent (e), quo statuto potius receptæ disciplinæ vim addidit, quam aliquid innovavit: quod idem Pontifices sequentes Innocentius I. & Leo M. confirmarunt (f). In Concilio Carthaginensi II. an. CCCXC. quod Apostoli docuerunt & ipsa servavit antiquitas, Patres custodire volentes, statuerunt, ut Episcopi, Presbyteri & Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, pudicitiae custodes, etiam ab uxoribus se abstineant (g). Unde patet, Africanis imposuisse Synodum Trullanam, dum asserit, Africanæ Ecclesiæ continentiam tempus contrectationis Sacramentorum tantum spectasse (h). Sequentia Africana Concilia & reliqua in occidente celebrata eandem iterarunt legem, & ita uxoratis ad diaconatum vel sacerdotium vocatis præcipiunt, ut ab

(a) Socrat. lib. 5. cap. 22.

(b) Novel. VI. cap. 1. & 2.

(c) Conc. Trull. Can. XII. seq.

(d) Conc. Illiber. Can. XXXIII.

(e) Siric. epist. ad Himer. Tarragon. cap. 7. & epist. 4. ad Afr. cap. 9.

(f) Innoc. ep. 2. ad Victoric. Rothomag., Leo M. ep. 84. ad Anastas. Thessal.

(g) Conc. Carth. II. Can. II.

(h) Conc. Trull. XIII.

ab uxoribus ex compacto abstineant, easque deinceps habeant tanquam sorores (a).

Varia disciplina de continentia minorum Clericorum.

§. IX. Et hactenus dicta Clericos spectant hierarchs. Etenim quantum ad minores Clericos, inter quos olim etiam hypodiaconi censebantur, variæ fuerunt de eorum continentia Ecclesiarum consuetudines. Unus ex Canonibus apostolicis etiam post acceptum ordinem tantum lectoribus & cantoribus nuptias permittit (b): quæ eadem disciplina tempore Concilii Chalcedonensis in quibusdam provinciis orientalibus servabatur (c). In Ecclesia Africana lectores quum ad annos pubertatis veniebant, cogebantur aut uxorem ducere, aut continentiam profiteri: cæteri vero post Diaconos Clerici ad continentiam maturiori ætate cogebantur (d), hoc est quum matura essent ætate non amplius sinebantur ad nuptias convolare. Usus vero ante contracti matrimonii minoribus Clericis fere nullibi videtur interdictus, exceptis tamen hypodiaconis, qui in multis orientalibus Ecclesiis ætate Epiphanii (e), & Romæ tempore Leonis M. (f) etiam a pridem susceptis uxoribus continebant. Initio forsan sæculi quarti Hispanis hypodiaconis Illiberitani Patres indixerunt continentiam (g), sed hæc disciplina aut non servata, aut non diu in Hispania obtinuit. Videntur Ecclesiæ, quæ olim hypodiaconis fibulam imposuerunt, id ea ratione fecisse, quod proxime ministrantes Diaconis sacra mysteria aliquatenus contrectabant. Verum inde apud latinos reliquis minoribus Clericis etiam post ordines relicta matrimonii contrahendi potestate, hypodiaconi omnes ad perpetuam continentiam adacti sunt: quod in Gallia Synodus Aurelianensis III. an. 10XXVIII. (h), in Sicilia & Brutiis Gregorius M. (i) & in Hispania Synodus Toletana VIII. an. 10CLIII. (k) stabili regula statuerunt.

Mediis sæculis Clerici incontinentes.

§. X. Perfecit quidem Ecclesia latina causam cœlibatus sacrorum Clericorum, eos omni tempore etiam ab uxoribus ante ordinationem ductis jubens abstinere; verum mediis sæculis aurum istud versum est in scoriam. Plus profuit Græcis disciplina relaxata, quam latinis professio virtutis. Etenim admissæ castitatis Cle-

(a) N. Alexand. cit. dissert. prop. 2.

(b) Can. apost. XXVII.

(c) Conc. Chalced. Can. XIV.

(d) Conc. Carthag. III. Can. XIX.

(e) Epiph. hær. L'X.

(f) Leo M. ep. 84. ad Anast. Thessal.

(g) Conc. Illiber. Can. XXXIII.

(h) Conc. Aurel. II. Can. II.

(i) Greg. M. lib. 1. ep. 42., & lib. 3. ep. 5.

(k) Conc. Tolet. VIII. Can. VI.

rici, quin etiam Monachi, obliti, ita prouerunt in vetitum nefas, ut vel nuptias palam contraherent, vel sibi concubinas adjungerent, idque de more laicorum, qui vel in matrimonio vel in concubinatu vivebant. Barbarorum in Europam incursiones, Synodi provinciales intermissæ, bona ecclesiastica in stipendia militibus tributa, & Episcoporum ignorantia & tolerantia Clericos & Monachos maritos & concubinarios fecerunt. Scilicet in tantis bellorum tempestatibus Clerici & Monachi, præsertim per Gallias, ab Ecclesiis & monasteriis pulsi, quum non haberent unde vitam sustinerent, passim militiam amplexi sunt, & ex uno scelere paulatim in profundum malorum lapsi, dum non esset, qui argueret, matrimonia contraxerunt, aut sibi adsciverunt concubinas. Instituta sub Pipino & Carolo M. communis Clericorum vita collapsam quidem reparavit disciplinam; sed inde adempto Carolino sanguini occidentali imperio, & Sede apostolica post nefandam Formosi barbariem per lupos & mercenarios invasa, ingraviora mala prolapsi sumus. Percusso pastore, oves dispergentur. Misericordiae Domini, quia non sumus consumpti. Hinc plures per Italiam, Galliam, Germaniam, Angliam non solum Diaconi & Presbyteri, verum etiam Episcopi abjecta castitate, aut publica attentarunt matrimonia, ea que non semel iterarunt, aut publicæ con ubinas aluerunt. Quin, ut testatur Desiderius, Abbas Cassinensis, postea sub nomine Victoris III. summus Pontifex, hæc peccata & execranda consuetudo, qua Presbyteri & Diaconi attentabant matrimonia, aut elebant domi concubinas, intra urbem maxime pullulabat, unde olim religionis norma ab ipso apostolo Petro ejusque successoribus ubique diffusa processerat (a).

Resistunt Ecclesiæ Clerici incontinentes.

§. XI. Fœda hæc licentia usque ad XI. sœculi medietatem Clericorum perdidit continentiam, quo tempore latina Ecclesia a tantis malis coepit respirare. Nempe miseratus tandem Deus Ecclesiam suam tandiu a mercenariis occupatam, optimos immisit Pontifices, malis Ecclesiæ reparandis quam maxime intentos. Primus, aut certe inter primos ad pugnam contra uxoratos & concubinarios Clericos Leo IX. signum extulit, cuius vestigia ingressi sunt sequentes Pontifices; sed in primis Gregorius VII. eo nomine celebris. Rem gnaviter quoque promoverunt multi occidentales Episcopi, sed præsertim Petrus Damianus, monachus primum & inde Cardinalis Episcopus Hostiensis, contra Clericos incontinentes pugnavit. Pluribus celebratis Conciliis Pontifices Presbyteros, Diaconos & Hypodiaconos incontinentes excommunicarunt, ab eis missas audiri & alia Sacra menta administrari vetuerunt, concubinasque Ecclesiis, unde Presbyteros abstraxerant, addixerunt in servitutem: *a equitatis sci-*

(a) Desid. mirac. S. Bened. ap. Mabill. sœc. IV. Benedict. part. II.

*scilicet jure, inquit Petrus Damianus (a), ut quæ sacris altaribus rapuisse servorum Dei convincuntur obsequium, ipsæ hoc saltem Episcopo per deminuti sui capitit suppleant famulatum. Videtur hausta hæc poena ab jure antiquo Romano, quo mulieres liberæ, quæ servis alienis jungebantur, dominis servorum addicebantur in servitutem; quamvis in hac statuenda servitutis poena videntur Synodi fines suæ potestatis excessisse. Interim Clerici carnales e luto incontinentiæ eluctari ægre ferentes, infremere, tumultuari, rationibus & auctoritatibus resistere, jugum continentiae grave esse, malle se sacerdotium, quam conjugium deserere, Pontifices quod matrimonium damnarent, tanquam hæreticos traducere, & id genus alia dictare. In primis contra Petrum Damianum, qui pro extirpanda Clericorum incontinentia Mediolanum legatus abierat, adeo commoti sunt Clerici, ut populum Mediolanensem ad ipsum tanquam novæ legis pseudo-prædicatorem lapidatum concitarint, quod ipse Damianus testatur, *Mediolanensis, inquiens, civitas in seditionem versa, repentinum nostrum minabatur interitum* (b).*

Sed tandem iterum continentiam admittunt.

§. XII. Interim quicunque fuerint Pontificum & reliquorum Episcoporum conatus, hydra semper revixit, nec ex omni capite potuit obtruncari. Hinc obstabat Clericorum in luto hærentium contumacia, inde sæculi Principes, qui aliquando ex rationibus politicis incontinentium Clericorum sumebant patrocinium. Quin in Anglia ad extirpandas Clericorum concubinas male cessit regia potestas implorata. Etenim Episcopi Regi Henrico I. an. 1159. concesserunt *justicias de focariis Sacerdotum*, quæ res postea cum summo dedecore terminabatur; accepit enim Rex pecuniam infinitam de Presbyteris pro suis focariis redimendis, quemadmodum Matthæus Parisiensis testatur (c). Nec concubinarum redemptio in tantis Ecclesiarum divitiis Presbyteris difficultis erat. Sordidissimum hunc censem inde a manibus regiis extortum (quod nefas dictu est) Episcopi & præsertim Archidiaconi & Decani sibi appropriarunt. Unde sæculis XII. & sequentibus passim occurrunt Clerici uxorati & concubinarii. Sæculo XIII. Giraldus Cambrensis testatur (d), in Anglia Canonicos Manuenses & Walneficos sub aliis Ecclesiæ cathedralis publice concubinas retinuisse: demonstratque Henricus Whartonius, eas communi quodam errore uxorum loco fuisse habitas. Et tempore Innocentii III. Sveciæ Sacerdotes habebant uxores, ad quas retinendas cujusdam Pontificis privilegio se dicebant communitos (e). Apud nos sub Regibus Andegavensibus adeo multi ex Clericis alebant concubinas, earumque abusus tam alias radices

ege-

(a) Petrus Damianus lib. 4. ep. 3.

(b) Lib. V ep. 16.

(c) Matth. Paris. ad an. 1129.

(d) Dial. de jure & statu Manuensis Ecclesiæ ap. Whartonium in Anglia sacra part 2.

(e) Innocent. II. lib. 4. ep. 1018.

egerat, ut Clerici contenderent, eas fori exemptione gaudere, tanquam quæ ad suas familias pertinerent (a): & quod mirum, Rex Robertus edictis de laicorum concubinis noluit Clericorum concubinas obligari (b). Sensim ergo decrevit morbus, tandem vero fere per omnia extinctus. In schismate inde occidentali Clerici attentarunt matrimonia, & in comitiis Tridentinis Germani & Galli plures postularunt Clericis uxores restitui: at Patres posthabitis omnium postulatis antiquam occidentalem confirmarunt disciplinam, statuentes continentes, esse qui sacris ordinibus initantur, & matrimonia post sacrum ordinem & professionem monasticam contracta omnino nulla esse & invalida (c).

C A P U T XXXV.

*De ascetis.**Qui erant ascetae apud gentes.*

§. I. SUpereest, ut de ascetis & Monachis agamus; quæ tractatio longe lateque diffuso Monachismo, & in tot familias Monachis distinctis, bonam juris canonici occupat partem. Vox *ascesis* philosophorum propria fuit, qua ii designabant virtutis & abstinentiæ ad vitia coercenda exercitationes. Et hinc apud gentes *ascetae* erant rigidi virtutis Sacerdotes, qui vitam duriorem ad philosophiæ regulas exactam ducebant. Certe Artemidorus (d) philosophum *ascetam esse*, ait, *quem neque nuptiarum cura tangeret, neque divitiarum ambitio sollicitaret*. Et vero vitam asceticam, seu philosophicam nedum in doctrina, sed præcipue in usu & exercitatione virtutum veteres ponebant, ut Jo. Franc. Buddeus pluribus docet (e). *Philosophia, inquit Cicero, virtutis continet & officii & bene vivendi disciplinam*. Nec Socrates aliud spectasse videtur, asserens, totam philosophorum vitam mortis esse commentationem (f). Plures vero hujusmodi ascetas tum ex barbaris, tum ex Græcis philosophis laudatus Cicero recenset (g), eorumque aliqui tam longe ascesim produxerunt, ut ultra modum prosilierint. Ita de Indorum sapientibus, quos dicunt Gymnosophistas, Tullius memorie prodidit, *quod nudi ætatem agunt & Caucasi nives biemalemque vim perforunt sine dolore: quumque ad flammarum se applicaverint, sine germitu aduruntur*. Et apud Græcos eo nomine celebres Cynici, qui modum decori & virtutis egressi, ascesim risui exposuerunt.

Chris-

(a) Historia civile del regno di Napoli lib. 19. cap. 5. n. 3.

(b) Chioccarel. MS. giurisd. tom. 10.

(c) Trid. ses. XXIV. Cat. IX.

(d) Lib. IV. cap. 35.

(e) Disser. de *æstimo philosophica in analect, philosophiae*.

(f) Ap. Cic. lib. 1. Tusculan.

(g) Cic. lib. 5. Tuscul.

Christiani ascetae.

S. II. Sed vita ad virtutis regulas exacta præcipue apud christianos exulta fuit, idque inde ab initio christianismi. Est christiana religio vera philosophia, quæ gentium erroribus emendatis ad verum summumque bonum adsequendum viam adaperuit, in quo ethnica defiebat philosophia. Quid enim homini tot miseriis & tenebris obsito melius & injucundius adnunciari poterat, quam esse alteram vitam, eamque æternam, in qua justi mercedem accipiunt & coronantur? Hinc prionores christiani ad durius vitæ genus excolendum, quo ad apicem perfectionis contenderent. Curabant quidem generatim priuævi christiani, ut ad Christi exemplum vitam instituerent suam; at eminebant inter eos multi, qui austerritate & abstinenia cæteros anteibant. Atque hi nomine ethnicæ philosophiæ retento *ascetae* & *philosophi* audierunt. Qui *disciplinæ*, inquit Claudio Salmasius (a), christiane diligentissimos & exactissimos cultores præstare volebant in omnibus, hi christiani philosophi erant & dicebantur. Et ob eam causam eos Socrates ἀπόφεως χριστιανίστας appellat (b). Alio nomine christiani philosophi *Gnostici* dicebantur. Certe Clemens Alexandrinus in scriptis suis omnibus christianum philosophum μοναχούς appellat (c). Et Athanasius ascetas in Ægypto, vitam contemplativam agentes, μοναχούς similiter dicit (d); testaturque Socrates (e), Evagrium Ponticum librum in usum ascetarum edidisse, quem *Gnosticum*, hoc est institutionem de vita contemplativa, inscripsit. Sane *Gnosticus* homo est scientia & cognitione præditus, & christiana religio cognitionem & sapientiam continet: profanaruntque profecto sanctum *Gnosti*cī nomen hæretici illi, qui sub nomine *Gnosticorum* noti sunt.

Varia genera ascetarum apud christianos.

S. III. Jam vero quemadmodum varia sunt durioris vitæ exercitiæ, ita quoque varia fuerunt & vero etiam sunt genera ascetarum. Alii non minus quam Pythagorei carne & rebus vitam habentibus abstinebant, non tamen ex anili fabula de animorum in corpora transmigratione, sed ut corpus in servitutem redigerent, extinguere volentes membra terrena, scortationem, impuritatem, lasciviam, affectus pravos & concupiscentias, ut loquitur Origenes (f). Alii abstinebant a nuptiis, non quia eas improbarent, sed quia se spandonatus ob signabant propter regnum Dei (g). Utrumque hoc genus ascetarum conjungunt Canones apostolici, dum decernunt, Episcopum aut aliquem ex clero, qui

a

(a) Ad Tertull. de pallie.

(b) Lib. VII. cap. 37.

(c) Clemens. Alexandr. Strom. I. II. VI.

(d) Ap. Socrat. lib. 4. cap. 23.

(e) Socrat. loc. cit.

(f) Contra Celsum lib. V.

(g) Tertull. lib. 2. de cult. femin. cap. 9.

a nuptiis, carnis & vino ~~et~~ ^{et} di ~~et~~ ^{et} non, non propter exercitationem, sed propter abominationem abstineat, corrigi, aut deponi & ab Ecclesia abjici (a). Alii plus ~~et~~ ^{et} cibis abstinebant, & jejuniis corpus macerabant, quorum nonnulli eo severitatis evaserunt, ut per duos, tres, quatuorve dies, aut etiam per integrum hebdomadam jejunia prorogarent. Nonnulli, inquit Epiphanius (b) ad biduum, vel triduum, vel quatriduum usque jejunia prorogant: alii totam hebdomadam ad usque sequentis Dominicæ gallicinum sine cibo transmittunt.

Sacrae Ecclesiæ Virgines.

S. IV. Inter antiquos ascetas illustriorem locum obtinent sacrae Ecclesiæ Virgines & Viduæ, quæ se Christo dicabant, perpetuam promittentes castitatem. Gentibus virginitas opprobrio fuit, etiam apud Judæos; at apud christianos initio evangelicæ prædicationis cœpit celebrari, & inter ascericas perfectiones referri. Etenim stimulis carnis, quo ipsa natura inclinat, resistere magna ascesis est, eorumque propria, qui asperum vitæ genus profitentur. Ipso saeculo secundo magna erat Virginum copia, quod Origenes testatur (c), semperque deinceps plures fuerunt. Edebant autem Virgines propositi sui in Ecclesia publicam professionem, & ab Episcopo consecrabantur, sacramque velamen accipiebant, idque natura vigintiquinque (d), aut quadraginta annorum ætate (e), & secundum Basilium (f) etiam anno decimo sexto, aut decimoseptimo, quo rationis complementum habere credebantur. Per consecrationem vero inter personas ecclesiasticas referebantur, & Canoni inserebantur Ecclesiæ (g), unde canonice audierunt. Vivebant vero in domibus paternis, & a parentibus suis, vel, necessitate ita postulante, ab Ecclesia accipiebant alimenta (h): quin in Ecclesia peculiarem habebant locum, ad quem religiosæ & nobiles matronæ certatim currebant, earum oscula petentes (i). Quod si contra professionem suam inde minus caste viverent, aut matrimonium attentarent, excommunicabantur, & publicæ subjiciebantur poenitentiæ, quod ex Canonibus Ancyranis & Chalcedonensibus constat (k). Sed inducto monachismo paulatim Virginum ecclesiasticarum in privatis ædibus viventium numerus minui cœpit, sensimque inductum, ut extra coenobia nullæ fierent Virginum profesiones, quæ perpetua tenerentur castitate.

As-

(a) Can. apost. LI.

(b) Epiph. exposit. fid. n. 22.

(c) Orig. contra Celsum lib. 7.

(d) Conc. Carth. III. Can. IV.

(e) Conc. Agath. Can. XIX.

(f) Basil. ep. Can. XVIII.

(g) Socrat. lib. 1. cap. 17.

(h) Conc. Carthag. III. Can. XXXIII.

(i) Ambros. ad virgin. lapsam cap. 6.

(k) Conc. Ancyrr. Can. XIX., Conc. Chalc. Can. XVI.

Ascesis non requirit solitudinem.

§. V. Fuerunt & vero etiam esse possunt plura alia genera ascetarum, quæ Binghamus & plenius Mejerus recensent (*a*). Illud vero hic observandum, ascesim natura sua ab hominum consortio non abhorre, & non minus in solitudine, quam in frequentia civitatum exerceri posse, quod Valesius, Tillemontius (*b*) aliquique recte observant. Generatim tamen primis fere tribus sæculis christiani philosophi in civitatis frequentia vixerunt, nec cogitarunt de amplectenda solitudine. Etenim religio christiana, quæ omnes tanquam fratres amare jubet, potius in hominum frequentia, quam in solitudine ascesim inculcat, ut in societate positi exercitia charitatis facilius cum aliis communicemus. Et profecto erat Christophorus, qui nomine *ascetarum* in trium priorum sæculorum monumentis Monachos intelligit. Monachatus enim, qui ascesi addidit vel solitudinem vel vitam sub regula & præposito communem, in Ecclesia serius esse cœpit: & ex hoc tempore omnes Monachi fuere ascetae, non e converso ascetae omnes fuerunt Monachi. Interim quotquot primis sæculis duriorem agebant vitam, a peccatis, quatenus fieri poterat, etiam abstinebant: nec nisi posterioribus sæculis emerserunt, qui dum parum de justitia curam, corpus aliquando redigunt, in servitatem.

C A P U T XXXVI.

De origine & progressu Monachorum.

Primæva monachatus natura.

§. I. Apud chrsitanos *monachatus* natura & origine sua status est continuæ ascessis & poenitentiæ, quo semel initiati vel soli vel in communi sub propria regula a frequentia civitatum separati vivunt. Scilicet finis primarius monachatus in propriæ salutis cura unice consistit, ad quam obtinendam Monachi continua se exercent ascesi. Unde status Monachorum *non docentis, sed plangentis* est, ut Hieronymus (*c*) observat. Ita ascessis monastica necessario postulat vel vitam solitariam, vel communem quidem, sed propriis ædibus distinctam, ut Monachi plus otii & opportunitatis habeant, ad magnum poenitentiæ negotium peragendum. Et qui quæso status plangentis in civitatum frequentia potest obtineri? Vedit id semper Ecclesia, & hinc semper aversata est Monachos, qui pro solitudine ci-

(*a*) Binh. lib. 7 orig. cap. 1. § 3 Mejer. de ascetis.

(*b*) Vales. not. in Euseb. de Martir. Palæst. cap. 11., Tillemont dans memoires pour servir à l' histoire ecclæsiast. tom. 8.

(*c*) Hieron. ep. 53. ad Kipar.

civitatum frequentia delectantur (a). Et Antonius anachoretarum parens, testibus Hieronymo & Sozomeno (b), dicere solebat, pisces aquis nutriti, Monachis vero ornamento esse solitudinem, Monachosque ad urbes accedentes monasticam amittere gravitatem, non secus ac pisces aquis egressi, vitam amittunt. Quæ quum ita sint, primi christiani, qui in Palæstina in communi vixerunt, a Monachis longe erant diversi. Etenim communis christianorum vita tantum consistebat in abdicatione temporalium & in distributionibus quæ ad omnes, prout opus erat, porrigebantur (c); nec christiani inclusi in unis ædibus morabantur, nec unice propriæ studabant saluti.

Solitaria & communis vita apud gentes.

§. II. Vita ascetica vel in solitudine vel in communi etiam apud gentes & Judæos exulta est, idque quo melius ascetæ philosophiæ vacarent, aut magis inter sodales suos humanitatem exercebant. Et quod spectat ad gentiles illustria exempla de philosophis solitariam vitam agentibus philosophiæ exhibent annales. De Druidis refert Cæsar, eos in solitudinibus habitasse, ita tamen ut singulis annis simul convenirent, eoque conventu summam exercuisse potestatem (d). Vitam quietam & solitariam Pythagoram, Democritum, Anaxagoram coluisse Tullius memoriae prodidit (e). Speciatim Democritum vitam in montibus dicens, olera & herbas comedebat (f), & ut magis solus esset, seipsum oculis orbavit. Nec minus antiqua monumenta philosophos, qui in communi vivebant, exhibent. Quis nescit, Pythagoreos domus recessus habuisse, quo quotquot ad certam ætatem perveniebant, se recipiebant, ubi communem ducentes vitam, se mutuo adjuvabant? Poterant quidem ab instituto Pythagorici recedere, sed tam innominatus erat hujusmodi recessus, ut deficientes solemini funere, tanquam mortuos deplorarent (g). Similiter quælibet philosophorum secta apud Græcos statis diebus suis convivia præbebat, cui rei proprii erant redditus addicti: erantque hujusmodi convivia scholæ sobrietatis, ubi adstantium animi magis magisque conjungebantur, quod Athenæus observat (h).

Esseni & therapeutaæ Judæorum.

§. III. Verum in excolenda in solitudine, vel in communi vita phi-

(a) Hieron. ep. 4. ad Rustic. & ep. 13. ad Paulin.

(b) Sozom. lib. 1. cap. 13.

(c) Thomass. part 1. lib. 3. cap. 2. n. 3.

(d) Cæsar. lib. 6. de bello Gallico.

(e) Tull. lib. 3. de orat.

(f) Laertius lib. 9.

(g) Des Landes histoire critique de la philosophie lib. 3. cap. 14. n. 2.

(h) Athen. lib. 9. & 12.

CAP. XXXVI. DE ORIG. ET PROGRESSU.

133

philosophica Judæi cæteris gentibus celebriores. Ut mittam Rechabitas, qui in tentoriis habitantes, agros nec possidebant, nec colebant, nec bibebant vinum (*a*) certe Esseni, qui unam eamque puriorem ex tribus philosophicis Judæorum sectis componebant, in cœnobiis sub præfecto vitam agebant communem, in cuius usum non tantum vitam auspicantes propria bona, sed inde etiam manuum labores, quibus dediti erant, conferebant. Omnes vestibus induiti candidis summa religione Deum colebant, non jurabant, non mentiebantur, se abstinebant ab uxoribus, & orationibus & virtutibus vacabant. Post triennii examen in suam societatem admittebant neophytes, qui magnis exsecrationibus vitam ad leges societatis exactam promittere debebant. Longe durius vita genus ducebant *therapeuta*, hoc est *Dei cultores*, ut eos appellat Philo Judæus, qui peculiarem de iis libellum sub titulo *de vita theoretica*, seu *de supplicum virtutibus* conscripsit: etenim quasi essent vita defuncti, facultatibus & mundo relictis, in villas solitarias secedebant, & in separatis ædibus, quas dicebant *monasteria*, singuli habitabant, ubi per sex dies tautum philosophabantur, cibum post solis occasum sumentes, & septimo die ad senioris sermonem audiendum in commune *seminium* conveniebant, eoque finito manducabant, non cibis lauti utentes, sed simplici pane, cujus obsonium erat sal, quem delicatores hyssopo condiebant. Essenorū & therapeutarū instituta ex Josepho & Philone Judæis plenius Jo. Clericus (*b*) recenset. Cæterum num therapeuta Esseni an christiani fuerint, an ab utriusque diversi, inter eruditos non convenit; sed eorum instituta judaismum potius, quam christianismum sapiunt, magisque propterea ad verum accedunt, qui eos Essenos faciunt diores, quod Josephus Scaliger (*c*) animadvertisit, & late contra Montfauconium Bouhjerius, in senatu Divionensi præses, demonstravit.

Origo monachatus apud christianos.

§. IV. Ut vero nunc redeamus ad christianos, quæ fuerit inter eos prima monachatus origo, non una est omnium sententia. Claudio Dellius (*d*) ab exemplo gentilium philosophorum, alii ab Essenorū institutis eum repetunt: nec defuerunt, qui in Eliæ & Joannis Baptistaræ vita monachatus originem quæsiverunt: & demum Boehmerus (*e*) ex quorundam temperamento ad solitudinem proclivi ascensi putat accessisse vitam solitariam. Sed præstat originem monachatus ad persecutio[n]es referre, quod multi ex antiquis, teste Sozomeno (*f*), tenuerunt, & aliqui ex recentioribus illustrarunt

ruat

(*a*) Jerem. XXXV. 6. 7.(*b*) Proleg. hist. eccles. sect. 1. cap. 4. seq.(*c*) Scalig. lib. 6. de emendat. tempor. Conf. Cleric. loc. cit. cap. 5.(*d*) Histoire de l' etat monastique & religieux.(*e*) Boehm. lib. 3. iur. eccles. tit. 31.(*f*) Sozom. lib. 1. cap. 32.

134.

INSTITUT. JUR. CAN. PARS I.

runt (a). Tempore persecutionis Decianæ, quæ medio sæculo tertio erupit, multi ex Ægypto christiani æstum tempestatis evitatu-ri, in Thebaidem aliasque solitudines & montes secesserant, uoi sancta quiete perfusi Deo cœperunt famulari, & inde solitariæ v.tæ comodis expertis, post finitam persecutionem ibi permanere decreverunt. Moris quidem christianis semper fuit, quoties immi-neret persecutio, ex consilio evangelico sibi fuga consulere (& hinc epistola ad Hebreos mentionem eorum habet, qui propter fidem in desertis & montibus errarunt, in speluncis & cavernis terræ latibula quærentes (b)); at usque ad Decianam in christia-nos tempestatem nulli videntur fuisse, qui coactum illud vitæ ge-nus etiam in pace sustinerent. Primus ergo solitariæ vitæ inter chris-tianos auctor *Paulus*, illustrator *Antonius*, ut loquitur Hieronymus (c). Et Paulus quidem per nonaginta fere annos nemini, nisi Anto-nio sub vitæ exitum innotuit; sed Antonius plures habuit imita-tores, & in eo totus fuit, ut solitariam vitam inculcaret, perfic-ceret & regulis asceticis institueret (d). Non tamen Antonius ul-lam ædificavit cœnobium, in quo simul solitarii viverent. Primus Pachomius, patris Constantini M. temporibus in Thebaide Mona-chos, quibusdam cœnobiis ædificatis, in societatem adunavit: quod disette constat ex actis Pachomii a Monacho supparis ætatis cons-crptis; ubi inducitur Antonius anachoretarum parens; qui ita Sac-cheum Pachomii discipulum adloquitur: *Quo ego primum tempore Mo-nachum cœpit agere, nullum uspiam exstabat cœnobium, in quo de alio-rum salute cura aut metus cuiquam erat: sed quisque antiquorum Mo-nachorum persecutione jam finita privatim in vita sese monastica exercebat. Postea vero pater vester (Pachomius nempe) tantum bonum, Deo adjuvante, effecit (e).*

Propagatio monachatus.

§. V. Instituta in Ægypto primum monastica vita statim felici successu per orientem propagata est. In Palæstina anacoretas Hil-iarion, Antonii discipulus, instituit (f). Nec multo post Eustathius, Episcopus Sebastiæ inter Armenos, Paphlagonas & accolias Ponti induxit cœnobitas (g); quod idem institutum Basilius per Pontum & Cappadociam propagavit. Et ex eo tempore vita mo-nastica totum orientem, Æthiopiam, Persiam ad Indos usque per-vasit. Interim in occidente medio fere quarto sæculo Monachi sor-des-

(a) Binh. lib. 7. orig. eccles. cap. 1. §. 4.

(b) Ad Hebreos 11. 38.

(c) Hieronym. ep. 22. ad Eustoc. c. 16.

(d) Sozom. lib. 1. cap. 13. Conf. Tillemont memoires pour servir à l' histoire ecclésiast. tom. 7. part. 1.

(e) Act. Pachomii cap. 77. ap. Papachroch. die 14. Maij.

(f) Hieronym. In vita Hilarionis cap. 11.

(g) Sozom. lib. 3. cap. 14.

descebant & detestabantur. Sane testatur Hieronymus, Romanis initio adeo Monachos odio fuisse, ut eos urbe eliminandos censuerint. Quousque, sunt Hieronymi verba ex sententia Romanorum pronunciata (a), *genus detestabile Monachorum urbe non pellitur?* Et alio loco idem Hieronymus scribit (b), *propositum Monachorum propter rei novitatem ignominiosum & vile habitum fuisse.* At inde opera Athanasii, qui Arianæ hæresis persecutionem declinans, Romanam Antonii vitam a se conscriptam detulit, & postea auctoritate, exemplo & scriptis Hieronymi, alias ad solitudinem facti, monachatus ignominia in gloriam versa est: erantque Romæ tempore Hieronymi crebra virginum monasteria, & innumerablevis Monachorum multitudo (c). Nec minori zelo Athanasius, quem apud Treviros exularet, videtur monachismum commendasse. Sed per Gallias monachismi propagatio præcipue Martino, inde Episcopo Turonensi, debetur, qui ab Italia, ubi prope Mediolanum, condiderat monasterium, infestationibus Arianorum ejectus, tandem apud Pictavos cellam fixit suam (d), ubi octoginta discipuli ad beatæ magistri exemplum instituebantur (e). Et ita deinceps reliquæ occidentis regiones monachismum admiserunt, graviter eam provinciam promoventibus Episcopis & Monachis, quorum aliqui Monachos orientales inviserunt, ut disciplinam monasticam addiscerent, & in natale solum inferrent, quo nomine Cassianus celebratur.

Monachatus in feminis.

§. VI. Quocumque vero penetravit monachatus, ingens hominum numerus eo, veluti ad portum salutis, concurrebat. Perfecta christianismi ascesis in continentia & institutis monasticis reposita credebatur: ipsi Monachi sanctitate & novitate fuerunt admirationis & Ecclesiæ Patres novam conversionem summopere laudabant, hactenus, ut pro secundo baptismo haberent, quo maculæ omnes post salutares undas contractæ abstergerentur. Solitariis ergo oppletæ solidudines, & monasteria, præsertim Ægyptiaca, ad duo, vel tria & amplius millia Monachorum habuerunt, qui tam in multis ædibus habitabant, quarum plures constituebant monasterium. Nec viris in amplectendo monachismo quidquam mulieres cesserunt, quamquam aliae principio vel in communione, vel in disertis vixerunt. In oriente ætate Basilii jam erant virginum conventus (f): quo eodem sæculo in Thebaide monasterium virginum exstitit, in quo vixit S. Euphrasia, ut ex ejus vita apud Bollandum constat (g).

Et

(a) Hieronym. ep. 24. ad Paulam.

(b) Epist. XVI. ad Principiam.

(c) Hieronym. cit. epist. 16.

(d) Florens tract. de statu regular. in præf.

(e) Sulpit. Sever. vit. Martini cap. 7.

(f) Basil. de inst. Monach.

(g) Bolland. die 13. Martii.

Et Chrysostomus *choros virginum* in solitudinibus Ægyptiacis degentes laudat (a). Romæ, teste Hieronymo (b); Marcella omnium prima fuit, quæ monasticam profiteretur philosophiam. Ita invauit differentia inter *virgines ecclasiasticas & monasticas*, quarum illæ etiam postquam Deo solemniter se devoverant, in domibus fere vivebant paternis (c), hæ vitam communem ducebant, & non secus ac reliqui Monachi, propriis vivebant laboribus (d). Sequentibus sæculis quo fuerunt Monachorum ordines, tot ex adverso familiæ monialium emerserunt, easdem, quas Monachi, regulas profientes, & ita vita monastica seminarum, fere eadem, quæ viorum fata experta est.

Monachi vel solitarii vel cœnobitæ.

§. VII. Jam Monachi omnes vel ab ipsa monachatus origine duplicitis fuerunt generis, *Monachi* nempe proprie sic dicti & *cœnobitæ*. Monachi in privatis cellulis soli vivebant, unde *Monachi, anchoræ & solitarii* dicti, & eorum habitacula *monasteria*. Et hi quidem secundum regulas ab Antonio propositas ascesim exercebant, cæterum nulli præposito addicti, sponte sua in monasticis institutis proficiebant. *Cœnobitæ* vero in societate secundum regulam sub præposito, qui *Abbas* dicebatur, vivebant, eorumque domus dictæ *cœnobia*, quasi simul viventium habitacula. Interim *cœnobitæ*, quamvis solitarii proprie non essent, tamen nomen *Monachorum & monasterii* retinuerunt, idque forsitan ne in tanta Monachorum ejus ætatis fama, *cœnobitica* vita minus celebraretur. Nec apud antiquos alia probata fuerunt Monachorum genera, & si qui proprium nomen præferunt, vel ad solitarios, vel *cœnobitas* referri debent, nomenque proprium sortiti sunt a peculiari, quam exercebant, ascesi. Ut ecce *stylitæ*, hoc est *columnarii*, qui vivebant in columna, ventis, frigori, calori semper expositi, veri fuerunt solitarii: primusque hanc durissimam philosophiam ante medium sæculi quinti Simeon Stylites invenit, ut testatur Evagrius (e): nec multos habuit imitatores, adeo verum est, quod ascesis etiam modum habeat suum (f). E contrario *æxisimæ*, *insomnes*, qui ineunte quinto sæculo Constantinopoli innotuerunt, *cœnobitæ* fuisse videntur, qui in coetus distributi sine intermissione dies ac noctes divina officia celebrabant.

Sa-

(a) Chrysost. hom. 8. in Matth.

(b) Epist. XVI. ad Princip. virg.

(c) Conc. Carthag. III. Can. XXXIII.

(d) August. de morib. eccl. cap. 31.

(e) Evagr. lib. 1. cap. 13.

(f) Bingh. orig. eccles. lib. 7. cap. 2. §. 5. Confer. cl. Mazochius com. in eccl. Neap. Kalend. in S. Simeone Stylita juniore.

Sarabaitæ & gyrovagi.

§. VIII. Interim non diu post exortum Monachatum duo spuriorum Monachorum genera *sarabaitæ* & *gyrovagi* emerserunt. Sarabaitæ bini vel terni nec multo plures quasi essent cœnobitæ, fere in urbibus & castellis proprio arbitrio sine præside vivebant, ac de suis laboribus ad communia alimenta in commune partem conferentes, reliquum in usus proprios reservabant: erantque inter eos continua jurgia, & quia spiritu Dei non ducebantur, in omnibus affectabant singularitatem. *Apud hos (sarabaitas) affectata sunt omnia*, inquit Hieronymus (a), *laxe manicæ, calligæ follicantes, vestis crassa, crebra suspiria, visitatio virginum, detractio Clericorum, & si quando dies festus advenerit, saturantur ad vomitum*. Gyrovagi, alio nomine *circumcelliones* dicti, e contrario nullo certo loco affixi, per totam vitam vagabantur, in aliorum cellis ternis, aut quaternis diebus commorantes, propriis voluptatibus & gulæ illecebris servientes, ut eos S. Benedictus describit (b). In hoc autem vagandi instituto, quemadmodum Augustinus testatur (c), alii membra martyrum, (si tamen martyrum) venditabant: alii fimbrias & phylacteria sua magnificabant, omnesque, aut suptus lucrosæ egestatis, aut simulatæ sanctitatis exigebant. Itaque non minus sarabaitæ, quam gyrovagi potius scandala & Ecclesiæ opprobria, quam Monachi fuerunt: & tamen Spalatensis (d) non veretur, nostros mendicantes tanquam sarabaitas traducere: quod putidum est mendacium, confutatione indignum. Num mendicantes bini, vel terni suo arbitrio vivunt, de parte laboris aliquid in commune conferentes, reliquum sibi reservantes.

Monasteria olim in silvis, inde etiam in urbibus.

§. IX. Principio non tantum solitiorum cellæ, verum etiam ipsa cœnobitarum monasteria longe a frequentia civitatum in montibus & speluncis fuerunt constituta: quod plane postulabat natura monachatus ad quietem & poenitentiam facta, & propriæ salutis tantum sollicita. Quin ipsæ monialium domus initio etiam in solitudinibus fuerunt, memoratque Chrysostomus choros virginum in solitudinibus Ægyptiacis degentes (e). Testatur quoque Hieronymus, Romæ initio vitæ monasticæ feminis sub urbanum agrum pro monasterio fuisse, & rus electum pro solitudine (f). Verum ipso quarto sæculo cœnobia tam virorum, quam mulierum e solitudinibus in civitates migrare cœperunt, & harum quidein ne inf-

(a) Hieronym. ep. 22. ad Eustoch. cap. 15.

(b) Reg. Bened. cap. 1.

(c) August. lib. de opere Monach. cap. 28.

(d) M. Ant. de Dominis de rep. eccles. lib. 2. cap. 12. n. 57.

(e) Chrysost. hom. 8. in Matth.

(f) Hieronym. ep. 16. ad Principiam virginem.

famiae notam subirent, illorum vero quo Monachi ad debellandos hæreticos essent promptiores. Et sane constat, Basilium in urbis Ponto finitimi monasteria constituisse, ut eas ab Arianismo servaret illætas (a). Ita cœperunt monasteria a prima simplicitate desciscere, & paulatim urbana imitari ædificia, donec eo ventum, ut longe superarent. Sed omni ætate qui monachismum jam collapsum suo nitori restituere adlaborarunt, antiquiores imitantes in solitudinibus suas primas ædes ædificarunt. Ubicunque vero constituantur monasteria, non sine Episcoporum auctoritate ea ædificari Ecclesia permittit (b). Et ex provinciarum statutis non ædificantur, nisi publica auctoritas præcedat.

Varia Monachorum nomina.

§. X. Origine, propagatione & Monachorum generibus explicatis, multa austeræ hujus ascesis nomina, in antiquis monumentis passim occurrentia, paucis oportet recensere, ne tirones deinceps remorenentur. Desumpta autem sunt omnia a variis vitæ monasticæ institutis, non secus ac *Monachi* & *cœnobite* appellations. Ut ecce propter magnam abstinentiam & temperantiam generatim *Monachi* dicuntur *continentes* (c), a mundi vero & rerum humanarum fuga *renuntiantes*, & hinc Cassiani liber de *institutis renuntiantium*. Solitarios quod unice in desertis vivebant *lucifugos viros*. Rutilius Numantianus (d) appellavit. Omnes vero ab exactiori religionis christianæ profitendæ cura, ~~æst~~ dicti sunt *religiosi*, quæ appellatio apud Salvianum (e) primum occurrens, sequentibus temporibus fuit usitatissima. Propter eandem rationem sæpe audiunt *conversi*, & qui monachatum amplectuntur *converti* & *ad religionem* dicuntur transire: unde tituli *Decretalium de regularibus & transeuntibus ad religionem, & de conversione conjugatorum*. A regula vero, quam profitentur *regularium* nomen sortiti sunt. Ipsa autem monastica vita præclaro *monasticæ philosophiae* nomine condecoratur: quod nomen naturæ monachatus erat accommodatum; etenim vita philosophica potius in virtutum exercitio, quam in cogitatione consistit. Apud Palladium pro vita monastica sæpe vocabulum ~~philosophia~~ occurrit, eo quod *Monachi* unice Deum amare profitentur. Unde Theodoreus librum, quo, præcipuorum sui temporis ascetarum vitas complexus est, ~~philosophia~~ *religiosam historiam* inscripsit. Cœnobia demum etiam ~~monachorum~~ & ~~monachorum~~ dicta sunt, unde *hierumenus* & *archimandrita* nomina sunt *Abbatis*, qui præcipuus monasterii cuiusdam pater vel gubernator est: & aliquando etiam *vocantur* ~~monachorum~~, quod verae doctrinæ & scolæ essent educationis.

Con-

(a) Sozom. lib. 6. cap. 17., soer. lib. 4. cap. 26.

(b) Conc. Chalced. Can. IV. Trid. sess. XXV. de regul. cap. 3..

(c) Cone. Carthag. III. Can. XXV. b. XX. C. Th. de Episc.

(d) Rutil. Numant. lib. 1. itiner.

(e) Salvian. de gubernat. lib. 5..

CAP. XXXV. DE ORIG. ET PROGRESSU.

139

Conjunctio solitariorum & cœnobitarum.

S. XI. Vita solitaria & cœnobitica ut inter se diversa, ita propria habebant commoda & incommoda. Erat solitaria magis composita & tranquila, ac animos magis Deo copulabat; sed, quod virtus in comparationem non veniret, fastu non carebat. Cœnobitica vero magis actuosa & utilis censebatur, sed a tumultibus erat minus libera. Ergo Basilius Athanasium imitatus diversa Monachorum instituta inter se quodammodo conciliavit & permiscuit: etenim prope cœnobia pietatis *asceteria* & *monasteria*, privatas nempe solitariorum cellulas, ædificanda curavit, ut nec contemplatio communicationis indigeret, neque vita cœnobitica contemplationis (a). Et ex hoc tempore in oriente, & inde in occidente cœnobia eremos habere coepérunt, in quibus discedentes, seu ut posteriores Catini dicunt, *inclusi* & *reclusi*, philosopharentur. Passim vero eremus cellulis interspersa *laura* proprio nomine vocatur. Græcis λαύρης est copiosus, multus, & λαύρη vicum vel plateam denotat: & ita laura Monachorum instar vici eremitarum erat, in quo sparsim habitabant (b). Erat autem vita solitaria longe durior cœnobitica, nam consortio fratrum deinceps solitarii destituti, singularem pugnam contra diabolum & proprias infirmitates debebant sustinere. Unde Canones & regulæ Monachorum passim edicunt, emeritos tantum cœnobitas in eremos transire, transitumque non fieri sine Abbatis & Episcopi consensu, ne temere in durissimam aleam prosiliant (c). Sub initium conjunctionis cœnobii & monasterii videntur Monachi contemplationem actione, actionem contemplatione pulcherrime interpunxisse. Sed inde eremi disciplina durior facta est, negatumque cœnobitis discedentibus inde in cœnobia reverti, idque ne in deterius delaberentur (d). Tale propemodum est, inquit S. Romualdus (e), ex eremo ad monasterium reverti, quale de monasteriali ordine ad sacerdotium adsportari. Tantum permittebantur inclusi lauris egredi propter communem utilitatem, si nempe in Abbates eligebantur, vel aliam necessitatem ad mortem urgentem, quas exceptiones Synodus Trullana proponit (f).

Regulæ monasticae erant peculiares & mutabiles.

S. XII. Jam vero unumquodque fere monasterium quemadmodum præpositum proprium, ita etiam propriam regulam habuit, eamque non ita fixam, ut perpetuum obligaret. Primaria & fundamentalis Monachorum regula fuit perfectio evangelica, ad quam consequendam celebriores Episcopi & Abbates peculiares, ut præsens usus poscebatur

(a) Gregor. Nazianz. vita Basillii, & orat. XXI.

(b) Ant. Matth. de nobil. lib. 2. cap. 26.

(c) Conc. Venet. Can. VII., Conc. Trullan. Can. XLI., reg. Bened.

(d) Christ. Lup. schol. in Can. XLI. Trullan.

(e) Ap. Petr. Damian. lib. de propriæ congregatiōnis institutis cap. 16.

(f) Conc. Trullan. Can. XLI.

bat, composuerunt formulas, quas alii monasteriorum præpositi suas faciebant, addentes, quæ tempori & personis convenirent. Ita monasticæ regulæ omnes erant peculiares, quod facile intelligitur instituta collatione regularum, quas vir doctus Lucas Holstenius publicavit (*a*). Unde fere tot regulæ fuerunt, quot monasteria: quin, ut docet Mabillonius, sæpe monasteria regulas mutarunt, nulla monachatus facta mutatione, prout ingenio ad mutationem prono erant Abbates. Ipsa S. Augustini regula, nunc inter regulares celeberrima, extemporanea & peculiari scriptio fuit, quam vir sanctus ad usum solius monasterii, cui ejus soror præposita erat, conscripsit, ut recte post Erasmus vidit Papebrochius (*b*), qui etiam addit (*c*), eam demum nono sæculo per Benedictum Anianensem viris aptatam fuisse. Peculiares formulæ hominibus, qui diversis moribus & ingenio pro varietate locorum sunt, instituendis magis conveniebant, quam nunc generales, quibus vivunt integræ ordinum familiæ in orbe christiano dispersæ.

Regula Benedictina stabilis & passim recepta.

§. XIII. Integra mutandæ regulæ libertas usque ad sanctum Benedictum in monasteriis perduravit, sub quo monachatus in occidente formam induit augustiorem. Is almus Monachorum Pater quum diu in solitudine vixisset, tandem inde egressus regulam monasticam conscripsit in usum Cassinensis monasterii, quod circa an. 10xx. ædificavit. Primus aut certe inter primos S. Benedictus *solemnis professionis* formam præscripsit, qua intra terminos æditæ professionis regulæ suæ inclusit observantiam, a qua deinceps recedere non liceret (*d*). Unde castigata vaga illa formulæ mutandæ libertas, quæ anteoccupabat monasteria. Admodum celebris fuit regula Benedictina, ex melioribus christianæ philosophiæ præceptis coagmata, hactenus ut eodem spiritu, quo sacri Canones, profecta censeretur. Unde a Sede apostolica tanquam regularum domina commendata, & sequentibus post Benedictum sæculis universum pene occupavit occidentem: nova enim monasteria eam passim admiserunt, & antiqua fere omnia, veteribus regulis excussis, ad eam conversa sunt.

Monachi vivebant labore manuum.

§. XIV. Antiqua monasteria, præsertim orientalia, statos non habebant redditus, quos renuntiantes cum monachatu pugnare credebant: & ita ipsi renuntiantes, prius in pios usus aut inter cognatos propriis bonis tributis, pauperes in monasteria introibant. Ergo tum incognita mendicitate, Monachi omnes manibus operabantur, laboribusque suis

(*a*) Conferatur Holstenius præf. cod. regul. cap. 3.

(*b*) Papebroch. ad vitam S. Alberti die 8. Aprilis.

(*c*) Respons. apolog.

(*d*) Mabillon. præf. ad primam part. sœcul. IV. Benedict. n. 53.

suis & victim sibi parabant, & in solitudine positi durissimis Satanae occurrabant temptationibus. Refert Cassianus Monachorum Ægyptiorum eam fuisse sententiam, operantem Monachum uno demone pulsari, otiosum vero innumeris spiritibus devastari (*a*). Et Rusticum Monachum in hunc modum adhortatur Hieronymus: *Fac & aliquid operis, ut te semper diabolus inveniat occupatum* (*b*). Sane otiosi in solitudine vitiis contabescunt, & continuis carnis tempestatibus vivunt obnoxii. Sic vero innatus erat vita monasticæ labor manualis, ut Monachi Ægyptii non laborantes tanquam alieni cupidos fraudatores traduxerunt (*c*). Nec suis laboribus sibi tantum quærebant victualia, verum etiam inde pauperibus providebant. Epularum enim restrictione plurimum redundabat, quod summa cura tribuebant pauperibus, & quandoque etiam naves victualibus oneratas ad Monachos, qui steriles incolebant regiones mittebant. (*d*).

Monachi occidentales divitiis aucti.

§. XV. Quæcumque in laborando fuerit Monachorum orientalium disciplina, Monachi occidentales quamvis etiam manuum labore occuparentur, ab ipso tamen pene monachatus initio fuerunt in laboribus remissiores. Unde statim fidelium oblationes, aut statos redditus non respuerunt, hactenus ut ætate Augustini, quo primum tempore monachatus in Africa invaluit, multi Monachorum melius indicabant, Monachos orationi & lectioni vacare, & oblationibus fidelium vivere, quam assiduis laboribus ad sumptus distinari, qui tamen Augustino judice causa ceciderunt (*e*), ut mittam eos, qui sub praetextu religionis viduas & pupillas ad extorquenda legata & hereditates adgrediebantur (*f*). Sed processu temporis fama sanctitatis Monachorum in occidente longe lateque diffusa, monasteriorum bona temporalia immane quantum excreverunt. Certatim christiani omnes ad locupletanda monasteria ferebantur, ea ratione bona sua pauperibus data reputantes: & qui ad Monachos transibant, fere in monasterium una sua bona transferebant. Et Principes eo usque fuerunt in Monachos libetales, ut etiam feuda & ipsa regalia in eos transferrent, variis de novo extractis monasteriis, aut antiquis locupletatis. Nec in tanta fidelium in monasteria propensione, Monachi sibi defuerunt, nam ad se venari homines coeperunt opulentos, quin & inculcare effusas in monasteria liberalitates ad Deum promerendum & peccatorum remisionem plurimum valere. Quæ Monachorum artes præsertim invaluerunt, postquam sub Carolo Martello universa Ecclesia-

rum

(*a*) Cassian. institut. lib. X. cap. 23.

(*b*) Hieronym. ep. 4. ad Rustic.

(*c*) Socrat. lib. 4. cap. 23.

(*d*) Aug. de morib. eccles. cap. 31.

(*e*) August. de opere Monachorum. Confer. Hugo Menardus in concord. regul. cap. 55. §. I.

(*f*) L. XX. C. Th. de Episc.

rum & monasteriorum bona in stipendia abjerunt militaria (a). Porro ipsa Ecclesiarum bona pro maxima parte Monachis cesserunt, quando pridem a Laicis possessa, aut occupata Ecclesiis restituenda Concilia decreverunt. Maluerunt enim Laicorum plerique, Clericorum tum pessimis moribus offensi, Monachos locupletare, quam Ecclesias in integrum restituere.

Collapsio monachatus.

§. XVI. Interim non secus ac reliqua humana instituta, quæ tempore tandem fatiscunt, disciplina monastica a pristino nitore cecidit, adeo ut Monachos in Monachis vix adgnoscas. In oriente sæculo quinto Monachi potius pacis & tranquillitatis publicæ & ecclesiasticæ perturbatores, quam quietis & solitudinis amantes. Sed in occidente longe majus disciplinæ monasticæ exitium. Publicæ calamitates, quæ occidentem devastarunt, Monachos etiam perdiderunt. Sed maxima generalis causa lapsæ monasticæ disciplinæ fuit copia temporalium, unde monasteria cœperunt abundare, quod veteres passim adgnoscunt. Etenim ex temporalium abundantia, quemadmodum loquitur Arnoldus Abbas Lubecensis (b), dum cœperunt (Monachi) carnaliter vivere cœperunt etiam carnaliter sapere; refrixit charitas, subintravit mundialitas. Sunt quidem divitiæ in civitate necessariæ, iisque in bonum omnes uti possunt; at qui professionem emittunt paupertatis; & vitam du riorem profitentur, vix est, ut in rerum affluentia modum servent, præsertim si alia causæ accedant, quæ initio regularum tantisper relaxent observantiam. Inde intermissus labor manualis, victus laetior, vestis pretiosior, ædificia elegantiora, negotiorum temporalium tractatio, præfecti a disciplina monastica distracti; & ex feudis Ab bates milites facti, & monasteria in militum ludos conversa. Porro temporalium abundantia elati Monachi, post sæculum decimum, impetratis a Sede apostolica privilegiis; jugum Episcoporum excusserunt, quamvis subinde Episcoporum rapacitas Monachos impulerit ad exemptiones impetrandas. Et hinc longe posito, qui poterat arguere, Monachi a sancta conversione desciverunt, haberique cœpit monachatus potius tanquam vita commodis affluens, quam ut mundi & pomparum ejus renuntiatio.

Disciplina monastica ræpe restituta.

§. XVII. Verum collapsa monastica disciplina reparatores semper habuit suos. In primis Carolus M. & inde ejus filius Ludovicus pius pluribus indictis Conciliis, legibus latis & institutis Missis dominicis, qui monasteria ad reformationem circumirent, lapsso monachismo splendorem restituerunt. Usus in ea re Ludovicus præ-

(a) Christ. Lupus schol. in quedam decreto S. Leonis IX. descr. II.

(b) Supplement. Helmoldi lib. 3. cap. 9. Confer. Espen. part. 1. jur. eccles. tit. 32. cap. I.

CAP. XXXVI. DE ORIG. ET PROGRESSU.

præsertim fuit opera S. Benedicti Anianensis, quem omnibus regni sui præfecit monasteriis, ut regulam S. Benedicti restitueret. Et hie est ille Benedictus, qui reformationem Aquisgranensem delineavit, qua octoginta capita regulæ Benedictinæ fuerunt cum aliquo temperamento renovata (a). Multum tamen superfuit veteris licentiae. Austerior philosophia semel relaxata inter easdem personas in integrum non facile restituitur: præsertim quando monasteria bona retinuerunt: & obtenu studiorum & orationis non restitutus est labor manualis, in quo vigor disciplinæ Monachalis consistebant, & multi domini laici sub *Abbatum* nomine a Regibus, vel a se monasteria possidebant, qui de temporalibus solliciti, monasticam parum curabant disciplinam. Quin post mortem Ludovici, Normannis Franciam percurrentibus, Monachi in antiquam licentiam prolapsi sunt.. Ergo variis reformationibus inde restituta est disciplina monachalis opera illustrum virorum, qui vel renovarunt regulam Benedictinam, vel novas excogitarunt formulas. Unde sæculis decimo & sequenti nati Cluniacenses, Camaldulenses, Grandimontenses, Carthusiani & Cistertienses: qui omnes, non secus ac antiquiores Monachi, initio austeritate, sanctitate & neglectu temporalium floruerunt; sed inde adquisitis bonis temporalibus in deterius delapsi sunt, & hinc historia monachatus continua est virtutis & corruptionis alternatio.

Qui inducta inter Monachos ordinum diversitas.

S. XVIII. Per decem plus minus sæcula nulla inter Monachos ordinum diversitas, sed omnes tum orientales, tum occidentales unam societatem videntur composuisse, quod viri docti Holstenius & Mabillonius (b) observant. Et sane quamvis regulæ pro monasteriorum varietate nonnihil different, eodem tamen omnes redibant, ad apicem nempe christianæ perfectionis. Si quid proprii regulæ haberent, id pro locorum & personarum varietate & Abbatum ingenio erat indictum; at quæ naturam monachatus constituant, omnia erant communia. Hinc facilis & promiscuus ex uno monasterio in aliud Monachorum de Abbatum licentia commeatus, & orientalium & occidentalium Monachorum mutua communicatio. Apud orientales adhuc Monachi sunt unius ordinis, nec vestibus inter se distinguuntur. Sed in occidenti circa sæculum decimum ordinum diversitas cœpit induci, jeceruntque distinctionis semina Cluniacenses, qui quamvis regulam recentarint Benedictinam, unam tamen ex pluribus monasteriis induxerunt congregacionem, qua ab aliis Monachis se distinxerunt. Semel inductam distinctionem inde Camaldulenses, Carthusiani, Grandimontenses & Cistertienses majorem red-

(a) Leo Ostiens: in chron. Cassinensi lib. I. cap. 16.

(b) Holsten: præf. in c. regular. Mabillon: præf. ad primam part. sèc. IV. Benedict. n. 52.

reddiderunt, tandem perfecerunt mendicantes, qui in multos abierunt ordinis, a se invicem vestibus, moribus, institutis, &, quod ministeris, exercitiis pietatis distinctos, adeo ut interdictis possessoriis egerint, ne alii aliorum sacra colerent, & inculcarent.

Regulae monasticæ a Pontifice confirmandæ.

§. XIX. Inducta semel inter renuntiantes non sine novis formulæ ordinum diversitate, novandi prurigine homines ducti statim cœperunt novos ordines excogitare: unde in Ecclesiam imminebat confusio, & sub specie religionis hæreses, quod pauperes de Lugduno fecerant, inculcatæ. Satius erat regulam Benedictinam in usum revocare, quam Ecclesiam gravare novis inventis. Ergo in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. statutum, ne deinceps quisquam novam religionem inveniat, sed quicunque converti velit, de approbatis unam seligat (a). Et ita ad novam religionem fundandam deinceps necessaria esse coepit Pontificis confirmatio (b), quum ante quisque pro sua voluntate regulam scribebat, & Monachos adunaret. Sed neglecto tam sapienti decreto non sine virorum sapientum admiratione iterum antiqua irrepsit licentia, quæ tot novos ordines invexit (c). Unde Concilium Lugdunense sub Gregorio X. decretum Lateranense renovavit, omnesque religiones & ordines mendicantes, quos Sedes apostolica non probaverat, suppressit (d). Quo decreto infinitam Monachorum turbam fuisse reductam Fagnanus adnotavit, qui tamen ingenue subjungit, inde religiones usque adeo excrevisse, ut a multis *viris piis apostolice Sedis provisio bac in re desideretur* (e).

Nova monachatus facies.

§. XX. Jam vero ad undecimum usque sæculum toties lapsa & restituta monastica disciplina in eo constantes posita fuit, ut Monachi a turbis sæculi longe remoti, Deo famularentur, & propriæ vacarent saluti. At deinceps perseverante quin & aucto veteri instituto, in plerisque nobis ordinibus novam monachatus induit formam, qua Clerici superinduerunt monachatum, & regulares aliorum salutem cœperunt curare, quin & fidem armis propagare & tueri. Ejus ætatis Europæ status tantam mutationem postulare videbatur. Clerici simoniaci, incontinentes, & de animarum cura parum solliciti, continuæ & supra fidem numerosæ ad recuperandam Palæstinam expeditiones, multique etiam sacrum iter ad loca nostra reparationis invisenda gregatim instituebant. Unde ad cleri refor-

(a) Cap. IX. ex. de relig. domib.

(b) Bellarm. lib. 2. de Monach. cap. 4.

(c) Matth. Paris. ad an. 1246.

(d) Cap. un. de relig. domib. in 6.

(e) Fagnan. ad cap. cum sit ars ex. de ætat. & qualit. ordinand. n. 15.

formationem Clericis injectus monachatus, multi viri pii assumpto monachismo in cura animarum Clericis accesserunt adjutorio, & alii etiam ad vota monastica defendendæ armis religionis addiderunt institutum. Et ita hos novos religiosorum ordines in *clericales, militares, mendicantes & pios operarios* partiri possumus, quorum omnium historiam paucis prosequemur, a clericalibus ordientes.

Canonici regulares.

§. XXI. Vita communis Clericorum a Chrodogango instituta, & inde nono sæculo felici successu propagata, non diu inter Canonicos perduravit: etenim sæculo decimo passim Canonici clausa reliquerant, & præbendas inter se partiti, in sæculo vivebant (*a*). Bonorum affluentia, quæ Monachos, etiam Canonicos perdidderat, præsertim quum Canonici non adeo stricte paupertate adstringerentur. In sæculo autem viventes Canonici, non secus ac reliqui Clerici in ferreis illis Ecclesiæ temporibus pietatem omnes posuerunt, passimque luto hærebant incontinentiæ, & simoniæ virtus laborabant. Unde circa medium sæculi XI. ad corruptos Clericorum mores reformatos plures sancti viri, in primis Petrus Damianus in Italia, & inde Ivo Carnotensis in Gallia eos in communem vitam voto paupertatis adstrictam redegerunt: quam novam Clericorum conversionem Concilia Romana sub Nicolao II. & Alessandro II. probarunt & promoverunt. Atque hi sunt *Canonici regulares* ad differentiam *Canonicorum secularium*, qui in mundo remanserunt. Regulares Canonici sub regula S. Augustini inclarerunt, vel quia ad exemplum Augustiniani monasterii proprietatem omnem ejurarunt, vel quod regulas monasticas tum sub Augustini nomine receptas in normam assumpserunt. Sæculis XI. & XII. magna fuit hujus ordinis auctoritas, passimque eos Ecclesiæ receperunt cathedrales. Interim variis reformationibus Canonici regulares in varias abierunt familias, & ita nati Canonici regulares S. Spiritus. Theatini, Somaschi, Barnabitæ aliquæ ad sex supra sexaginta familias aucti (*b*), inter quas *Præmonstratenenses* a S. Norberto an. CIICXX. fundati sunt illustrissimi.

Ordines militares.

§. XXII. Canonicis regularibus accensentur *ordines militares*, qui tribus votis, non secus ac reliqui religiosi adstricti fidem & religionem armis contra infideles propugnare tenentur, non obstante quod Monachis cum armis non conveniat. Initio tres iisque celebriores fuerunt, *Templarii* nempe, *Hospitalarii* & *Teutonici*, qui omnes tempore sacrarum in terram sanctam expeditionum instituti sunt, quod

(*a*) Trithem. in chron. ad an. 1477., Ivo Carnotens. ep. 60.

(*b*) Histoire du clergé seculier & régulier tom. 1 part. 2.

quod Jacobus de Vitriaco coœvus testis multis narrat (a). *Templarii* ita dicti, quod prope templum Domini ædes haberent suas, primi fuerunt, qui religionem armis tueri profiterentur. Scilicet Palæstina a christianis recuperata, de more sæculi frequentissime evaserunt ad terram sanctam christianorum peregrinationes. Sed iter erat intutum & latronibus infestum. Unde initio pauci huic se commiserunt aleæ, ut peregrinos in itinere tuerentur: quod opus quia propter Deum suscepérant, more Canonicorum regularium in obedientia, paupertate & castitate vivere instituerunt, iisque gregatim multis aliis accedentibus ordo evasit generalis ad terræ sacerdotiæ & religionis defensionem. *Hospitalarii* initio fuerunt, qui in xenodochio ante sacras expeditiones a Monachis latinis Hierosolymis sub titulo S. Joannis eleemosynarii fundato ex voto infirmis ministrabant; sed inde re christiana in Palæstina auxilio opus habente, inter servientes milites cooptarunt, & tandem totus ordo equestris evasit. *Teutonici* demum initio hospitali ad excipiendos tantum Teutonicos Hierosolymis instituto deservierunt, & inde in obsidione Ptolemaidis ad opem militibus Teutonicis ferendam militiā adjunxerunt, institutum Templariorum & Hospitalaliorum conjungentes. Ita nati tres isti militares ordines, qui brevi ex genio sæculi supra fidem numero & divitiis aucti, & a Pontificibus probati sub regula Augustini, tanquam Canonici regulares vixerunt. Quousque res christiana in Palæstina stetit, inter victorias & clades variam subierunt fortunam. Sed an. CCCCXCI. capta Acri civitate, & virtute christianorum attrita, natale solum reliquerunt, novas sedes quærere coacti. *Templarii* per omnem fere Europam se diffuderunt, ubi usque ad invidiam bonis aucti, tandem in Concilio Vienensi rem omni conatu Philippo Pulchro promovente, omnino deleti sunt, bonis inter militares alios ordines tributis. *Hospitalarii* primum Cyprum, inde Rhodum habitarunt, unde post ducentos & amplius annos impetu Turcarum expulsi, tandem an. CICICXXX. Caroli V. beneficio Melitam insulam acceperunt, ubi adhuc sedem habet magnus ordinis magister, & equites *Militenses* nuncupantur. Ordo per universam se extendit Europam, ubi in octo linguis, seu regiones tribuitur, sub quibus sunt *prioratus*, *baliviae*, *commendæ*, & equites vivunt more Canonicorum sæcularium. *Teutonici* in patriam reversi sunt, ibique maxima bona obtinuerunt in *prefecturas* & *commendas* divisa, nec in suam societatem alios, præter nobiles Germanos, admittunt. Horum exemplo deinceps in Europa & præsertim in Hispania alii militares instituti sunt, quorum omnium origines, fata & instituta Aubertus Miræus, Andreas Mendo & auctor historiæ ordinum militarium & equitum Gallica lingua conscriptæ pluribus narrant.

Va-

(a) Jac. de Vitriaco hist. Hierosolym. cap. 64. seq.

Varii mendicantium ordines.

§. XXIII. Mendicantes, qui celeberrimum religiosorum ordinem constituunt, in plures familias divisum, sunt religiosi, qui emendicato pane vivunt, & clero in adjutorium dati instituta monastica profitentur, quatenus iis injectae functiones hierarchicæ partantur. Sunt autem mendicantes vel ex regula, vel ex constitutionibus. Vocantur mendicantes ex regula, quod reguli possessionem temporalium nec in communi admittat, labore, & in defec-
tum diurna stipe, vivere cogens. Ex constitutionibus vero, quod constituciones regulæ possessionem temporalium in communi ad-
mittenti derogarunt, & ad mendicitatem religiosos coegerunt (a). Primi iisque celebriores mendicantes sunt *Frates minores*, *Prædicatori-
tores*, *Carmelitæ*, & *Augustiniani*, ex quibus fratres minores mendi-
cantes ex regula, cæteri sunt ex constitutionibus. Fratrum minorum institutor S. Franciscus Assisiensis, qui regulam propriam
an. MCCCXVIII. in rigida instituit paupertate, discipulosque suos la-
bore, & eo deficiente eleemosynis vivere præcepit (b): quam re-
gulam ab Innocentio III. probatam Honorius III. confirmavit. Præ-
dicatores eodem ferme tempore S. Dominicus, nobilis Hispanus sub
regula S. Augustini instituit, quæ inde in generalibus ordinis co-
mitiis variis capitibus aucta est. Uterque feminas etiam in vita monastica formarunt, & ita fratrum minorum & Dominicanorum secundi ordines exorti. Carmelitæ eremitæ initio fuerunt, sub finem sæculi XII. a Bertoldo Calabro in monte Carmelo collecti, qui-
bus Albertus patriarcha Hierosolymitanus regulam dedit fere cum Basiliana convenientem, quam inde Honorius III. confirmavit (c). Propter Saracenorum incursus inde in occidentem Carmelitæ com-
migrarunt, ubi favente Innocentio IV. inter ordines religiosos re-
lati sunt. Et demum Augustiniani auctoritate Alexandri IV. emer-
serunt, qui varios eremitarum cœtus propriis institutis & regulis viventes in unam sub regula S. Augustini coagit societatem (d). Huic mendicantium quadrigæ inde plures alii accesserunt, in pri-
mis *Minimi S. Francisci de Paula* (e), *Jesuitæ* (f) aliique, quibus Pon-
tificum bullis privilegia mendicantium tributa sunt.

Mendicantes eleemosynis vivunt.

§. XXIV. Jam vero regula S. Francisci, ad cujus imitationem & exemplum deinceps mendicantes temporalium etiam in communi ab-
jec-

(a) Confer. Espen. part. I. tit. 29. cap. 4.

(b) Reg. Franc. cap. 5. & 7.

(c) N. Alexander sæc. 13. hist. cap. 7. art. 5. n. 7.

(d) N. Alexander loc. cit. n. 10.

(e) Pius V. bulla apostolice Sedis XLIX. in bullar.

(f) Pius V. bulla dum indisessa CXXXI. in bullar.

jecerunt possessionem, tum demum estipem emendicare permittit, quum ex opere manuali deficiant alimenta (*a*). Verum labor manualis vix stare poterat cum mendicantium instituto prædicandi verbum Dei ad quod tandem omnes accesserunt. Studia enim literarum ad prædicationem necessaria, & peregrinationes eam ob rem suscepæ, manualem pati labore non videbantur. Unde factum, ut mendicantes abjecto opere manuali emendicata stipe viverent, quæ uberiorem præ opere manum suppeditabat sustentationem, in quo tamen Apostolum non sunt imitati. Hanc regularium mendicitatem tanquam improbam & evangelicæ perfectioni contrariam Guillelmus de S. Amore acerrime perstrinxit: tum exemplo Christi & Apostolorum, qui illud vitæ genus respuerunt, tum etiam quod corpore validi ex propriis laboribus, vel communibus redditibus debeant sustentari, non pauperibus debilibus eleemosynas præripere. Variis in eam rem editis libellis in academia Parisiensi Guillelmus turbas gravissimas excivit. Sed ejus doctrinam tanquam nefariam Alexander IV. damnavit (*b*), & duo viri inter mendicantes celeberrimi B. Thomas Dominicanus & S. Bonaventura ex ordine fratrum minorum magnis argumentis propugnarunt, viros religiosos ad opus manuum non teneri, quando prædicatione & studio sacræ Scripturæ in Ecclesiæ commune bonum vacant. Et vero qui studiorum & prædicationis curis occupantur, labore manuali, quo vivant, non debent ocupari. Interim non negat S. Tomas, nefas esse eleemosynis vivere religiosos, qui ad Ecclesiam nullam conferant utilitatem (*c*).

Collapsio & restitutio mendicantium.

§. XXV. In paupertate constituto mendicantium ordine spes affulgere videbatur, fore ut diu incorruptus & illibatus permaneret. Verum quis crederet ipsa summa mendicitas præcipua causa fuit ut a suo caderent instituto. Scilicet mendicantes in cooptandis fratribus, prætermisa etiam probatione, modum nullum tenentes, brevi in prodigiosum numerum excreverunt. Quapropter ad tantas turbas non sufficientibus eleemosynis, ad media ab eorum instituto aliena pro victu parando confugerunt, ut mittam quod in tanta fratum multitudine pauci repetiri poterant, qui vero paupertatis studio tenerentur; ut enim bene observat S. Thomas (*d*), summa mendicitas, quæ nec redditus in communi possidet, nisi cum summa perfectione stare non potest. Ita in ipso pene fundationis exordio ceciderunt mendicantes, quod ipse S. Bonaventura deplorat (*e*).

Sed

(*a*) Reg. Franc. cap. 5. & 7. Conferatur Espenius part. I. tit. 29. cap. 4.

(*b*) N. Alexander sæc. 13. hist. cap. 7. art.

(*c*) S. Th. 2. 2. quæst. 187. art. 4. in c.

(*d*) S. Th. opus. XVII. cap. 16.

(*e*) S. Bonavent. ad provinciales & custodes. sui Ordinis.

Sed audiamus ita eos describentem Matthæum Parisiensem (a): *Morituris magnatibus & dabitibus quos norunt pecuniis abundare, diligenter insistunt, non sine ordinariorum injuriis & jacturis, ut emolumen- tis inhient, confessiones extorqueant, & occulta testamenta, se suum- que ordinem solum commendantes, & omnibus aliis præponentes. Unde nullus fidelis, nisi prædicatorum & minorum regatur consiliis, jam credit salvari. In acquirendis privilegiis solliciti, in curiis regum & potentum consiliarii, & cubicularii & thesaurarii, paranyphi & adulatares, & mordacissimi reprobatores, vel confessionum detectores, vel incauti redar- gutores. Interim lapsa mendicantium disciplina plures eduxit repa- ratores, unde nati novi ordines, qui reformati mendicantes ge- nerali nomine possunt appellari, quales minores observantes, Capu- cini, discalceati Augustiniani, discalceati Carmelite aliique.*

Plures mendicantes admittunt possessionem temporaliam.

§. XXVI. Experientia edocti mendicantes, eleemosynas ad tantas Monachorum turbas alendas non sufficere, consultius judicarunt temporalium in communī admittere possessionem. Unde plures Se- dis apostolicæ prodierunt constitutiones, quæ eam possessionem admiserunt: quin in pluribus ordinibus nova statuta antiquioribus constitutionibus in hac parte derogarunt, & regulam restituerunt. Hanc inductam disciplinam probarunt Tridentini patres, qui om- nibus monasteriis tam virorum, quam mulierum etiam mendicant- rum bona immobilia possidere concesserunt, exceptis fratribus Capuccinis & Minoribus de observantia, qui in sua puritate Fran- ciscanam regulam adoptaverant, & ne iterum in antiquas cor- ruptelas mendicantes laberentur, in omnibus monasteriis voluerunt certum fratrum numerum profiteri, qui vel ex redditibus, vel con- suetis eleemosynis commode possit sustentari (b). Sed semel laxa- ta mendicitante, in alterum extremum a summa paupertate nempe ad summas divitias mendicantes transierunt, utinam semper bonis artibus quæsitas. Et tamen non desierunt esse & nominari men- dicantes, quum etiam admisa possessione temporalium, mendicitatem retineant.

Pii operarii.

§. XXVII. Demun quod spectat ad *pios operarios* eo nomine in- telligimus viros religiosos, qui ad vota monastica aliquod pium opus addunt, quique nec mendicantes nec milites sunt. Tales sunt religiosi ordinis *saintissimæ Trinitatis de redemptione captivorum*, qui a Joanne de Mata & Felice anachoreta Valesensi instituti, ab In- nocentio III. probati (c) præter monastica vota onus redempctionis

cap.

(a) Math. Parisiens. ad an. MCCXLIII.

(b) Trid. ses. 25. de. reg. cap. 3.

(c) Innoc. III. lib. 1. ep. 481.

captivorum a servitute infidelium sustinent: in quam rem tertiam omnium redditum partem debent impendere. Pii operarii quoque sunt, qui ordinem *S. Marie de Mercede* a Petro Nolasco institutum & a Gregorio IX. confirmatum profitentur: etenim pro christianis a servitute redimendis seipsos tradunt obsides. Sunt & aliæ multæ religiosæ familiæ, sed longius hanc historiolam excurrere instituti ratio non permittit. Plenius origines & progressus Monachorum multi illustrant, in primis Dadinus Alteserra, Aubertus Mirreus, auctor historiæ cleri sacerdotalis & regularis Gallica lingua conscriptæ, Hospinianus Mabillonius aliquie.

C A P U T XXXVII.

De probatione monachatui præmittenda.

Novitiatus professioni præmittendus.

§. I. **P**robatio monachatui præmittenda, quam passim dicunt *novitiatum*, est diligens examen, quo voluntas ejus, qui converti desiderat, exploratur, num serio velit & possit monachatum profiteri. Durum & irrevocabile vitæ genus non est sine matura discussione suscipiendum. Etiam antiqui philosophi, nisi præmissa probatione, non admittebant ad vitam philosophicam. Cum ipsa vita cœnobitica invaluit probatio; testatur enim Sozomenus (*a*), ex regula Pachomii neminem in societatem admissum, nisi gravioribus laboribus ad trienium exploratum. Et passim reliquæ cœnovitarum regulæ examen statuunt præmittendum. Antoniani vero solitarii, quum in nullam societatem admitterentur, nec ex cœnobii discederent, nullum præmittebant examen, sed sponte sua anachoreticam vitam admittebant. Interest vero examen præmitti non minus postulantum, quam Monachorum, ne sera utrosque capiat poenitentia, vel quod inauspicata nec ex plena animi deliberatione durum & perpetuum vitæ genus induerint, vel quod quietis inter se perturbatores admiserint & in regulam contumaces.

Qui institutuntur novitii tempore provationis.

§. II. Jam vero qui converti desiderant, non statim sunt ad probationem admittendi, sed tum demum quum constet, eos ex animo mundo velle renuntiare, & alia abesse impedimenta, quæ excludent monachatum. Ergo qui libere possunt & volunt monasticam profiteri philosophiam, in novitiatum solemniter admittuntur, & in cella ad hoc separata sub seniore, quem *magistrum novitiorum* di-

(*a*) Lib. III. cap. 33.

dicunt, in monasticis exercentur asperitatibus & in regula & ordinis constitutionibus instituuntur (*a*), ut ita deliberent, an religionis onus subire velit, & congregatio de eorum vocatione iudicet. In primis vero explorari debet: quæ causa impellat conversionem; nam inde constat, unde desiderium vitæ singularis accessit, quod recte Justinianus edixit (*b*). Scilicet antiquus morbus est, ut multi ex mundanis causis, veluti ad onera publica declinanda, aut ad aliorum jura invertenda, aut ad consequenda mundana commoda, aut ex desperatione ad monasteria procurrant, quos omnes repellendos esse natura ipsa jubet monachatus. In separata vero cella novitios iustitui & probari Monachorum patres voluerunt, forte ne videntes defectus Monachorum, in animum inducant profiteri religionem, quamvis ad regulam vivere non intendant. Quin ad meliorem novitiorum institutionem jussit Innocentius XII., ut in Italia & insulis adjacentibus singuli ordines constituant unum aut plura monasteria, ubi regularis vigeat observantia, & in iis sint scholæ, que ad religionem instruant, quo nempe novitii & præceptis & exemplis proficiant (*c*).

Duratio novitiatus.

§. III. Schola autem probationis ad monachatum non unius horæ aut diei negotium est. Monachi orientales & præsertim Ægyptii tres annos probationi statuerunt (*d*): quod tempus Justinianus servandum edixit (*e*). At regula Benedictina unius anni spatio inclusit probationem (*f*). Medium iter veluti tenens Gregorius M. (*g*) ante biennii conversationem neminem voluit tonsurandum. Et orientalis & Benedictinæ observantiæ monumenta Gratianus in decretum transtulit suum. Sub nomine Alexandri II. refert, per S. Benedictum & Gregorium M. vetari, *Monachum ante unius anni probationem effici* (*h*): & sub nomine Bonifacii Papæ ita habet (*i*), *si quis incognitus monasterium ingredi voluerit, ante triennium Monachi habitus ei non prestetur*. Fragmentum sub nomine Bonifacii ex novellis Justiniani desumptum est, quod adnotant Romani correctores (*k*), nisi quod voce *incognitus* auctum referatur, nec recte Bonifacio tribuatur. Ita ista duo fragmenta inter se non pugnant, sed variam pro locorum varietate proponunt disciplinam. At Gratianus veluti a duobus Pontificibus fragmenta referens, & eorum offensus vari-

(*a*) Reg. Benedict. cap. 58.

(*b*) Novel. V. cap. 2.

(*c*) Innocen. XII. die 18. junii ann. MDCXCV.

(*d*) Sozomen. lib. 3. cap. 33.

(*e*) Novel. V. cap. 2.

(*f*) Reg. Benedict. cap. 58.

(*g*) Gregor. M. lib. 8 ep. 23.

(*h*) Can. I. c. 17. quæst. 2.

(*i*) Can. III. end.

(*k*) Correct. Romani ad cit. cap. 3.

rietate, ad concordiam inter notos & ignotos distinxit, ut nempe annua probatio in notis, triennalis in ignotis locum haberet (a), quum tamen talis distinctionis nec apud Justinianum nec in regula Benedictina vestigium exstet. Quidquid vero sit de oscitantia Gratiani, Monachi fere omnes occidentales longe lateque diffusa regula Benedictina, nihil quidem Gregorii M. curantes constitutionem, quæ particularis videtur fuisse, annum dederunt probationi: quod jus Tridentini Patres confirmarunt (b), quo ipso tamen integra reliquerunt statuta ordinum, quo longiorem præscribunt probationem.

Integer novitiatus præmitti debet professioni.

§. IV. Passim quidem Monachorum antiquæ regulæ conversioni probationem edicunt præmittendam; at ea non ad vim professionis pertinebat, nec necessaria integra debebat præmitti, novitus enim & monasterium, quorum causa instituta censebatur, ei poterant renuntiare (c). Itaque passim apud Benedictinos aut non integra præmissa, aut omissa probatio, & ita inutilibus Monachis sanctissimus ordo gravatus. Et quamvis Innocentius III. vetuerit Abbatibus, ne passim ante tempus probationis quoslibet & indiscretè admittant (d); tamen in vaga prohibitione perrexerunt Abbates probationem relaxare. Major vero apud mendicantes vigebat licentia. Interdictum Innocentianum ad Benedictinos spectare videbatur: & ita novelli tum fratres minores & prædicatores pergebant sine anno probationis ad professionem amittere, unde ordines suos gravabant potius, quam ornabant (e). Variis ergo Pontificum decretis abusibus occursum, sed nunquam efficaci medicina. Etenim tantum inter mendicantes illicitas Pontifices dixerunt profesiones infra annum probationis editas, quæ proinde valebant, sed generaliter ad religionem non vero ad ordinem, in quo emittebantur, obligabant (f). Et hoc jure viximus usque ad comitia Tridentina, in quibus statutum, professionem ante annum editam ita nullam esse, ut nullam inducat, obligationem ad alicujus regulæ, vel religionis vel ordinis observationem, aut alios quoscunque effectus (g). Quod decretum a multis contentionibus & scandalis Dei Ecclesiam liberavit. Itaque jure novissimo integer annus probationis est ad monachatum necesarius, nec potest renuntiari, cursitque de momento ad momentum, & præterea debet esse continuus, hactenus ut si novitus duabus horis a monasterio abscedat,

(a) Grat. ad Can. II. eod.

(b) Trid. ses. XXV. de regul. c. 15.

(c) Cap. XVI. ex. de regular.

(d) Cit. cap. 16.

(e) Lopus schol. in decreta quedam S. Leon IX. dec. 2. tom. 4. oper. E. V.

(f) Cap. II. & III. de regular. in 6.

(g) Trid. ses. XXV. de regul. cap. 15.

dat, probatio interrumptur, quod sacra congregatio declaravit
(a). Verum in ordinibus, ubi longius tempus probationi dictum
est, ultra annum omissum tempus non vitiat probationem (b).

Durante probatione liber est ad sæculum redditus.

§. V. Jam vero quo usque durat probatio ante professionem emis-
sam liberum est novitiis a proposito discedere, & alium vite ge-
nus suscipere; quod passim regulæ Monachorum supponunt, & fi-
nis inductæ probationis demonstrat. At Innocentius III. distin-
guendum duxit, utrum ii, qui convertuntur, omnino proposuerint
vitam mutare, an sub conditione tantum experiri voluerint religionis
observantiam (c). Et priori casu denegat discedendi potestatem,
tantumque veluti per indulgentiam permittit, ut in regula vivant
laxiori; in posteriori vero discedendi relinquat libertatem, ita
tamen ut *sæculariter* non vivant. Quod idem Gregorius IX. pro-
bavit, eo tantum excepto, quod liberam ad sæculum redeundi fe-
cerit potestatem, quo casu evidenter non constat, novitios ab-
solute vitam mutare voluisse (d). Sed non omne sanctum & ab-
solutum propositum vim voti in se continet: quin ea admissa dis-
tinctione tempus probationis evanescit, quod semper qui proba-
tionem admittunt, fere seria voluntate ad vitam monasticam du-
cuntur. Unde sapienter Tridentini Patres novitiis intra annum pro-
bationis integrum discedendi faciunt potestatem (e): quo decreto
monasticam probationem minus duram & intricatam reddiderunt.

Qua ueste novitii probantur.

§. VI. Probationem monachatus tirones subeuntes, eaque du-
rante ex antiqua disciplina uestes non induebant monasticas, sed
in proprio habitu & tonsura persistebant. Id supponit regula Be-
neditina (f), & diserte statuunt regum Francorum capitularia: *ipse*
(novitus) *nec tondeatur, nec pristina vestimenta immutet, priusquam*
obedientiam promittat. Nec alia sæculo sexto videtur fuisse orien-
talium disciplina; statuit enim Imperator Justinianus, novitus pro-
bari tonsura & ueste eorum, qui laici vocantur (g). Scante novitio-
rum libertate ad sæculum redeundi, nefas videbatur iis tradere ves-
tes monasticas, quas inde exeuntes profanarent. Sed inde disci-
plina mutata fuit: & in oriente novitii probati *parvo habitu*, qui
inter uestem monasticam & laicam medius erat: in occidente ve-
tro in ipsa ueste monastica, quam dum induunt, probatio cœpta
cen-

(a) Ap. Fagnan. ad cap. *ad nostram ex. de regul.* n. 27.

(b) Espen. part. I. tit. 25. cap. 2. n. 24.

(c) Cap. XX. ex. de regular.

(d) Cap. XXIII. ex. cod.

(e) Trid. ses. XXV. de regul. cap. 16.

(f) Reg. Bened. cap. 58.

(g) Novel. V. cap. 2.

cessetur. Tempore Gregorii IX. in occidente jam alicubi in monastica veste novitii probabantur (a). Mutatae apud latinos disciplinae causa olim omissa probatio videtur fuisse. Scilicet quum saeculis XII. & sequenti passim posthabita probatione Monachi fierent, atque ita ab ipso ingressu tonderentur & vestirentur in Monachos; postquam Pontifices & Concilia probationem urgere coeperunt, remansit recepta consuetudo, ut initio probationis monasticus habitus sumereretur, quod Espenius observat (b). Et ita minor facta libertas novitiorum ad saeculum redeundi: nam, prout sunt mores, abjectio vestis monachalis nescio quid turpis solet importare, passimque veluti digito monstrantur, qui a monastica schola recesserunt.

Qui de rebus suis disponunt novitii.

§. VII. Solemnis eorum, qui monastica philosophia initiari cupiebant, mos fuit, ante probationem, vel ea durante, vel saltem ante professionem de rebus suis disponere vel condito testamento, vel alia quacunque inter vivos liberalitate. Vitam perfectam appetentibus ab ea sententia, *si vis perfectus esse, vade & vende omnia quae habes, & da pauperibus*, erat ordiendum, quod plures Monachorum regulæ præcipiunt (c). Non tamen necessario sua pauperibus largiri novitios oportebat, nam modo ipsi nudi sequerentur Jesum Christum, tantundem erat, si parentibus suis, vel monasterio sua bona tribuisserent. Certe regula Benedictina novitiis dat optionem, ut ante professionem res suas erogent pauperibus, vel in monasterium, cuius bona pauperum reputantur, inferant (d). Verum nihil magis novitiis nocuit, quam præceps rerum suarum irrevocabilis facta elargitio. Facti inde sunt minus liberi, & seipsos ad edendam professionem, ne in saeculo mendici viverent, per indirectum coegerunt. Ergo Tridentini Patres statuerunt, ut nulla obligatio, aut renuntiatio ante professionem facta etiam cum juramento, vel ad pias causas, valeat, nisi intra duos menses proximos ante professionem cum licentia Episcopi vel ejus Vicarii fiat, & jure facta, nisi post professionem effectum non sortiatur suum: adduntque, ne ante professionem quocunque prætextu a novitiorum parentibus, propinquis vel curatoribus monasterio aliquid de bonis eorum, excepto victu & vestitu, tribuatur, ne haec occasione discedere nequeant (e). Ita libertati novitiorum plene provisum. Constitutio generalis est, sed quia tendit ad fovendam novitiorum libertatem, hinc passim eam ad irrevocabiles tantum dispositiones (f), & ad intuitum vitæ monasticæ factas restringunt, quales donationes inter vivos, officiorum publicorum & beneficiorum renuntiationes (g).

CA-

(a) Cap. XXIII. ex. de regular.

(b) Esp. part. i. tit. 25. cap. 3. n. 5.

(c) Reg. S. Fructuosi cap. 4.

(d) Reg. Benedict. cap. 58.

(e) Trid. ses. XXV. de regul. cap. 16.

(f) Interpretes ap. Barbos. in collect. ad cit. Trid. cap. n. 14.

(g) Tambur. de jure Abbat. tom. 3. disp. 6. q. 10. n. 3.

C A P U T XXXVIII.

*De Monachorum professione.**Professio monastica tacita.*

S. I. **P**robationis tempore exacto, si in sancto proposito candidatus perseverat, inter Monachos per *professionem* cooptatur. Est *professio certe religionis promissio*, qua quis ad observantiam alicujus probatæ regulæ se perpetuum adstringit, factis ipsis vel adhibitis solemnitatibus declarata. Unde duplex genus professionis *tacita* nempe & *solemnis*, prout nempe externis signis, aut adhibitis solemnitatibus edatur. Antiquiores Monachi tacite videntur monachismum admisisse. Ex regula Pachomii exacto probationis triennio conversi assumpto tantum angelico habitu sine alia solemnitate Monachorum convictus siebant participes (*a*). Quin jure Decretalium gestatio per annum habitus monachalis (*b*), & absoluta voluntas religionis etiam ante finitam probationem (*c*) pro professione habentur. Nec jure Concilii Tridentini tacita professio per habitus gestationem videtur rejecta, modo fiat ætate legitima & integra præmissa probatione (*d*), quamvis in plerisque Provinciis non amplius admittatur.

Professio monastica solemnis.

S. II. **Solemnis** professio multiplicatis Monachorum gregibus ex sententia Iwonis Carnotensis inducta est (*e*). Quum enim monachatus esset durum vitæ genus, quod semper obligaret; consultius visum est, solemnni certaque ratione monasticas fieri profesiones, ut fortius se obligatos profitentes intelligerent, & proposito cadentes pluribus convincerentur testimoniis. Ergo solemniter professurus religionem, coram omnibus in oratorio viva voce formulam voti recitat, eamque manu sua scriptam aut signatam tradit; & monasterii superior recipit præmissionem. Solemnes quoque preces vel ab Abbatе, vel a monasterii Presbitero super profitentem Monachum recitatae, quibus ei benedicebatur, & Deus invocabatur, ut gratiam ad sustinenda onera monachatus conferret: unde profesiones nomine *benedictionis* veteres appellarentur (*f*). Quin apud Græcos Monachis in professione signaculum quoddam videtur impressum. Et sane Trullani Patres Monachi benedictionem *apparita notam* Monacho imprimendam appellant (*g*). Videl-

(*a*) Sozom. lib. 3. cap. 33.

(*b*) Cap. XXII. ex. de regular.

(*c*) Cap. XX. ex eod.

(*d*) Pagnan. ad cap. *ad nostram* ex. eod.

(*e*) Ivo Carnotens. ep. 41.

(*f*) Conc. Trull. Can. XL, Ivo Carnotens. ep. cit.

(*g*) Conc. Trullan. cit. Can. XL.

detur autem ~~opp̄ayis~~ illa fuisse signum crucis, eo nomine apud christianos scriptores s̄epe nuncupatum, in benedictione Monacho impressum, idque ea ratione confirmari potest, quod lectores & cantores apud Gr̄ecos signaculis impressis media ætate creabantur, quod Jo. Zonaras & Balsamon testantur (a). Moribus præsentibus fere receptum, ut Monachorum profesiones a publico tabellione præsente in publicum redigantur instrumentum.

Vestis monastica.

§. III. Jam vero Monachi in professione habitum suæ religionis solemniter induunt, & in Monachos tonsurantur. Et quantum ad vestes Monachi sub Pachomii regula viventes proprias vestes, & eas quidem asperas & a communi hominum usu diversas habuerunt, quod multis tradit Cassianus (b). At vero Monachi occidentales modestis & a vocatione sua minime alienis, sed communibus vestibus initio utebantur (c), quamvis non defuerint, qui catenati & superstitioso incederent amictu (d). Præsertim vero pallium induerunt, quod etiam alii christiani, qui asceticum vitæ genus sectabantur, faciebant. Unde non secus ac alios christianos palliatos, ita etiam primos Monachos solemnī verbo, *impostor & Gr̄ecus est*, dissolutiores christiani deridebant (e). Videbantur scilicet christiani & Monachi palliati sumpto Gr̄eco habitu castos & philosophicos mores mentiri voluisse. Sed inde Monachi omnes proprias induerunt vestes, easque nigri coloris, qui etiam ab initio monachatus proprius renuntiantium videtur fuisse. Etenim color niger signum mœroris & mœstitudinæ erat, & Monachi perpetuæ se addixerunt pœnitentiæ. Uniformis & nigra Monachorum vestis stat adhuc in oriente; at in occidente sèculo XI. cœperunt Monachi inter se vestibus distingui, quæ diversitas eundo crevit, hactenus ut singulæ Monachorum familiæ proprias & coloribus distinctas vestes induant. Vestem monasticam *habitum angelicum* appellant Gr̄eci, vel quia Patres vitam monachalem s̄epe titulant *angelicam*, vel quia Pachomius angelica visione monasticum amictum vidisse perhibetur (f). Vocant quoque *habitum magnum* ad vestis parvæ novitiorum differentiam. Angelicum habitum in professione etiam hodie Gr̄eci suscipiunt, at latini jampridem in ueste monachali probantur, quam tempore professionis benedictam solemniter suscipiunt.

Tonsura monastica.

§. IV. Porro simul cum ueste qui monachismum profitentur monasti-

(a) V. Lupum in cit. Can. Trullanum.

(b) Cassian. de institut. renunt, lib. I.

(c) Bing h. lib. 7. orig. cap. 3. §. 6.

(d) Hieronym. ep. 22. ad Eustoch. cap. 12.

(e) Hieronym. ep. 23. ad Marcellam.

(f) Lupus schol. in quedam decreta Leon IX. de cr. I.

ticam sumunt tonsuram. Generatim olim christiani comam longam & calvicium evitabant, mediumque tenentes iter, modesto erant capillatio. Nec sane aliter videtur fuisse primorum Monachorum tonsuram. Etenim Epiphanius, Hieronymus & Augustinus (*a*) Monachos damnant, qui femineos gerebant crines: nec ex alia parte ad exemplum Sacerdotum Isidis atque Serapidis caput rasisse videntur. Sed paulo post a recepto capillorum cultu Monachi discedentes, capillos ad cutem & inæqualiter tondere cœperunt, ut ita hominibus essent despicabiles. *Conservuli & compallidi nostri*, inquit Paulinus (*b*), *torrentibus ciliciis humiles, sagulis palliati, ueste succinti, casta informitate capillum ad cutem cæsi, & inæqualiter semitonsi, & destituta fronte prerasi, & honorabiliter despicabiles*. Et Salvianus Monachos Africanos simili pene modo tonsos & induitos exhibet (*c*). Sic composita monastica tonsura longe distabat a tonsura Clericorum, quæ æqualiter detonso superius capite, inferius capillorum circulum relinquebat. Apud orientales vero septimo sèculo Monachi integrum caput videntur rasisse; ea enim tempestate Theodorus Monachus Græcus toto superius raso capite in Angliam venit (*d*). Sed temporis lapsu passim Monachis in sortem Domini vocatis, monastica tonsura in clericalem degeneravit, quod in Anglia primum factum Thomassinus observat (*e*). Quæcunque autem esset monastica tonsura, eam in professione Monachi suscipiebant. Unde mediis sèculis tonsurare etiam Monachum facere significat.

Quæ atas est professioni necessaria.

§. V. Quo vero monastica professio legitima sit, & ad susceptæ religionis obliget observantiam, ætate per Canones statuta & ex propria voluntate fieri debet. Et quantum ad ætatem professioni necessariam varia fuit Ecclesiæ disciplina. Basilius in professionibus virginum complementum rationis requirit, quod supra annum decimumseximum aut decimumseptimum definit (*f*). Chrysostomus vero generaliter teneram deceim annorum ætatem ad monachatum dixit sufficientem, quod quum per omnem ætatem nobis dimicandum sit, a tenera ætate incipiendum (*g*): quos eodem annos pro arbitrio tamen Episcopi differendos aut præveniendos Synodus Trullana probavit (*h*). Sed latina Ecclesia in utroque sexu pubertatem parem ad monachatum judicavit, & ita duodecim annos in feminis, quatuordecim in maribus requi-

(*a*) Epiph. hær. LXXX., Hieronym. ep. 22. ad Eustoch. cap. 12. August. de oper. Monach. cap. 31.

(*b*) Paulin. ep. 7.

(*c*) Salvian. de gubernat. lib. 8.

(*d*) Beda lib. 4. cap. 1. & lib. 5. cap. 12.

(*e*) Thomass. part. 1. lib. 2. cap. 38. n. 16.

(*f*) Basil. ep. canon. Can. VIII.

(*g*) Chrysost. advers. vituper. vitæ monastice lib. 3. cap. 15. seq.

(*h*) Conc. Trull. Can. XL.

quisivit (a) : nisi in Insulis edatur professio , ubi propter duriorem monachatus conditionem plena pubertas, quæ decimo octavo anno censetur, requisita (b). Fuit hæc generalis latinorum consuetudo , quæ tamen impedimento non fuit Cluniacensibus & Carthusianis, ut ante vicesimum annum in suos ordines non admitterent. Et hoc jure viximus usque ad comitia Tridentina , in quibus professioni religiosæ pro utroque sexu annus ætatis decimus sextus exactus dictus est, & ita quidem ut ante facta nulla esset (c). Quo decreto ordinum constitutionibus , quæ majorem requirebant ætatem , nihil derogatum, quod sacra congregatio declaravit (d). Paraverant Tridentini Patres decretum , quo decimooctavus ætatis annus ad professionem statuebatur : sed intercessit Bartholomæus de Martyribus, qui adfirmans, eos detrimento cœnobiis esse, qui a teneris annis illic sati non fuerint, Patres a sententia dimovit, induxitque , ut duos annos a proposita ætate decurarent (e). Satius tamen fuisset secundum præsentem disciplinam etiam octodecim annis majorem professioni ætatem dici , nam in tenera ætate integrum vitæ monasticæ pondus non adgnoscimus, & laxata in plerisque ordinibus claustrí disciplina (qua stante Bartholomæi rationi locus erat), sæpe evenit , ut Monachi continua egressionibus mundum diu post renuntiationem adgnoscant.

Consensus conversi ad professionem requiritur.

§. VI. Porro ad legitimam professionem necessarius quoque est ejus, qui convertitur, consensus. Si quodlibet vitæ genus sponte suscipiendum , multo magis monachatus , qui & perpetuum obligat , & ad exercitia adigit duriora. Votorum quoque religio, quæ spontanea esse debet , monachatu adnexa , facit ut ex spontanea voluntate monachatus suscipiatur. Porro probatio monachismo præmitenda aper te demonstrat , profesiones ex voluntate faciendas ; præmittitur enim, ut longius deliberandi tempus candidatis relinquatur. Et hinc in Concilio Moguntino statutum , ut nemo , nisi spontanea voluntate , tondereatur (f). Et Leo IX. constituit , ut nullus Monachus , nisi legitima ætate & spontanea voluntate fiat. Excommunicant quoque eos omnes Tridentini Patres, qui mulieres nolentes ad monachatum impellunt , & volentes deterrent (g): & quo magis earum libertati consulerent , statuerunt , ut si puella , quæ converti desiderat , major duodecim annis sit, non ante habitum suscipiat, nec postea ipsa vel alia professionem emittat , quam Episcopus, vel ejus nomine aliis virginis voluntatem diligenter exploraverit , an coacta , an seducta sit , an sciat, quid agat : cognitaque libera & pia ejus voluntate libere profiteri licet

(a) Ambros. lib. de virg' nib. , cap. 8. 11. seq. ex. de regular.

(b) Cap. VI. eod.

(c) Trid. ses. XXV. de regular. cap. 15.

(d) Ap. Fagnan. ad cap. nullus ex. de regul. n. 15.

(e) Pallavic. hist. Conc. Trid. lib. 24. cap. 6.

(f) Cap. I ex. de regular.

(g) Trid. ses. XXV. de reg. cap. 18.

ceat, modo tamen ante mensem præfecta monasterio Episcopum faciat certiorem (a).

Monachatus olim injectus invitit.

§. VII. Verum enimvero veteri stante disciplina etiam invitit injectus monachatus. Constans fuit Ecclesiæ latinæ sententia Episcopos aliosque Clericos depositos monasteriis includere, eosque, monachismi injecto jugo, invititos tonsurare. Et Justinianus uxori adulteræ hanc imposuit necessitatem, ut fustigata in monasterium detrudatur, data marito intra biennium eam repetendi facultatem; quo non facto sonderi eam ♂ monasticum habitum accipere jussit, ut poenitentiam ageret perpetuam (b). Porro sexcenta prostant exempla tam virorum, quam mulierum, quibus Reges & alii potentiores monachalem tonsuram impo-suerunt, ut vel fortunas & potentiam constabilirent suam, vel ut eorum divitias invaderent: cui violentiæ ipsi Principes etiam fuerunt obnoxii. Generatim hujusmodi per vim factæ professiones ex multorum sententia consistebant, hactenus ut ipsi per vim ad monachatum adacti, ejus pondus & vim aliquando adgnoverint. Non habitum horreo, sunt verba Cæsaris Alexii Comneni per Isaacum Angelum ad monachismum adacti (c). *Quid enim vestis mutatio periculum babeat? Sed promissiones, quas secum fert habitus reformido.* Sed ex Græcis Episcopis multi inter incussum juste ac injuste metum aut vim illatam distinxerunt, solasque ex metu justo ratas habuerunt professiones, quod ex Basamone Christianus Lopus (d) observat. Apud latinos nono sæculo passim displicebant per vim factæ Monachorum professiones, & ita Canonibus statutum, ut inviti in religionem ingressi sine justæ offensionis causa, nisi volentes non teneantur, quia quod non petunt, non obseruant (e). Et ita rejectæ per vim factæ professiones, nisi in criminum poenam decernerentur. Non tamen omnis metus nullam reddit professionem: sed qui merito & in hominem constantem cadit, puta si mors, aut corporis cruciatus inferatur (f): quo casu professio ratihabitione convalescit (g).

Servi ♂ filiifamilias admissi ad monachatum.

§. VIII. Sed non tantum sponte & ætate per Canones statuta fieri debet professio religiosa; verum etiam requiritur, ut qui convertitur, in eo statu sit, quo libere vovere possit. Itaque in primis servi sine dominorum assensu tonsurari non debent, quod Canones & leges statuerunt. Injuria omnino visa est, dominos invititos rebus suis spo-

(a) Trid. loc. cit. cap. 17.

(b) Novel. CXXXIV. cap. 20.

(c) Ap. Nicet. Choniat. lib. 3. cap. 2.

(d) Lopus schol. in quædam decreta S. Leonis IX. Decr. II.

(e) Can. IX. C. 20. q. 1.

(f) Cap. I. & VI. ex. de his, quæ vi metusve causa fiunt.

(g) Cit. cap. I.

spoliari. *Nalham*, inquit Patres Chalcedonenses (*a*), *in monasteriis servum recipi liceat, ad hoc ut sit monachus, præter voluntatem domini sui*. Et lege lata Valentinianus III. interdixit, ne quis servus domino invito ad clericalem munus accedat, vel Monachis in monasteriis aggregetur (*b*). Latebat forsitan Baronium Canon Chalcedonensis, aliter nulla suberat ratio, cur Valentinianni legem improbaret (*c*). Sed inde Justinianus servos dominis invitatis permisit tonsurari, data tamen dominis contra servos furorum reos, aut alias vitiosos intra triennium revocandi potestate, modo reipsa jus suum, objecta crimina malamque servorum vitam probaverint (*d*). Et ita novum manumittendi modum invexit per monachatum, quasi quod prohiberi non deberent, qui ad communem dominum transibant. Quæ sanctio non minus reipublicæ, quam monachatu*n*ocuit, quod servi monasticum jugum præ servitute mollius reputantes ad religionem confugiebant, quævis quidvis potius, quam Deo inserviendi in animum induxissent. Servis accedebant filiifamilias, quibus anathema Synodus Gangrensis dixit, si prætextu pietatis a parentibus recederent (*e*). Sed Justinianus, infirmata patria potestate, filiisfamilias etiam sine parentum consensu converti permisit (*f*). Inde pro adultis Justiniani lex semper obtinuit, nam quantum ad impuberis parentibus datum eorum professionem intra annum infirmare (*g*).

An milites & publici officiales Monachi fieri possint?

§. IX. Milites quoque publicis rationibus præfecti minus integrum profitendi monachatus habent potestatem. Sunt milites reipublicæ necessitatibus adstricti, & publici officiales quandoque peculatus & aliorum criminum rei sunt, & ad Monachos potius transiunt socordiæ aut declinandorum criminum & rationum causa, quam Deo liberius serviendi desiderio. Ergo statuit Mauritius Imperator, ne publicis actionibus immisti cooptentur in clerum, & ne iidem ipsi præfecti publicis rationibus & milites ad monachismum convertantur, nisi per divales literas absoluti, aut emeritis stipendiis. Pro ea parte, quæ militum conversionem spectat, legem evangelicæ pietati adversari Gregorius M. existimavit, & hinc pro ejus moderatione ad Imperatorem retulit, officiis & rationibus usus (*h*). Interim vero ad se missam legem quadam adhibita moderatione publicavit, vel potius ejus executionem suspendit, quousque Princi-

pis

(*a*) Conc. Chale. Can. IV.

(*b*) Novel. XII. ad calcem cod. Th.

(*c*) Baron. ad an. 452.

(*d*) Novel. V. cap. 2.

(*e*) Conc. Gangr. Can. XVI.

(*f*) L. LV. c. de Episc.

(*g*) Cap. II. ex. de regular.

(*h*) Greg. M. lib. 2. ep. 62.

pis voluntas innotesceret. Etenim metropolitas hortatus est, ut milites, qui publicis rationibus non sunt implicati, non temere ad monachatum admittant, nisi eorum vita diligentissime fuerit inquisita, admissos vero triennio probari voluit, & inde si appareat, pro animarum suarum lucro sanctam conversionem elegisse, in Monachos tonsurandos (*a*). Ita sapientissimus Pontifex imperatoriam legem modificavit, non tamen pontificia potestate, sed quod, cognita Mauritii pietate, augurabat, talem moderationem non disciplinare, quo spectant verba illa Pontificis ad metropolitas, qui forte cum modificatione verebantur legem in usum revocare: *Qua de re etiam serenissimus & christianissimus Imperator, mihi credite, omni modo placatur, & libenter eorum conversionem suscipit, quos in rationibus publicis implicatos non esse cognoscit* (*b*).

Conjuges post usum matrimonii ex compacto convertuntur.

S. X. Porro non omnes conjugati monachatum profiteri possunt, sed inter matrimonium consummatum & ratum distinguere oportet. Et quidem post carnis commisionem conjux altero invito converti prohibetur, & si reipsa convertatur, nulla professio est, & ad propria arva restituitur, quod sui corporis non habeat potestatem, & ne relictus adulterii periculo se exponat: quæ est constans Ecclesiæ sententia (*c*), Apostoli innixa auctoritati (*d*). Unde Justinianus, qui uxoratis etiam sine alterius consensu religionem profiteri permisit (*e*), hoc ipso quo favit monachismo, divinæ legis derogavit. Nec post conjugis mortem, qui conversum revocavit, tenetur reversus ingredi religionem, quamvis novas nuptias contrahere vetetur, nam ratum saltem habere debet votum pro ea parte, qua promisit, se amplius conjugi non adjungere: quod Alexander III. & Cælestinus III. responderunt (*f*). Quod si conjuges ex compacto agant, licita est conversio, modo ambo religionem ingrediantur, aut saltem, qui in sæculo remanet, votum emitat castitatis. Et in hac specie suspenditur potius usus matrimonii, quam vinculum ipsum solvit. Quod Deus conjunxit, homo non separat. Unde uterque conjux debet converti, aut saltem qui remanet in sæculo, voto castitatis ligari. Et quamvis Gregorius M. & Nicolaus I., quando ex compacto conjuges convertuntur, docere videantur etiam ipsum matrimonii vinculum abrumpi (*g*);

ta-

(*a*) Greg. M. lib. 7. ep. II.

(*b*) Greg. M. cit. ep. II.

(*c*) August. ep. XLV. ad Armentarium & Paulinam, ap. Grat. Can. VI. c. 33. q. 5., Paulin. ep. XIV. ad Celantiam inter epist. Hieronym.

(*d*) I. ad Cor. 7. 4.

(*e*) L. LIII. §. 3. 6. de Episc. & Cleric.

(*f*) Cap. III. & XII ex. de convers. conjugat.

(*g*) Can. XIX. & XXVI. c. 27. q. 2.

tamen satius est eorum verba ad matrimonii usum, non ad vinculum referre.

Sed ante etiam altero invito eligunt monachismum.

§. XI. Verum ante corporum commisionem non tantum ex compacto, sed etiam altero repugnante possunt conjuges monasticam amplecti philosophiam. *Post consensum legitimum de praesenti inquit Alexander III. (a), licitum est alteri, altero etiam repugnante, elegere monasterium (sicut sancti quidam de nuptiis vocati fuerunt) dummodo carnalis commissio non intervenerit inter eos.* Perfecta vita, quæ homines Deo conjungit, non videbatur impedienda per nuptias in usum non deductas, quæ hominem homini conjungunt. Et ita Alexius, Euphemiani viri clarissimi filius, Tecla, Macarius, Gregoria, Leobardus aliique tum viri, tum feminæ de nuptiis ad Deum transiisse feruntur (b). Quin quo de meliori statu interim conjuges deliberent, post contractas nuptias non statim matrimonio uti coguntur, sed habent bimestre ad monachismum eligendum (c). Tanta autem vis inest in hac specie conversionis, ut dissolvat matrimonium, hactenus ut qui in sæculo remanet, possit etiam novas nuptias contrahere. Vinculum matrimonii jure divino individuum in causa monachatus non ex consensu, sed potius ex corporum commissione repetere Pontifices videntur, quia, inquit Alexander III., quum non fuissent una caro simul effecti, satis potest unus ad Deum transire, & alter in sæculo remanere (d): quamvis alias certum omnino sit, matrimonium solo consensu perfici, & ex edicto Christi præter fornicationis causam nullam aliam dimittendæ uxoris causam admitti (e). Quæ quum ita sint, eo minus mera sponsalia impediunt, quominus sponsorum alter religionem profiteatur.

Oblatio filiorum impuberum ad monasteria.

§. XII. Jam vero veteri stante disciplina non tantum propria professio, sed & parentum oblatio Monachum faciebat. Offerebant nempe parentes teneræ ætatis filios monasteriis, pro iis petentes monachatum, qua oblatione accepta statim filii Monachi censebantur, nulla plerumque suffulti spe, ut quo tempore ratio accederet, injectum onus possent excutere. *Monachum, inquiunt Patres Concilii IV. Toletani (f), aut paterna devotio, aut propria professio facit: quidquid horum fuerit, alligatum tenebit: proinde his ad mundum revertendi intercludimus aditum, & omnem ad sæculum interdicimus regressum.* Paterna devotio in hoc Canone late est accipienda, ut mater-

(a) Cap. II. ex. de convers. conjugat.

(b) N. Alexander theol. dogm. & mor. lib. 2. de sacr. matrim. cap. I. art. 7. prop. 3.

(c) Cap. VII. ex. eod.

(d) Cit. cap. 2.

(e) Matth. 19. 9.

(f) Conc. Tolet. IV. Can. XLVIII.

ternam etiam comprehendat; constat enim ex antiquis monumentis etiam matres filios monasteriis obtulisse (a). Ab initio monachatus invaluerunt puerorum oblationes (b), videnturque profluxisse a Judaismo, in quo filii Deo oblati, in templi remanebant ministerio (c). Accessit monachatus celebritas, qua creditum, non posse parentes melius filiorum æternæ saluti consulere, quam iis ab infantia quærentes monachatus conditionem. Fiebat autem non sine solemnibus ad monachismum oblatio. In missa tempore oblationis pater aut mater faciebat petitionem, & inde palla altaris puerum involvens, eum divinæ majestati in perpetuum servitum addicebat (d). Formulas ab offerentibus recitatas, Martene & Jo. Mabillonius collegerunt (e). Interim negligentia Monachorum oblatorum non minima fuit ruina monachatus (f): inauspicati enim pueri, qui non ex propria voluntate monachismo tenebantur, inde facti grandiores frena mordebant, nec secundum regulam vivebant. Ergo sæculo nono oblationes ad monasterium cœperunt displicere, & quibusdam Canonibus cautum, ut quo tempore intelligerent, ipsi pueri oblationem confirmarent (g). His tamen decretis non obstantibus perrexerunt deinceps oblationes (h), quas tandem omnino Cælestinus III. infregit, statuens, ut filii oblati ad annos discretionis pervenientes potestatem habeant excutiendi monachatum (i).

Monachi mundo mortui.

§. XIII. Per religiosam professionem spectata monachatus natura Monachi mundo moriuntur, passimque tanquam civiliter mortui reputantur. Sane in professione civitati, nuptiis, rerum proprietati, quin & proprio arbitrio perpetuum abrenuntiant. Unde Trullani Patres monasticum statum *secessum ex vita strepitu & perturbatione* appellant (k). Et Ambrosius scribit (l), *Clericorum officia in theatro ac studio, Monachorum instituta esse in spelunca & secreto.* Similiter Eutyches hæresiarcha dixit, *degere se in monasterio tanquam in sepulcro.* Et sub nomine Eugenii Papæ apud Gratianum fragmentum extat, quo diserte asseritur, *Monachum mundo mortuum esse, Deo autem vivere (m).* Itaque ex monachatus natura Monachi excluduntur ab omnibus ecclesiasticis & sacerdotalibus officiis, quæ mundi thea-

(a) Can. II. c. 20. q. 1.

(b) Lopus schol. in quædam Leonis IX. decreta decr. II.

(c) Can. IV. eod.

(d) Reg. Benedict. cap. 59.

(e) Martene de antiq. Monach. ritib. lib. 5. cap. 5. Mabillon. in analectis.

(f) Guibertus Abbas de Novigento lib. 1. de vita sua cap. 8.

(g) N. Alexander hist. eccles. sæc. 9. cap. 5. art. 5. n. 5.

(h) Cap. XI. seq. ex. de regular.

(i) Cap. XIV. ex. eod.

(k) Conc. Trull. Can. XL.

(l) Ambros. ep. 25.

(m) Can. VIII. c. 16. q. 1.

theatrum & frequentiam requirunt civitatum. Sane jubent Patres Chalcedonenses, Monachos quietem amplecti, & soli jejunio & orationi vacare, in quibus mundo renuntiarunt locis perseverantes, nec ecclesiasticis, nec sacerdibus negotiis se ingerere, propria relinquentes monasteria, nisi quandoque eis a civitatis Episcopo præcipiatur (a).

Monachatus habitus veluti secundum baptisma.

§. XIV. Mundo Monachi mortui, Deo in professione renascuntur. Sane Patres monachatum veluti secundum baptisma, quo masculæ omnes post salutares uadas contractæ abstegerentur, passim reputarunt. Hujus sententiæ prima vestigia S. Athanasius suppeditavit, qui refert, angelos in aera Antonium deducentes tetricis spiritibus, qui absistebant, & a nativitate deposcebant rationes, respondisse, culpam a natali die omnem delevisse Dominum, licere autem illis a monachatus tempore, & a quo se Deo consecrasset, primordium exigendi capere (b). Et Hieronymus de obitu Blesillæ, quæ ante quatuor menses monachatum professa erat, Paulam matrem volens consolari, scribit, Blesillam secundo quodammodo propositi baptismo lotam ad Deum convolasse (c). Saeculo sexto hæc erat Ecclesiæ orientalis communis sententia; etenim Justinianus, qui novellas de rebus sacris adsidentibus doctissimis orientalibus Episcopis conscripsit, adfirmat, conversionem monachalem omnem Monachi maculam detergere (d). Et hinc Trullani Patres (e) professionem monasticam appellant *benedictionem gratiæ*, quæ auxilia ad monachatus onera sustinenda conferret. Videtur pro secundo baptismo habita ad monachatum conversio propter perpetuam, ad quam se Monachi devovebant, poenitentiam. Ex hac opinione profluxit mos ille in utraque Ecclesia receptus, quo Principes & privati in mortis lecto decumbentes, habitum angelicum assumerent, & monachismum in fine profiterentur (f). Quod enim in peccatorum remissionem aquæ baptismum iterum suscipere vetarentur, sub finem vitæ ad monachatum, qui ejusdem effectus habebatur, seipsos converterunt. Qui mos apud Græcos ita invaluit, ut morientibus etiam non potentibus amici monasticum habitum injecerint, quod Theodorus Balsamon testatur (g).

Monachi sine causa monasteriis egredi non possunt.

§. XV. Semel monasticam vitam professi ad *stabilitatem obligantur*,

(a) Conc. Chalced. Can. IV.

(b) Athanas. vit. S. Antonii.

(c) Hieronym. ep. 28. ad Paulam.

(d) Novel. V. cap. 1.

(e) Conc. Trull. Cap. XL.

(f) Christ. Lupus schol. in quedam S. Leonis IX. decreta decr. I. tom. 4. edict. Ven.

(g) Theod. Balsamon. in Can. XLVIII. cod. Afr.

tur, quæ secundum regulam Benedictinam diserte promissa, duabus veluti patribus absolvitur, ut nempe Monachi monasterio non egrediantur, & monachatum amplius non deponant. Et vero continua in monasterio mora ad naturam monasticæ philosophiæ pertinet, quæ a mundi turbis remota, Deo & solitudini acquiescit (a). Unde veteres monasteriis Monachos egressos, non secus ac pisces extra aquas, vivere non posse credebant, passimque in Monachos invehuntur, qui in frequentia civitatum versantur (b). Et S. Benedictus ita ædificatum volebat monasterium, ut omnia ad vitam necessaria intus haberet, ne Monachis vagandi foras necessitas immineret (c). Monasterium autem, ubi perpetuam moram degere Monachi debent, est illud ipsum, in quo emiserunt professionem (d): nec nisi de Abbatis venia licebat de monasterio in monasterium transire. Interim in monasteriis inclusi Monachi in Ecclesiæ, proximi & monasterii necessitatibus in publicum prodire possunt, quod Canones & regulæ monasticæ permittunt, modo id fiant ex superioris venia & benedictione, uno aut pluribus comitibus datis, ut Monachi se invicem in itinere custodiant, nec extra monasterium sine venia manducet (e). Claustræ disciplinam Camaldulenses & Carthusiani etiam servant, minus Benedictini, omnium vero minime mendicantes, qui ex proprio instituto, ut Clerici sint adjutorio, etiam per civitates debent discurrere. Eo minus mirandum, si passim pro superioris arbitrio mutant domicilium, ut hinc stabilitas apud mendicantes non amplius ad monachatum pertinere videatur.

Clausura perpetua monialium.

§. XVI. Quæcunque vero sit apud Monachos claustræ disciplina, certe tamen moniales perpetuo in monasteriis includuntur: quod & natura monachatus & feminarum conditio postulabat. Et olim quidem M. Basilius claustræ disciplinam omnibus Monachis communem majori studio in feminis servandam edixit (f). In monasterio virginum in Thebaide, ubi sæculo quarto S. Euphrasia vixit, nulla sacrarum virginum portis exhibat, sed ad ostium janitrix erat, per quam responsa omnia prodibant (g). Et regula S. Cæsarii virgines, quæ sacrum Christi ovile intrarunt, toto vitæ tempore inde egredi non sinit (h). Verum hac superiore nulla olim fuit generalis regula, qua omnes tenerentur moniales, nec earum clau-

(a) Conc. Chalced. Can. IV., Conc. Trull. Can. XLVI.

(b) Hieronym. epist. 4. ad Rustic.

(c) Reg. Bened. cap. 66.

(d) Conc. Chalced. cit. Can. IV.

(e) V. Espen. part. I. tit. 27. cap. 4.

(f) Basil. de instit. monach.

(g) Vita S. Euphras. ap. Bolland. ad 13. Martii.

(h) S. Cæsar in reg. ad Virg. Can. I.

sura eadem ratione ubique servata est, quod speciali tractatu Jo. Baptista Thiersius probatum dedit; quin in multis locis, corrupto monachismo, passim moniales a monasteriis egressæ, per habitacula sacerdotalium personarum discurrebant. Ergo Bonifacius VIII. generali edita constitutione moniales omnes perpetuo voluit in monasteriis inclusas, nisi tali morbo aliqua laboret, ut non possit cum aliis absque gravi periculo vel scandalo commorari (a). Idem Tridentini Patres statuerunt, ea tamen addita æquissima exceptione, ut *ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda* egressus permittatur (b). Nec enim tanquam perpetuos carceres monasteria oportet habere, in quibus sacræ virgines in pœnam includantur. Interm̄ legitimas egressus causas ad *magnum incendium, infirmitatem leprosorum & epidemiam* Pius V. restrinxit.

Monachi ad strictiorem ordinem transire possunt.

S. XVII. Porro stabilitas conversionis id quoque continet, ut semel susceptam regulam renuntiantes teneant, nec ad alium ordinem transeant. Inducta in occidente ordinum religiosorum diversitate, una irrepdit de religione in religionem transitus. Sæculo XII. sine Abbatis consensu improbabat B. Bernardus, ut quis a Cluniacensibus remissioribus ad austeros transiret Cistercienses propter scandalum ipsorum, quos deserit, quia certa pro dubiis relinqueret tutum non est, & propter animi levitatem, qua id ipsum fere uno eodemque momento appetimus, & nolumus, nisi in proprio ordine monachis peccandi necessitas immineat, quo casu (quod omnino peccandi vitari debeant occasiones) inculcat ordinis mutationem (c). Verum inde magis magisque multiplicatis ordinibus, quorum alii strictioribus, alii laxioribus vivunt institutis, tanquam regula statutum, ut a laxiori ad rigidiorum ordinem transitus esset, non e contrario a rigidiori ad laxiorem (d). Qui in studio perfectionis currunt, amplius proficere non sunt impediendi, & nefas e contrario est a perfectione desciscere. Ne vero obtentu vita perfectionis Monachi decipientur, qui ad rigidiorum religionem transiunt, rem superiori suo debent aperire, qui, omnibus diligenter expensis, veniam indulgeat, qua etiam non obtenta, libere possunt transire. *Ubi spiritus Dei est, ibi libertas,* inquit Innocentius III. (e), & qui *Dei spiritu aguntur, non sunt sub lege, quia lex non est positiva iusto.* Mendicantes tamen ad alios non mendicantium ordines praeter Carthusianos sine venia Pontificis transire non possunt (f), id que

(a) Cap. I. de statu regulari. in 6.

(b) Trid. ses. 25. de regulari. cap. 5.

(c) S. Bernard. lib. de præcepto & dispens. cap. 16. Confer. S. Anselmus lib. 1. epist. 20.

(d) Cap. XVIII. ex. de regulari., Trid. ses. 25. de reguli. cap. 9.

(e) Cit. cap. 18.

(f) Extravag. I. de regulari. inter comm.

que ea ratione statutum, ne obtentu strictioris religionis dignitates & monastica ambiant beneficia. Ad laxiorem religionem nisi ex indulgentia Pontificis transitus interdicitur, nec indulgentia concedi solet, nisi ex juxta causa, quæ alia non est, quam ægritudo, aut corporis infirmitas ad regulæ observantiam (a).

Monachi ad perseverantiam in monachatu adstricti.

S. XVIII. Sed a Monachis promissa stabilitas præsertim importat in monachismo perseverantiam, nec ad aliud vitæ genus transitum permittit. Qui vota monastica violent, & ad sæculum redeunt, *apostatae* & *transfugæ* vocantur. Est a conversione apostasia grande facinus, utpote qua promissio solemniter Deo facta abrumpitur, & angelicus habitus profanatur. Ipsi gentiles viderunt, quam turpe esset a vita philosophica discedere. Pythagorei tanquam mortuos deplorabant, qui a communione philosophica ad sæculum redibant. Itaque Canones Chalcedonenses virgines & Monachos, qui post dedicationem suam nuptias contrahunt, excommunicant (b), & Synodus Aurelianensis I. Monachos matrimonium itidem attentantes inter Clericos vetat cooptari (c). Non tamen olim Monachi apostatae ad monasterium redire cogebantur. Sane lege quadam Honorij Imperatoris ad perpetuam curiæ addicebantur servitutem (d), & constituzione Justiniani, bonis monasterio addictis, inter officiales judicis provinciæ ablegabantur (e). Et regula Benedictina tum demum in congregacionem iterum admittebat fratres, qui proprio vitio deferebant monasterium, si vitii spondebant emendationem: qua facta sponsione in ultimo gradu recipiebantur, idque usque ad tertiam vicem (f). Sed inde indictum, ut Monachi desertores monasterio restituantur, quod Justinianus, sua anteriore lege revocata, constituit (g), & præsenti servatur disciplina, quæ Monachos desertores anathemate ad redditum compellit, & ad agendam poenitentiam in ministeriis includit (h).

Monachi incorrigibles.

XIX. Apostatis non melioris Monachi *incorrigibles*, qui in monasteriis in peccatis perseverant, & omni abhito studio in viam reduci non potuerunt. Incorrigibles Monachos a monasteriis abjiciendos passim statuunt Monachorum regulæ, *ne una ovis morbiada omnem gregem contaminet*, inquit S. Benedictus (i). Tum vero ad ab-

(a) Fagnan, ad cap. *cum dilecti ex. de renunt.*

(b) Conc. Chalced. Can. XVI.

(c) Conc. Aurelian. I. Can. XXI.

(d) L. XXXIX. cod. Th. de Episc.

(e) Novel. V. cap. 6.

(f) Reg. Bened. cap. 29.

(g) Novel. CXXIII. cap. 42.

(h) Cap. fin. ex. de regular. Confer. Florens. tract. de statu Monach. ad quæst. I. seq. caus. 20.

(i) Reg. Bened. cap. 28.

rum Episcopi Romani fieri Cardinales, quamvis initio iis una ex cardinalitiis episcopalibus Ecclesiis traderetur, ne uno eodemque facto augescerent in Cardinales, & in Presbyteros, aut Diaconos decrescerent; sed tandem, observante Barbosa (*a*), circa tempus Bonifacii VIII. cœperunt externi Episcopi inter Cardinales Presbyteros, & Diaconos cooptari, qui mos præposterus est, & in adjuncto involvit contradictionem. Quæcunque vero sit Cardinalium dignitas & potestas, quanta quanta est, moribus ecclesiasticis, mediis Ecclesiæ sæculis receptis, debetur; quum e contrario episcopatus divina institutio ne Sacerdotii contineat libertatem. Unde invitis Canonibus factum, ut cardinalatus dignitas episcopali amplior haberetur, & ipsi Cardinales ad humilia quæque munia quandoque Episcoporum uterentur ministerio.

Externus cultus & tituli Cardinalium.

§. VIII. Potentia & dignitate auctos Cardinales necessarium quoque erat signis splendescere externis. Et quidem rubro galero Innocentius IV. ornavit Cardinales, quod factum in Concilio Lugdunensi I. nonnulli opinantur, ut magis in Fridericum II. incitarentur, quasi parati esse deberent ad sanguinem fundendum pro Ecclesiæ libertate. Tum Paulus II. rubrum pannum, quo equitantes sternerent equos, Cardinalibus dedit, & mox statuit, ne quisquam præter Cardinales ferret *birrettam coccineam*, quod in ejus vita tradit Ciaconius. Hæc honoris insignia Cardinalibus ex clero sæculari primum data sunt, at Gregorius XIV. etiam regularibus rubrum pileum concessit (*b*). Et ne externis signis tituli deessent convenientes, Urbanus VIII. Cardinalibus *eminentiæ* titulum concessit, quum antea *illustriſſimi* dicerentur, cavitque sub poena excommunicationis, ne quis alias præter Imperii electores ecclesiasticos eum titulum usurparet. Deinum voluit Innocentius X., ut qua demum cunque generis nobilitate Cardinales eminerent, *solo nomine Cardinalis* contenti, non alios adhiberent titulos, & sigillis cum rubro pileo insignia tantum interna & propria familiæ suæ apponenter, amotis coronis aliisque sæcularibus signis, poena itidem excommunicationis latæ sententiæ in pictores & sculptores comminata, qui alias notas & signa in sigillis Cardinalium sculperent, vel pingere rent (*c*).

Potestas & qualitates Cardinalium.

§. IX. Jam Romani Cardinales olim titulos procurarunt suos, & Presbyteri Romani potiorem partem constituerunt. Negotia autem majoris momenti in Synodo Romana olim tractarunt Pontifices, in quam

(*a*) Lib. I. jur. eccles. cap. 3. n. 17.

(*b*) Bull. *sanctissimus*.

(*c*) Espen. part. I. tit. 22. cap. 1. n. 26.

quam licet Romanus clerus etiam conveniret, penes Episcopos tamen principalis erat auctoritas. Sed aucta demum Cardinalium dignitate, Synodi Romanæ desierunt, & negotia omnia ecclesiastica in Synodis antea tractari solita, in consistorio Cardinalium tractari coeperunt. Sæculo XII. stabat hæc disciplina. Scribit enim B. Bernardus, Cardinalium esse *de regno Dei surgentes succidere spinas* (a): quin & orbem judicare. Unde coadjutores & collaterales Pontificis dici coeperunt (b). Quin ætate Petri Damiani Cardinales Patriarcharum iuræ transcendebat, Et supra ipsos quoque Pontifices authenticam pœvalebant proferre sententiam, ut ipse loquitur Damianus. Uc vero nova ista negotiorum tractandorum ratio cum antiqua conveniret, ex diversis nationibus Patres primum Basileenses & inde Tridentini assumptos voluerunt Cardinales, ut ita apud Pontificem suæ nationis essent veluti totidem legati, & Synodus repræseitarent occidentalem. Quo jampridem spectabat B. Bernardus, *an non eligendæ de toto orbe, orbem judicaturi?* Unde Cardinales omni virtutum genere & sanctorum scientia debent effulgere, recteque Patres Tridentini decreverunt, Episcoporum qualitates in Cardinalibus requiri (c). Quin Cardinales, ut lateri Pontificis adsideant, Romæ semper esse deberent, recteque Cajetano aliisque visum Cardinalem & Episcopum esse posse neminem, & adversam consuetudinem vetustam esse corruptelam. Sed contrarii mores jam invaluerunt, quos tolerantes Tridentini Patres jusserunt, ut Cardinales Episcopi non Romæ, sed in suis morentur Ecclesiis (d).

Cardinalium consistorium.

§. X. Auctoritas Cardinalium in procurandis negotiis Ecclesiæ universalis explicabatur in *consistorio*; quam vocem ad significandum Principis senatum in re civili receptam (e) suam Pontifices fecerunt. Est ergo Pontificis consistorium Cardinalium confessus coram ipso Pontifice in senatus formam coactus. Tempore Innocentii III. ter in hebdomada habebatur consistorium, in quo, auditis querimoniis singulorum, Pontifex per se minutas causas miro terminabat acume (f). Ex hujusmodi decisionibus multæ manarunt Decretales codici Gregoriano insertæ. Hodie pro Papæ arbitrio cogitur consistorium, estque vel *extraordinarium sive publicum*, vel *ordinarium sive secretum*: & negotia, quæ in consistorio tractantur, non amplius contentiosam, sed gratiosam & politicam formam habent, ut Principis supremum senatum decet (g). In consistorio olim Cardinales

erant

(a) Epist. LXXXIX.

(b) B. Bernardus ib. 4. de considerat. cap. 4.

(c) Ses. XXIV. de ref. cap. 1.

(d) Ses. XXIII. de ref. cap. 1.

(e) Dionys. Gothof. in lib. 3. c. de offic. divers. jud.

(f) Acta Innoc. III. pag. 23. ex edit. Bosqueti.

(g) Cardin. de Luca relat. cur. Roman. disc. V.

C A P U T XXXIX.

*De votis & exercitiis monasticis.**Tria Monachorum vota.*

S. I. **V**ita monastica semel admissa Monachos omnes etiam ex voto ad *obedientiam*, *paupertatem* & *castitatem* adstringit, quæ res virtutes fere universam monachatus continent naturam. Primi cœnobitæ facto ipso videntur in monachismum admissi, quo ipso ad vitam monasticam erant adstricci; at diserte nullum emittebant votum. Inde cœperunt Monachi ex voto sanctam profiteri conversionem, ad minimum ne statum semel susceptum pro lubitu mutarent. Et vero Augustini Clerici, qui more Monachorum vivebant, perseverantium in suscepto statu vovebant (*a*), quod Augustinus ex regulis monasticis videtur mutuasse. Quidquid vero sit de Monachis antiquioribus, certe secundum Benedictinam, qualis nunc stat, formulam, qui profitetur, loci *stabilitatem*, *morum conversionem* & *obedientiam* diserte promittit (*b*), unde saltem interpretatione tria vota monastica emanarunt, quibus ad *obedientiam*, *paupertatem* & *castitatem* Monachi omnes se adstringunt, & secundum aliquas formulas diserte promittunt. Videtur monachismo addita religio voti, ut fortius obligaret, & exercitia monastica Deo essent acceptiora. Interim præter *obedientiam*, *paupertatem* & *castitatem* multi Monachorum vota emittunt peculiaria. Et ita Ordines militares peculiare habent institutum tuendæ armis religionis, & Monachi sanctissimæ Trinitatis præterea vovent captivorum redemptionem, Jesuitæ vero spondent devotam Pontifici *obedientiam* in omnibus, quæ ad salutem animarum & ad fidem propagandam sunt necessaria.

Monachorum obedientia.

S. II. Prima Monachorum obligatio est *obedientia*, qua proprium deponunt arbitrium, in omnibus a voluntate superioris pendentes. Vivunt Monachi sub regula & præposito vitam communem, omnesque eorum actiones ad pœnitentiam & perfectionem tendunt, quasi in continua exsistant schola educationis. Unde semetipsos debent abnegare, & in omnibus a professâ regula & superioris pendere voluntate. *Prima apud eos*, inquit de Monachis sui temporis Hieronymus (*c*), *confœderatio est obedire majoribus*, & quidquid jusserint,

fa-

(*a*) August. serm. 49. &c in psal. 75. Conf. Thomas. part. I. lib. 3. cap. 3. §. 6.(*b*) Reg. Bened. cap. 58.(*c*) Hieronym. epist. 22. ad Eustoch. cap. 15.

CAP. XXXIX. DE VOTIS ET EXERC. MON. 170

facere. Et Sulpitius Severus (a), *Præcipua ibi virtus & prima est obedientia.* Non debent autem ut servi dominis, sic Monachi superioribus obedire suis, sed *sine mora, non tepide & cum bono animo,* quæ tria in monastica obedientia S. Benedictus requirit (b). Obediunt nempe Monachi non ex timore, sed ex charitate & amore perfectionis, qui amor moram non admittit, ferventer & ex animo deservit. Nec in uno aut altero articulo superioribus Monachi debent obedire, sed in omnibus, quæ nec divinæ legi nec regulæ adversantur: quin nec aliquid sine eorum consensu agere possunt; abrenuntiant enim Monachi proprio arbitrio, & alieno judicio & imperio ambulant. Et hinc jubentibus superioribus non est Monachorum expendere, num mandata vires excedant, num tempore importuno præcipiantur, num per alios æque commode peragi possint, & si quæ sunt alia, quæ in similibus casibus queri possunt. Quo sensu monastica obedientia ab antiquis Patribus cæcas nuncupatur; non vero quasi omnino usus rationis Monachi deperdant, & cæci etiam debeant obedire, quum superiores adversus Deum & regulam aliquid jubeant. Non plus quam expedit, Monachi subjecti sunt (c): & Deo magis quam hominibus oportet obedire (d). Unde jure meritoque S. Bernardus quemdam Monachum Adamum exagitavit, qui per omnia cæcus non expendebat qualia erant seniorum jussa, & ad se excusandum obedientiam obtenebat (e).

Paupertas monastica.

S. III. Porro vovent Monachi paupertatem, quæ ex natura monachatus in rerum omnium temporalium consistit abdicatione. Sane vita communis, in qua Monachi vivunt, & perfectio evangelica, quæ omnia vendere & pauperibus tribuere edicit (f), non patiuntur inter Monachos proprietatem. Et recte Innocentius III. respondit, abdicationem proprietatis adeo esse æbnexam regulæ monachali, ut contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere (g). Itaque jampridem a Monachorum familiis vocabula *meum* & *tuum* sunt eliminata, iisque vocabulum *nostrum* substituunt, rerum denotans communionem (h). In hoc statu positi Monachi manuum labore olim vivebant, unde redactos fructus in communionem societatis usum conferebant; nunc vero vel ex statis monasteriorum redditibus, aut emendicata stipe vivunt pro varietate mon-

nas-

(a) Dial. I. cap. II.

(b) Reg. Benedict. cap. 5.

(c) Can. LVII. c. 2. q. 7.

(d) Basil. in regulis breviter disputatis questionibus 114.

(e) S. Bernard. epist. 7.

(f) Matth. 19. 21.

(g) Cap. 5. ex. de statu Monach.

(h) Menardus in concord. regul. cap. 45. ad §. 18.

nasteriorum, quæ in communi admittunt, aut respuunt proprietatem. Unde singuli ex communi penu habent necessaria, quæ dum accipiunt, curare debent, ne tanquam propria ea teneant, vel iis tanquam propriis utantur, aliter in vitium incident proprietatis; & quidquid adquirunt non sibi, sed monasterio adquirunt. Administrant autem in monasteriis, quæ statos redditus possident, omnia œconomi, quos pro arbitrio removere possunt superiores (a). Interim nihil obstante proprietatis abdicatione, quam singuli Monachi profitentur, per leges Justiniani ad legitimas hæreditates admittuntur (b), easque adquirunt monasterio. Qua in re Monachi servis similes sunt, qui licet essent dominii incapaces, ex persona tamen dominorum hereditates & legata capiebant. Sed prorsus paupertati monasticæ repugnat factio testamenti Monachis ante Justinianum permissa (c). Et bene est, quod jure canonico Monachi a factione testamenti exciderunt (d): quin in multis provinciis amplius ad legitimas hereditates non admittuntur (e).

Peculia Monachorum adversantur paupertati.

§. IV. Quando igitur natura monachatus non admittit proprietatem, patet, in Monachis peculum adversari voto paupertatis. Nomine peculii in hac causa venit pusilla pecunia, quam Monachi parsimonia sua & labore sibi parant, vel parentum vel amicorum dono adquirunt, eamque a monasterii rationibus separatam in usus proprios expendunt. Sane dum aliquid a monasterii rationibus separatum Monachi possident, hoc ipso convincuntur a communione recessisse, nec omni proprietate se abdicasse. Nec quod usus peculii tantum penes Monachos dicatur, proprietate penes communitem existente, in peculiatos Monachos excusat (f). Etenim in hac causa proprietas & usus convertuntur, quod ipsa glossa observavit (g). Ad rem Dionysius Carthusianus (h): *Magis nocet religioso habere usum peculii sine proprietate, quam habere proprietatem sine usu.* Proprietas namque in se non est peccatum, nec ad peccandum inducit; nisi per usum rei.... Immo quantum ad progressum de malo in malum parum aut nihil refert; an habeatur usus sine proprietate, an cum proprietate. Quin nec ex superioris indulgentia licet Monachis peculia possidere, quod Fagnanus adgnoscit (i). Et quæso qua ratione possunt superiores Monachis peculia permettere, quando naturæ monachatus adversantur? Facit Innocentius III. qui respondit,

non

(a) Cap. II. ex. de statu Monachor. Conc. Trid. ses. 25. de reg. cap. 2.

(b) L. LVI c. de Episc. & Cleric.

(c) L. XIII. c. de SS. ecclesiis.

(d) Cap. II. ex. de testam.

(e) Espen. part. I. tit. 29. cap. 2.

(f) Trid. ses. 25. de regular. cap. 2.

(g) Glossa ad cit. cap. 2.

(h) Tract. de reformat. claustr. art. 16.

(i) Fagn. ad cap. Monachi ex. de statu Monachor. n. 122.

CAP. XXXIX. DE VOTIS ET EXERC. MON.

173

non posse Abbates, quin nec summum Pontificem Monachis permettere proprietatem (*a*), ac ita nec posunt permettere peculium, quando in hac causa peculium & proprietas idem sunt (*b*). Ex veteri instituto apud quem defunctum pecunia repetiebantur, ei tanquam in manifesto peccato mortuo sepultura denegatur (*c*). In monte Nitriæ mortuo olim Monacho, qui ex laboribus suis centum solidos sibi reservaverat, Monachi quid facto opus esset, consilium inierunt, & facto prælucente Spiritu ea prævaluit sententia, una cum Monacho in sterquilino sepulso pecuniam infodieram, ut ei esset in perditionem (*d*).

Vetitum Monachis fundos assignare.

§. V. Verum enimvero quamvis omnino Monachismo peculia repugnant, & Monachi ex communi penu vivere debeant; tamen post instituta regularia beneficia in quibusdam monasteriis Abbates & officiales claustrales a convictu recesserunt, utpote qui perpetuis regularibus beneficiis aucti sunt, unde accipere cœperunt victualia. Nempe lapsa Monachorum disciplina Abbatibus a communibus monasterii redditibus mensa distincta data est, quæ perpetuos fructus habuit adnexos; maloque Abbatum exemplo etiam reliqui monasterii officiales proprios perpetuosque officiis suis redditus obtinuerunt. Et ita officia monastica, invita Monachorum disciplina, in dignitates & regularia beneficia degenerarunt. Porro ordinum militarium sodales possident commendaturas, quæ sunt instar beneficiorum, iisque tanquam rebus propriis tam libere & abunde fruuntur, ut iis potius prosit, quam noceat professio paupertatis. Tantum post mortem apparet, Monachos beneficiarios esse pauperes, quia nec legitimam hæredem habete, nec testamentum condere possunt, iisque succedit monasterium, quod etiam obtinet in reliquis Monachis, qui bona morientes relinquunt. Appellatur hæc successionis species *spolium*, quod consueverint Monachi ante mortem bona omnia in manus superiorum resignare, quasi jubeat monachatus, ut potius moriantur, quam vivant pauperes. Interim jure Concilii Tridentini restituta est pristina disciplina; etenim non tantum regularibus omnibus interdicta est mobilium & immobilium possessio; verum etiam vetiti sunt superiores ne deinceps alicui regulari bona stabilia quocunque titulo concedant. Statutum quoque est, ut utensilia, quæ superiores Monachis concedunt, sapiant paupertatem, & qui aliter quidquam possidere convincuntur *activa* & *passiva* voce privantur, præter pœnas in regula & constitutionibus statutas (*e*).

Cas-

(*a*) Cap. VI. ex. de statu Monachor.

(*b*) Confer. Espen. diss. de peculiaritat. in religione part. I. cap. 2.

(*c*) Cap. II. ex. de statu Monach.

(*d*) Hieronym. epist. 22. ad Eustoch. cap. 14.

(*e*) Trid. loc. cit.

Castitas monastica.

§. VI. Vovent demum Monachi omnes *castitatem* quæ & a vettitis omnibus carnalibus impuritatibus, unde christiani omnes etiam arcentur, & a nuptiis involvit abstinentiam. Carnales voluptates cum duriori vitæ genere, quod Monachi profitentur, consistere non possunt. Etiam Esseni & therapeutæ apud Judæos ab uxori-bus abstinebant, ut pote qui ascensi & contemplationi erat ad-dicti (a). Unde Innocentius III. castitatem, non secus ac pauper-tatem, adeo Monachismo propriam duxit, ut eam nec summi Pon-tifices possint relaxare (b). Et vero contradictionem involvit, ut quis & Monachus sit simul & maritus. Sacrarum virginum & Mo-nachorum castitatis custos Ecclesii, olim excommunicavit quot-quot ex iis contraherent matrimonium (c). Et Jovianus Impera-tor capite puniendos edixit, qui sacras virgines ad matrimonium sol-llicitarent (d). Interim quæcumque erat poena in virgines & Mo-nachos nuptias contrahentes, non tamen in veteri disciplina atten-tata eorum matrimonia nulla videntur fuisse. Sane Innocentius I. ad poenitentiam non esse admittendas mulieres edicit, quæ post castitatis dedicationem Deo factam palam nupserant, nisi is, cui se junserant, de seculo recesserit (e): quod argumento est, matri-monium constitisse, alias ad agendam poenitentiam mariti mor-tem expectare non oportebat. Et Augustinus graviter eos reprehendit, quia feminarum Deo devotarum nuprias tanquam adulteria traduce-bant (f). Itaque minus perfecta olim fuit lex ecclesiastica, quæ matri-monia Monachorum improbabat, non tamen irrita reddebat. Sed lapsu temporis Monachorum matrimonia, quæ ante nefaria tantum erat, etiam nulla facta sunt: quod primum in Concilio Romano an. CIICXXXIX. celebrato statutum post Basiliū Pontium Espenius arbitratur (g).

Monasteria duplia adversantur Monachorum castitati.

§. VII. Quo vero Monachi melius servent castitatem, occasio-nes omnes, unde eorum pudicitiae periculum imminet; eliminatum ivit Ecclesia. Antiquæ sunt duplia monasteria & in oriente & in occidente admissa, in quibus viri & mulieres simul conversaban-tur, & in uno eodemque choro psallebant. Eorum originem non recte Basilio permulti adscribunt, nam teste Palladio quædam Pa-chomiana duplia fuerunt, Nilo tantum flumine divisa (h). In tan-

(a) Cleric. histor. Eccles. duor. primor. sœcul. proleg. sect. I. cap. . seq.

(b) Cap. VI. ex. de statu. Monachor.

(c) Conc. Chalced. Can XVI.

(d) L. V. C. de Episc. & Cleric.

(e) Innocent. I. epist. ad. Victric. Rothomag.

(f) August. de bono viduitatis cap. 10.

(g) Espen. part. 2. tit. 13. cap. 4.

(h) Pallad hist. Laus. cap. 99.

CAP. XXXIX. DE VOTIS ET EXERC. MON.

175

tanta vitæ monasticæ asperitate duplia monasteria initio nihil mali videntur habuisse, sed deinceps male semper oluerunt. Unde Gelasius Pontifex gravissime reprehendit Senecam, Pelagianæ factio-nis Presbyterum, ea inducere molientem (a), eademque omnia Justinianus, altero translato, separari jussit, idque quod *justam sus-picionem introducant Monachis assidue cum monialibus, aut cum voluer-int congregandi* (b). Et Synodus VII. generalis deinceps nulla ratione fieri permittit, & quæ exstabant, ita disponit, ut Monachis & moniales mutua nulla habeant commercia (c). Verum iterata hæc decreta rem non videntur confecisse, aut saltem morbus recru-duit. In regione Compostellana sæculo XI. erant duplia monas-teria (d), quin in exordio ordo Præmonstratensis eadem habuit. Inde penitus extincta duplia monasteria S. Brigitta recentavit, quæ a quibusdam impugnata & accusata, ad Erici Svecorum regis & Epis-coporum ejus preces Synodus Basileensis confirmavit.

In claustra Monachorum vetitus mulieribus ingressus.

§. VIII. Porro ad castitatem custodiendam mulierum in claustra Monachorum ingressum Ecclesia semper vetuit, Abbatesque qui id permitterent, ad agendam pœnitentiam in alienis monasteriis inclusit (e), aut eos excommunicavit (f). Et audiens Gregorius M. quod in quoddam monasterium passim mulieres adscenderent, & Monachi sibi commates facerent, graviter scripsit ad Valentinum abbatem, eique præcepit, ne deinceps eadem fieri permitteret, gravissimamque comminatur ultionem, si id denuo factum audiret (g). Nec tantum in claustra monasterii, sed & in ipsa Monachorum oratoria, etiam orationis causa, mulieres ingredi ve-tabantur. Quieti & pudicitia Monachorum parum convenire visum fuit cum aliis, multo minus cum mulieribus orare. Sæculo decimo Adala nobilis femina & conjux comitis Arnulphi comitanti-bus Episcopis & Monachorum habita venia ad orandum ante alte-rare S. Bertini pro recuperanda salute in monasterium intravit, non sine tremore maximo, quoniam hoc illa prima facere præsumserat, quod ante reginarum nulla concupiscere vel audebat, ut auctor de miraculis S. Bertini Abatis Sibivensis sarrat (h). Sed inde in maxima Cle-ricorum corruptione sæculo circiter XI. cœperunt Monachi sacra-menta populis administrare, & in suis Ecclesiis conventus publi-cos habere: exortisque deinceps mendicantibus, quibus, qui in ad-

(a) Gelas. epist. 7.

(b) L. XLIV. c. de Episc. & Cleric.

(c) Conc. VII. Can. XX.

(d) Paschalis. II. ad Didacum Compostellæ Archiepisc. epist. 10.

(e) Conc. Antissiodorensis Can. XXVI.

(f) Conc. Turonens. II. Can. XV.

(g) Gregor. M. Lib. 3. ep. 40.

(h) Ap. Mabillon. in actis Benedict. sæc. III. part. 1.

adjutorium Clericis acceserunt, eorum Ecclesiæ, quin & multæ antiquorum Monachorum omnibus, etiam feminis, patuerunt. Quo ipso parochi plerisque juribus ceciderunt, nec bene quieti & castitati consultum Monachorum.

Monachorum cibus & potus.

§. XI. Jam vero obedientiæ, paupertati & castitati accedunt continuæ carnis macerationes & adstringuæ preces, ad quas natura sua adstringit Monachismus, hactenus ut *plangentis officium Monachi Hieronymo dicantur sustinere* (a). Et quantum ad corporis macerationes Monachi omnes carnibus abstinebant, olera & legumina comedentes. Et ex piscibus tantum minutis interdum utebantur, eosque pro summis delicis habebant. Sit vilosus & vespertinus cibus, inquit Hieronymus (b) olera & legumina. Interdum pisciculos pro summis ducas delicis. Qui Christum desiderat, & illo pane vescitur, non querit magnopere, de quam pretiosis cibis stercus conficiat. Volatiles tamen minutos fere Monachi comedebant, non vero pullos, phasianos & crassos turtures, ne potius mutasse, quam reliquise ciborum delicias viderentur. Ea ratione videntur Monachis minutæ volatiles permissi, quod ex antiquis multi aves ejus generis ac pisces esse credebant, ex aqua nempe genitas, unde in multis locis etiam tempore quadragesimæ avium usus non erat interdictus (c). Porro Monachi non bibeant vinum (d), quod contrarium continuæ poenitentiæ reputabant, primusque ex Monachis S. Benedictus propter cordis duritiem modicum vini usum permissit (e). Tantum infirmi & debilis Monachi carnes manducabant, & vinum bibeant (f): quin in exedram transferebantur laxiorem, ubi & cibis delicatis & omni auxilio fovebantur. Sane de cœnobitis Ægypti ita Hieronymus testatur: Si quis coepit ægrotare, transfertur ad exedram latiorem, & tanto senum ministerio confobetur, ut nec delicias urbium, nec matris querat affectum (g). Sæculo nono multa latina monasteria suum olus & legumen laido condiebant, quod inde facere perrexerunt (h). Et hæc quidem omnia secundum regulas & receptos mores, nam tempore lapsæ disciplinæ & carnes & grandes pisces & omnia delicata obsonia Monachis præsto fuerunt. Inter Monachos primus S. Franciscus esum carnis permissit: & exinde avita abstinentia in dies laxata est, adeo ut etiam Benedictini a regula desciverint. Et qui hodie inter Monachos abstinent a carni-

(a) Hieronym. epist. 53. ad Ripar.

(b) Hieronym. epist. 13. ad Paulinum.

(c) Socrat. lib. V. cap. 21.

(d) Basil. instit. Menach. Isidor. Pelusiota lib. I. ep. 385. ad Lysimac.

(e) Reg. Benedict. cap. 40.

(f) Palliad. epist. 2. ad Lausum.

(g) Hieronym. epist. XXII. ad Eustoc. cap. 15.

(h) V. Lupum dissert. de S. Leonis moni actis calumnia IV. tom. 4. oper. E. V.

nibus, veluti Camaldulenses, Carthusiani aliqui in cibis esuria-
libus veteres non imitantur.

Monachorum jejunia.

§. X. Porro in ipsa cibi vilitate inter Monachos frequentia jejunia esse debent. Inter Monachos Ægyptios continua & æqualia erant jejunia usque ad horam nonam, hoc est tertiam pomericianam, sabbato tamen, dominica & quinquaginta diebus exceptis, quando frater aliquis ad eos invisendos veniebat, quod Hieronymus & Cassianus (*a*) tradunt. Ideo vero sabbatis, dominicis & quinquaginta diebus Pentecostes jejunia relaxabant, quod ii omnes apud orientales festi erant dies, nefasque profecto erat in diebus festis, præsertim dominicis, & integra Pentecoste jejunare, vel de geniculis adorare (*b*). Non æqualis autem fuit in jejunii omnium Monachorum disciplina, nam eorum aliqui jejunia prorrogabant, quatuor aut quinque diebus continuis jejunantes, quod tamen Hieronymo & Cassiano minus placebat (*c*) nam abstinentiam ita oportebat moderari, ut vires non deessent, & ne in medio cursu jejunantes corruerent. Sic enim oportebat Monachos jejunare tanquam centum annis in corpore victuros, sic animi motus refrenare, & mundana contemnere tanquam quotidie morituros, quæ erat Macarii celebris illius Ægyptii sententia (*d*). Quin antiquæ regulæ non æqualem omnibus jejunandi imponebant necessitatem, sed prout erant corpore validi aut debiles jejunia poterant intendere aut relaxare. Concede unicuique, inquit regula Pachomiana (*e*), ut comedat & bibat; & pro viribus comedentium eis quoque manda opera, que proportione convenient ac respondeant, & neque jejunare prohibe, nec comedere. Recentiores omnes Monachi suos etiam habent statos jejuniorum dies, quos passim regulæ designant. Jejuniis accedunt cubile durius, abstinentia a linteis, vestis crassior, flagellationes, pedum nuditas ceteræque macerationes, quæ longa serie in regulis & constitutionibus monasticis recensentur.

Preces monasticae.

§. XI. Jejuniis addere Monachos oportet continuas & extraordinarias preces, quo omnia perfectioni respondeant. Monachi Ægyptii bis tantum in die ad precationes conveniebant, hora nempe matutina & vespertina, exceptis sabbato & dominica, quibus eam hora tertia propter communionem convenire consueverant (*f*): sed

Mo-

(*a*) Hierony. epist. 22. ad Eusthoc. cap. 15. Cassian. collat. II. cap. 25. & collat. XXI. cap. 11. & cap. 20.

(*b*) Tertull. de coron. milit. cap. 3.

(*c*) Hieronym. epist. 4. ad Rusticum, Cassian. institut. lib. 5. c. 9.

(*d*) Ap. Cassian. institut. lib. 5. cap. 41.

(*e*) Ap. Pallad. hist. Lausiac. cap. 38.

(*f*) Cassian. institut. lib. 3. cap. 2.

Monachi Mesopotamiæ & aliarum orientalium regionum plures in die simul statis horis precabantur, & præterea suas habebant statas vigilias seu congregations nocturnas, quas integro libro Cassianus recenset (a). Quin nonnulli Monachi constantem & perpetuum sine ulla intermissione sacrorum cursum observarunt, veluti insomnes (b), & Lexovienses a Columbanu instituti, qui in diversas classes se divisorunt, ut continua stationibus alii alios exciperent atque sublevarent. Et ne statæ preces admonitionibus & institutis carerent, apud Ægyptios post orationem vespertinam pater sermonem habebat, cuius dicentis laus in fletu erat audientium (c). Extra statas & communes preces ne aliquod tempus sine Dei laude abire sinerent, privatim lectioni & orationi incumbebant, quotidie aliquid legentes ex scripturis, opusque manuum cantando psalmos Davidicos, aut alias Scripturæ partes recitando condiebant (d). Ad avertendas quoque superfluas & otiosas confabulationes etiam tempore mensæ sacras adhibuerunt lectiones, quod institutum primum Cappadociæ, inde ad alios Monachos dimanavit (e). Nec Monachi occidentales fuerunt in orationibus remissiores. Mendicantes etiam servant, canonicas ad precandum horas, quin varias precandi formulas aliaque opera supererogationis induxerunt, quæ utinam ultra modum non extulissent, inde pendere salutem & justitiam prædicantes. Privatæ vero preces etiam ex propriis institutis non adeo apud eos continuæ, quod sacro ministerio & studiis, quibus vacant, interrumpantur. Tanti autem apud Deum efficaciæ preces & bona omnia Monachorum opera habita sunt, ut pium & salutare omnes ducerent, se in eorum recipi communionem. Unde postremis sæculis variæ institutæ confraternitates, quibus & Monachi ipsi se mutuo & laicos etiam id fraternitatem & communionem acceperunt: eoque etiam tertius ordo S. Francisci & ordo de pœnitentia S. Dominici spectant, quibus tertiarii ad bona opera & instituta Franciscanorum & Dominicanorum, quoad fieri potest, obligantur, & in partem bonorum operum totius ordinis veniunt.

CA-

(a) De institut. renuntiant lib. 2.

(b) Bingh. orig. Eccles. lib. 7. cap. 2. §. 10.

(c) Hierony. ep. 22. ad Eustoch. cap. 15.

(d) Pallad. hist. Lausiac. cap. 39. Confer. Bingh. loc. cit. c. 3. §. 17.

(e) Cassian. institut. lib. 4. cap. 17.

C A P U T X L.

*De clericatu Monachorum.**Instituta Clericorum & Monachorum diversa.*

Vita clericalis & Monachorum instituta origine & natura sua tendunt ad diversa. Sane vita clericalis ad aliorum salutem procurandam unice intendit: & hinc Clerici quamvis a mundi strepitu alieni in frequentia civitatis vivere debent. Contra vita monastica unice in contemplatione & poenitentia consistit & tantum de propria saluti sollicita, aliorum non curat, nisi quatenus orationibus suis Monachi apud Deum pro aliis intercedunt. Unde vita monastica a frequentia civitatum abhorret, & tantum quiete & solitudine delectatur. Sæpe veteris hanc utriusque vitæ differentiam inculcant. Patres Chalcedonenses jubent, Monachos quietem amplecti, & soli jejunio & orationi vacare, in quibus positi sunt monasteriis perseverantes, nec ecclesiasticis, nec sacerdotalibus negotiis se ingerere, nisi quandoque a civitatis Episcopo permittatur (a). In primis vero Hieronymus clericalis & monasticalis instituti diversitatem aperit. *Monachus*, ita scribit ad Riparium (b), *non docentis, sed plangentis habet officium, qui vel se vel mundum lugeat, & Domini pavidus præstoletur adventum*. Et ad Paulinum inculcat (c), *ut si clericali vitæ studeret, sedem sibi figeret in urbibus; at si monasticum meditaretur institutum, in solitudinem secederet: Si officium vis exercere Presbyteri, vel episcopatus te vel opus, vel bonos forte delecta vive in urbibus & castellis, & aliorum salutem fac lucrum animæ tuæ. Sin autem cupis esse quod diceris, Monachus, idest solus, quid facis in urbibus, quæ utique non sunt solorum habitacula, sed multorum?*

Monachi origine sua meri fuerunt laici.

S. II. Instituto igitur & origine sua Monachi non Clerici erant, sed meri laici, proprio vivendi genere tantum a reliquis christianis distincti. Et vero (I) antiqui Canones Monachos publicæ subjiciunt poenitentiae (d), quam laici non Clerici subibant: & (II) ubi pro eodem delicto diversa poena Clericis & Monachis imponitur, Monachi excommunicantur, Clerici vero deponuntur (e): quod diserte probat, Monachos inter laicos fuisse. Nec minus (III)

(a) Conc. Chalced. Can. IV.

(b) Hieronim. ep. 33. ap. Grat. Can. IV. c. 16. q. 1.

(c) Epist. XIII. ad Paulin.

(d) Leo M. epist. ad Rusticum Narbonens. cap. 12. Confer. Morinus de administ. poenit. lib. 6. cap. 13.

(e) Conc. Chalced. Can. II. & VIII., Conc. Trull. Can. LXXXII.

(III) inde constat, Monachos fuisse laicos, quod quando in sortem Domini vocabantur, eos per omnes Ecclesiae ordines ire oportebat (a). Num iterato eisdem ordines accipiebant? Porro (IV): Hieronymus aperte inter Monachos & Clericos distinguit, Monachorumque sortem a laicis non facit diversam. *Alia est, inquit (b), causa Monachorum, alia Clericorum: Clerici pascunt oves, ego (utpote Monachus) pascor: illi de altari vivunt, mihi quasi infructuosae arbori securis ponitur ad radicem, si munus ad altare non defero.* Erat quidem Hieronymus Monachus simul & Presbyter; at vero quoniam invitus fuerat ordinatus, ipso tempore ordinationis firmiter decrevit, manere in monachatu, nec Presbyteri munus unquam exercere: unde constat, cur se inter Monachos recenseat, & ab instituto suo Ecclesiae præsidentiam faciat alienam. Quod si quandoque apud antiquos Monachi a laicis distinguuntur, in ea ratione factum est, quod vitæ genus diversum ab aliis profitebantur, non quia in sortem Domini erant cooptati. Et hoc sensu Leo M. Monachos media inter Clericos & laicos conditione proponit quasi essent laicis perfectiores, Clericis vero clericatu inferiores. *Illud quoque, inquit (c), dilectionem tuam convenit præcavere, ut præter eos, qui sunt Domini Sacerdotes, nullus sibi jus docendi & prædicandi audeat vindicare, sive sit ille Monachus, sive laicus.*

Monachi in monasteriis Clerici creantur.

§. III. Verum enimvero quæcunque fuerit clericalis & monachalis vitæ diversitas, fere inde usque ab initio monachatus præter regulam cœperunt Monachi augeri clericatu, idque ad sacra in usum Monachorum celebranda. Cœpit hæc disciplina pro monasteriis in desertis constitutis, unde facile non erat, Monachos egredi, & ad Ecclesiam parœcialem sacrorum causa convenire. Et certe monasteria Scythi sive Scythiae in Ægypti desertis. Monachos habebant Presbyteros: etenim de eorum congregationibus tradit Cassianus, unam duos Presbyteros Monachos. Pafnutium & Daniellem, & tres alias Presbyteros quoque suos ipsis præsidentes, & divina misteria celebrantes, habuisse (d). Inde vero ut primum in oppidis monasteria fuerunt ædificata etiam Presbyteros domesticos receperunt: equidem Eutyches hæreticus monasterii sui Constantinopoli Presbyter erat & archimandrita (e). Non tamen uniformis fuit hæc omnium monasteriorum disciplina, nam Pachomiana etiam in desertis constituta nullum habebant Presbyterum, sed e proximi vicis ad sacra facienda Presbyteros evocabant (f), qui sacris

im-

(a) Gelasius Papa epist. 9. ad Episcop. Lucanij cap. 2.

(b) Hieronym. epist. I. ad Celiad. ap. Gran. Can. VI. c. 16. q. 1.

(c) Leo M. ep. 60. ad. Maxim. Antioch.

(d) Cassian collat. III. cap. 1., & collat. X. cap. 2.

(e) Liberat. breviar. cap. 11.

(f) Thomass. part. I. lib. 3. cap. 14. n. 5.

impletis ad Ecclesias revertebantur suas; & in monasteriis in locis habitatis vel non longe positis fere sacra mysteria non fiebant, sed Monachi cum Abbatore ad Ecclesias se conferebant parochiales, ubi cum reliquo populo, loco licet honestiori, sacros celebrabant conventus, quibus finitis ad sua præsepio revertebantur (a). Varia hæc diu stetit disciplina etiam post Concilium Chalcedonense, cujus decreto inter titulos sacræ ordinationis relata quidem fuerunt monasteria (b), ac ita Monachi & fere externi Clerici ad titulum monasterii promoti stabiles evaserunt; non tamen omnia monasteria ex proprio sinu Presbyteris fuerunt donata. Etenim ipsa Justiniani ætate adhuc erant monasteria, quorum Monachi cum reliquo populo ad sacra paroœcialia conveniebant (c). Sed tandem in omnibus monasteriis Monachorum aliqui clericatu aucti sunt, quam disciplinam in occidenti S. Benedictus promovit (d), & Clerici externi Monachis eorumque bonis graves fecerunt necessariam (e).

Sed exiguo numero, & eorum sacra privata.

§. IV. Interim in dando Monachis in monasteriis clericatu tali œconomia Ecclesia processit, ut inde ecclesiastica disciplina fere nullam subierit mutationem, idque dupli ratione, quod parce admodum Monachi in Domini sortem vocabantur, & quod eorum sacra privata potius, quam publica fuerunt. Et quidem ex ingenti Monachorum numero pauci sacris ordinibus donati sunt, quot nempe sacro ministerio explicando sufficiebant, & reliqui omnes in statu laicorum perseverabant. In una numerosissima Monachorum congregazione una missa & sine apparatu in Ecclesi s consueto celebrabatur, ad quam unus Presbyter cum exiguo Clericorum apparatu satis erat. Quatuor Monachorum congregations, quæ erant in Scithi desertis, unum singulæ videntur habuisse Presbyterum (f): & licet ea, cui præterat Pafnutius, duos haberet, id tamen propterea factum est, quod Pafnutius sibi vivus Danielem elegerit successorem (g). Major Clericorum numerus, quem sæculo sexto habere poterant orientalia monasteria, quatuor aut quinque non excedebat (h). Nec ab orientalibus institutis desciverant Monachi occidentales, quorum monasteria exiguo donata erant Clericorum apparatu. Regula enim Benedictina tum demum permittit Abbatii Monachum presbyteratu vel diaconatu initiandum Episcopo offerre, quam exigeret sacerorum in monasterio celebrandorum.

ne-

(a) Athanas. apolog. pro fuga sua, Pallad. hist. Laus. cap. 52. Morin. oper. cit. lib. Br. 2. cap. 17. n. 12.

(b) Conc. Chalced. Can. VI.

(c) Novell. CXXXIII. cap. 2.

(d) Reg. Bened. cap. 66.

(e) Gregor. M. lib. 6. ep. 49.

(f) Cassian. collat. 3. cap. 1. & collat. X. cap. 2.

(g) Cassian. collat. 4. cap. 1.

(h) Novel. CXXXIII. cap. 2.

necessitas. Quicunque vero esset numerus Monachorum, qui clericatu erant initiati, certe in monasteriis sacrorum celebratio privata erat, & ita cæteris omnibus exclusis, Monachos tantum admittebat. Fidelis populus ad Ecclesiam paroecialem, quæ eum in Christo genuerat, debebat convenire. Et publicæ missæ in monasteriis servorum Dei quietem turbare videbantur (*a*), & facile poterant Monachi, ad quos literæ formatæ non dirigebantur, impiorum se polluere communione, si ad sacra in monasteriis celebri solita reliquos fideles admitterent, quod Morinus observat (*b*). Unde in monasteriis, quæ locis habitatis erant propria, tempore celebrationis missarum portæ cludebantur, & Monachi, nisi gravissima urgente necessitate, Sacraenta populo non administrarunt.

Monachorum oratoria, non Ecclesiæ.

§. V. Quæ cum ita sint, stata loca in monasteriis ad sacra facienda deputata non Ecclesiæ propria sic dictæ fuérunt, sed privata oratoria, quæ *capellæ* dicebantur, cujusmodi fere etiam erant tempore Gregorii IX., quod titulus decretalium *de capillis Monachorum* demonstrat. Generatim in antiquis monumentis Ecclesiæ oratoria, quod essent loca ad orandum destinata, dicuntur (*c*); at sæpe *oratoria* in stricta significatione accipiuntur, denotantque privata sacella in familiarum privatum usum constituta. Et hoc sensu privata erant Monachorum oratoria, quasi quæ usui tantum Monachorum inservirent. Id tamen præ cæteris privatis sacellis videntur habuisse Monachorum oratoria, quod in ipsis etiam in præcipuis festivitatibus missæ celebrarentur, ne Monachis egrediendi foras necessitas immineret, in illis vero recurrentibus præcipuis anni festis missæ erant interdictæ (*d*), & privatæ familiæ una cum reliquo populo ad Ecclesiam paroecialem conveniebant. Itaque per plura sæcula capellæ Monachorum in ipso clauстро erant structæ, eaque fere amplitudine & simplicitate fuerunt, ut tantum Monachos caperent, & eorum humilitati convenienter.

Monachi in monasteriis magno numero Sacerdotes.

§. VI. Verum lapsu temporis disciplina, quæ tam angustis limitibus Monachis in monasteriis dabat clericatum, mutata est, sensimque eo deventum, ut Monachi pro maxima parte augerentur sacerdotio, & in suis Ecclesiis publicas missas haberent, & Sacraenta administrarent. Sæculo circiter XI. & deinceps in magna Clericorum corruptione Cluniacenses & Cistertienses, quorum tum

cre-

(*a*) Gregor. M. lib. 4. ep. 43.

(*b*) Morin. de administ. pœnit. lib. 2. cap. 17. §. 12.

(*c*) Bingham. orig. Eccles. lib. 8. cap. 1. §. 4.

(*d*) Conc. Agath. Can. XI.

creverat fama sanctitatis, magno numero cœperunt clericatu initiari, quod Cleri vices in prædicando & administrandi Sacramentis supplerent. Minus absurdum tum videri poterat, Monachos magno numero in Domini sortem cooptari, quando Clerici sub nomine Canonicorum monachatum aliquatenus admiserant. Inde mendicantes a sua pene institutione pro maxima parte ad sacerdotium promoti sunt. Quum enim ad salutem animarum procurandam Parochis accesserint adjutorio, ipsa institutio eos ad clericatum evocavit, præsertim quando inter media vivendi eleemosynas ex missarum celebratione retulerint. Sed tandem sæculo XIV. Clemens V. rem omnem perfecit; privatis missis tum multiplicatis ad divini cultus ampliationem edixit, ut *Monachi quilibet ad monitionem Abbatis sacris ordinibus initiarentur* (a). Quæ constitutio sententia generalis, Monachos præsertim spectavit abbatiales, qui divitiis aucti officia clericatus respuebant, quod locum non habebat in mendicantibus. Sacris ordinibus & divinorum officiorum celebratione adversus otium, quod, jampridem manuali opere abjecto, occupabat monasteria, Monachos munire videtur Pontifex voluisse, quod Christianus Lupus observat (b).

Monachi mysteriorum Dei dispensatores.

§. VII. Inter regulares sacerdotium propagatum sacris Canonicis spiritu Dei conditis hactenus statutam & receptam disciplinam fere omnem immutavit. Inde Episcoporum & Parochorum imminuta jura, & Monachi in mysteriorum Dei dispensatores abierunt. Post sæculum sextum pauca exstant exempla sacerorum, quæ Monachi in usum populi in monasteriis celebrarunt; at sæculo undecimo & deinceps a munere pastorali fere cessantibus Clericis, Cluniacenses & Cistercienses passim Sacraenta administrarunt, & prædicationes ad populum habuerunt, cuius rei illustre exemplum B. Bernardus suppeditat. Totus ad hanc disciplinam adstruendam fuit Gratianus, qui in rhapsodiam suam sub nomine Ambrosii, Innocentii Papæ, Gregorii M. & Bonifacii IV. Papæ multa retulit fragmenta (c), quibus probaret cum monachatu non pugnare mysteriorum Dei publicam administrationem (d). Sed fragmenta ista sunt supposititia, adeo manifeste venerandam non sapiunt antiquitatem, quæ Monachos in suis capellis Sacraenta populis administrare non permittebat. Interim passim recepto Gratiani decreto in administratione Sacramentorum Monachi confirmati sunt: quam novam disciplinam inde magis promoverunt mendicantes, qui ad Sacraenta administranda & prædicationes habendas prosilierunt,

quod

(a) Clement. I. §. 8. de statu Monach.

(b) Can. XXI. seq. c. 16. q. 1.

(c) Gratian. ad Chalc. Can. XXV. loc. cit.

(d) V. Espen. comment. in Grat. eaus. 16.

quod Clericis accessissent adjutorio. Unde fere omnium Monachorum & regularium apertæ Ecclesiæ, missæ publicæ in iis celebratæ, administrata a Monachis Sacraenta pœnitentia & eucharistia, excepta paschali communione, frequentes a Monachis institutæ prædicationes, quibus etiam fideles ad se trahebant, novæ orandi formulæ procusæ, & privatorum conscientia a regularibus passim directæ, hactenus ut nullus salvari crederet, nisi mendicantium consiliis regeretur. Ipsa etiam Monachorum oratoria in amplissimas abierunt Ecclesiæ, & rejecto *capellarum* nomine *Ecclesiæ conventuales* dictæ sunt. In tanta vero juriū confusione adhuc tamen manent Ecclesiæ parochiales a conventionalibus distinctæ, quod Monachi non habent peculiarem sibi additum populum, sed apud eos collectius conventus instituitur ea tamen frequentia, ut longe superet conventus parochiales. Nescio enim quo pio animi motu ferantur fideles, ut potius monastica sacra, quam parœcialia frequentent.

Ratione sacrorum lites inter Clericos & Monachos.

§. VIII. Interim hæc per Monachos & præsertim per mendicantes sacrorum in populis administratio illud habebat incommodi, quod adscititii isti pastores ab Episcopis & Parochis non penderent, & ita qui accesserant adjutorio, in primarios abierant pastores. Sæculis undecimo & sequentibus functiones sacras obibant quidem Cluniacenses & Cistertienses: at ab Episcopis in omnibus pendebant, quod ex Concilio Pataviensi constat (a). At inde mendicantes pontificia auctoritate per universum occidentem cœperunt confessiones audire, prædicationes habere & reliqua sacra celebrare. Primus Gregorius IX. mendicantes pontificia ad confessiones audiendas instruxit auctoritate, quod *inauditum privilegium hoc etiam ipsis temporibus novum* Matthæus Parisiensis appellavit (b), & inde sequentes Pontifices pro prædicationibus & reliquis sacris consimilia concesserunt privilegia, quæ ab una Monachorum domo ad omnes, & ab uno ordine ad reliquos extensa sunt. Celeberrimum est horum privilegiorum promtuarium bulla Sixti IV. an. CICCCCCLXXIV. fratribus minoribus, unde ipse exortus erat, data, quam *mare magnum* dicunt, inde a Leone X. ad omnes mendicantes producta. Itaque commoti fere omnes Episcopi & Parochi, sexcentæ passim lites excitatæ, factique Episcopi & mendicantes potius de propriis juribus & privilegiis, quam de animarum cura solicii. Ad exortas lites præcidendas plures Pontifices, in primis Bonifacius VIII. (c), Clemens V. (d), Sixtus IV. (e) aliisque varias ediderunt cons-

ti-

(a) Conc. Pataviense an. 1088. Can. V. & VI.

(b) Math. Parisiens. ad 1246.

(c) Extravag. *super catedram* de sepult. inter comm.

(d) Clement. *dudum* de sepult.

(e) Extravag. *vices* de tregua & pace inter comm.

titutiones, quibus tamen auxerunt potius, quam præciderunt lites, adeo nempe aperte faverunt mendicantibus, ut mittam quod Benedictus XI. & Alexander V. ex ordinibus mendicantium ad Petri sedem sumpti mendicantes in suis privilegiis confirmarunt (a). Ex hac mendicantium a Pontificibus missione turbata ecclesiastica hierarchia & nervus pœnitentiae relaxatus. Inde etiam emanarunt mores, ut parochiani Parochis non confiterentur, benignius enim præ Parochis mendicantes excipiebant pœnitentes, & inde etiam parum frequentatæ Ecclesiæ parochiales. Abusus usque ad comitia Tridentina in statu suo perseverarunt, ubi plures Episcopi, in primis Brachius Martellus, in mendicantium privilegia indoluerunt, eaque omnia abolita magno rationum pondere contendebant. Synodus autem decrevit, regulares nec confessiones fidelium audire, nec in suis Ecclesiis posse prædicare, nisi ex Episcoporum auctoritate & approbatione (b). Quæ decreta majora emendarunt mala, at non per omnia ecclesiasticam restaurarunt disciplinam, quæ vult, ut propriis pastoribus greges adhæreant.

Monachi in Clericos & conversos distincti.

§. IX. Jam vero moribus jampridem receptis Monachi alii sunt *Clerici*, alii *Laici*, quos fratres *conversos* dicunt, quam divisionem propagatus inter Monachos clericatus confirmavit. Monachi Clerici ad officia chori & sacrum ministerium sunt addicti: laici vero ad opera manualia destinantur. Similis distinctio etiam est inter moniales, quarum aliæ *choristæ*, aliæ *converse*. Per plura sæcula Monachorum omnium sors æqualis. Omnes ad opus manuum tenebantur, omnesque etiam ad officia chori conveniebant, & canonicas horas recitabant. Et quamvis in antiquis monumentis fratrum *conversorum* mentio occurrat, eo tamen nomine veniebant, qui ætate matura sponte sua eligebant monachatum, idque ad differentiam oblatorum, quos *nutritos* appellabant (c). Monachi vallis Umbrosæ in Tuscia primi sensu hodierno conversos adscivisse videntur, quos inde Carthusiani & Cistercienses secuti sunt. Originem distinctio- nis a vulgari linguae latine usu desueto Fleurius repetit (d). Quum enim divina officia latina lingua celebrarentur, nec omnes Monachi latine scirent, factum est, ut plures Monachi ad horas canonicas non sufficerent, quibus ad opera manualia ablegatis, tantum latine scientes chorum retinuerant. Accessit etiam quod multi ad præstanda certa servitia se obtulerunt monasteriis, ea solum gloria contenti, quod Dei servis ministrarent, qui res monasterii curan- tes libiores Monachos in contemplatione fecerunt. Et ita inter

Mo-

(a) Extravag. inter cunctas de privileg. inter comm. Bulla regnans in excelsis.

(b) Trident. ses. 23. de refor. cap. 15, & ses. 24. de refor. cap. 4.

(c) Cangius v. conversi.

(d) Fleury hist. ecclesiast. lib. 36. n. 50.

Monachos choristas desiit labor manualis. Interim ratione status & privilegiorum omnes Monachi Clerici censemur: quin durantes probatione etiam novitii monasticis fruuntur privilegiis (a).

Pontificalia insignia Abbatibus communicata.

§. X. Verum enimvero simplici sacerdotio Abbates non contenti, ad pontificalem adspirarunt dignitatem, quam reipsa privilegiis Pontificum obtinuerunt. Vile Abbatibus visum dignitate & ornamenti Episcopis cedere; quando opibus non cedebant, & ab eorum jurisdictione exempti, soli Pontifici Romano parebant. Ergo saeculi decimo & sequentibus ambire & privilegiis Pontificum obtinere pontificalia coeperunt ornamenta, nempe mitram, baculum, chirothecas, dalmaticam, sandalia, & si quæ sunt hujus generis alia. Tanta autem ambitione ad insignia pontificalia Abbates ferebantur, ut ingenti auri pondere ea plures redimerent, quod B. Bernardus deplorat (b). Interim certissimum est, pontificalia ornamenta a Monachis esse aliena, & ambitionem & arrogantiam sapere. Et vero nil magis alienum a solitudine & subjectione, quam Monachi secundum Canones Episcopi debent, quam in externo apparatu Episcopos imitari. Sane, de ornamentis, quæ prætio Abbates redimebant, inquit B. Bernardus (c), si attenditur rerum dignitas, banc Monaci abborret professio; si ministerium, solis liquet congruere Pontificibus; profecto esse desiderant, quod videri gestiunt, meritoque nequeunt esse subjecti, quibus jam ipso se comparant desiderio. Et Petrus Blesensis: De benedictione gaudeo, sed insignia episcopalis eminentiae in Abate nec approbo, nec accepto: mitra enim & annulus atque sandalia in alio, quam in Episcopo quedam superba elatio est, & presumptuosæ ostentatio libertatis (d). Unde multi Abbates spiritu monachatus ducti pontificalem habitum respuerunt, præsertim initio saeculi XIII. Abbates Præmonstratenses, quos Innocentius III. laudavit, inculcavitque ut Ecclesiæ laxioris ordinis modestiam Præmonstratensium imitarentur (e). Sed lapsu temporis humilitatis suæ Abbates fere omnes obliti vestes pontificales receperunt, quod saeculo XV. & sequenti præsertim factum est. In tanta Abbatum ambitione laudandi tamen sunt mendicantes, qui pontificalia ornamenta respuerunt. Non tamen omnes Abbates in usu vestium pontificalium sunt æquales, sed iis utuntur, prout privilegiis continetur.

Jura pontificalia Abbatibus data.

§. XI. Pontificalem in habitu apparatum pontificalia jura con-

se-

(a) Carolus de Grassis de effect. clericat. in prælud. n. 253.

(b) B. Bernard ep. 42. ad archiepisc. Senonens.

(c) B. Bernard. loc. cit.

(d) Petrus Blesensis epist. 90.

(e) Innoc. III. lib. 1. ep. 197.

ecuta sunt. Vanitatem forsitan sapere videbantur Abbatibus orna-
menta pontificalia juribus episcopalibus omnino destituta. Et ita
episcopalia quædam jura, quæ ab ordine episcopali non dimanant,
variis Pontificum privilegiis Abbates impetrarunt. Quin eorum ali-
qui in prælatos cum ordinaria & quasi episcopali in clerum & po-
pulum jurisdictione cum territorio separato abierunt, qui proinde
veri sunt *ordinarii locorum*, & *Abbates nullius diœcesis* appellantur (a).
Interim non secus ac in vestibus pontificalibus, ita etiam in ju-
ribus episcopalibus tantum possunt Abbates, qui separatum non
habent territorium, quantum continent privilegia, nisi posteriori-
bus Canonibus contrarium decretum sit. Quæ enim competunt non
ex vi officii, sed ex privilegiis, eatenus competit, quatenus so-
nant verba privilegiorum. Et ita non omnes Abbates iisdem juri-
bus fruuntur. Pontificalia autem jura Abbatibus communicata hæc
fere sunt. In primis (I) vasa ad usum eucharisticum & altaria con-
secrant (b), & nonnulli etiam sui ordinis Ecclesias. Porro (II) so-
lemniter populo benedicunt, quam potestatem tantum in Ecclesiis,
quas Monachi pleno jure possident, possunt exercere, alibi vero ex
speciali privilegio (c), nisi Episcopus præsens sit, nam Episcopo
præsente Abbas omnino non benedicit (d). Illæ autem Ecclesiæ ad
Monachos pleno jure pertinent, quas in spiritualibus & tempora-
libus administrant. In Conciliis (III) quoque post Episcopos se-
dent, ita tamen ut distincta mitra in consessu utantur, quo signo
aliquo diversi ab Episcopis appareant (e).

Abbates conferunt ordines minores.

§. XII. Præcipuum (IV) autem inter pontificalia jura Abbatibus concessa reputatur collatio primæ tonsuræ & ordinum mino-
rum, quæ ex præsenti disciplina Abbatibus solemnni benedictione
consecratis potius ipso jure, quam ex privilegio competit. Et olim
quidem Abbatum ignota consecratione quilibet Abbas presbyte-
ratu iniciatus in proprio monasterio lectores ordinabat, quod ex
Canone Græco XIV. Concilii Nicæni II. satis superque constat.
At temporis lapsu invaluit, ut tum demum Abbates primam ton-
suram & minores ordines conferre possent, quum præter presby-
teratum solemniter essent in Abbates benedicti. Nempe sèculo XII.
inducta jam Abbatum solemnni consecratione, Gratianus mox ci-
tatum Nicænum Canonem ita interpolatum retulit: *Lectoris autem
manum impositionem licentia est Abbat: solummodo in proprio monasterio
faciendi, si dumtaxat eidem Abbat: manum impositio facta noscatur ab Epis-*
co-

(a) V. Fagnan. ad cap. *cum contingat ex. de foro compet.*

(b) Tambur. de jure Abbat. tom. I. disp. 23. quæst. 2. & 4.

(c) Cap. III. de privileg. in 6.

(d) Tamb. loc. cit. disp. 21. quæst. 9.

(e) Cap. VI. de privileg. in 6.

copo, secundum morem præficiendorum Abbatum, dum constet illum esse Presbyterum (a). Verba secundum morem præficiendorum Abbatum absunt a Græco textu (b), eaque addita sunt convenienter receptæ de Abbatibus consecrandis disciplinæ. Gratiano inde Innocentius III. adhæsit, qui prout apud illum exstabat Nicænum Canonem referens, interpolatam firmavit lectionem, quæ una cum Innocentii rescripto transiit in Decretales (c). Et ita conclusum, de jure tantum Abbates Presbyteros & benedictos posse primam tonsuram conferre, & minores Clericos creare, non consecratos vero expresso indigere privilegio. In proprio tantum monasterio, hoc est sibi subditos Monachos ex Canone Nicæno Abbates lectoratu initiantur: at inde ad augenda propria jura solliciti, privilegia obtinuerunt, ut eo jure in sibi ordinario jure subditos, & aliqui etiam in omnes uterentur (d). Quæ potestatis extensio ecclesiasticam turbavit disciplinam. Unde Tridentini Patres antiquos Canones renovantes, statuerunt, ut Abbates sibi tantum subditis regularibus primam tonsuram & minores ordines conferrent (e): quod jus adeo stricte accipitur, ut neque ex dimissione proprii superioris possint Abbates alienos subditos sive regulares sive sæculares attondere, & minores Clericos creare (f).

Extra monasteria Monachi promoti ad Clericatum.

§. XII. Quamvis autem antiqua Ecclesiæ non patiebatur disciplina, Monachos magno numero in suis monasteriis clericatu initiari; semper tamen & sacris Canonibus & legibus civilibus permisum, immo inculcatum, e Monachis Clericos eligere, qui monasteriis extracti Ecclesiis deservirent. Monachos quoque, inquit Sírius Papa (g), quos tamen morum gravitas, ac fidei institutio sancta commendat, Clericorum officiis aggregari & optamus & volumus. Et legge quadam Arcadii Imperatoris jubetur Episcopis, ut si forte Clericos sibi deesse arbitrentur, eos ex Monachorum numero rectius assumant (h). Similiter Justinianus constituit, ut Episcopus vel ex clero, vel ex monasterio ordinetur (i). Erant nempe monasteria scholæ pietatis & doctrinæ, ac proinde aptissima Clericorum seminaria. Primus, qui Monachos monasteriis extractos Episcopos & Clericos creavit, M. Athanasius fuisse videtur, qui eos ad munierandam contra Arianos catholicam fidem judicavit aptiores. Et inde in utraque Ecclesia de promovendis ad clericatum Monachis re-

(a) Can. I. D. 69.

(b) V. Rom. correct. not. in cit. Can.

(c) Cap. XI. ex. de tetat. & qualit. ordinand.

(d) Cap. III. ex. de privileg. in 6.

(e) Trid. ses. XXIII. de ref. cap. 10.

(f) Sacra Congreg. ap. Fagnan. ad cap. aqua ex. de consec. eccles. n. 19.

(g) Epist. I. cap. 13.

(h) L. XXXII. cod. Th. de Episcop.

(i) Novel. VI.

CAP. XL. DE CLERICATU MONACH.

189

recepta disciplina. Certe celebriores antiquitatis Episcopi ex Monachis fuerunt assumpti, quales M. Basilius, Jo. Chrysostomus, Martinus Turonensis aliique. Tanta vero celebritate floruit S. Martini in Gallia monasterium, ut inde certatim Ecclesiae habere Episcopos desiderarent, quod Sulpitius Severus testatur (a). Non tamen omnes indiscriminatim etiam boni Monachi apti ad clericatum censebantur, sed tantum ii, qui vita sanctitate & doctrina spiritum solitudinis & rusticitatis emollierant. Notum est illud Augustini (b): *Aliquando bonus Monachus, vix bonum Clericum facit, si adsit sufficiens continentia, & desit tamen instructio necessaria, aut personae regularis integritas.* Interim quocunque de Monachis ad Ecclesiæ utilitatem Episcopi statuebant, Monachorum erat & vero etiam est, ecclesiasticas dignitates non desiderare, sed tantum injectum onus humiliter suscipere, quod M. Basilius & Augustinus inculcant (c). Sententia erat antiquorum Monachorum, *omnimodis Monachum fugere debere mulieres & Episcopos: neuter enim sinit eum, quem semel familiaritati sue devinxerit* (d). Pro jure suo olim Episcopi sibi deficientes Clericos ex Monachis ordinabant, tantumque non nulli Canones consensum Abbatis requirunt (e). Sed inde jure Decretalium vetitum sine Pontificis indulgentia Monachos in canonicos assumi, aut aliis beneficiis non curatis donari (f): & ex novissima disciplina ex Gregorio XIII. inducta nec ad regimen paroeciarum, nisi auctore Pontifice, possunt admoveri (g).

An Monachi assumpti ad clericatum solvantur monachismo?

§. XIII. Promoti autem ad clericatum extra monasterium Monachi solvebantur monachismo, qui cum clericalibus functionibus consistere non poterat. *Nemo potest, inquit Gregorius M.* (h), *& ecclesiasticis obsequiis servire, & in monastica regula ordinate persistere.* Et male profecto Gratianus (i) relata verba de iis accepit, qui ætate sua in Cardinales & Episcopos ordinati monasterii sui sibi reservabant administrationem, quando Pontifex id spectavit unum, non posse Monachos simul monasticis & clericalibus functionibus in Ecclesiæ defungi (k). Unde ad hierarchicas functiones assumpti Monachi, nullum amplius de monasterio commodum participabant, & bonis ecclesiasticis, non secus ac reliqui Clerici, vivebant.

(a) Sulpit. Sever. vit. S. Martini.

(b) Can. XXXVI. c. 16. q. 1.

(c) Basil. instit. monast. cap. 9. Can. XXX. c. 16. q. 1.

(d) Apud Cassianum de institut. renunt. lib. 11. cap. 17.

(e) Can. XXXIV. c. 16. q. 1.

(f) Cap. IX. ex. de regul. Confer. Fagnan, ad cap. *quod Dei timorem ex. de statu Monachor. n.* 18.

(g) Fagnan. loc. cit. n. 16.

(h) Can. II. c. 16. q. 1.

(i) Ad Can. XXXV. loc. cit.

(k) Confer. notas ad lib. 3. ep. 2. Greg. M.

bant. Interim tamen ne primitus facta professio prorsus irrita fieret, ad Ecclesiæ ministerium Monachi promoti officia omnia monastica, quæ cum clericatu non pugnant, servare debebant. Sane edixit M. Athanasius, ut Monachi ad clericatum evecti a priore proposito non recedant, quem Canonem Innocentius I. laudat (a). Unde olim Monachi in clericatu vino & carnibus abstinuerunt (b): & Justinianus non permittit, ut Monachus lector creatus nuptias contrahat (c), quas tamen cæteri lectores contrahebant. Ipsam quoque vestem angelicam orientales Monachi in episcopatu retinuerunt (d). Atque ex hujusmodi vivendi ratione Græci Clericos ex Monachis ad ministerium Ecclesiarum assumptos ἀρμάτας appellant: quo eodem nomine etiam donant Monachos in ipsis monasteriis auctos clericatu. Sed in occidente initio minus placuerunt Episcopi monasticis induiti vestibus, ac ita in clericatu Monachi vestes induerunt clericales: quæ disciplina octavo saeculo stabat (e). Inde mutati sunt mores, & ad ministerium Ecclesiarum promoti Monachi vestes monasticas retinuerunt. Pessimis Clericorum moribus saeculis decimo & sequenti offensi Monachi etiam ad clericatum adsumpti videntur voluisse retinere monachatum, ne malos Clericorum mores induisse viderentur. Et hinc cavit sub Alejandro III. Concilium Lateranense (f), ne Monachi singuli per villas & oppida per quascunque parochiales ponantur Ecclesias, sed in majori conventu, aut cum aliquibus fratribus maneant, nec soli inter saeculares homines spiritualium bostium conflictum exspectent. Et Innocentius III. in Concilio generali statuit, ut Pontifices ex Monachis assumpti habitum ferrent monachalem, cui eidem decreto subjecti fuerunt mendicantes. Tandem vero generalem Clemens VIII. edidit constitutionem, ut omnes Monachi & fratres ad episcopatum evecti sui ordinis habitum gestent, aut certe colorem.

Clerici assumunt monastica instituta.

S. XIV. Et hactenus de Monachis, qui monachismo addiderunt clericatum, dicendum nunc de Clericis, qui instituta Monachorum superinduerunt, quatenus tamen functiones patiebantur clericales. Scilicet si excipias solitudinem & rigidam claustrum disciplinam, monasticae vitæ sanctimonia clericali instituto non repugnat: quin potius efficit, ut Clerici moratus vivant, & in urbe existentes, usu urbis quodammodo careant. In occidente Eusebius Vercellensis primus fuit, qui Clericis suis monachatum injecit, una clericalia & monastica conjungens instituta. *Hæc primus, inquit Ambrosius*

(a) Innoc. ep. ad Vietric. Rothomag. cap. 10.

(b) V. Lupum diss. de S. Leonis IX. actis calumn. 4. tom. 4. oper. edit. Venetæ.

(c) Novel. V. cap. 8.

(d) Conc. VIII. Can. XXVII.

(e) Zachar. Papa ep. 9. cap. 1.

(f) Cap. II. ex. de statu Monachor.

sius (a), in occidentalibus partibus diversa inter se Eusebius sanctæ memorie conjunxit, ut & in civitate positus instituta Monachorum teneret, & Ecclesiam regeret jejunii sobrietate. Etiam Augustinus similem vivendi rationem inter Clericos Hipponenses introduxit: sub ipso enim Clerici nihil proprii habebant, una domo & una mensa sumptibusque communibus alebantur, & vestiebantur; non tamen integras admiserant monasticas asperitates, quemadmodum Clerici Verzellenses (b). Sequentia saecula plura monasteria Clericorum exhibent, in quibus strictius aut laxius viguerunt Monachorum instituta: quo spectant Clerici ab Augustino Monacho in Anglia instituti, Canonici sub Chrodogango, & inde Canonici regulares, qui omnem ejurarunt proprietatem. Interim in coenobiis degentes Clerici instituta monastica eatenus profitebantur, quatenus ministeria ecclesiastica permittebant. Unde rigida claustrorum non tenebantur disciplina, nec manuali labore, quemadmodum Monachi, erant occupati. Paucis. Docentis & plagentis, quatenus stare poterant, officia conjungebant.

C A P U T X L I .

*De statu Monachorum.**Notio status Monachorum.*

S. I. **N**omine *status Monachorum* intelligimus universum regimini monastici complexum, quo singulæ familiæ cohærent, subsistunt & gubernantur. Ita sonat *status Monachorum* in titulo Decretalium *de statu Monachorum & Canonicorum regularium* (c). Etiam in jure civili *status Rei Romanae* universam regiminis politici denotat compagm. Cœpit *status Monachorum* ab eo tempore, quo in societatem coaluerunt. Etenim vita communis sic est comparata, ut sine certo regimine non subsistat. Est autem *status Monachorum* internus, vel externus. Internus intra sodalitia monastica sese exserit, spectatque internam monasteriorum gubernationem & compagm, qua singulæ familiæ inter se cohærent. Externus vero sese exserit extra monasteria, spectatque Episcoporum & Principum in Monachos potestatem. Itaque jura, quibus *status monasticus* coalescit & regitur, veluti jus publicum *Monachorum* constituunt. In utraque parte *status monachalis* nova a veteri distat disciplina: quin multa & varia sunt singulorum ordinum instituta. Potiora ergo seligemus, quæ potius ipsam *status monastici* compagm, quam singulorum ordinum mores repräsentent, exacta enim regi-

(a) Epist. LXXXII.

(b) Thomas. part. I. lib. 3. cap. 3. seq.

(c) Boekmer. I. E. lib. 3. tit. 35.

minis monastici explicatio longioris esset operis, ultra institutio-
num fines excurrentis.

Abbates præsunt monasteriis.

§. II. Jam singula monasteria proprium habent superiorem, qui Monachos regit, & monasticæ disciplinæ & temporalium ad monasterium spectantium curam & solicitudinem habet. Monasteriis præpositos antiqui apto vocabulo appellarunt *Abbates*, patres nempe Monachorum, ut in ipso nomine intelligerent, regimen monas- cum charitatis potius esse, quam potestatis. Et sane in Monachorum regimine sic *Abbas* procedere debet, ut miscens terroribus bian- dimenta, dirum magistri, pium patris ostendat affectum, ut habet re- gula Benedictiua (a). Sæpe etiam apud antiquos monasteriorum su- periores audiunt *majores*, *priores*, *prælati*, *præsules*, quæ omnia vo- cabula præsidentiam inter Monachos denotant. Propter eandem ra- tionem monialibus præfectas dixerunt *Abbatissas*, quasi matres spi- rituales. Sed plerique Monachorum ordines post sæculum decimum, & præsertim mendicantes, *abbatis*, *præsulis*, *prælati* & *abbatissæ* no- minibus abstinuerunt, appellantque cujusque monasterii præpositos *priores*, *custodes* seu *guardianos*, *rectores*, *correctores*. Apud Benedic- tinos ab antiqua humilitate desciverant *Abbates*, & non exiguum non minus in Ecclesia, quam in republica propter pontificalia & feuda dignitatem obtinebant. Et ita *Abbatis* nomen natura sua mo- destissimum, non amplius monasticam sapiebat humilitatem. Unde sanctissimi novorum ordinum fundatores *Abbatis* nomen, veluti pa- rum humilitati monasticæ conveniens, respuerunt, & humilibus ti- tulis rei monasticæ moderatores voluerunt appellatos (b).

Præpositus & Diaconi eorumque officia.

§. III. Præter abbatem seu rectorem habent singula monasteria alios officiales, qui sub Principe rectore disciplinæ monasticæ præ- sunt, vel temporalia procurant. In tanta Monachorum multitudi- ne & temporalium copia vix unus superior regimini monastico suf- ficiebat, & ita ei varii dati fuerunt administri. Ut ecce *præpositus* sive *prior*, specialibus vocibus nuncupatus, post Abbatem in mo- nasteriis disciplinæ monasticæ præst. Quum vero multa sint mo- nasteria, in quibus princeps superior non *abbas*, sed *prior* vocatur, in iis inter *priorem conventualem*, & *priorem claustralem* distinctum est, quorum illi totius rei summa incumbit, hic vero sub eo claus- tri curam habet, & idem ipse est, quem alia monasteria per Ab- bates administrata *an* *priorem* appellant. Sed usu hodierno fere *superior* vel *vicarius* dicitur, qui præst sub *priore* *conventuali*, *pri-*
ve-

(a) Reg. Bened. cap. 2.

(b) Espen. part. I. tit. 31. cap. 1.

vero *claustralis*, qui agit sub Abbatे regulari. Minus placuerunt S. Benedicto præpositi, qui adversus Abbates ferociebant in iis præsertim locis, ubi ab eodem Episcopo vel Abbatе præpositi & Abbates creabantur. Unde voluit, ut a creando præposito Abbas supersederet, & per *decanos* ejus loco substitutos Monachos regeret: & si omnino necesse esset ordinari præpositum, cum piissimorum fratrum concilio eum sibi constituat (a). Etant decani decem Monachi præpositi, & ita si magna esset congregatio per plures decanos regebatur. Usus decanorum ab orientalibus profluxit monasteriis, ubi decani suas regebant decanias, statis dierum laboribus invigilabant, & pensum, quod cuique datum erat, exigerbant. Interim nihil obstante S. Benedicti consilio, in pluribus monasteriis perseverarunt præpositi, ubi sub Abbatе claustrī rexerunt disciplinam, eisque tantum mortuo, absente vel remoto priore conventionali universa competit monasterii jurisdiction (b).

Œconomus ejusque officium.

§. IV. Porro in plerisque monasteriis est *œconomus*, seu *cellarius*, ut appellat regula Benedictina, qui etiam sub Abbatе temporalia monasterii procurat. Unde in multis orientalibus monasteriis *œconomus* præterat decanis, a quibus exactos Monachorum labores recipiebat, in usum societatis erogaturus. Opus Dei statum est, inquit Hieronymus (c), quod decano redditum, fertur ad *œconomum*, qui & ipse per singulos menses, patri omnium cum magno tremore reddit rationem. In aliis vero monasteriis ipsi decani temporalia procurabant, quorum uni Abbatи reddebant rationem, quod Augustinus testatur (d). Apud Benedictinos summa fuit *cellerarii* potestas: etenim præter curam temporalium, ei infirmorum, infantium, hospitum, pauperum incumbebat solicitude, & hinc omni congregatiōni erat sicut pater. Itaque quæ postea fuerunt sejuncta officia *infirmarii*, *hospitalarii*, *eleemosynarii*, *thesaurarii* uno *cellerarii* munere initio continebantur. In nonnullis monasteriis tamen etiam præpositi temporalia procurabant. Interim quicunque sit qui temporalia monasterii procurat, eligi debet ex probatissimis Monachis, ne administratio evadat in proprietatem, & ne assidua temporalium tractatione a spiritu monastico deficiat.

Præpositi obedientiarum.

§. V. Præter officiales claustrales, qui sub Abbatе sarcinam monasterii sustinent, erant etiam *priores forenses*, & *obedientiarum præpositi*. Scilicet nobiliora cœnobia sub se & a se dependentia habent.

(a) Reg. Bened. cap. LXV.

(b) Tambur. de jure Abbat. tom. 2. disp. 1. quæst. 4. n. 4.

(c) Epist. XX. ad Eustoch. cap. 15.

(d) August. de morib. Eccles. cathol. cap. 31.

bebant minuscula monasteria, quæ in antiquis monumentis passim prioratus, obedientia, præpositura, cellæ & grangiae nuncupantur. De origine & natura cellarum inter eruditos non convenit. Brouwerus, Haeftenius aliique putant fuisse prædiorum ad principale monasterium pertinentium præfecturas, in quibus residebant pauci Monachi, non ut conductores ipsi essent, sed ut prædiis & rusticis præcessent, & quæ pietatis religiosæ erant, curarent, redactosque fructus ad principale monasterium inferrent (a). Contra Christianus Lupus opinatur fuisse minuscula monasteria, propriis fundis instruta, ex quibus quæ supererant usui Monachorum, pauperum, hospitum, principali cedeabant monasterio. Scilicet fideles, qui plenum cœnobium fundare non poterant, cellas in pagis constituere voluerunt, ut ita apud se haberent pietatis officia a Monachis celebrari solita, quod ut eo rectius fieret, eas monasteriis ob regularem disciplinam famosis adnectebant (b). Meam hanc litem minime facio, tantu nque obiter moneo, forte utriusque generis cellas exstisset. Interim cellæ auctis fundis sæpe creverunt in abbatias; quin ipsi fundatores hanc conditionem frequenter apposuerunt, *auctis per Dei gratiam proventibus fiat abbatia*. Obedientiis præpositi Monachi priores forenses & obedientiarum præpositi dicti sunt, quod Monachorum foris, hoc est extra monasterium degentium, curam haberent, & quod vi obedientiæ ab Abbatे principis monasterii illuc mittebantur. Ne vero monastica disciplina in obedientiis deficeret, passim cautum, ut non soli, sed cum aliquibus Monachis in iis præpositi morentur. Ne Monachi singuli, inquit Concilium Lateranense sub Alexandro III. (c), per villas & oppida per quascunque parochiales ponantur Ecclesias, sed in majori conventu, aut cum aliquibus fratribus maneant.

Quomodo potestas Abbatum explicatur.

§. VI. Regimen Monachorum in singulis monasteriis tum circa spiritualia, tum temporalia penes solum Abbatem tantum fuit, a quo cæteri pendebant officiales, nec unius monasterii Abbas alteri Abbat subjectus erat. In vita communi, quæ ad perfectionem tendit, eam regiminis formam aptiorem judicarunt Monachorum Patres, qua penes unum summa rerum resideret: quod regulæ monasticæ & Canones passim tradunt (d). Quo vero sibi demandatam potestatem melius Abbates explicarent, voluit S. Benedictus, ut in rebus præcipuis, idest majori momenti, omnis congregationis, in levioribus vero seniorum consilium expeterent, quo intellecto apud

(a) Brouwerus lib. I. antiq. Fuldens. cap. 6. Haeftenius de Monachor. cellis.

(b) Christ. Lupus schol. in Nicolai II. Conc. Beneventanum tom. 5. operum editionis Veneræ.

(c) Cap. II. ex. de statu Monachor.

(d) Reg. Bened. cap. 65. Can. IX. c. 18. quæst. 2.

CAP. XLI. DE STATU MONACHORUM.

195

apud se tractarent & statuerent quid optimum factu videtur (a). Quapropter adhibendum consilium potius spectabat ad pernoscendas varias rationes, ut inde Abbas aptiorem seligeret, quam ad quidquam de Abbatis potestate minuendum. Etiam orientales Monachi in rebus gravioribus fratrum adhibebant consilium, rei tamen summa erat penes Abbatem (b). Seniores autem, quos in tractandis rebus levioribus S. Benedictus adhiberi voluit, senes prudenter non ætate videntur fuisse, ut Cardinalis Turrecremata interpretatur (c). Sed ad invidiam declinandam apud quosdam in usu est, seniores professione in consilium adhiberi: & in multis ordinibus loco seniorum *assistantes*, aut *discreti* eliguntur. Verum ex nova disciplina apud omnes fere ordines etiam Benedictinos recepta regimen monasticum aristocracia quadam temperatum est, qua sit, ut superiores monasteriorum in rebus monasticis expediendis assensum vel assistentium vel *capituli* pro regum varietate requirere debeant.

Monachorum particularia capitula.

S. VII. Nomine *capituli*, cuius assensum in gravioribus monasterii rebus tractandis adhibere debent monasteriorum superiores, venit Monachorum, qui jure suffragii potiuntur, conventus. Proprie in re monastica *capitulum* erat caput regulæ, quotidie Monachis legi solitum, cuius rei causa in certum monasterii locum conveniebant. Id constat ex libello supplici Monachorum Fuldensium Carolo M. oblatu, ubi ajunt: *Mane, quando in unum convenimus, & capitulum de regula cum fratribus legebatur* (d). Ab his lectionibus facili translatione & locus ipse conventus, quod *capitula ibi exponebantur*, ut ait Papias (e), & vero etiam ipsa congregatio *capitulum* vocari cœperunt. Pertinebant autem ad capitulum Monachi omnes seniores & juniores. Et sane S. Benedictus in expediendis gravioribus negotiis *omnem congregationem* convocari præcepit (f). Sed lapsu temporis & apud Monachos & apud moniales fratres laici & sorores conversæ a capitulis exclusi sunt, tantumque Monachi saltem hypodiaconi & moniales choristæ capitulum componere cœperunt. Sane statuit Concilium Viennense, ut nullus in Ecclesiis cathedralibus vel collegiatis sive secularibus sive regularibus jure suffragii potiatur in capitulo, nisi saltem hypodiaconatus ordine sit initiatus (g): quod jus Tridentini Patres confirmarunt (h). Voluerunt

(a) Reg. Bened. cap. 3.

(b) Hieronim. ep. 22. ad Eustoch. cap. 14.

(c) Tract. XV. in cap. 3. regulæ.

(d) Ap. Brouwerum lib. 3. antiqu. Fuldens. cap. 12.

(e) Ap. Cangium in glossar. v. *capitulum*.

(f) Reg. Bened. cap. 3.

(g) Clement. ut ii de ætat. & qualit. ordinand.

(h) Trid. ses. 22. de reform. cap. 14.

runt ita Patres Viennenses Canonicos & Monachos abbatiales dicitur auctos ad ordines, unde propter onera abhorrebat; per indirectum adigere. Cæterum Abbas capitulum indicit, refert, nec tamen secundum regulam Benedictinam utitur suffragii prærogativa ut singulis ad dicendam sententiam major sit libertas (a).

Pœnae monasticæ.

S. VIII. Regimen monasticum quamvis in charitate fundatum, tamen jure ad infligendas pœnas fini accommodatas est instructum. Pœnarum metus ad reorum emendationem & aliorum exemplum in omni societate est necessarius. Sunt autem apud Monachos & spirituales & temporales pœnas. Pœnae spirituales sunt excommunications, quibus Monachi pro varietate culparum communi mensa, vel mensa simul & communib[us] precibus interdicuntur (b). Maxima tamen spiritualis pœna est privatio communium precum etiam post mortem, qua ex antiqua disciplina puniuntur, qui in manifesto peccato decedunt, veluti qui seipso interficiunt (c), & qui peculati inveniuntur (d). Separabant quidem hujusmodi excommunications Monachos a mensa & precibus; at potius videntur fuisse salutares emendationes, quam proprie sic dictæ excommunications, quæ extra Christi corpus projiciebant. Monachorum Patres, ut plurimum olim laici, jure clavium, unde proprie sic dicta excommunicatio pendet, erant destituti (e). Pœnae corporales sunt jejunia Monachis delinquentibus indicta, a certo cibo & potu abstinentia, & ex nova disciplina etiam carcerum mancipatio. Maxima corporalis pœna, qua olim puniebantur Monachi delinquentes erat flagellatio. Separabunt eum (Monachum nempe, qui fratres ad peccandum sollicitat, & simplices animos pervertit) extra monasterium, inquit regula Pachomiana (f), & verberabunt eum ante foras triginta novem, idest triginta novem plagiis, qui erat modus flagellandi apud Judæos receptus, unde ad Monachos devenit, ut recte Menardus observat (g). Et in monte Nitriæ tres erant palmæ, unde tria flagella pendebant, ad tria hominum genera punienda, Monachos nempe, latrones & hospites delinquentes. Unde qui meruisse convincebantur, unam ex tribus palmis, generi vitæ convenientem amplectebantur, & a tergo præscriptas plagas excipiebant (h). Et regula Benedictina sape flagellationis iojicit mentionem, eamque appellat vindictam corporalem & aeriorem correctionem (i). Et apud

(a) Confer. Hæstenius lib. 3. tract. 5. disp. 6.

(b) Reg. Bened. cap. 25. & 44.

(c) Cassian. collat. 2. cap. 5.

(d) Hieronym. epist. 22. ad Eustoch. cap. 14.

(e) Espen. part. 1. tit. 31. cap. 3. n. 31.

(f) Reg. Pachom. cap. 37.

(g) Ad concord. regul. cap. 30.

(h) Pallad. hist. Laus. cap. 6.

(i) Reg. Bened. cap. 23. & 28.

apud S. Isidorum in regula: *Gravior culpa diuturna excommunicatio-ne purgatur, & flagellis emendatur.* Sed ex recentioribus institutis re-jecta est flagellatio, ejusque locum carceres, antiquis fere ignoti, subierunt. Monachos a flagellatione tutos ipsis communicatum Sa-cerdotium videtur effecisse: carceres vero disciplina, quæ ejici in-corrribiles vetat, induxit. Interim Monachorum superiores memi-nisse debent, se esse Patres, non dominos Monachorum, & pœ-nas ita moderari, ut decet animarum pastores. *Oderit (Abbas) vicia, diligat fratres, inquit sapientissime S. Benedictus (a), in ipsa coer-citione prudenter agat.*

Monasteriorum consociatio.

§. IX. Per novem plus minus sæcula monasteria inter se mutuo adnexa peculiare corpus non composuerunt, sed singula proprios ha-bebant Abbates ab aliis non pendentes. Omnes quidem Monachi unius instituti & religionis censebantur, sed hæc unitas potius a fine & professionis consonantia, quam a subordinatione monaste-riorum oriebatur. At sub initium sæculi decimi Cluniacenses in peculiare corpus abierunt ex pluribus monasteriis adunatum, quo-rum singula eo ipso, quo proprio priori erant commendata, uni Ab-bati Cluniensi parebant. Prima hæc stabilis fuit monasteriorum congregatio, nam monasteria, quæ auctore Ludovico Pio sub S. Benedicto Anianensi fuerunt adunata, Benedicto mortuo, ad anti-quam redierunt libertatem. Initio sæculi decimi adeo defecerat Monachorum institutum, ut, observante Petro Abate Cluniacen-si, de *Monacho præter tonsuram & habitum nibil superesset (b).* Re-paratus ergo perditum monachismum S. Odo reformationis Clu-niacensis monasteria sub uno capite consociavit, ut eo melius & firmius res monastica staret. Tanta vero sanctitatis fama tum incla-ruit Cluniacensis reformatio, ut ei a Beneventana provincia quæ-cunque erant in Italia & Gallia potiora accesserint monasteria, ut Glaber Rodulfus testatur (c). Et ita nata est congregatio, seu, ut modo loquuntur, ordo Cluniacensis: cuius exemplum inde Camal-dulenses, Monachi Vallis Umbrosæ, Cistertienses, mendicantes alii-que imitantes etiam in congregations abierunt. Et Tridentini Pa-tres monasteria omnia exempta, quæ generalibus capitulis non sub-sunt nec ordinarios habent visitatores, unius anni spatio edixerunt uniri (d). Nempe postquam Monachi ab Episcoporum jurisdictio-ne exempti sunt, magis necessaria erat consociatio, ut ita saltem majorum prælatorum auctoritas Abbates locales in officio conti-neret. Non tamen æqualis apud omnes est monasteriorum conso-cia-

(a) Reg. Bened. cap. 64.

(b) Petrus Cluniensis lib. 4. epist. 17.

(c) Rodulf. lib. 3. hist. cap. 5.

(d) Trid. ses. 25. de reform. cap. 8.

ciatio: nam multi ordines unam generalem, alii etiam provinciales componunt congregaciones.

Superior generalis.

§. X. Institutio ordinum Monachorum novam regiminis formam introduxit. Etenim contra antiqui regiminis formam, qua unum monasterium ab alio non pendebat, institutus est Abbas, sive superior, sive minister generalis, ejus totius ordinis incumbit sollicitudo. Cistertiensibus tamen minus placuit Abbas absoluta donatus potestate, & hinc veluti aristocraticam elegerunt regiminis formam, in qua Abbates omnes partem haberent, & unus Abbas alterius visitaret monasterium. In familiis quæ provinciales habent congregaciones, institutus est Abbas sive superior provincialis, qui integrum administraret provinciam. Et ita independens prius Abbatum potestas evasit obnoxia, & majora cujusque monasterii vel provinciæ negotia auctoritatem provincialis aut generalis requirunt. Non tamen potestas generalis independens & absoluta est; nam generalis suis est instructus senatoribus, qui *diffinitores generales dicti supremam religionis audientiam constituunt*, cuius auctoritate suprema monastica potestas explicatur. Sed apud Jesuitas generalis absoluta præstet auctoritate, & ita negotia fere omnia societatis solus moderatur. Etenim quinque, quos habet generalis, *assistentes suffragio tantum consultivo non decisivo*, ut vocant, fruuntur. Similiter diffinitoribus suis instruitur provincialis, qui ejus componunt audientiam. Generales fere Romæ commorantur, quod exemptio Monachorum a jurisdictione episcopali plane postulabat, ut ita negotia ad rem monasticam pertinentia facilius expedirent.

Capitula generalia.

§. XI. Porro monasticorum consociatio nova induxit capitulorum genera, generalia nempe & provincialia, prout capita monasteriorum totius ordinis, aut unius provinciæ conveniunt. Primi inter Monachos generalia Abbatum capitula celebrarunt Cistercienses, quod postulare videbatur quasi aristocraticum, quod prætulerunt, regimen. Etenim primigenia constitutione, quam *chartam charitatis* dicunt, statuerunt, ut singulis annis Abbates omnes non impediti ad generalia comitia apud Cistertium convenient, in quibus de reformatione ordinis & disciplinæ emendatione tractaretur. Tanta autem celebritate & honore erant Cisterciensium capitula, ut Reges & Episcopi eis superesse salutare & pium ducerent, ut probat Alteserra (a). A Cistertiensibus brevi ad alios Monachos & Canonicos regulares capitula generalia transierunt, quamvis regiminis formam aliquatenus diversam haberent. Evidem in Concio-

lio

(a) Altes. lib. 6. monastic. cap. 5.

lio generali Innocentius III. statuit (a), ut in singulis regnis vel provinciis quolibet triennio ordines quique, etiam Canonicorum regularium, exemplo Cisterciensium & salvo jure diocesorum antistitum, comitia celebrarent, ad quæ omnes Abbates & priores, qui sub Abbatे non essent, non impediti convenirent, ita tamen ut nullus eorum plus quam sex electiones & octo personæ adducat. Nomine electionum jure Romano veniebant diplomata iis necessaria, qui cursu publico iter faciebant (b): at hic numerum denotat equorum, quibus Abbates in itinere uti debebant (c). Statim post Concilium Lateranense exorti mendicantes ejus statutis seipsos subjicientes, generalia comitia cœperunt agitare: & inde plures Pontifices & Concilia idem institutum renovarunt (d). Spectabant autem primario capitula generalia ordinis reformationem & disciplinæ emendationem (e). Sane in communib[us] comitiis remedia reformationis melius capiuntur, & disciplina confovetur. Et re ipsa in capitulis generalibus conditæ sunt ordinum constitutiones, quæ aliquid regulæ adderent, vel detraherent. Celebrari autem debent capitula hæc generalia singulis trienniis, quod Patres Lateranenses & Tridentini statuerunt, quibus decretis nihil derogatum institutis ordinum, quibus capitula singulis annis jubentur celebrari (f). Ea Abbas, sive superior generalis indicit, dirigit, & exequitur statuta, convenientia que omnes superiores, qui suffragii jure potiuntur.

Monastici visitatores.

§. XII. Consociata quoque monasteria monasticos visitatores induxerunt, qui ad disciplinæ emendationem & decretorum generalium observantiam monasteria circumeunt. Per plura sæcula ignoti ex Monachis visitatores, tantumque quum opus erat, Episcopi suæ dioecesis visitabant monasteria (g). Primi monasticos visitatores, induxerunt Cistercienses, qui dum se in unum corpus consociarunt id voluerunt, ut Abbates alter alterius inviserent monasterium. Inde in Concilio generali Innocentius III. statuit, ut in comitiis generalibus ordinentur religiosæ & circumspectæ personæ, quæ secundum formam sibi præfixam vice Sedis apostolicæ monasteria Monachorum & monialium circumeant, corrigentes, & reformantes, quæ correctione & reformatione indigerent (h). Spectavit autem Synodus Lateranensis non tantum exempta, verum etiam non exempta monasteria, æque omnia vice Sedis apostolicæ visitari voluit, forsan

(a) Cap. VII. ex. de statu Monach.

(b) Confer. Piriscus in Lexico antiq. Roman. v. *electiones*.

(c) Gonzalez ad cap. 6 ex. de censib. n. 3.

(d) Clement. ne in agro §. fin de statu Monach., Trid. ses. 25. de ref. cap. 8.

(e) Cap. VII. ex. de statu Monach.

(f) S. Congreg. ap. Fagnan. ad cap. in singulis ex. de statu Monach. n. 12.

(g) Can. XXIX. c. 18. q. 2. Greg. M. lib. 7. ep. 18.

(h) Cit. cap. 7.

san ne in illis exordiis monastici visitatores ab Episcopis impen-
direnur. Porro non tantum generales visitatores, verum etiam ipsi
Abbates, qui sunt ordinum capita, & cæteri ordinum superiores
Episcopis non subjecti sibi subjecta monasteria & prioratus suo
quisque loco & ordine, ex officio circumeunt, etiamsi fuerint com-
mendata (a). Scopus autem visitationis est monachalis disciplina
tam in spiritualibus, quam in temporalibus restitutio (b). Interim
visitatio monasteriorum, quæ a Monachis instituitur, visitationem
Episcopi quantum ad monasteria sibi subjecta, aut circa ea, in
quibus monasteria etiam exempta Episcopis subjiciuntur, impedi-
re non potest, quod ipse Canon Lateranensis hisce verbis demons-
trat, porro diœcesani Episcopi monasteria sibi subjecta ita studeant re-
formare, ut quum ad ea predicti visitatores accesserint, plus in illis in-
veniant, quod commendatione, quam quod correctione sit dignum.

Cui competant superiorum monasticorum electiones.

§. XIII. Videndum modo qua ratione superiores Monachorum
constituuntur, qua de re non semper una & ubique fuit & vero
etiam est Ecclesiarum disciplina. Et olim quidem in oriente & in
occidente ut plurimum Abbates a Monachis fuerunt constituti. Sa-
nne Imperator Justinianus a Monachis Abbatem statuit eligendum
(c): quod ipsum & Gregorius M. & regula Benedictina servari
voluerunt (d). Primigenium hoc jus videtur fuisse eo tempore in-
ductum, quo non adhuc speciali Episcoporum potestati Monachi
subjiciebantur. Sed inde in multis locis pro potestate sua coeperunt
Episcopi Abbates Monachis dare: & reipsa in Hispania sæculo
septimo Abbates & officia monastica Episcopi instituebant: quod
Synodus IV. Toletana decretit (e). Et errat profecto Gratianus,
qui Canonem Toletanum ad eum solum casum restringit, quo mali
Monachi in Abbatis perniciem conspirant, & alium moribus simi-
lem sibi constituere contendunt (f). Quin sæculo nono & deinceps
in Francia & Germania pro Regiis Abbatiis Reges ipsi Abbates
ordinabant, nisi speciali privilegio monasteriis electiones dedissent,
quo jure fundatione aut feudorum largitione aut literis protectio-
nis fere quæsito, quoisque solemnies steterunt investituræ, Reges
usi sunt. Interim quoniam æquius videbatur Abbates a Monachis
eligi, sæpe Episcopi electionem Abbatis monasteriis remittebant:
& fundatores in foundationibus eam adjiciebant conditionem, ut Ab-
batis electio Monachis salva esset, idque a Regibus, diœcesanis
Episcopis & tandem etiam a summo Pontifice curabant confirma-
ri.

(a) Trid. ses. 25. de reg. cap. 20.

(b) Cap. fin. ex. de statu Monach.

(c) L. XLVII. c. de Episc.

(d) Can. II. seq. e. 18. quæst. 2. reg. Bened. cap. 64.

(e) Can. I. c. 18. quæst. 2.

(f) Grat. ad Can. VIII. eod.

ri. Itaque frequentibus Episcoporum concessionibus & Synodorum decretis libertas Monachorum sibi Abbatem diligendi in jus commune convaluit. Inde vero inducta monasteriorum consociatione superiores generales & provinciales in capitulis generalibus aut provincialibus eligi coeperunt: & quantum ad superiores locales in aliquibus ordinibus vel a generali, aut provinciali in senatu ordinis creantur. Id vero praesertim obtinet in temporariis superioribus, nam perpetuae abbatiæ titulo dignitatis aut beneficii donatæ in Gallia regiis subsunt nominationibus, & in Italia quæ redditum annum ducentorum florenorum auri de camera excedunt, Pontificis collationi reservantur (a). Electi autem Abbates olim ab Episcopis confirmabantur (b); at moribus praesentibus exempti superiores a proximo suo superiore a Pontifice vero supremi moderatores confirmantur.

Qua forma eliguntur monastici superiores.

§. XIV. Jam vero quod spectat ad formam, qua monastici superiores eliguntur, voluit S. Benedictus, eum in Abbatem ordinari, quem sibi omnis concors congregatio secundum timorem Dei, sive etiam pars, quamvis parva, congregationis seniori consilio elegerit (c). Parva pars eadem est ac minor. *Hellenismus positivus pro comparativo*, ait Hugo Menardus (d). Et Gregorius M. in Abbatem ordinari præcipit, quem communì consensu tota sibi postulat congregatio (e). Quoniam vero minoris partis & senioris electiones corruptis hominum moribus lites natura sua excitant, & in tanta Monachorum multitudine vix sperari poterat totius congregationis consensus, sapienter inductum est, ut etiam monasticæ electiones majori capituli parte censerentur, quod etiam Justinianus constituerat (f), nisi speciali jure aliter statuatur, ut in abbatissis, quæ tum censentur electæ, quum duæ totius capituli partes consentiant (g). Porro ex nova disciplina in eligendis superioribus, qui sponsi Ecclesiarum reputantur, quales inter regulares habentur Abbates, priores conventuales & abbatissæ, in titulum perpetuum obtinentes dignitatem, adhiberi debet forma electionis in cap. quia propter ex. de electione prescripta: in aliis vero servari debent communes electionum regulæ, eo tamen addito ut electio fiat per vota secreta, ita ut eligentium nomina nunquam publicentur (h); quamvis si publicatio post confirmationem fiat, electio subsistat, ut recte Zypæus adnotavit (i).

An

(a) Reg. 2. cancell.

(b) L. XLVII. c. de Episc.

(c) Reg. Bened. cap. 64.

(d) Ad concord. regul. cap. 5. §. 1.

(e) Can. III. cap. 18. quest. 2.

(f) Cit. l. 47.

(g) Cap. XXXIV. §. 1. de elect. in 6.

(h) Trid. ses. 25. de regul. cap. 6.

(i) Zypæus tit. 2. de elect.

An Abbates debent esse Presbyteri?

§. XV. Ex Monachis autem eligi debent superiores virtutibus, moribus, ætate, spiritu monastico insignes, qui in moderanda monastica disciplina miscendo terroribus blandimenta, dirum magistri, pium patris ostendant affectum. Et moribus præsentibus jampridem inductis Abbates & alii monasteriorum superiores debent esse presbyteratu initiati. Veteri stante disciplina & apud Græcos & apud Latinos nullus ordo in Abbatibus erat necessarius, & hinc indiscriminatim Monachi, Clerici & Laici, multo tamen frequentius laici eligebantur Abbates (a). Sane Abbatibus tantum incumbebat monastica disciplina, quæ etiam sine ordinis potestate potuit explicari. Sacra non erant regiminis monastici, & a Clericis adventitiis vel ex Monachis ad clericatum assumptis fiebant. Quin S. Eugenius ad presbyteratus ordinem solicitatus dixit, *utilius multo esse Abbati propter juniorum ambitionem liberum a sacerdotio præesse fratibus* (b). Hinc apud Gratianum hoc exstat decretum, *Ostiario Abbas in omni loco reprezentet obsequium, sive in publico, sive in gremio Ecclesiae* (c). Sæculo octavo tantum ad creandos lectores necessarius erat in Abbatibus presbyteratus (d), passimque etiam deinceps creati sunt ex Monachis laicis Abbates. Et errat profecto Gratianus, qui secundum regulam Benedictinam censuisse videtur, Abbatem debere esse Presbyterum, eo quod benedictiones Monachis imperari, & Evangelii lectionem cum subsequenti oratione dicere deberet, quæ duo officii reputat sacerdotalis (e). Sed, ut bene notat Hæftenius (f), monasticæ benedictiones paternæ potius erant, quam sacerdotiales, & electio evangelii tantum abest, ut sacerdotii propria sit, ut potius ad Diaconos & lectores pertineat. Sæculo XI. mutari coepit disciplina, ut constat ex Concilio Pictaviensi, in quo statutum, *ut Abbates, Diaconi & præpositi, qui Presbyteri non sunt, Presbyteri fiant*. Relatus hic Canon in Decretales (g) abiit in jus commune, unde necessitas presbyteratus in Abbatibus & præpositis dimanavit, quibus proprie sic dicta cura animarum accesserat. Atque hinc statutum, ut nemo abbatiis & prioratibus conventualibus donari possit, nisi vicesimum quintum ætatis annum attigisset (h), quæ est ætas presbyteratus. In Abbatissis vero quum ætas ab ordine non pendeat, & feminæ viris judicio minus valeant, Tridentini Patres monialem quadraginta annis non minorem, quæ oc-

(a) V. Lupum schol. in Can. II. Conc. Tolosani tom. 5. oper.

(b) Ap. Menard in append. 3. ad cap. 23. concordiæ regularum.

(c) Can. V. D. 93.

(d) Conc. Nicæn. II. Can. XIV.

(e) Ad Can. XXXII. c. 16. q. 2.

(f) Hæften. in prolegom. 18. §. 11. ad vitam S. Benedicti.

(g) Cap. I. ex. de ætat. & qualit. ordinand.

(h) Clement. I. de statu Monachor.

CAP. XLI. DE STATU MONACHORUM.

203

octo annis post professionem cum laude vixerit, jure ordinatio in
Abbatissam eligi decreverunt (a).

Abbates laici.

§. XVI. Quamvis autem natura monasticæ philosophiæ postulet, præpositum esse ejusdem conversationis & instituti; fuit tamen aliquando tempus, quo monachismus milites aliosque laicos habuit *Abbates*. Bellorum calamitates, quæ sæculo octavo tempublicam perdebant, non sufficientibus publicis ærariis ad tot bellorum sump-tus sustinendos, primum Carolum Martellum coegerunt, ut Ecclesiæ & monasteria in stipendia militibus assignaret. Qui mos semel exortus etiam extra publicas necessitates in Gallia & Germania deinceps perduravit, passimque principes monasteriis Monachorum, monialium & Canonicorum regularium datis, militiam sustinebant suam, aliorumque sibi conciliabant benevolentiam (b). Semel vero Ecclesiæ & monasteria militibus aliisque laicis data in hæredes transiebant. Monasteriis autem donati laici *Abbates* dicebantur, utpote qui rebus monasterii & ipsis Monachis præerant: & ne sæculi dignitates in titulis omittere viderentur, *abbacomites* & *abbiomites* etiam appellati sunt. *Abbacomites* autem quamvis monasteriis præfecti, de temporalibus, non de regulæ observantia, quam ut plurimum ignorabant, erant solicii (c). Unde lapsa monastica disciplina, & subinde etiam ipsa corruerunt monasteria. Vivis coloribus Concilia & Pontifices tantam Monachorum calamitatem describunt, & sæpe Concilia summa animi libertate Principes obtesta sunt, ut in manibus abbacomitum collapsum repararent monachismum, quo nomine celebres sunt Synodi apud Theodonis vil-lam & Trosleiana. Quoniam vero monasterium largitate Principes etiam militiam sustinebant, perstiterunt abbacomites, ne Principes sue reipublicæ militiam defraudare viderentur, ut Nicolaus I. loquitur (d). Ergo ad evitanda majora mala creati priores claustrales, quos *decanos* dicebant, qui interiorem Monachorum sustinerent disciplinam: ipsi abbacomites jussi, ut Episcoporum consilio agant, quæ ad religionem regularium pertinerent (e), & ipsa collapsa monasteria erecta Clericis & Monachis subinde fuerunt restituta (f). Sed tandem sub Hugone Capeto penitus videntur abbacomites desiisse: etenim Capetus S. Germani abbatiam, quam jure hæreditario possidebat, Gauloni sanctissimo Abbatii cessit, & jus electio-nis, quatenus novi principatus exordia permittebant, Monachis res-ti-

(a) Trid. ses. 25. de regul. cap. 7.

(b) Lupus Ferrarensis epist. 11. 24. 42., Aimon. lib. 5. de gestis Franc. cap. 24. & 36.

(c) Epist. Nicolai I. ad Odonem Episcopum Beluacensem.

(d) Cit. epist. ad Odonem Episcopum.

(e) Capitul. Ludovici Pii an. 823. cap. 8.

(f) Conc. Aquisgr. II. Can. XIX.

tituit; unde Ecclesiae sanctae amator dictus est (a). Et ita non amplius in ecclesiasticis monumentis abbacomites occurunt.

Monastici superiores vel perpetui, vel temporarii.

S. XVII. Sunt autem monastici superiores alii perpetui, alii temporarii, quorum illi quoque vivunt, hi vero pro tempore, quo secundum varia ordinum instituta eorum potestas limitatur, Monachis præsunt. Et olim quidem monasteriorum superiores, quin fere etiam ipsi claustrales officiales perpetui erant (b), nec ulla in antiquis monumentis limitatæ ad tempus Abbatum potestatis mentio occurrit. Priores tamen obedientiarum temporarii erant, pro arbitrio Abbatum mutabiles: vetitumque est, ne obedientiæ ad firmam Monachis elocarentur (c). Erat firma villa seu prædium ad certum tempus sub præstatione annua pecuniæ vel annonæ elocatum. Unde *datio ad firmam* pro contractu accipitur, quo sub annuo redditu fundi dabantur possidendi: quod Cangius observat (d). Sed mendicantes & plures ex aliis ordinibus, qui perpetuos habebant superiores, ab hac disciplina desciverunt, & superiores suos temporarios, & inferiores officiales pro arbitrio superioris mutabiles fecerunt. Lapsa Monachorum disciplina abbatiae & alia officia claustralicia in beneficia & dignitates degenerarunt. Unde mendicantes convenientius humilitati suæ esse judicarunt temporarios constituerre superiores, quam in iis perpetuos Abbates exprimere. Et qui ex perpetuis temporarios voluerunt superiores, id videntur effecisse ad regias nominationes & papales reservationes excludendas. Abbatiae enim & prioratus temporales rationem beneficii non habebant, ac proinde ad eas regiæ nominationes & papales reservationes non poterant extendi. Interim ubi superiores sunt temporarii, diversa sunt ordinum instituta circa tempus quo eorum potestas durat. Singulis monasteriis in aliquibus ordinibus præsunt superiores annales, provinciales ad triennium, & ministri generales fere ad sex annos constituuntur. Abbatissæ vero ex constitutione Gregorii XIII: in Italia & præsertim in regnis Apuliæ & Siciliæ nonnisi ad triennium eligi possunt (e). Semel vero constituti superiores sive perpetui, siue ad tempus possunt quidem pro arbitrio officiales removere inferiores, qui ex modo recepta disciplina meri sunt obedientiarii (f); at ipsi durante vita, vel officio nisi pro manifesta & rationabili causa mutari prohibentur (g).

Ab-

(a) Frag. hist. Aquitanicæ ap. Duchesnium tom. 4. pag. 80.

(b) Thomass. part. 1. lib. 3. cap. 66. n. 11.

(c) Synod. Oxoniensis an. 1222.

(d) Cangius in gloss. v. *firma*.

(e) Bulla Gregorii XIII. expedit.

(f) Trid. ses. 15. de regul. cap. 2.

(g) Cap. II. ex. de statu Monachor.

Abbatum benedictiones.

§. XVIII. Jam vero Abbates perpetui semel electi & confirmati solemniter ad eum ferme modum consecrantur, quo benedicuntur Episcopi, nisi quod loco Evangelii regulæ liber tradatur, & nullæ unctione adhibeatur. Abbatiali solemnis ista benedictio antiquis Patribus ignota ex eo tempore videtur invaluisse, quo Abbatibus pontificalia ornamenta & jura cœperunt communicari. Et qui quæso in veteri monastica disciplina solemniter benedici poterant Abbates, quando fere ex laicis assumebantur? At communicatis pontificalibus ornamentis, quantum potis erat, Abbates in omnibus Episcopos exprimere voluerunt, & ita sæculo XI. jam invaluerant abbatiales consecrationes. Non tamen abbatialis consecratio eos facit Episcopos, quin nec necessaria est ad Abbatis officium. *Promotionem Abbatis*, inquit Ivo Carnotensis, *non facit episcopalis benedictio, sed fratrum communis electio*. Et Alexander III. Cistertiensibus permisit, ut si Episcopus semel, iterum atque tertio requisitus Abbatem benedicere noluerit, ipsi ordinis Abbates eum benedicant (a). Quod manifeste supponit, meram cæremoniam esse Abbatis consecrationem. Et hinc Decretales electum & confirmatum Abbatem, quamvis non benedictum, sine ullo addito vocant *Abbatem* (b). Spectat autem de jure canonico abbatialis consecratio ad Episcopos (c); at multi ordines specialibus privilegiis obtinuerunt, ut vel a quocunque Antistite sui Abbates possent consecrari, vel ipsius ordinis Abbas generalis Abbates & Abbatissas benedicat (d).

Monachi Episcopis subjecti.

§. XIX. Et hactenus de statu Monachorum interno, dicendum nunc de externo, quo Monachi Episcopis & Principibus origine sua subjiciuntur. Quo primum tempore invaluit monachismus, Episcopi in Monachos, utpote in solitudine & monasteriis sepultos, speciali usi non videntur potestate, sed ea tantum, qua cura animalium continetur, quæque totum christianum populum comprehendit. Sed inde quum continuis a monasteriis egressionibus Monachi & Ecclesiam & rempublicam turbarent (e); eos suggerente piissimo Imperatore Marciano speciali curæ & potestati Episcoporum Patres Chalcedonenses subjecerunt, eo etiam addito, ne ecclesiasticis & civilibus negotiis unquam se immisceant, & in quibus positi sunt locis perseverent, nisi iis ob opus Ecclesie

(a) Cap. I. ex. de suppl. neglig. prelat.

(b) Cit. cap. I. & cap. 13. ex. de accusat.

(c) It. cap. I.

(d) Tambur. de jure Abbat. tom. L disput. II, quæst. 10., Chopp. lib. 2. monast. tit. I. n. 7.

(e) Conc. Chalced. Can. IV. Socrat. lib. 6. cap. 5. & lib. 7. cap. 14. Theodor. lib. 5. cap. 20.

cessarium ab Episcopo præcipiatur (a). Disciplina Canone Chalcedonensi statuta sensim quoque in occidente invaluit, ubi sæculo sexto & deinceps Concilia Monachos Episcoporum subjiciunt potestati. *Abbates*, inquit Concilium Aurelianense I. an. 1011. (b), *pro humilitate religionis in Episcoporum potestate consistant: Et si quid extra regulam fecerint, ab Episcopis corriganter.* Et Arelatense V. an. 1014. statuit (c), *ut monasteria vel Monachorum disciplina ad eum pertineant Episcopum, in cuius sunt territorio constituta.* Idem sequentes Synodi sæpe staruerunt, in primis vero Regum Francorum capitularia, ex quibus iteratis decretis factum, ut passim Canones Monachos debere obedire Episcopis edicant *secundum canoniam auctoritatem.* Sacris Canonibus sancitam in Monachos potestatem leges civiles quoque confirmarunt, cavit enim Justinianus, ut Episcopi cujusque civitatis Monachorum degentium in monasteriis sub sua cura ordinatis conversationes diligenter inspiciant (d). Regula ergo juris canonici est, Episcopum super jurisdictione in personas regulares diœcesis habere fundatam intentionem, ac proinde qui se exemptos contendunt, probare debere sibi concessam exemptionem (e).

Episcopi pluribus rationibus Monachis graver.

§. XX. Potestas Episcoporum in Monachos canonica auctoritate constituta disciplinam monasticam & bona monasteriorum Episcopis subjiciebat, eaque uti oportebat Episcopos ut pastores animarum, unice salutem Monachorum spectantes. At multi Episcopi ultra modum prosilientes, Monachis graves evaserunt; etenim dum temporalia monasteriorum inhiabant, ea variis invaserunt nominiibus, ut fere nihil Monachis relinquerent (f). Et vero ex oblationibus ad monasteria factis sibi unam asserebant portionem secundum divisionem proventuum ecclesiasticorum in tres aut quatuor partes, quarum una ad Episcopum spectabat, & in Abbatum benedictionibus & installationibus, in consecratione altarium & oratoriorum dedicatione, in Monachorum pro servitio monasterii ordinationibus, in visitatione monasteriorum, & pro chrismatis & olei sancti largitione a Monachis Episcopi exigebant temporalia. Exigebant quoque *cathedraticum*, quod in honorem *cathedralæ*, & *synodicum*, quod a Presbyteris in Synodus euntibus pendi consueverat. Quin Abbatis electionem a S. Benedicto Monachis tributam sibi Episcopi asserebant, & quo uberior ex monasteriis quæstus esset, ex propinquis suis Abbates monasteriis præficerent. Pro lubitudo quoque in oratoriis Monachorum cathedram erigebant, & publi-

(a) Cit. Can. IV. Chalced.

(b) Can. XXI. ap. Grat. Can. XVI. c. 18. q. 2.

(c) Conc. Arelatense V. Can. II.

(d) L. XLIV. s. 1. cod. de Episc.

(e) Cap. VII. de privileg. in 6.

(f) Confer. Espen. part. III. tit. 12. cap. 2.

CAP. XLI. DE STATU MONACHORUM.

207

blicos celebrabant conventus, quibus pacem, & quietem tum Monachis carissimam turbabant. His aliisque nominibus Monachis multi Episcopi graves evaserant, quin eos episcopali imperio servili operi mancipabant, & monasteria in proprias verterant possessiones, quod Concilii Toletani IV. Patres testantur & deplorant (a).

Monachorum exemptiones ab episcopalibus oneribus.

§. XXI. Sic explicata episcopalis in Monachos potestas variis, quas Monachi obtinuerunt, exemptionibus, sensim decrevit. Monachis concessæ ab episcopalí potestate exemptiones sunt vel partiales, vel plenæ, quarum illæ a certis vel omnibus oneribus Monachos liberant, hæ vero etiam a canonica potestate subtrahunt, & Pontifici Romano subjiciunt. Plenas exemptiones B. Bernardus vocat non incommodo vocabulo *emancipationes* (b), utpote quo significatur, Monachos a potestate Episcoporum libertari, non secus ac filiisfamilias per emancipationem a manu patris exeunt. Sæculis sexto & tribus sequentibus Monachis concessæ exemptiones fere fuerunt partiales, eosque, quod æquum erat, liberabant ab Episcoporum exactionibus, & liberam monasterio tribuebant Abbatis electionem; at integrum Episcopis relinquebant canoniam in Monachos potestatem (c). Sane exemptiones a Gregorio M. pluribus monasteriis concessæ tantum onera & electionem Abbatis spectant, at Episcopis in Monachos diserte reservant diligentiam disciplinæ, hoc est canoniam auctoritatem (d). Idem quoque constat ex formulæ Marculfî, quæ sæculo septimo, aut octavo conscriptæ, ejus erant conditionis, ut semper eadem nominibus, locis & tempore mutatis adhiberentur. Etenim solemnis concedendi monasterio privilegii formula, reservata Episcopis canonica potestate, concessa refert ab oneribus episcopalibus exemptionem & liberam Abbatis electionem (e); nec alia apud Marculfum exstat formula, quæ ampliorem tribuit exemptionem, manifesto indicio privilegia Monachorum ad onera spectasse. Petebant vero hujusmodi privilegia ut plurimum fundatores ipsi, eaque Episcopi, in quorum jurisdictione sita erant monasteria, concedebant, & quo firmiora essent, sæpe in Synodis vel a Romano Pontifice probabantur, accedebatque etiam regia confirmatio, quæ adversus futuros Episcopos privilegia suorumdecessorum convellentes securius consulebat Monachis, & onera fiscalia remittebat.

Exemp-

(a) Conc. Tolet. IV. Can. LII. Confer. Conc. Tolet. IX. Can. II.

(b) B. Bernard. lib. 3. de considerat. cap. 4.

(c) Espen. Ioc. cit. n. 13.

(d) Gregor. M. lib. 7. ep. 15. & lib. 6. ep. 12.

(e) Marculf. lib. 1. form. 1.

Exemptiones ab episcopali potestate.

§. XXII. Multo serius cœperunt privilegia, quæ Monachos etiam a canonica Episcoporum potestate liberant, & soli Pontifici Romano subjiciunt. Non Episcopi, sed Romani Pontifices hujusmodi concesserunt privilegia, idque plerumque Episcopis aut inscipientibus, aut reclamantibus. Præsertim post sæculum decimum plenæ exemptiones Monachorum invaluerunt: etenim ante hoc tempus in genuinis monumentis monasteriorum exemptorum & non exemptorum distinctio non occurrit. Circumferuntur quidem ante sæculum decimum multa privilegia, quæ Monachos sine medio Pontifici subjiciunt; at eorum pleraque sunt supposititia, cuius generis est privilegium, quod monasterio S. Medardi a Gregorio M. concessum circumfertur (a), & privilegium, quo monasterium S. Martini Turonensis Adeodatus Pontifex auxit (b); alia vero genuina quidem sunt, sed admodum pauca, & præterea assentientibus potius, quam repugnantibus Episcopis concessa fuerunt, quale est, quod Zacharias Pontifex Fuldensi dedit monasterio (c). Semel vero sæculo XI. data plenarum exemptionum privilegia labentibus annis adeo fuerunt multiplicata, ut fere singuli ordines & monasteria omnia eadem obtinuerint. Ipsi fratres minores, qui præ cæteris alieno animo a privilegiis esse debebant, eorum fuerunt avidissimi. Sane S. Franciscus hoc uno gloriabatur privilegio, se & fratres suos nullum babere *privilegium super terram, sed omnibus obediens*: & hinc fratribus suis per obedientiam præcepit, ne unquam a Romana curia literas aliquas petere auderent (d). Sed hac in causa inde fratres minores sanctissimo Patri debitam denegarunt obedientiam, & duce Elia ejusdem ordinis sodali, qui non divino spiritu, sed prudenter carnis nitebatur, ut Baronius observat (e), multa & plenissima impetrarunt privilegia, quæ etiam pro functionibus hierarchicis ab episcopali eximebant potestate.

Cause exemptionum ab episcopali potestate.

§. XXIII. Plures vero causæ afferri solent, quæ ad Monachos a potestate Episcoporum eximendos Pontifices impulerunt (f). Abusum potestatis episcopaloris in Monachos præcipuam fuisse Tamburinus arbitratur (g), & reipsa impotenti Episcoporum dominatu ali-

quan-

(a) Launojus inquisit. in privileg. quod Gregor. Papa I. monasterio S. Medardi dedisse fertur.

(b) Launojus assert. inquisit. in privil. S. Medardi part. III. cap. 20.

(c) Apud Baron. ad an. 755. n. 29.

(d) Testament. S. Francisci.

(e) Baron. ad an. 676.

(f) Traité historique & dogmatique des privileges & exemptions ecclésiastiques cap. 14. seq.

(g) Tambur. de jure Abbat. tom. 1. disp. 15. q. 3. n. 1.

CAP. XLI. DE STATU MONACHORUM.

209

quando coacti sunt Monachi se exemptionibus munire (*a*); verum hæc ratio non videtur generalis, & præterea abusus potestatis in uno Episcopo non facit, ut successores innata summo sacerdotio preventur potestate. Magis ergo est primarias exemptionum causas a Monachis ipsis derivasse. Monachi nempe rerum affluentia in mundanas pompas degenerarunt, & hinc Episcopis obedire indignum habuerunt, præsertim quando monasteria feudis erant instructa, & multa etiam distinctum cum spirituali potestate habebant territorium. Ad rem B. Bernardus de Abbatibus ita scribit: *Spoliant Ecclesias, ut emancipentur, redimunt se ne obdiant* (*b*). Et id quidem pro Monachis divitiis auctis, nam mendicantes ipsi paupertas fecit privilegiorum appetentes, & præterea celebritas & fama, quibus eorum ordines inclarescebant, speciali favore dignæ videbantur. Ipsa porro monasteriorum sub uno capite consociatio non parum ad exemptiones contulit, ne potestas Episcoporum in Monachos hierarchiam inter eos statutam turbaret. Ex his aliisque causis tanta exemptionum cupidio Monachos incessit, ut multi bullis adulterinis eas sibi pararent, quod Petrus Blesensis testatus (*c*), & multa spuria, quæ adhuc supersunt, privilegia demonstrant. Monachorum conatus benigne exceperunt Pontifices, quorum tum intererat per totam Ecclesiam sibi speciales filios & subditos parare. Unde ex plenitudine potestatis passim sine legitima causa concesserunt exemptiones, quas proinde B. Bernardus tanquam parum justas apud Eugenium III. summa libertate traducit (*d*): *Bona ne species hæc? Mirum si excusari queas, vel opus. Sic factitando probatis vos habere plenitudinem potestatis, sed justitiae forte non ita. Facitis hoc quia potestis; sed utrum debeatis, questio est.*

Incommoda plenarum exemptionum.

S. XXIV. Jam vero multiplicatae plenariae ab episcopali potestate Monachorum exemptiones sexenta incommoda non minus in Ecclesiam, quam in ipsos Monachos invexerunt. Unde eas Episcopi omnibus sæculis ægre tulerunt, qui dolorem suum, inquit Petrus de Marca (*e*), *sæpiissime litibus implicatissimis & scriptorum querelis ulti sunt*; & veri Monachi in primis B. Bernardus & S. Franciscus improbarunt. Et sane dissoluto inter Episcopos & Monachos nexu potestatis & subjectionis Monachi facti sunt dissolutores, pauperiores & in Episcopos contumaces. *Nolo*, inquit B. Bernardus ad Eugenium III. (*f*), *pretendas mibi fructum emancipationis ipsius: nul-*

(*a*) Confer. N. Alexander sœc. XI. cap. VII. art. 7. n. 17.

(*b*) B. Bernard. epist. XLII.

(*c*) Petrus Blesensis ep. 68., quæ sub nomine Recharði Archiepiscopi Cantuariensis scripta est.

(*d*) B. Bernard. lib. 3. de consid. cap. 4.

(*e*) Petrus de Marca de C. S. & I. lib. 3. cap. 16. n. 6.

(*f*) Lib. III. de consider. cap. 4.

nullus est enim, nisi quod inde Episcopi insolentiores, Monachi etiam dissolutores fiunt. Quid quod & pauperiores? Inspice diligentius talium ubique libertorum & facultates & vitas, si non pudenda admodum & tenuitas in his, & in illis sacerdotia invenitur. Et Petrus Blesensis (a): *Adversus primates & Episcopos intumescunt Abbates, nec est qui majoribus suis reverentiam exhibeat & honorem. Evacuatum est obedientiae jugum, in qua erat unica spes salutis, & prævaricationis antiquæ remedium.* Et fratrem suum recenter electum in Abbatem Maniacensem adjurat, & deprecatur, ut vel abbatiali dignitati vel privilegio exemptionis renuntiet, quod materiam rebellionis inducit (b). Nec minorem contumaciam erga Episcopos foverunt privilegia mendicantibus concessa. Speciatim de fratribus minoribus, qui contra sanctissimi Patris præceptum cumulati erant privilegiis, observat Alvarus Pelagius (c), eos a sancta paupertate & humilitate quasi omnino recessisse: nam eorum privilegia, per quæ nemini subsunt, nisi Sedis apostolicæ, eos in superbiam exixerunt, & in contumaciam contra omnes prælatos. Et paulo post, eorum privilegia faciunt eos contendere tota die.... Faciunt etiam eos contemnere prælatos Ecclesiæ, & occasione privilegiorum magis sunt insolentes, & magis delinquent. Potro plenæ exemptiones ecclesiasticam turbarunt hierarchiam, hactenus ut B. Bernardus monstro similes esse dicat ecclesiasticorum graduum status, quum inferiores dignitates a superioribus divisæ capiti conjungantur, ac si dignitus supra manum constitutus capiti apicis connecatur (d): quam confusionem inde auxerunt mendicantes variis impletatis privilegiis, ut in ipsis functionibus hierarchicis ab Episcopis non penderent.

Decreta Tridentina circa monasticas exemptiones.

§. XXV. Quando igitur tantis incommodis Monachorum exemptiones aditum aperuerunt, plures Concilia & Pontifices varie pro temporum & locorum conditione eas temperarunt; nam sancta Concilia de iis omnino abolendis non semel inita nunquam effectum habuerunt. Missis nunc cæteris omnibus constitutionibus etiam iis, quæ pertinent ad privilegiorum interpretationem, referam tantum Concilii Tridentini de Monachis exemptis potiora decreta, utpote quæ hodie receptam constituunt disciplinam. In primis statutum, ut Episcopi tanquam apostolicæ Sedis delegati visitarent, punirent & corrigerent Monachos exemptos delinquentes, qui degunt extra monasterium (e). Et quantum ad regulares, qui in monasteriis degunt, & extra ea adeo palam delinquent, ut populis scandala-

(a) Petrus Blesensis cit. ep. 68.

(b) Petrus Blesensis ep. 90.

(c) Lib. II de planctu Ecclesiæ cap. 66.

(d) B. Bernard. loc. cit.

(e) Ses. VI. de reform. cap. 3.

CÄP. XLI. DE STATU MONACHORUM.

211

dalo sint, cautum ut a suis superioribus instantे Episcopo, & infra tempus ab eodem limitandum, puniantur, & de jam facta punitione superiores Episcopum faciant certiorem; sin minus a suo superiore officio priventur, & delinquentes ab Episcopis puniri possint (a). Cui decreto ne frās fiat Clemens VIII. providit, ve-
tans, ne superiores regulares Monachos dilinquentes in alia suo-
rum ordinum monasteria extra diocesim alegarent (b). Porro sta-
tutum, ut monasteria, quibus cura animarūm sacerularium imminet,
Episcopis in omnibus ad curam animarūm spectantibus auctoritate sub-
jaceant (c). Cautum quoque est, ut monasteria monialium Sedi
apostolicæ immediate subjecta ab Episcopis tanquam Sedis apos-
tolicæ delegatis gubernentur (d): quibus etiam delegata potesta-
te commissa est omnium exemptarum monialium clausura (e). Co-
pia pariter facta est Episcopis, etiam tanquam apostolicæ Sedis de-
legatis ut quotannis visitent monasteria commendata, ubi neglec-
ta jacet claustral disciplina: & si a regulari disciplina descitum
ibi est, curæ erit Episcopis, superiores regulares admonere, ut
paternæ charitatis visceribus animaci cutent monasteria maculis om-
nibus & illabentibus vitiis expurgare: quod si semestri spatio non
fecerint, tum Episcopi etiam auctoritate apostolica eadem visita-
bunt & repurgabunt (f). Episcopis quoque eadē auctoritate de-
legata subjecta sunt monasteria omnia exempta, quæ in congrega-
tionem aliquam non fuerint aliis coenobiis adunata (g). Quod ve-
ro magis promovit ecclesiasticam disciplinam illud profecto fuit,
quod in hierarchicis functionibus Monachi omnes subjecti fuerunt
Episcopis, statutumque ut sine approbatione & venia Episcopi re-
gulares confessiones non audirent (h), nec in suis Ecclesiis præ-
dicarent (i). Et generatim statutum, ut in anniversariis sacris, in
solemini pompa sacerorum & titibus ecclesiasticis Monachi omnes
seruent mores dioecesis, ubi degunt (k), idque ne in cultu Dei
publico una Ecclesia a se ipsa sit difformis.

Potestas summorum imperantium in Monachos.

S. XXVI. Restat status Monachorum externus pro ea parte, quæ
civilem spectat subjectionem. Et quidem quamvis Monachi ratio-
ne professionis suæ mundo mortui reputentur, non tamen civilis hæc
mors facit, ut in civitate esse desinant, præsertim quando corpo-

ra

(a) Ses. XXV. de reg. cap. 14.

(b) Bulla *Suscepti regiminis* 39.

(c) Trid. ses. 25. de regul. cap. 11.

(d) Trid. ses. 25. de regul. cap. 9.

(e) Trid. ses. 25. de regul. cap. 5.

(f) Ses. XXI. de reform. cap. 8.

(g) Trid. ses. 25. de regul. cap. 8.

(h) Trid. ses. 23. de reform. cap. 15.

(i) Trid. ses. 24. de reform. cap. 4.

(k) Trid. ses. 25. de regul. cap. 12.

ra tot tantisque latifundiis aucta constituant. Unde Monachi etiam quatenus Monachi origine sua summis subsunt imperantibus, qui pro potestate sua, seu disciplinæ tuendæ jure etiam de monastica disciplina statuere possunt, & reipsa plures considerunt leges, quæ etiam aliis rationibus quieti & observantia monasticæ debent prævidere. Et certe Justinianus plures jussit leges, quæ non tantum de bonis monasterii (a), verum etiam de ipsa monastica disciplina disponunt, veluti de tempore novitiatus (b), separazione duplicium monasteriorum (c), Abbatis electione (d), moribus, vita communi Monachorum (e) aliisque multis capitibus ad ipsam monasticam disciplinam pertinentibus. Præsertim novellæ in primis V. CXXII. & CXXXIII. integrum disciplinam monasticam disponunt & exhibent. Nec minori zelo res monasticas curarunt Reges Francorum, qui etiam lapsam Monachorum disciplinam pro officio suo restaurandam suscepérunt. Et hinc varias coegerunt Synodos, quibus reformationem monastici ordinis commiserunt, & per monasteria missos dominicos ablegarunt, qui rei monasticæ prospicerent, & reformationi invigilarent. Stetit nobis, inquit Pipini Regis Italijæ capitulare (f), ut missos nostros unum Monachum & unum capellanum direxissemus infra regnum nostrum providendo & inquirendo per monasteria virorum & puellarum, quæ sub sancta regula vivere debent, quomodo est eorum habitatio, vel qualis est vita & conversatio eorum, & quantum unumquodque monasterium de rebus habere videtur, unde vivere possit. Sæpe in capitularibus missi isti dominici occurrunt, quibus Monachorum & Canonicorum visitatio & reformatio datur in mandatis; eligebantur ex Episcopis, Abbatibus, Presbyteris, Comitibus & Ducibus (g), & una cum Episcopis, in quorum parœciis sita erant monasteria, vitas & mores Monachorum & ædificia perspiciebant, & secundum regulam defectus emendabant. Sed temporis lapsu fere desiit usus regiæ potestatis in Monachos idque factum occasione exemptionum, quibus Monachi ab episcopali potestate subtracti, Pontificem Romanum unum adgnoverunt superiorem.

Regiæ monasteriorum protectiones.

§. XXVII. Nec tantum supremam in monasteria exercebant summi imperantes potestatem, verum etiam ut plurimum ea ab inferiorum judicium exemerunt jurisdictione, & apud sub sua posuerunt potestate. Edixit quidem Justinianus, ut monialium & Monachorum

rum

(a) L. XXIII. c. de Ss. Ecclesiis.

(b) Novel. V. cap. 2.

(c) L. XLIV. c. de Episc.

(d) L. XLVII. c. eod.

(e) Novel. CXXXIII.

(f) Ab. Baluz. tom. 1. capitul. p. 537.

(g) Natal. Alexander hist. eccles. sæc. 9. & 10. cap. 5. art. 5. n. 15.

CAP. XLI. DE STATU MONACHORUM.

213

rum causæ ad Episcopos deferantur, qui *honeste atque sacerdotaliter*, hoc est sine strepitu foreni eas definiunt (*a*): qua lege abrogata est Leonis & Anthemii constitutio (*b*), quæ Monachos ad judices extra proprias provincias trahi non permittebat, ut Cujacius observavit (*c*): at in occidente monasteria generali lege a comitum & ducum jurisdictione non erant exempta: ac ita comites & duces in tantis monasteriorum divitiis Monachis gravis evaserunt. Nec minus Episcopi variis exactionibus, & alii potentiores Monachorum quietem turbarunt, bona eorum invadentes. Unde factum, ut pleraque monasteria anxiæ sibi quærerent regis protectionem, & a judicibus inferioribus exemptionem (*d*), & fundatores ipsi in foundatione ea sub tuitione & defensione Principis ponebant. Justis vero Monachorum & fundatorum votis, & vero etiam Episcoporum & inferiorum judicum contractionibus moti Principes monasteriorum in se suscepérunt curam, eaque sine medio sub sua potestate & defensione posuerunt: exstantque passim talis exemptionis & protectionis diplomata, quibus Principes bona & homines monasteriorum ab omnibus oneribus & judiciaria potestate judicum inferiorum liberarunt. Ut ecce in diplomate Friderici II., *ab omni jure comitum & judicum eximus, & liberos esse concedimus* (*e*). Et in diplomate Conradi Imperatoris, *ut nullus judex publicus licentiam in homines ad præfactum monasterium pertinentes ullam judiciariam habeat exercere potestatem* (*f*). Inde postquam Monachi sine medio Pontifici paruerunt, desierunt, quidem multorum monasteriorum regiæ protectiones, at semper aliquæ superfuerunt: quo ex sententia Espenii (*g*) spectarunt etiam Tridentini Patres, dum a visitatione Episcoporum eximunt *pia loca*, quæ sub regum immediata protectione sunt, sine corum licentia (*h*).

Monasteriorum advocati.

§. XXVIII. Jam vero mediis sæculis Monachi *advocatos* habuerunt suos, qui etiam *vicedomini, custodes & guardias* habentes dicti, res temporales tuebantur, & de causis sive civilibus sive criminalibus ad monasteria eorumque homines pertinentibus jus dicebant (*i*). Nempe quum potentiorum contradictionibus monasteria essent obnoxia, & subinde judicum inferiorum jurisdictionem non adgnoscerent; necesse omnino fuit dari Monachis *advocatos*, qui &

(*a*) Lib. V. capitularium 143.(*b*) Novel. LXXIX. cap. 1. & 2.(*c*) L. XXXII. cod. de Episc.(*d*) Cujac. not. in cit. novel.(*e*) Ap. Gewoldum in addit. ad Hundii metrop. Salisb. tom. 2. p. 124.(*f*) Ap. Schaten. in annal. Paderbon. ad an. 1174.(*g*) Espen. part. III. tit. 25. cap. 1. n. 33.(*h*) Trid. ses. XXII. de reform. cap. 8.(*i*) Matthæi de nobil. lib. 2. cap. 29. seq.

& temporalia tuerentur, & nomine Principis jurisdictionem explicarent; etenim Abbates nullam habebant civilem jurisdictionem, nec Monachi a contemplatione erant distrahendi, ut potentiorum contradictionibus occurserent. Dabant autem advocatos ipsi Reges, quandoque vero ipsi Monachi Regum beneficio sibi eos seligebant, & saepe etiam ipsi fundatores nominabant, & Principes confirmabant. Electi tamen a Monachis vel fundatoribus jurisdictionem ab Imperatore accipiebant, quod thema pluribus Hertius (a) exornat. Adsumebantur autem in advocatos non scholastici, hoc est qui in actu erant in munere defensionis causarum, unde olim Ecclesiæ aliquando suos constituerunt defensores (b), sed ex potentibus & magnatibus, qui potentia valebant. Interim advocati non gratis placita, seu judicia explicabant; sed iis certa jura fuerunt constituta, ac ordinarie tertia pars *bannorum* sive multarum, quæ in reos, sive non jure litigantes decernebantur, iis cedebat (c). Assignatis tamen sibi emolumentis advocati non contenti, variis nominibus sua auxerunt jura, & ita paulatim monasteriis graves evaserunt. Unde passim varia monasteria ab advocatis liberata sunt, aut variis modificationibus jura eorum limitata: quæ liberatio magis magisque increvit, postquam Monachi Sedi Romanæ subjici cœperunt.

(a) Hertius de jaetit. ordin. Cistert. libert. sect. 3.

(b) Can. XCVII. cod. Afr. L. 38. cod. Th. de Episc.

(c) V. Cangium in glossar. v. *advocari*.

Finis Tomi II. & Partis Prima.

que s'ha d'admetre que el
seu estatut no ha estat
ratificat per la seva
representació legal. D'aquest
estatut han deixat molt
a desitjar i ha estat molt
malament elaborat i malament
interpretat. El seu estatut
no ha estat ratificat per la
seva representació legal. D'aquest
estatut han deixat molt
a desitjar i ha estat molt
malament elaborat i malament
interpretat.

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Biblioteques

1500547065

PUB.

Universitat Autònoma de Barcelona

Servei de Biblioteques

Reg. 1500547065

Sig. 09:348 Car

Ref. 12500

